

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

DIPLOMSKA NALOGA

**UVAJANJE KONCEPTA GOSPODINJSKIH SKUPIN  
PRI OSKRBI LJUDI Z DEMENCO  
V DOMU STAREJŠIH ŠENTJUR**

Mentorica: doc. dr. Jana MALI

Mateja PAVLIČ

Ljubljana, 2013

## PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

**Ime in priimek:** Mateja Pavlič

**Naslov diplomske naloge:** Uvajanje koncepta gospodinjskih skupin pri oskrbi ljudi z demenco v Domu starejših Šentjur

**Kraj:** Ljubljana

**Leto:** 2013

**Število strani:** 160

**Število tabel:** 3

**Število prilog:** 7

**Mentorica:** doc. dr. Jana Mali

**Ključne besede:** Demenca, institucionalno varstvo, gospodinjske skupine, socialno delo s starimi ljudmi, socialna usmerjenost, medicinska usmerjenost.

### **Povzetek:**

Demenca je bolezen, ki se najpogosteje pojavi v starosti in zelo spremni življenje človeka z demenco in tudi življenje njegove družine. Pogosto se zgodi, da mora človek z demenco oditi v dom za stare ljudi, saj svojci ostanejo nemočni pri oskrbi človeka z demenco. V nalogi sem raziskovala, kakšne spremembe je prinesla uvedba koncepta gospodinjske skupine za ljudi z demenco v Domu starejših Šentjur. Zanimale so me spremembe v oskrbi, v sodelovanju s svojci, v vlogi zdravstvene službe, v vlogi socialne delavke, v vplivu ljudi z demenco na vrsto in obseg dejavnosti, v odnosu zaposlenih z ljudmi z demenco in v številu dejavnosti oz. aktivnosti. V raziskavo sem vključila tako zaposlene, torej kakšne spremembe opažajo oni, kot tudi mnenja svojcev in ljudi z demenco. Pokazalo se je kar nekaj sprememb, najbolj izstopajoče pa so, da je v gospodinjski skupini stalen kader, priprava hrane poteka v gospodinjski skupini, ljudi z demenco bolj individualno obravnavajo, da v gospodinjski skupini spodbujajo domačnost in bolj upoštevajo želje ter potrebe ljudi z demenco. Spremembe se kažejo tudi v vlogi socialne delavke in v vlogi zdravstvene službe. V gospodinjski skupini v Domu starejših Šentjur bi bilo potrebno zmanjšati število ljudi z demenco in povečati število zaposlenih ali povečati število prostovoljcev.

**Title:** Introducing the concept of household-communions at care for people with dementia in the Home for Older People Šentjur.

**Keywords:** Dementia, institutional care, residential units, social work with older people, social orientation of an institution, medical orientation of an institution.

### **Abstract:**

Dementia is a disease which most often appears at old age and can significantly change life not only of the person with dementia but also of his family. It often occurs that a person with dementia has to accept institutional care because relatives became helpless in care for him. In my thesis I was researching what kind of changes the establishment of the household-community concept has brought for people with dementia in the Home for Older People. I was interested in changes in care, cooperation with relatives, the role of health service, the role of social workers, the impact of people with dementia on the kind and variety of activities, the relationship between staff and residents with dementia and in the number of activities. In my research I included staff (what changes do they encounter) as well as the opinion of family and people with dementia. The research showed many changes, from which the most noteworthy were: in the household-community is a constant staff; preparation of food is held in the household community; people with dementia are treated more individually; they encourage domesticity; they take more notice on wishes and needs of residents with dementia. Changes are also shown in the meaning of social workers and health care services. In the household-community at the Home for Older People Šentjur there should be a reduce of residents with dementia and an increase of staff or volunteers.

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

DIPLOMSKA NALOGA

**UVAJANJE KONCEPTA GOSPODINJSKIH SKUPIN  
PRI OSKRBI LJUDI Z DEMENCO  
V DOMU STAREJŠIH ŠENTJUR**

Mentorica: doc. dr. Jana MALI

Mateja PAVLIČ

Ljubljana, 2013

## ZAHVALA

*Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Jani Mali za mentorstvo, strokovno vodenje in usmerjanje pri raziskovanju ter za vse koristne napotke in nasvete.*

*Posebno zahvalo namenjam mami Jožici, očetu Toniju in bratu Tomažu ter ostalim najbližjim za podporo in spodbude tekom študija, še posebej pa ob ustvarjanju te diplomske naloge. Zahvaljujem se tudi fantu Simonu, ki me je ves čas pisanja diplomske naloge spodbujal in bodril.*

*Prav tako se zahvaljujem zaposlenim v Domu starejših Šentjur, ljudem z demenco, ki bivajo v domu, in njihovim svojcem, da so bili pripravljeni odgovarjati na moja vprašanja. Prav posebej se zahvaljujem socialni delavki doma, gospe Beti Prtenjak, za vso pomoč in podporo pri nastajanju moje diplome ter za vse vzpodbudne besede.*

*Iskrena hvala vsem, ki ste mi kakor koli pomagali, da sem uspešno dokončala dodiplomski študij in izpolnila enega izmed zastavljenih ciljev.*

## PREDGOVOR

Družba se povsod po svetu stara. Vedno daljšo življenjsko dobo omogočajo vse boljše življenjske razmere, izboljšano javno zdravstvo in razvoj sodobne tehnologije. V starosti se vse pogostejše pojavlja tudi demenca, ki danes postaja vedno bolj razširjena bolezen.

Kogoj (2007: 15) pravi, da je demenca v 10. mednarodni klasifikaciji bolezni (MKB-10) opredeljena kot sindrom, ki ga povzroča možganska bolezen in je najpogostejše prikazana kot izgubljanje, upadanje, poslabšanje, propadanje. Najpogostejše demenca prizadene spomin, prav tako se pojavijo težave v besednem izražanju, reševanju problemov. Demenca onemogoča učenje novih veščin in novih vsebin, pojavi se prostorska in časovna dezorientiranost. Gre za bolezen, ki napreduje in na koncu pripelje do tega, da človek obleži v postelji. Pogosto se zgodi, da svojci ne zdržijo bremen, ki jim ga predstavlja skrb za človeka z demenco in se odločijo, da gre človek z demenco v dom za stare ljudi. Pri nas je takšna odločitev še bolj pogosta kot v svetu, saj je institucionalna oskrba za stare ljudi prevladujoča.

Ker se spreminjajo potrebe starih ljudi, se vse bolj razvijajo in oblikujejo tudi nove oblike oskrbe starih ljudi. Ena izmed oblik oskrbe starih ljudi in tudi ljudi z demenco, ki se v Sloveniji v institucionalnem varstvu počasi uveljavlja, je koncept gospodinjских skupin. Gre za novo obliko oskrbe, kjer gre za odmik od totalnih ustanov in usmeritev k posamezniku bolj prijazni obliki institucionalne oskrbe. Priprava hrane, obrokov poteka v sami gospodinj斯基 skupini, kjer se dopušča ljudem z demenco, da izražajo svoje želje, potrebe, emocije, voljo in se le to tudi upošteva. Pomembne so vse človekove potrebe, ne le zdravstveno-negovalne. Gre za tako imenovan socialni model oskrbe, kjer se v ospredje postavlja človeka kot socialno bitje.

O demenci sem se seznanila tekom študija in med opravljanjem prakse v Domu ob Savinji Celje, kjer sem kar precej časa preživela z ljudmi z demenco. Že tedaj me je ta skupina ljudi, torej ljudje z demenco, zelo pritegnila in vzbudila moje zanimanje. Delo z njimi mi je predstavljalo velik izziv. V začetku letošnjega leta sem prišla v stik z Domom starejših Šentjur, natančneje s socialno delavko doma, ki me je seznanila, da v domu začenjajo uvajati nov koncept oskrbe in sicer gospodinj斯基 skupino, ki bo namenjena ljudem z

demenco. Ta koncept se mi je zdel zelo zanimiv in odločila sem se, da ta koncept podrobneje spoznam in poglobim znanja o tem, kakšen so prednosti takšne oskrbe za ljudi z demenco, in kakšne so njegove slabosti. Tako je nastala ideja za mojo diplomsko nalogo.

Raziskavo sem izvedla v Domu starejših Šentjur. Z njo sem želela raziskati, kakšne spremembe je prinesla uvedba koncepta gospodinjske skupine za ljudi z demenco v primerjavi s starim načinom oskrbe ljudi z demenco. Zanimale so me spremembe: na področju oskrbe; glede upoštevanja zasebnosti; glede vpliva ljudi z demenco na vrsto in obseg dejavnosti; glede vloge socialne delavke in zdravstvene službe; glede odnosa med zaposlenimi in ljudmi z demenco in spremembe na področju sodelovanja s svojci. Te spremembe sem raziskovala s pomočjo zaposlenih v Domu starejših Šentjur. Prav tako sem želela dobiti mnenje svojcev, torej kakšne spremembe opažajo oni, in tudi ljudi z demenco sem spraševala, kako se oni počutijo v gospodinjski skupini, kaj jim je všeč in kaj ne. Izkazalo se je, da je koncept gospodinjskih skupin prinesel, kar nekaj pomembnih sprememb. Koncept ima precej prednosti v oskrbi ljudi z demenco. Opazila pa sem tudi pomanjkljivosti na novo uvedenega koncepta oskrbe, katere bo potrebno v prihodnje odpraviti.

## Kazalo vsebine:

|       |                                                                                                                                                                                    |    |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1     | TEORETIČNI DEL.....                                                                                                                                                                | 9  |
| 1.1   | Starost in staranje v moderni družbi .....                                                                                                                                         | 9  |
| 1.2   | Demenca .....                                                                                                                                                                      | 13 |
| 1.2.1 | Vrste demence .....                                                                                                                                                                | 14 |
| 1.2.2 | Razvojne faze demence .....                                                                                                                                                        | 16 |
| 1.2.3 | Modeli razumevanja demence .....                                                                                                                                                   | 17 |
| 1.3   | Razvoj institucionalne oskrbe starih ljudi v Sloveniji .....                                                                                                                       | 20 |
| 1.4   | Usmerjenost domov za stare ljudi .....                                                                                                                                             | 28 |
| 1.5   | Modeli oskrbe za ljudi z demenco v domovih za stare ljudi .....                                                                                                                    | 34 |
| 1.6   | Vloga socialnega dela v domu.....                                                                                                                                                  | 39 |
| 1.7   | Gospodinjske skupine.....                                                                                                                                                          | 45 |
| 2     | PROBLEM.....                                                                                                                                                                       | 51 |
| 3     | METODOLOGIJA.....                                                                                                                                                                  | 55 |
| 3.1   | Vrsta raziskave .....                                                                                                                                                              | 55 |
| 3.2   | Merski instrument.....                                                                                                                                                             | 56 |
| 3.3   | Populacija in vzorčenje.....                                                                                                                                                       | 56 |
| 3.4   | Zbiranje podatkov .....                                                                                                                                                            | 57 |
| 3.5   | Obdelava podatkov .....                                                                                                                                                            | 59 |
| 3.5.1 | Podčrtovanje in izpis relevantnih delov besedila .....                                                                                                                             | 59 |
| 3.5.2 | Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov .....                                                                                                                                | 60 |
| 3.5.3 | Poskus definicije glavnih pojmov .....                                                                                                                                             | 64 |
| 4     | REZULTATI.....                                                                                                                                                                     | 65 |
| 4.1   | Struktura gospodinjske skupine.....                                                                                                                                                | 65 |
| 4.2   | Spremembe v oskrbi ljudi z demenco (potek oskrbe pred in po uvedbi gospodinjskih skupin) .....                                                                                     | 65 |
| 4.3   | Arhitekturne spremembe .....                                                                                                                                                       | 68 |
| 4.4   | Spremembe v vplivu stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev (vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev pred in po uvedbi gospodinjskih skupin). ..... | 68 |
| 4.5   | Spremembe v zasebnost stanovalcev z demenco (upoštevanje zasebnosti pred in po uvedbi gospodinjskih skupin) .....                                                                  | 69 |

|       |                                                                                                                   |     |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.6   | Prednost gospodinjskih skupin .....                                                                               | 69  |
| 4.7   | Pomanjkljivosti gospodinjskih skupin.....                                                                         | 70  |
| 4.8   | Spremembe v dnevni, tedenski aktivnosti (dnevne, tedenske aktivnosti pred in po uvedbi gospodinjske skupine)..... | 71  |
| 4.9   | Spremembe v sodelovanje s svojci (sodelovanje s svojci pred in po uvedbo gospodinjske skupine).....               | 72  |
| 4.10  | Spremembe v vlogi socialne delavke (vloga socialne delavke pred in po uvedbi gospodinjske skupine).....           | 74  |
| 4.11  | Spremembe v odnosu socialne delavke z ljudmi z demenco .....                                                      | 75  |
| 4.12  | Spremembe v vlogi zdravstvene službe (vloga zdravstvene službe pred in po uvedbi gospodinjskih skupin) .....      | 76  |
| 4.13  | Spremembe v odnosu zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco .....                                                  | 77  |
| 4.14  | Spremembe v metodah dela, ki jih uporabljajo pri svojem delu .....                                                | 78  |
| 4.15  | Spremembe v sodelovanju med strokovnimi timi .....                                                                | 78  |
| 4.16  | Izobraževanje na področju demence in gospodinjskih skupin, preden so začeli uvajati gospodinjsko skupino.....     | 79  |
| 4.17  | Želje zaposlenih, svojcev in ljudi z demenco za nadaljnje delo.....                                               | 79  |
| 5     | RAZPRAVA .....                                                                                                    | 81  |
| 6     | SKLEPI .....                                                                                                      | 89  |
| 7     | PREDLOGI .....                                                                                                    | 91  |
| 8     | LITERATURA.....                                                                                                   | 93  |
| 9     | PRILOGE .....                                                                                                     | 97  |
| 9.1   | PRILOGA 1: Smernice za intervjuje.....                                                                            | 97  |
| 9.1.1 | Smernice za intervjuje s svojci ljudi z demenco .....                                                             | 97  |
| 9.1.2 | Smernice za intervjuje z ljudmi z demenco.....                                                                    | 97  |
| 9.1.3 | Smernice za intervjuje z zaposlenimi v Domu starejših Šentjur .....                                               | 98  |
| 9.2   | PRILOGA 2: Transkripcija pogovorov z zaposlenimi .....                                                            | 100 |
| 9.2.1 | Pogovor s socialno delavko .....                                                                                  | 100 |
| 9.2.2 | Pogovor z gospodinjo v gospodinjski skupini.....                                                                  | 104 |
| 9.2.3 | Pogovor z vodjo zdravstvene nege v gospodinjski skupini.....                                                      | 108 |
| 9.3   | PRILOGA 3: Transkripcija pogovorov s svojci ljudi z demenco .....                                                 | 112 |
| 9.3.1 | Pogovor s svojcem 1.....                                                                                          | 112 |
| 9.3.2 | Pogovor s svojcem 2.....                                                                                          | 114 |

|       |                                                            |     |
|-------|------------------------------------------------------------|-----|
| 9.3.3 | Pogovor s svojcem 3.....                                   | 118 |
| 9.4   | PRILOGA 4: Transkripcija pogovorov z ljudmi z demenco..... | 121 |
| 9.4.1 | Pogovor z osebo z demenco 1 .....                          | 121 |
| 9.4.2 | Pogovor z osebo z demenco 2 .....                          | 122 |
| 9.4.3 | Pogovor z osebo z demenco 3 .....                          | 124 |
| 9.4.4 | Pogovor z osebo z demenco 4 .....                          | 126 |
| 9.5   | PRILOGA 5: Tabele (Kodiranje) .....                        | 128 |
| 9.5.1 | Zaključno kodiranje (Zaposleni v domu) .....               | 128 |
| 9.5.2 | Zaključno kodiranje (Svojci).....                          | 139 |
| 9.5.3 | Zaključno kodiranje (Osebe z demenco).....                 | 148 |
| 9.6   | PRILOGA 6: Definicije glavnih pojmov .....                 | 153 |
| 9.7   | PRILOGA 7: Zapisi opazovanja .....                         | 155 |
| 9.7.1 | Opazanja opazovalke 1 (18. 06. 2013) .....                 | 155 |
| 9.7.2 | Opazanja opazovalke 2 (20. 06. 2013) .....                 | 155 |
| 9.7.3 | Opazanje opazovalke 3 (27. 06. 2013) .....                 | 156 |
| 10    | POVZETEK .....                                             | 157 |

## **Kazalo tabel**

|                                                                                    |    |
|------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tabela 3.1: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (zaposleni).....         | 61 |
| Tabela 3.2: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (ljudje z demenco) ..... | 63 |
| Tabela 3.3: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (svojci) .....           | 63 |

# 1 TEORETIČNI DEL

## 1.1 Starost in staranje v moderni družbi

Kaj je starost? Mali (2008: 3) pravi, da je starost zadnje obdobje človekovega življenja, ki pri ljudeh vzbuja različne občutke. Obstaja veliko raznolikih definicij starosti in ena izmed njih pravi, da se proces staranja začne že z oploditvijo. Torej skozi vse življenje se vrstijo spremembe, ki jih lahko imamo za staranje. V prvi polovici življenja tem spremembam pravimo zorenje, v drugi polovici pa jim pravimo staranje (Pečjak 2007: 13).

Ramovš (2003: 74–75) deli starost na tri obdobja in sicer:

- Zgodnje starostno obdobje, ki traja od 66. do 75. leta. Gre za obdobje, v katerem se človek privaja na upokojsko življenje, je običajno še dokaj zdrav in trden, ter je v življenju še zelo dejaven in aktiven.
- Srednje starostno obdobje, ki traja od 76. do 85. leta. V tem obdobju začne človek počasi izgubljati svoje moči, prav tako pride do poslabšanja zdravja. V tem obdobju star človek naglo izgublja vrstnike in večini že umre zakonec.
- Pozno starostno obdobje, po 86. letu starosti. V tem obdobju star človek postaja kot prejemnik pomoči, za mlajše generacije nemi učitelj najglobljih temeljev človekovega dostojanstva. Prav tako še opravlja zadnje naloge v življenju.

Seveda pa se moramo ob tej delitvi zavedati, da ni nujno, da vse, kar je zgoraj navedeno velja za vsakega človeka, ko pride v ta leta. Tako je lahko nekdo vse do svoje smrti zelo aktiven, dejaven in ima mladosten videz. Lahko pa se zgodi tudi obratno in sicer, da je nekdo popolnoma fizično nemočen in slabotnega zdravja že v zgodnjem starostnem obdobju.

Danes pa nekateri govorijo o tako imenovanem četrtem obdobju življenja in za to obdobje imajo v mislih zadnje, torej pozno starostno obdobje oziroma življenje po 80. ali 85. letu. Ramovš o tem obdobju meni, da je »delitev strokovno neutemeljena, saj zadnje starostno obdobje odtrga od starosti zaradi onemoglosti in funkcionalne nesamostojnosti.« (Ramovš 2003: 76).

Za vsakega človeka na svetu pa lahko razlikujemo tri vrste starosti in o teh treh vrstah starosti piše Hojnik-Zupanc (1997: 3–4):

- kronološka starost: kolikor je človek star po koledarju;
- biološka starost: kolikor je staro telo glede na pravilno delovanje osnovnih telesnih funkcij in celičnih procesov;
- psihološka (doživljajska) starost: koliko star se počuti človek.

Če te tri vrste starosti nekoliko podrobneje opišem, bi za kronološko starost rekli, da je določena z rojstnim dnem in nanjo ne moremo vplivati. Kronološka starost je povezana z določenimi življenjskimi dogodki, kot so na primer: vstop v šolo, vstop na fakulteto, upokožitev. Vsi ti dogodki so družbeno določeni, tako, da izpolnjevanje kronoloških pogojev še ne pomeni, da smo biološko in psihološko sposobni, da sprejmemo nek dogodek, ki nam ga ponuja družba (*op. cit.*: 4).

Biološke starosti se ne da meriti, kajti do sedaj medicina še ni razvila bioloških testov, ki bi lahko dovolj natančno in zanesljivo določili dejansko starost telesa. Če bi bili razviti takšni testi, ne bi bilo potrebno na primer vstopa v šolo določati po kronološki starosti, ampak bi se ta vstop pri ljudeh razlikoval, glede na njihov telesne in duševne sposobnosti oziroma zmožnosti (*ibid.*).

Psihološka starost je prepletanje osebnih in socialnih dejavnikov. Torej ta starost nam govori o tem, da vsak posameznik različno, individualno doživlja življenje in okolje, torej vsak posameznik z leti postane unikat: enkratno, neponovljivo človeško bitje. »V starosti si niti dva človeka na svetu nista podobna: vsak posameznik v starosti odseva edinstvenost svoje življenjske poti« (*ibid.*).

Prav tako pa je o staranju, veliko različnih teorij. Ramovš in drugi (1992: 26) pravijo, da so najbolj znane biološke, psihološke in sociološke teorije.

- Biološke teorije povezujejo procese staranja s pešanjem življenjskih funkcij organizma. Pri teh teorijah raziskovalci ločijo primarno staranje (vzroki v dednosti) in sekundarno staranje (posledica travm in kroničnih obolenj).

- Psihološke teorije izhajajo in temeljijo na razvojnih teorijah in teorijah osebnosti.
- Sociološke teorije, teh je več, običajno pa govorijo o nižjem statusu starih ljudi v družbi, o njihovi zmanjšani aktivnosti ali pa obratno, govorijo o tem, da je večina starih ljudi aktivnih, dejavnih tudi v starosti, in da imajo visok status v družbi (Ramovš *et al.* 1992: 26).

Zaradi vse boljših življenjskih razmer (higiena, zdrava prehrana) in zdravstvenega varstva se življenjska doba ljudi vse bolj daljša. Posledično se zaradi tega povečuje tudi število starih ljudi v svetu. Staranje prebivalstva in s tem povezano naraščanje in spreminjanje potreb starejše generacije so problemi, ki v zadnjih letih pestijo strokovnjake na različnih področjih (Mali 2008: 3).

Z izrazom staranje prebivalstva ali demografsko staranje poimenujemo proces, v katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva, in sicer tako, da se povečuje delež starih (Šircelj 2009: 15). Tako Ramovš (2003: 223) ugotavlja, da smo generacija, ki je priča edinstvenemu dogajanju v zgodovina človeštva, in sicer gre za izjemno staranje prebivalstva. Po vsem svetu se delež starih ljudi hitro povečuje, najbolj pa se ta delež povečuje v deželah evropske in zahodne kulture. To pa s seboj prinaša zahtevne naloge za urejeno delovanje te družbe in teh držav, po mnenju avtorja vpliva celo za preživetje kultur.

Danes je pričakovana življenjska doba človeka ob rojstvu 67,6 leta, v prihodnjih nekaj letih, nekje do polovice tega stoletja, pa naj bi življenjska doba narasla na 75,5 leta (ob zdajšnjih trendih rodnosti in migracije). V Evropi naj bi se tako, po predvidevanjih življenjska doba iz zdajšnjih 75,1 leta zvišala na 81,5 leta, in sicer se naj bi pri ženskah življenjska doba zvišala na 85,6 leta in pri moških na 79,9 leta (Kožuh Novak 2010: 4).

Prav tako se povečuje število starih ljudi v svetu, kot tudi v Sloveniji. Vertot (2010: 14) piše, da se je delež prebivalstva, starega nad 65 let v Sloveniji, v obdobju od 1989 do 2009 povečal z 10,6 % na 16,5 %. V istem časovnem obdobju pa se je delež mladih do 15 let zmanjšal iz 20,9 % na 14,0 %. Po napovedih sodeč se bo takšen trend nadaljeval. Tako naj bi bilo leta 2029 v Sloveniji ljudi, starih nad 65 let, 24,8 % vsega prebivalstva, leta 2059 pa

že 33,5 %. Delež mladih, do 15 let, pa naj bi do leta 2029 padel na 12,9 % vsega prebivalstva. Najhitreje pa se povečuje delež in število prebivalstva, starega 85 let in več.

Mnogi demografi napovedujejo škodljive in naravnost katastrofalne posledice za družbo in posameznika. Pečjak, Pečjak (2007: 18–19) pišeta o tem, da bo zaradi naraščajočega števila pokojnin, dohodkovno prizadeta zlasti mlajša generacija. Prav tako avtor predvideva, da bodo stari ljudje še bolj osamljeni in ločeni od sorodnikov zaradi odseljevanja svojcev v druge države, kjer bodo imeli lepše življenje. Še več starostnikov bo živel v raznovrstnih institucijah, predvsem v domovih za stare ljudi. Povečali se bodo tudi zdravstveni izdatki, izdatki za domačo oskrbo, patronažno oskrbo in oskrbo v domovih. Kljub vsem tem negativnim posledicam, ki jih predvidevajo, pa nekateri demografi niso tako črnogledi. Ti demografi pravijo, da bodo stari ljudje sami poskrbeli zase, kajti veliko držav je ukinilo obvezno upokožitev ob določeni starosti, prav tako pa se vse bolj uveljavlja delno zaposlovanje. Tako bodo stari ljudje zaradi boljšega dohodka lažje poskrbeli zase in za svoje potrebe.

Mali (2013: 57) piše, da so demografske spremembe pogosto prikazane kot grožnja mlajšemu prebivalstvu, čeprav ob tem pozabljamo, da je daljša življenjska doba vendarle dosežek današnje družbe. Spremembe razume kot možnost za iskanje novih oblik sožitja in solidarnosti med starim in mladim prebivalstvom. Prav tako v tem procesu opazi možnost za pozitivno vrednotenje starosti in izziv za razvoj specializiranega področja socialnega dela.

Ramovš (2003: 235) pa nas opozarja, da je »nujna naloga vsestranska priprava srednje generacije na kakovostno starost, in sicer na vseh ravneh: osebno za vsakega posameznika v srednjih letih, na družbeni in državni ravni pa zlasti hitro in modro oblikovanje novih socialnih mrež za medgeneracijsko sožitje in drugih možnosti za preprečevanje hujših družbenih pretresov, ki jim znanost polglasno daje skupno ime »vojna generacij««. Tako je zelo dobro, da si človek v srednjih letih, oblikuje socialne vezi, ki jih bo ohranjal v starosti, kajti pogosto se zgodi, da ljudje po upokožitvi postanejo osamljeni, kajti nimajo socialne mreže, ki bi jih obdajala. Srednja generacija si mora oblikovati svoja stališča, navade, ki so potrebna da bo človek v starosti živel čim bolj kakovostno in da bodo generacije živele v

sožitju. Težko je spreminjati stvari, ko je že nekdo v starostnem obdobju, bolje je, da se prej pripravi na to.

## 1.2 Demenca

»Demenca spremeni človeka. Vendar ne tako, da bi se človek zjutraj zbudil in bil dementen. Začne se počasi. Zgodijo se prve pozabljivosti, štedilnik ostane prižgan, ključ nekje založen, rdeča nit v pogovoru se izgublja. So dnevi, ko se ne zgodi nič, vse je kot vedno, nobenih pozabljivosti. In nato... kar naenkrat je svet drugačen, zaslišimo obtožbe, pojavi se časovna dezorientacija, ritem dneva in noči se spremeni. Nato znova sledijo dnevi, ko svojci, negovalci in drugi ne opazijo nobenih sprememb. Star človek je spet »normalen«. Kasneje se spremembe stopnjujejo, človek z demenco ne prepozna več znanih ljudi, preteklost lahko postane sedanjost /.../« (van Hülzen 2010: 17).

Številni avtorji pišejo o tem, da postaja demenca vedno bolj razširjena bolezen, ki se najpogosteje pojavlja v starosti. Tako Milošević Arnold (2006 a: 119) piše, da se demenca najpogosteje pojavlja v starosti in da število ljudi z demenco s starostjo narašča. Tako naj bi veljalo, da se z višanjem starosti, število obolelih, vsakih pet let podvoji. Po predvidevanjih naj bi bilo danes v svetu 18 milijonov ljudi z demenco, v prihodnje pa naj bi se ta številka, še podvojila. Prav tako tudi v Sloveniji narašča število ljudi z demenco. Po ocenah naj bi bilo danes v Sloveniji približno 18000 ljudi z demenco.

Podobno piše Imperl (2004: 4), ki pravi, da že starost posameznika, pogosto napoveduje demenco. Prav tako piše, da naj bi po ocenah sodeč, sčasoma vsak tretji star človek, star nad 65 let, oboel za demenco in s tem postal odvisen od tuje pomoči.

»Beseda demenca izvira iz latinske besede demens (de-iz, mens-pamet). Človek z demenco je dobesedno človek, ki je ob pamet, torej norec, in prav takšno pojmovanje ljudi z demenco prevladuje med ljudmi še danes« (Mali *et al.* 2011: 13).

Prvič je bila beseda demenca uporabljena v 18. stoletju. Uporabila sta jo francoska raziskovalca Philippe Pinel, ki je bil primarij v eni izmed pariških bolnišnic in J. E.

Esquirol. Uporabila pa sta jo za opis duševnega poslabšanja in poškodb na možganih, ki so bile vzrok za neumna dejanja (Feil 2002: 17).

Najpogostejše definicije demenco prikazujejo kot izgubljanje, upadanje, poslabšanje, propadanje. Najbolj naj bi bili pri demenci prizadeti spomin, jezik in sposobnost za reševanje problemov. Najbolj značilni simptomi, ki se pojavijo pri demenci so: motnje govora, oslABLJENE motorične sposobnosti, izguba kratkotrajnega in bližnjega spomina, nepoznavanje zakoncev, otrok, prijateljev, podaljšani reakcijski čas, blodnje, zmedenost. (Mali *et al.* 2011: 120).

»V 10. mednarodni klasifikaciji bolezni (MKB-10) je demenca (F00-F03) opredeljena kot sindrom, ki ga povzroča možganska bolezen, običajno kronične ali napredujoče narave. Vključuje motnje mnogih višjih živčnih dejavnosti, kot so spomin, mišljenje, orientacija, razumevanje, računanje, sposobnost učenja, sposobnost besednega izražanja in presoja (Kogoj 2007: 15).

Pečjak (2007: 173) pravi, da so včasih za stare ljudi pogosto uporabljali besedo senilnost, torej stari ljudje so bili senilni. Ljudje so menili, da je mentalni upad neizogiben za vse stare ljudi. Avtor piše, da danes vsi vemo, da temu ni tako. Pečjak (2007: 173) opredeli demenco kot progresivno upadanje kognitivnih funkcij, zaradi možganske poškodbe ali bolezni. V nadaljevanju piše, da so pri demenci najbolj prizadeti spomin, pozornost, jezik in sposobnost reševanja problemov. Obstaja pa več vrst demence in o le teh vrstah demence bom pisala v naslednjem podpoglavju.

### **1.2.1 Vrste demence**

»Daljša življenjska doba je postala izrazit človeški, socialni in medicinski problem sodobnih razvitih družb. Z napredkom medicine se spreminjajo pogledi na vzroke demence, njihovo kvalifikacijo in zdravljenje« (Mali 2000: 332).

Danes v svetu poznamo veliko vrst demence, o katerih pišejo številni avtorji. Mali *et al.* (2011: 15) pravijo, da je najpogostejša in najbolj poznana vrsta demence Alzheimerjeva

demenca. Pri tej vrsti demence se najprej pojavi motnja spomina, čemur sledijo težave v govoru in časovna dezorientacija. Alzheimerjeva demenca se najpogosteje začne po 70. letu starosti in je pogostejša pri ženskah. Feil (2002: 17) piše o izvoru imena Alzheimerjeva demenca, in sicer pravi, da je leta 1906 nemški nevrolog Alois Alzheimer preučeval možgane 51-letne ženske, in sicer je opazoval izjemne spremembe na njenih možganih in poškodbe ne njeni možganski skorji. Alzheimer je sklepal, da se očitno sooča z neko novo boleznijo in tako je ta nova bolezen, njemu v čast, dobila ime po njem in tako se imenuje še danes.

Po pogostosti Alzheimerjevi demenci sledi demenca z Lewyjevimimi telsci. Ta vrsta demence poteka tako, da se izmenjujejo obdobja okrnjenega spomina z veliko zmedenosti in obdobja relativen bistroumnosti. Prav tako se pri demenci z Lewyjevimimi telesci pogosto pojavljajo halucinacije in težave z motoriko. Tretja skupina so vaskularne demence, ki jih lahko imenujemo tudi multiinfarktne demence. Te oblike demence se pogosteje pojavljajo pri moških starih nad 70 let. Najpogosteje je ta oblika demence posledica večih manjših infarktov, ki se jih ljudje običajno niti ne spomnijo oz. se jih ne zavedajo (Mali *et al.* 2011: 15–16). Med vaskularne demence sodijo mikrogangiopatija, levkoencefalopatija, uniinfarktna demenca, vaskulitisi, hiperperfuzija (van Hülzen 2007: 22–23).

Četrto skupino pa predstavljajo frontotemporalne demence. »Zajemajo čelne in senčične režnje, zato se že zgodaj pojavijo spremembe osebnosti, socialni upad, čustvena zbledelost, dezinhibirano vedenje, motnje govora, šele pozneje pa motnje spomina in apraksija (Kogoj 2007: 19). Frontotemporalne demence se pojavljajo približno enako pogosto kot vaskularne demence. Za to vrsto demence pa pogosteje obolijo mlajši, in sicer najpogosteje ženske med 50. in 60. letom starosti (Mali *et al.* 2011: 16).

Pojavljajo pa se še demence zaradi alkohola, Creutzfeldt-Jacobova bolezen in Huntingtonova bolezen (*ibid.*). Prav tako pa lahko stari ljudje kažejo znake demence po operativnih posegih, hudih infekcijah, pomanjkanju spanja, neredne prehrane, dehidracije, pomanjkanja vitamina B-12, alkoholizma, depresije, osamljenosti, hujšega stresa ali frustracije (Pečjak 2007: 173).

### 1.2.2 Razvojne faze demence

»V različnih opredelitvah demence zasledimo, da je to bolezen, ki postopoma napreduje in zajema vse več človeških funkcij, tako da na koncu človek ni več sposoben za samostojno življenje« (Mali 2007: 37).

Ker gre torej za bolezen, ki postopoma napreduje, različni avtorji delijo bolezen na več razvojnih stopenj oziroma faz. Tako Mali (*ibid.*) navede eno najpreprostejših delitev:

- Lahka demenca, v kateri ljudje ne morejo več opravljati zahtevnejših poklicnih del. Na tej stopnji še lahko človek skrbi sam zase in še zmore opravljati preprostejša vsakdanja opravila, ki jih je znal že od prej.
- Srednje huda demenca, v kateri je človek popolnoma onеспособljen za poklicno delo, najprej tako začnejo upadati njegove zmožnosti za opravljanje vsakodnevnih opravil. Na tej stopnji je že precej tvegano, da človek živi sam.
- Huda demenca, na tej stopnji pa so ljudje z demenco, že popolnoma odvisni od tuje pomoči in nege.

Pečjak, Pečjak (2007: 178) nam ponujata naslednjo klasifikacijo demence:

- Zgodnja stopnja, kjer je še bolezen v ozadju, pojavlja pa se pozabljivost, zalaganje predmetov. Družina, prijatelji začnejo opazati, da je z osebo »nekaj narobe«.
- Srednja stopnja, tu začne človek z demenco opazati, da nekaj ni v redu, da mu slabi um, pomaga pa si tako, da si zapisuje podatke na listke, pazi na to, kako se obnaša, in vse to prekrivanje človeku povzroča stres in frustracije.
- Končna stopnja, na tej stopnji pa bolezen zmaga, bolnik je v ozadju in bolezen v ospredju prizadevanj.

Feil (van Hülsen 2010: 63–84) nam predstavi demenco v štirih razvojnih stopnjah. Prvo stopnjo poimenuje pomanjkljiva, slaba orientacija; drugo stopnjo poimenuje časovna zmedenost; tretjo stopnjo poimenuje ponavljajoči se gibi in zadnjo, četrto razvojno stopnjo poimenuje životarjenje. Milošević Arnold (2007: 25) pravi, da je ameriška socialna delavka Naomi Feil, na podlagi svojih dolgoletnih izkušenj, oblikovala metodo validacije, pri kateri spoštujemo realnost osebe z demenco. Avtorica nam, v primerjavi z drugimi

avtorji, ponudi in poudari, kakšne oziroma katere zmožnosti še ima človek z demenco na posamezni stopnji demence, na katerih lahko gradimo delo z njimi.

Če na kratko povzamem značilnosti štirih razvojnih stopenj oziroma štirih stadijev, o katerih piše Feil (van Hülsen 2010: 63):

- 1. stopnja (pomanjkljiva, slaba orientacija): človek z demenco še običajno živi v lastnem gospodinjstvu; pogosto se prepira s svojci, sosedi; pogosto obtožuje; ljudje z demenco opazijo svoje izgube, vendar jih ne želijo priznati; časovno, prostorsko in osebno so orientirani.
- 2. stopnja (časovna zmedenost): ljudje z demenco se zaradi vedenjskih sprememb pogosto znajdejo na psihiatriji; so pogosto nemirni; opazijo svoje omejitve in zaradi tega se počutijo nesrečni; časovno in prostorsko so že dezorientirani, osebno pa so še vedno orientirani.
- 3. stopnja (ponavljajoči se gibi): pogosto ljudje z demenco na tej stopnji že živijo v domovih za stare ljudi ali pri svojci, pogoste so hospitalizacije na psihiatriji; neprestano hodijo, kličejo; komajda še opazijo svoje deficite; časovno in prostorsko so dezorientirani, prav tako pa je že veliko ljudi na tej stopnji tudi osebno dezorientiranih.
- 4. stopnja (životarjenje): ljudje z demenco na tej stopnji živijo v domovih za stare ljudi; na zunanje dražljaje se le redko odzivajo, ali se sploh ne; običajno ležijo v postelji ali sedijo na vozičku; svojih deficitov na zaznavajo več; ko jih pokličemo po imenu, se le redko odzovejo.

### **1.2.3 Modeli razumevanja demence**

»Fenomen demence postaja v življenju sodobnega človeka vedno bolj opazen, prepoznaven in neizogiben. Ne le zaradi podaljševanja življenjske dobe ljudi in dejstva, da se poraja v starejšem življenjskem obdobju, temveč predvsem zaradi spoznanja, da demenca ni zgolj medicinski fenomen. Posledice demence se kažejo zlasti na posameznikovem socialnem funkcioniranju, medsebojnih odnosih v družini, med znanci, prijatelji, sosedi, strokovnjaki različnih strok« (Mali *et al.* 2011: 7).

Danes se s pojavom demence ne ukvarja le medicina, ki je bila vodilna veda pri preučevanju demence, temveč se tudi druge znanosti vse pogosteje ukvarjajo in preučujejo pojav demence. Tako nam Mali *et al.* (2011: 13) ponujajo različne modele demence, ki se razvijajo v različnih družboslovnih vedah. Tako avtorice govorijo o biomedicinskem modelu, psihološkem modelu, sociološkem modelu in socialno delovnem modelu.

**Biomedicinski model** opredeli demenco kot bolezen, ki je posledica organske poškodovanosti možganov. Razumevanje demence v okviru biomedicinskega modelu pa lahko razdelimo na tri točke. In sicer demenca je patološka značilnost posameznika, za katero je značilno poslabšanje kognitivnih funkcij, ki vodijo v nedelovanje možganov. Drugič velja, da ima demenca somatski ali organski izvor, ki ga povzroča napredujoče poslabšanje možganskih funkcij za kontroliranje spomina, govora in drugih intelektualnih funkcij. Tretjič velja, da bolezen še ni mogoče pozdraviti, mogoče jo je le zdraviti in nadzorovati (*po. cit.: 14–17*).

**Psihološki model** oziroma psihološke razlage demence temeljijo na terapevtskem razumevanju, torej le te razlage ne poudarjajo demence, torej ne postavljajo bolezni v ospredje in se ne osredotočijo na posameznikovo vedenje, temveč sprejemajo človeka z demenco kot enkratno osebo. Psihološke razlage poskušajo razumeti, zakaj se neka oseba vede drugače, kot običajno, prav tako si prizadevajo upoštevati enkratnost in edinstvenost posameznika, kajti vsi ljudje smo si med seboj različni. Prav tako poudarjajo, da je potrebno z vsakim človekom z demenco delati individualno in skupaj z njimi in njegovimi svojci iskati rešitve za probleme, ki se pojavijo. V psihološki model uvrščamo različne psihološke koncepte dela za ljudi z demenco, ki razvijajo predvsem ocenjevalne lestvice, ki so namenjene temu, da lahko strokovnjaki določijo razvitost demence in da s pomočjo le te lestvice oblikujejo najbolj ustrezno pomoč in podporo posamezniku (*op. cit.: 18–20*).

Eden najbolj pomembnih konceptov, ki se je razvil v okviru psihološkega modela je zagotovo koncept, ki ga je razvil Kitwood. »Ponudi drugačen pogled na demenco, saj v središče postavi osebo z demenco kot celotno osebo. S tem preseže negativen, tradicionalen vidik, po katerem za osebe z demenco zdravljenje ni mogoče, pomoč ni uspešna in upanje v izboljšanje stanja ne obstaja« (*op. cit.: 120*).

Torej Kitwood v svoji definiciji demence poudarja pet dejavnikov. Osebnost, biografija, zdravje, nevrološke motnje, socialna psihologija, in le ti dejavniki so enakovredno prisotni med seboj in ne moremo trditi, da je eden izmed teh dejavnikov pomembnejši. Tako ima na potek demence, nevrološka poškodba enak vpliv kot npr. osebnost posameznika (*op. cit.*: 20–21).

### **Sociološki model**

Po Mali *et. al* (2011: 22) so ključni dejavniki sociološkega modela razumevanja demence družbeni in socialni kontekst, v katerem se človek z demenco nahaja; materialni viri in življenjske situacije, ki določajo smiselnost življenja posameznika.

### **Socialmodelovni model**

»V socialnem delu razumemo demenco kot možnosti in priložnosti za odkrivanje novih življenjskih izidov vseh, ki so v stiku z ljudmi z demenco, kot tudi tistih, ki stikov z njimi še niso vzpostavili. V središču pozornosti ni demenca, temveč človek, ki ima demenco, ki potrebuje veliko spodbud in razumevanja okolice, da lahko samostojno (pre)živi v skupnosti oz. instituciji« (*op. cit.*: 7).

Mali *et.al* (2011: 39–40) pravijo, da je za socialne delavce zelo pomembno, da skupaj z ljudmi z demenco iščemo njihove vire moči in le te vire aktiviramo, da lahko posameznik z demenco čim dlje ostane v skupnosti. Prav tako je potrebno ponuditi ustrezno podporo človeku z demenco in razviti ustrezne koncepte dela za ljudi, ki živijo v domu za stare ljudi. Avtorice pravijo, da je osrednji koncept socialnega dela na področju ljudi z demenco, ugotavljanje in zagotavljanje potreb ljudi z demenco, oskrbovalcev in širšega socialnega konteksta.

Vsekakor je strokovno delo socialnih delavcev na področju dela z ljudmi z demenco vedno poseben izziv, saj pogosto obstoječi odgovori ali oblike pomoči ne ustrezajo povsem individualnim potrebam uporabnika (Mali *et al.* 2011: 40).

Vsi ti predstavljeni modeli ponujajo svojevrsten pogled na demenco in ponujajo svoje koncepta dela. Za našo prihodnost je potrebno in bi bilo dobro, da se le ti modeli ne izključujejo med seboj, temveč se dopolnjujejo in skupaj poskrbijo za čim boljšo obravnavo človeka z demenco (Mali et. al 2011: 35–37).

Poglavje o demenci pa bi zaključila z mislijo, ki jo je napisala Christine Bryden, ki je pri 46. letih dobila diagnozo demence in je nato ob poteku bolezni pisala knjigo. V knjigi nam predstavi, kakšne spremembe prinaša demenca v življenje ljudi, ki imajo diagnozo demence. Prav tako nam v knjigi ponuja številne nasvete, kako ravnati, ko se srečamo s človekom, ki ima demenco.

»Ljubite nas takšne kot smo. Obiskujete nas in se družite z nami, tudi če ne veste, kaj bi nam rekli. Ne potrebujemo vaših besed. Bolj potrebujemo vašo navzočnost, da vam lahko zaupamo občutke. Še vedno smo tukaj, s čustvi in dušo in našli na boste, če boste le želeli« (Bryden 2005: 138).

### **1.3 Razvoj institucionalne oskrbe starih ljudi v Sloveniji**

»Življenje ljudi v sodobni družbi je nenehno povezano z različnimi institucijami, čeprav se tega niti ne zavedamo. Začetek življenja – rojstvo, ki je bilo v preteklosti vezano na dom, družino, je danes vezano na posebno institucijo – porodnišnico. Večji del mladosti poteka v različnih institucijah – v vrtcu, osnovni šoli, srednji šoli, na fakulteti. Najbolj aktiven in produktiven del življenja preživimo v institucijah, kjer smo zaposleni. V starosti pa naletimo na druge institucije, zlasti bolnišnice in domove za stare ljudi« (Mali 2008: 9).

V Sloveniji je skrb oz. oskrba ljudi z demenco zelo institucionalno usmerjena, saj nam primanjkuje skupnostnih oblik oskrbe. Ker svojci pogosto nimajo ustreznih oblik pomoči in ustreznih služb, ki bi jim pomagale pri lažji oskrbi ljudi z demenco doma, so pogosto prisiljeni dati svojca v institucijo, najpogosteje v dom za stare ljudi.

Hojnik – Zupanc (1994: 2) pravi, da je institucionalno (domsko) bivanje ena od oblik varstva starejših ljudi, ki je po kriterijih Organizacije združenih narodov, namenjena

približno 5 % ljudem nad 65 let. Funkcija domskega varstva je bolnim, slabotnim, starim ljudem zagotoviti maksimalne življenjske potrebe in osnovno zdravstveno varstvo.

Acceto (1968: 44) opredeli domove za stare ljudi, kot stanovanjske objekte, v katerih ljudje živijo kolektivno življenje, kjer niso dolžni opravljati vsakodnevnih gospodinjskih opravil in imajo urejeno oskrbo.

Hojnik – Zupanc (1999: 97) pravi, da imajo vse institucije, po definiciji skupne značilnosti in le te značilnosti so: zadovoljitev osnovnih eksistenčnih potreb, predpisan dnevni ritem, racionalizacija dela, skupne aktivnost in javni prostor prevladuje nad zasebnim.

Začetki domskega varstva v Sloveniji segajo daleč nazaj v preteklost. Zаметke domskega varstva najdemo že v 13. stoletju, ko je nemški viteški red ustanovil zavod za neozdravljive bolnike v Ljubljani, kmalu za tem pa je v Kamniku nastal še azilski zavod (Mali 2008: 9).

Med najstarejše dobrodelne ustanove sodijo špitali, ki so začeli nastajati v 12. stoletju. V 14. in 15. stoletju so bili špitali preprosta zavetišča, ki so bila namenjena predvsem ljudem, ki niso imeli strehe nad glavo, in ki jih je družba potiskala na rob. To so bili predvsem potniki, potepuhi, romarji, reveži, sirote ter kronično bolni ljudje (nedonošenčki). Je pa ta ustanova poleg strehe nad glavo občasno ponujala zdravstveno oskrbo (*op. cit.*: 11–12).

Anžič (2002: 45) pravi, da se danes v sodobnem slovenskem jeziku, beseda špital ne uporablja več oz. je ni zaslediti. Slovar slovenskega knjižnega jezika, besedo špital razloži, kot bolnišnico ali zastarelo sirotišnico. Beseda je prevzeta iz nemškega jezika Hospital, angleškega jezika Hospital oz. iz latinskega jezika Hospitale, kar pomeni soba za goste. Avtorica pravi, da sta se členitev in specializacija dejavnosti v razvoju špitalov pričele v 16. stoletju. V nadaljevanju piše, kje vse na Slovenskem so se pojavljali špitali in tako kot prvega omenja hospital za popotnike v kraju Špitalič, ki je bil ustanovljen leta 1228. Špitali se pojavljajo še v Kamniku (ustanovljen leta 1228), v Komendi (v 15. stoletje), v Ljubelju, v Kranju (ustanovljen leta 1415), v Novem mestu (ustanovljen leta 1365), v Škofji Loki (ustanovljen leta 1547), v Krškem (ustanovljen leta 1478), v Metliki (v 15. stoletju), v

Idriji (ustanovljen leta 1882), pri Kočevju (ustanovljen leta 1882) in več špitalov v Ljubljani.

O špitalih piše tudi Flaker (1998: 61), in sicer pravi: »Ta ustanova, ki je pozneje (v 19. stoletju) dala svoje ime medicinski ustanovi (hospital), je imela zlasti socialno funkcijo; zdravstvena nega je pač sodila k oskrbi revne in nemočne skupine ljudi in je bila obrobne pomena. Po imenu in tudi po poročilih lahko sodimo, da je bil špital namenjen predvsem tistim ljudem, ki niso bili povezani z neko skupnostjo, ki so torej bili gosti in tujci.«

Ubožnice so bile tako imenovani zavodi, v katero so lahko prišli ljudje, ki si zaradi revščine ali kakšnih drugih razlogov niso mogli zagotoviti osnovnih življenjskih potrebščin. Konec 18. stoletja je bil ustanovljen ubožni inštitut, ki je nudil prenočišče in hrano revežem, sirotam (Mali 2008: 15). Anžič (2002: 57) piše, da je leta 1835 veljal naslednji hišni red v ubožnici: vrata ubožnice so v poletnem času zapirali od osmih, v zimskem času pa ob sedmih.; stanovalci v hiši so morali živeti v miru in edinosti, ter morali so si pomagati med seboj; za nekatera gospodinjska opravila so morali poskrbeti sami stanovalci v ubožnici; beračenje je bilo prepovedano; zjutraj so morali hoditi v cerkev in moliti.

V hiralnicah pa so nudili pomoč onemoglim in neozdravljivo bolnim ljudem, kajti pred ustanovitvijo hiralnice so neozdravljivi ljudje živeli v špitalih, vendar tam so zasedali mesto tisti, ki so bili bolni, vendar ozdravljivi. Zato so nastale hiralnice. Zaradi dolge tradicije, saj je skrb za stare ljudi v Sloveniji že od 14. stoletja vezana na institucije, ni presenetljivo, da je danes v Sloveniji skrb za stare ljudi, še izrazito institucionalno usmerjena (Mali 2008: 15-16).

Mali (*op. cit.*: 16), pravi, da so dejavniki, ki so vplivali na razvoj institucionalnega varstva in tudi na današnji odnos družbe do starih ljudi do staranja, naslednji: tradicija institucionalnega varstva; posledice druge svetovne vojne (na položaj starih ljudi je vplival nizek življenjski standard prebivalstva, neurejena stanovanjska vprašanja, neurejene pravice iz socialnega in pokojninskega zavarovanja); pospešena industrializacija in modernizacija; ter razvoj medicine in gerontologije.

Z gotovostjo lahko trdimo, da je področje institucionalnega varstva starih ljudi doživelo v zadnjih dveh desetletjih številne spremembe tako na ravni gradnje domov kot v razvoju številnih strok, zastopanih v domovih, in odnosu do stanovalcev oz. uporabnikov domov (Mali 2009: 96).

Hlebec, Mali (2013: 30) pravi, da je zgodovinski razvoj domov in sprememb, ki so vplivale na današnjo podobo domov, po drugi svetovni vojni, mogoče pojasniti s tremi modeli:

- socialnogerontološki model domov za stare ljudi (1965–1990);
- bolnišnični model domov za stare ljudi (1991–2000);
- prehod v socialni model domov za stare ljudi (do leta 2000).

### **Socialnogerontološki model**

Po Hlebec, Mali (*op. cit.*: 30–31) je na domove za stare ljudi v času, od 1965 do 1990, pomembno vplivala socialna gerontologija. V tem obdobju so domovi za stare ljudi postali institucije, ki so namenjene starim in bolnim ljudem. V takratnih domovih so bili zaposleni predvsem zdravstveni delavci, kot so bolničarji, medicinske sestre, delovni terapevti ... V osemdesetih letih pa se v domovih za stare ljudi pojavijo še socialni delavci, ki poudarjajo pomen dobrih medsebojnih odnosov; medsebojno sodelovanje zaposlenih in tudi stanovalcev doma in pomen izražanja čustev stanovalcev ter njihovo avtonomijo.

Drugi model, ki ga Hlebec, Mali (*op. cit.*: 31–32) poimenujeta **bolnišnični model** domov za stare ljudi, se je razvil v izrazito medicinsko usmerjeno institucijo, čeprav so v domovih za stare ljudi vedno bolj pogosto zaposlovali socialne delavce, a hkrati socialni delavci še vedno predstavljajo zelo majhen delež med vsemi zaposlenimi.

Po Hlebec, Mali (*op. cit.*: 32–33) v tretjem modelu, ki ga imenujeta **socialni model** domov za stare ljudi, začnejo zaposleni dojemati, da ima vsak posameznik, kljub prevladujočim zdravstvenim težavam, različne potrebe, zahteve in želje. Predvsem za ljudi z demenco se je izkazalo, da medicinska usmerjenost domov ni najbolj učinkovita, temveč da je bolj

učinkovita socialna usmerjenost domov, ki daje poudarek individualnemu pristopu. Torej na človeka gleda kot posameznika s svojimi značilnostmi.

Milošević Arnold (2006 b: 264) razdeli razvoj domov za stare ljudi v Sloveniji po naslednjih fazah:

1. obdobje špitalov, sirotišnic in ubožnic (do leta 1918);
2. obdobje ubožnic in hiralnic (od 1918 do 1945);
3. obdobje hiralnic in zavetišč (»pionirsko« obdobje od 1945 do 1950);
4. obdobje diferenciacije opravil v domovih za stare in onemogle (od 1951 do 1965);
5. obdobje postopne profesionalizacije domov upokojencev ali starejših občanov (od 1966 do 1991);
6. obdobje standardizacije nalog v domovih starejših občanov ali upokojencev (od 1992 do 1999);
7. obdobje opuščanja značilnosti totalne institucije in prehajanja domov za stare ljudi v socialne institucije (po letu 2000).

Imperl (2012: 57–59) govori o štirih generacijah domov. Ta delitev je vezana na gradnjo domov.

### **Prva generacija domov za stare ljudi**

Do začetka šestdesetih let 20. stoletja so domovi za stare ljudi, zaradi slabih ekonomskih razmer, nudili enostavne oblike oskrbe. V teh domovih so bili prostori prenatrpani. Stanovalci so bivali večinoma v velikih spalnicah, torej sobe so bile več posteljne (več kot pet postelj v posamezni spalnici). Za posameznega stanovalca je bilo v teh domovih predvidenih 13 m<sup>2</sup> površine. Zaradi slabe tehnične opreme je bila nega otežena (op. cit.: 57–58).

### **Druga generacija domov za stare ljudi**

Domovi druge generacije, ki so jih gradili v šestdesetih in sedemdesetih letih, so zgrajeni po modelu bolnišnic. V teh domovih je bil stanovalec pacient, ki so ga obravnavali. Po večini še vedno prevladujejo več posteljne sobe, v katerih še vedno ni bilo WC-ja, to da je v sobi tudi WC se pojavili šele v sedemdesetih letih. V obdobju gradnje le teh domov, je

nastal premik k potrebam stanovalcev. Prav tako se je povečala količina negovalne opreme, še vedno pa ni bilo storjenih premikov k udobnosti (op. cit.: 58).

### **Tretja generacija domov za stare ljudi**

Zgled za tretjo generacijo domov, ki so se gradili v osemdesetih in devetdesetih letih je bil stanovanjski dom ali hiša, ki starim ljudem ponuja bivanje in nego. Poleg sob, kjer so stanovalci spali, so gradili tudi dnevne, skupne prostore. Zdravstvena nega je postala bolj diskretna, stanovalce se je začelo spodbujati k večji samostojnosti, razne dnevne aktivnosti so se začele izvajati v dnevnem prostoru. Začeli so se ustvarjati pogoji za večjo individualnost in zasebnost stanovalcev, kajti prevladovala so enoposteljne in dvoposteljne sobe, ki so vključevale tudi kopalnico in WC (ibid.).

### **Četrta generacija domov za stare ljudi**

Takšni domovi so se začeli pojavljati ob koncu devetdesetih let. Pri gradnji le teh domov je potrebno upoštevati koncept »normalnosti« z zgledom življenja v družini. Dom naj bi arhitekturno spominjal na stanovanje. V takšnih domovih ni več centralne oskrbe, ampak se vse aktivnosti izvajajo v majhnih skupinah. Te majhne skupine naj bi čim bolj spominjale na domače gospodinjstvo, prav tako naj bi bila v tej skupini stalno prisotna gospodinja. Prevladuje individualnost stanovalcev in kakovostno življenje. Takšni domovi sledijo načelu: toliko samostojnosti, kot je mogoče pri posamezniku, toliko nege in pomoči, kot jo potrebuje posameznik (Imerl 2012: 58–59).

Domovi četrte generacije sledijo želji oziroma potrebi po domačnosti in imajo za zgled življenje v družini. Pri teh vrstah domov za stare ljudi ne gre za ustanove, kjer je največji poudarek na negi in je ustanova usmerjena po ekonomskih vidikih. Domovi četrte generacije so nova oblika pomoči starim ljudem, kjer lahko stari ljudje, ki potrebujejo pomoč in nego, v večji meri odločajo o tem, kaj bodo delali v svojem življenju in kako bodo živeli svoje življenje. Torej ljudje imajo večji vpliv na svoje življenje (Grdiša 2010: 14).

Winter in Imperl (2010: 93) pravita, da so domovi četrte generacije, gospodinjске skupine, ki se že razvijajo tudi v Sloveniji.

»Večina slovenskih domov za starejše je 2. generacije, manjši del pa 3. generacije s prepletanjem elementov. Dom, ki je bil zgrajen po usmeritvah 2. generacije, lahko z manjšimi spremembami, adaptacijami in posodobitvami preide v 3. generacijo, s temeljitim posegom je možen tudi preskok v dom 4. generacije« (Imperl 2012: 59).

V okviru razvoja institucionalne oskrbe je potrebno omeniti še Goffmanov koncept totalne institucije kot model institucionalnega življenja. Mali (2010: 183) piše, da so domovi za stare ljudi institucije, kjer je veliko število ljudi, katerih vedenje uravnavajo norme in vloge, kot jih določa institucija. V Sloveniji obstajajo različna poimenovanja domov in ta različna poimenovanja verjetno kažejo na različne odnose do starih ljudi v domovih. Ne glede na vse to, pa je za vse domove za stare ljudi, relevantna primerjava z Goffmanovim konceptom totalne ustanove, ki implicira popolno oskrbo, konkretne aktivnosti, družbeno segregacijo, zaprtost, izolacijo.

Goffmanov koncept totalne institucije je uporaben tudi zato, ker prikazuje moč institucije nad življenjem posameznikov, po drugi strani pa opozarja na moč posameznika za preseganje institucionalnih pritiskov (Mali 2008: 134).

Goffman (Mali 2006: 17) opredeli totalno institucijo, kot prostor za bivanje in delo, v katerem je veliko ljudi, s podobnim položajem, za nekaj časa odrezanih od družbe. Vsi živijo prisilno in formalno vodenno življenje.

Po Goffmanu (Flaker 1998: 20) so temeljne značilnosti totalne ustanove naslednje:

- vsi vidiki življenja potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo;
- vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo iste stvari;
- za vse dejavnosti obstaja urnik, ki ga vsiljuje institucija;
- razne vsiljene dejavnosti sestavljajo enoten racionalen načrt z namenom, da je zadovoljeno uradnim ciljem ustanove.

Mali (2008: 135-138) pravi, da lahko Goffmanovo opredelitev totalne ustanove opišemo z naslednjimi značilnostmi:

- Mortifikacija je proces, ki se začne z vstopom človeka v institucijo. Gre za postopno uničevanje človekove identitete, torej identitete, s katero je človek prišel v dom za stare ljudi. Namen je uničiti vse pravice in vloge, ki jih je imel človek pred vstopom v totalno ustanovo in oblikovati novo, enodimenzionalno vlogo »varovanca«. Torej vse »stare« vloge je potrebno izbrisati in ustvariti nove, ki so vezane na namen delovanje institucije.
- Birokratizacija življenja, ki stanovalcem doma za stare ljudi onemogoča »svobodno gibanje«. V totalnih institucijah ne more star človek sam določiti, kdaj bo npr. jedel kosilo, kajti ves dnevni program urejajo urniki, pravila. V totalnih institucijah mora, človek za stvari, o katerih je zunaj določal sam, prositi zanje (npr. poraba denarja).
- Disciplinski sistem, ki ga sestavljajo hišna pravila, nagrade in sankcije, če stanovalec ne upošteva pravil, ki jih predpisuje institucija.
- Sekundarne prilagoditve so način življenja, ki vendarle loči posameznika od drugega in mu daje identiteto in nekaj kontrole nad okoljem in bivanjem v totalni instituciji.

Mali (2010: 191–196) piše, da je v svoji magistrski nalogi raziskovala podobnosti med domovi za stare ljudi in totalnimi ustanovami. Ugotovila je, da so domovi za stare popolnoma svoj svet, ki je ločen od zunanjega sveta. Prisoten je proces mortifikacije, kjer se mora bolj star človek prilagajati domu, kot se dom prilagaja njemu. Pogosto pride do posega v človekovo zasebnost, saj se v slovenskih domovih še zelo pogosto pojavljajo več posteljne sobe, kjer so ljudje prisiljeni živeti skupaj. Prav tako se kaže vdor v zasebnost s tem, ko osebje brez trkanja vstopa v sobe. Ker je v domovih za stare ljudi veliko število starih ljudi in majhno število zaposlenih, je potrebno veliko izkušenj, znanj in iznajdljivosti, kako stanovalcem domov za stare ljudi omogočiti, da še sami skrbijo zase in si s tem povečuje kvaliteto življenja v domu. Disciplinski sistem v domovih je sestavljen iz hišnih pravil in kazni, ki je blag, saj poskušajo zaposleni usklajevati zahteve institucije in potrebe oz. interese stanovalcev domov za stare ljudi. Ugotavlja tudi, da sekundarne prilagoditve, kot je npr. umik, v domovih za stare ljudi ni zaslediti. Stari ljudje kažejo nov vidik prilagoditve, in sicer se ta prilagoditev kaže v skromni drži in v nekritičnosti do življenja v

domu. Glavna ugotovitev, glede prisotnosti elementov totalne ustanove v domovih za stare ljudi je pokazala, da je Goffmanov pojem totalne ustanove idealnotipski in da vseh značilnosti totalne ustanove ne najdemo v posameznem domu za stare ljudi. Za tiste značilnosti totalne ustanove, ki pa se kažejo v domovih za stare ljudi, pa je raziskava pokazala, da se ne pojavljajo v idealni, »skrajni« obliki. Prisotnost posameznih elementov totalne institucije, pa je odvisna od usmeritve doma (medicinska ali socialna usmerjenost domov za stare ljudi) in obratno.

»Sodobna družba v današnjem času potrebuje institucije za stare ljudi iz enakih razlogov, kot jih je v preteklosti, ko jih je zasnovala. V igri ni zgolj njihova dobronamernost in humanost. Institucije za stare ljudi so sredstvo za odiranje starosti in starih ljudi na družbeni rob. Seveda pa to ne pomeni, da v domovih niso mogoče ali potrebne spremembe. Prej narobe. Zaradi že tako ožigosanega in stigmatiziranega položaja starih ljudi in institucij za stare ljudi si mora osebje prizadevati za dvig kvalitete življenja, seveda kolikor je v instituciji to sploh mogoče« (Mali 2008: 34).

Torej, ker pogosto svojci ne zmorejo sami skrbeti za starega človeka in mora le ta oditi v dom za stare ljudi iz različnih razlogov, je zelo pomembno, da se domovi za stare ljudi razvijajo v to smer, da se bodo čimbolj približali ljudem in izhajali iz njihovih potreb in želja. Pomembno je, da se tudi starim ljudem v domovih za stare ljudi zagotovi čim bolj kakovostno starost.

## **1.4 Usmerjenost domov za stare ljudi**

Mali (2008: 156) govori o dveh konceptih usmerjenosti institucije, in sicer o medicinsko usmerjenih domovih za stare ljudi in o socialno usmerjenih domovih za stare ljudi. Tako avtorica pravi, da je lahko dom za stare ljudi tipično socialno umerjen in tipično medicinsko usmerjen le v opisni literaturi, drugače pa se v domovih za stare ljudi pojavljajo dinamična razmerja. To pomeni, da se posamezne komponente socialne ali medicinske usmerjenosti izmenjujejo med seboj ali se med seboj dopolnjujejo. Razumevanje dinamike usmerjenosti institucije pa je pomembno zato, da lahko definiramo vlogo in pomen socialnega dela, kajti avtorica meni, da je socialno delo ključen dejavnik

pri zagotavljanju socialne usmerjenosti neke ustanove. Hkrati pa usmerjenost institucije vpliva na to, kakšno vlogo in kakšne značilnosti bo imelo socialno delo v tej instituciji, kajti socialno usmerjen dom za stare ljudi ima zagotovo drugačen model socialnega dela, kot medicinsko umerjen dom za stare ljudi.

Mali (*op. cit.*: 150) pravi, da kadar dom za stare ljudi v ospredje postavlja elemente medicinske obravnave stanovalcev, tem bolj deluje po zakonitostih totalne institucije. Kadar pa dom za stare ljudi poudarja elemente socialne obravnave posameznika, ki v ospredje postavljajo posameznika, njegove zahteve, potrebe, želje, in spodbujajo njegovo aktivno sodelovanje, tedaj pa je manj elementov totalne ustanove.

Dimenzije usmerjenosti institucije sestavljajo:

- splošne in strukturne značilnosti: velikost ustanove, notranja ureditev, lokacija, zaprtost pred zunanjim svetom;
- medsebojni odnosi: sodelovanje, podpora, spontanost;
- osebni razvoj: avtonomija, praktična usmeritev, usmeritev na osebne probleme, izražanje čustev;
- ohranjanje in spreminjanje sistema: red in organizacija, jasnost programa, kontrola zaposlenih (*op. cit.*: 156).

Arhitekturne značilnosti imajo vpliv na to, ali je institucija socialno ali medicinsko umerjena. Tako npr. dolgi hodniki, različni oddelki, več posteljne sobe, ločeni prostori za zaposlene in stanovalce, dajejo podobo medicinsko usmerjene institucije. Prostori, ki so več funkcionalni (npr. v jedilnici stanovalci jedo, se ukvarjajo z raznimi aktivnostmi, v njej se izvajajo prireditve), to prav tako govori o medicinsko umerjeni instituciji. Na medicinsko usmerjenost doma za stare ljudi kažejo tudi sterilne, hladne sobe. Torej nekako bi lahko rekli, da medicinsko usmerjeni domovi, glede arhitekture spominjajo na bolnišnico. Medtem pa je v socialno usmerjenih domovih bivanje prilagojeno posamezniku, in sicer vsak človek, se zase odloči o videzu sobe, o opremi, o čiščenju. Torej v socialno usmerjenih domovih je poudarjena individualnost stanovalcev, torej zaposleni upoštevajo posameznikove potrebe, želje. Med splošnimi in strukturnimi značilnostmi ima pomembno vlogo tudi lokacija institucije in njena zunanja podoba (*op. cit.*: 157–158).

V nadaljevanju Mali (*op. cit.*: 162–171) piše, da so domovi za stare ljudi ustanove, kjer veliko število stanovalcev oziroma ljudi živi v enem prostoru. Avtorica ugotavlja, da so slovenski domovi za stare ljudi veliki, torej v nekem posameznem domu je lahko več kot 200 ljudi in to zahteva specifično organizacijo dela v domu. Prva tako ugotavlja, da so posamezni oddelki v domovih za stare ljudi veliki, saj je na tem oddelku, ponekod tudi več kot 35 ljudi. Zaposleni v domovih pravijo, da so ti oddelki preveliki, zlasti za osebe z demenco, saj so prostori za tako veliko skupino ljudi premajhni, nefunkcionalni in utesnjujoči. Zaposleni opazajo, da bi bile potrebne spremembe tako v manjšem številu ljudi z demenco na posameznem oddelku in tudi o spremenjenem načinu dela s stanovalci. Z manjšim številom ljudi na oddelku in z ustreznim kadrom bi se lahko domovi bolj približali temu, kako je človek živel v domačem okolju. Prav tako način življenja v domu vpliva na usmerjenost institucije. Kadar osebje ne upošteva stanovalčevih potreb in vse delo opravlja rutinsko, kadar ne upošteva zasebnosti, vsaj kolikor je mogoče v danih razmerah, to kaže na medicinsko usmerjeno institucijo. V nadaljevanju piše, da je raziskava Delo z dementnimi osebami pokazala, da v Sloveniji za ljudi z demenco prevladujejo medicinsko usmerjeni oddelki, ki se kažejo v medicinskem poimenovanju oddelka; na oddelku je večinoma zaposleno osebje z zdravstveno izobrazbo; stanovalcem je omejena pravice do prostega in svobodnega gibanja.

Medsebojni odnosi v medicinsko umerjenih domovih nimajo pomembne vloge, torej medsebojni odnos med zaposlenimi in stanovalci doma ni pomemben. Medtem ko je medsebojni odnos in medsebojno sodelovanje ključnega pomena v socialno usmerjenih domovih za stare ljudi. V medicinsko umerjenih domovih so zaposleni v nadrejenem položaju in zaradi tega se stanovalci najpogosteje prepustijo toku, torej postanejo pasivni prejemniki pomoči. Še bolj zapleteni postanejo odnosi, ko v proces medsebojnega sodelovanja vstopijo svojci (*op. cit.*: 158–159).

Tako Milošević Arnold (2005: 58–59) govori o treh svetovih, in sicer gre za svet stanovalcev, svet zaposlenih in svet svojcev. Vsak izmed teh svetov ima svoje specifičnosti in se med seboj razlikujejo, glede položaja v instituciji. Običajno so vsi zaprti v svoj svet, vendar za socialno usmerjene domove lahko rečemo, da je komunikacija med njimi, torej

med temi tremi svetovi (stanovalci, zaposleni, svojci) bolj odprta in vzpostavljen je nepretrgan dialog. Dialog more biti takšen, da je varen za vsakogar, ki sodeluje v njem. K takšnemu dialogu lahko bistveno prispeva prav socialna delavka, ki zna svojo moč usmeriti v sodelovanje, povezovanje in medsebojne odnose, kar je značilno za socialno usmerjene domove za stare ljudi.

K boljšim medsebojnim odnosom in rednim stikom med stanovalci domov, kakor tudi k povezovanju med svetom stanovalcev in delavcev, nedvomno veliko prispevajo skupine starih za samopomoč oz. med generacijske skupine, ki v domovih uspešno delujejo (Milošević Arnold 2005: 57).

Mali (2008: 180–181) pravi, da se zaposleni, v medicinsko usmerjenih domovih na veliko posvečajo medsebojnim odnosom, in sicer se to kaže v tem, da se zaposleni do ljudi z demenco vedejo, kot da bi bili otroci, prav tako tikajo ljudi z demenco, zaposleni ne pozdravijo ljudi z demenco, ko se srečajo ali se do njih vedejo nesramno.

Tretja dimenzija usmerjenosti institucije je osebni razvoj. V domovih za stare ljudi je kontrola nad ravnanjem, rutino in življenjskim prostorom v rokah zaposlenih, ki pogosto nadzira in kontrolira stanovalce. Ob tem pa se zgodi, da zaposleni pozabijo na pravice ljudi do zasebnosti, avtonomnega sprejemanja odločitev in osebne odgovornosti (Peace 1998: 121, v Mali 2008: 160).

Znotraj dimenzije osebnega razvoja je zelo pomemben koncept avtonomije, kajti za vsakega posameznika je zelo pomembno, da mu je ponujena avtonomija, torej da ima svobodo pri odločanju o zadevah, ki se ga tičejo. Tako Mali (2008: 187) piše, da poudarjanje individualnost posameznikov pripomore k odgovornosti za samostojno in avtonomno delovanje. Avtonomija usposobi ljudi, da sprejemajo vsakodnevne odločitve in tudi dolgoročne cilje. Torej s tem stanovalcem domov za stare ljudi podamo moč in pogum, da sami odločajo o svojem življenju.

Flaker *et al.* (2008: 97) pišejo, da so v procesih odločanja zlasti prikrajšani tisti ljudje, ki npr. ne morejo govoriti ali na drugačen način sporočajo želje, potrebe in mednje sodijo tudi

ljudje z demenco. S tem, ko ne morejo izražati svojih želja, pa počasi izgubljajo nadzor nad svojim življenjem. Tako je npr. za ljudi z demenco, v napredujočem stadiju, pomembno, da zaposleni ne delajo, tako kot sami menijo, da je najbolje za ljudi z demenco, temveč da npr. opazujejo osebo, kako reagira na neko stvar in iz tega lahko sklepajo, kaj je osebi všeč in kaj morda ne.

Wilson (2000: 155, v Mali 2008: 206) pravi: »Izguba avtonomije in kontrole nad lastnim življenjem je v pozni starosti neizogibna, ne le zaradi odvisnosti od drugih ljudi, temveč tudi zaradi večje stopnje institucionaliziranosti. Človek lahko sklene svojo življenjsko pot kot neavtonomno bitje, česar se stari ljudje v instituciji dobro zavedajo, saj je pri mnogih želja po smrti edina avtonomna misel, ki jim v instituciji še preostane«.

Četrta dimenzija usmerjenosti domov je ohranjanje in spreminjanje sistema. Vpliv stanovalcev na delovanje določene institucije se izraža v tem, koliko lahko stanovalci vplivajo na dogajanje v domu, na organizacijo oskrbe. Med pravili, ki jih določa delovanje institucije in potrebami človeka, mora biti ustrezno ravnoesje, ki omogoča usklajevanje na obeh ravneh. Če gre za medicinsko usmerjen dom za stare ljudi, potem običajno institucionalna pravila prevladajo nad potrebami stanovalcev. V socialno usmerjenih institucijah pa velja vzpostavljeno ravnoesje med institucionalnimi pravili in potrebami stanovalcev (Mali 2008: 161).

Trenutna velikost domov za stare ljudi v Sloveniji se odraža v tradicionalni, ideološki usmeritvi ustanavljanja institucij, ki so namenjene velikemu številu starih ljudi. Zaprtost institucij se je v zgodovini slovenskih domov zelo spreminjala, tako je zaprta institucija šla od popolne kontrole nad obiski (1646–1964), preko manjše kontrole nad obiski (1965–1970) in obdobja brez nadzora (1971–1990) do danes, ko kontrola nad obiski zopet postaja vedno bolj pomembna.

Pri delu s stanovalci z demenco je v nekaterih slovenskih domovih mogoče zaznati premik od medicinske usmeritve v socialno usmerjenost institucije. Ta premik se kaže v spremenjenem ravnanju strokovnih delavcev do ljudi z demenco, torej zaposleni uporabljajo nove tehnike dela za stanovalce z demenco, prav tako vzpostavljajo bolj

oseben odnos s stanovalci in sprejemajo njihovo drugačnost ter upoštevajo individualnost ljudi z demenco. Ta premik pa je zdravstvenemu osebju v pomoč, da lažje odstopijo od klasične vloge, ki jim je znana in ki jim jo narekuje medicinsko usmerjena institucija. Včasih naj bi strokovni kadri med seboj bolj sodelovali in se med seboj dopolnjevali, prav tako je odnos med stanovalci in zaposlenimi temeljil na medsebojnem spoštovanju, strpnosti in medsebojni pomoči. Z zaposlovanjem medicinsko izobraženega kadra pa se je zgodila delitev dela in opredelitev funkcij za posamezni strokovni kader. Prav tako so danes odnosi me zaposlenimi in stanovalci bolj formalni in kažejo bolj na medicinsko usmerjenost domov za stare ljudi (*op. cit.*: 196–200).

V nadaljevanju Mali (*op. cit.*: 201–213) piše, da v nekateri domovih vzpodbujajo obiskovanje svojcev, organizirajo izobraževanja o demenci, svojce vključujejo v načrtovaje oskrbe ljudi z demenco. To kaže na socialno usmerjeno institucijo. Glede nadzora nad življenjem pa še vedno prevladujejo medicinsko usmerjeni domovi za stare ljudi, saj še vedno prevladuje omejen nadzor nad svojim življenjem (npr. ko je čas za kopanje se ljudi okopa, pa čeprav si mogoče oseba tega ne želi). Avtorica pravi, da je pregled pravic in dolžnosti, ki jih predpisujejo slovenski domovi, pokazal na izgubo avtonomije v instituciji. Opazni pa so premiki v socialno usmerjene domove, saj zaposleni pri ljudeh z demenco bolj upoštevajo specifičnost te skupine ljudi; zaposleni se trudijo upoštevati individualne potrebe posameznikov in vzpodbujajo izražanje individualnih interesov ljudi z demenco; prav tako se zaposleni trudijo za odprto komunikacijo z ljudmi z demenco. Na splošno raziskave izvedene v slovenskih domovih za stare ljudi kažejo spremembe in premike v smeri socialno usmerjenih domov. Domovi za stare ljudi omogočajo odstopanje od institucionalnih pravil, torej zaposleni upoštevajo potrebe, želje in zahteve stanovalcev. Zaposleni poskušajo usklajevati zahteve institucije in želje ljudi. Potreben je prehod k temu, da bi stanovalci sami odločali o načinu življenja v domu, to pa seveda zahteva ustrezno izobraževanje vseh zaposlenih.

»Pogoji za socialno usmerjenost, h kateri lahko prispeva socialno delo, so v tem trenutku ugodni. Na podlagi konceptov socialnega dela s starimi ljudmi smo ugotovili, da socialno delo s starimi ljudmi kot sestavni del stoji na trdnih konceptualnih temeljih. Ti omogočajo

razvoj specifičnega znanja, različnega od gerontološkega, ki je pogojeval medicinsko usmerjenost« (Mali 2008: 234).

Torej ima socialno delo ključno nalogo in ključno vlogo v socialno usmerjenih domovih za stare ljudi, zato je pomembno, da bomo kot bodoči socialni delavci delali tako in s tem starim ljudem zagotovili bolj prijetno in bolj kakovostno bivanje v domovih za stare ljudi.

## **1.5 Modeli oskrbe za ljudi z demenco v domovih za stare ljudi**

»Biti dementni bolnik ali imeti takega bolnika doma, v domačem okolju, je težka življenjska preizkušnja. Demenca prinaša težave, ki se globoko zarežejo v medsebojno razumevanje. Ob tem so pogosti občutki nemoči, potrnosti, pa tudi jeze in nerazumevanja. Ob slabšanju bolezni potrebuje dementni bolnik tudi 24-urni nadzor, kar največkrat pomeni, da ostane edini izhod za starostnika in njegove svojce namestitve v dom starejših občanov« (Mali 2000: 333).

V slovenskih domovih za stare ljudi so Flaker *et al.* (2004) izvedli raziskavo Delo z dementnimi osebami – priprava modela obravnave oseb z demenco in po njihovih ugotovitvah obstajajo naslednji modeli oskrbe ljudi z demenco: integrirani, segregirani in delno segregirani. Vsak od teh modelov ima svoje prednosti in svoje slabosti, tako da nobenega od teh modelov, ne moremo postaviti pred drugega.

Tako pri integrirani obliki osebe z demenco bivajo skupaj z drugimi stanovalci. Prednost tega modela je, da lahko »vzpodbuja medsebojno razumevanje; sprejemanje; pozitivno vpliva na ravnanje in vedenje oseb z demenco; drugim stanovalcem pa krepi samozavest zaradi pomoči, ki jo zagotovijo stanovalcem z demenco« (Mali *et al.* 2011: 46).

Mali *et al.* (2011: 46) pravijo, da poleg vseh teh prednosti, ki jih prinaša ta model oskrbe stanovalcev z demenco, lahko znotraj te oblike oskrbe prihaja do konfliktov med stanovalci z demenco in ostalimi stanovalci, saj je potrebno za bivanje s stanovalci z demenco veliko potrpežljivosti, razumevanja in prilagajanja, za kar pa ni nujno, da je vseh ostalim stanovalcem, ki bivajo z ljudmi z demenco.

Druga oblika oskrbe stanovalcev z demenco v domovih za stare ljudi, je segregirana oblika, pri kateri pa stanovalci z demenco bivajo povsem ločeno od drugih stanovalcev doma. Tu gre pogosto za tako imenovane varovane oddelke, ki so varovani tako, da osebe z demenco ne morajo samostojno oditi z oddelka. Slabost tega modela je, da pogosto osebje posega v človekove pravice in svoboščine, saj nemirne stanovalce privežejo na postelje in stole, saj standardi in normativi ne zagotavljajo nočnega varstva na segregiranih oddelkih. Tudi velikost teh skupin je pogosto prevelika in v le teh velikih skupinah prevladujeta odtujenost in institucionalna klima. Medtem ko majhne skupine (do 12 ljudi) ponujajo bolj družinsko vzdušje. Prednosti tega modela pa so, da ljudi z demenco obravnavajo bolj individualno, torej gledajo na posameznega človeka z zanj značilnimi navadami in potrebami. Prednost tega modela je, da je v večini domov na segregiranih oddelkih osebje isto, torej se ne menjuje, kar omogoča boljše sodelovanje tako z osebami z demenco, kot tudi njihovimi svojci. Prav tako se na segregiranih oddelkih zmanjša potreba po medicinski terapiji, prav tako poteka boljše sodelovanje zaposlenih s svojci in tudi s samimi stanovalci z demenco. Pogosto je tudi več zadovoljstva med zaposlenimi na oddelku in le to odlično vpliva na pozitivno klimo v celotnem domu (Flaker *et al.* 2004: 88).

V slovenskih domovih se pojavlja tudi model, ki je delno segregiran (Flaker *et al.* 2004), kar pomeni, da so ljudje z demenco večji del dneva ločeni od drugih stanovalcev, vendar pa še vseeno ohranjajo stik z njimi in zaradi demence niso stigmatizirani.

Mali *et al.* (2011: 47) pišejo, da se v domovih z delno segregiranim modelom skupina z ljudmi z demenco srečujejo vsak dan, pod istim vodstvom in prav tako v točno določenem prostoru. V različnih slovenskih domovih se skupine razlikujejo med seboj, tako se v nekaterih domovih skupine srečujejo npr. enkrat na teden, ponekod pa vse delovne dni. Prav tako se skupine razlikujejo glede števila ljudi v posamezni skupini. Največkrat pa so skupine sestavljene z osebami, ki so na podobni stopnji demence. Cilji takšnega modela oskrbe pa so: zaposlitev, ohranjanje obstoječih sposobnosti, zmanjševanje napredovanja bolezni, druženje z drugimi stanovalci, preprečevanje konfliktov med ljudmi z demenco in drugimi stanovalci doma za stare ljudi.

S pomočjo raziskave Delo z dementnimi osebami: priprava modela obravnave oseb z demenco, ki jo je izvajala Fakulteta za socialno delo v letih 2003 in 2004, so Flaker *et al.* (2004: 99) pridobili podatke, ki kažejo na to, da domovi za stare ljudi razvijajo različne ustrezne programe dela za ljudi z demenco. Nekateri od teh programov so zelo inovativni, in to kaže na to, da je praksa pred trenutno veljavno zakonodajo v Sloveniji. Prav tako pa so raziskovalci s pomočjo podatkov, ki so jih pridobili v raziskavi, oblikovali socialni model, ki temelji na individualnem pristopu k človeku z demenco in pri tem modelu zdravstvo in socialno varstvo enakopravno sodelujeta. Uporabili so integrativni model obravnave in specializirane programe za ljudi z demenco v različnih stadijih. Tako je bil v okviru te raziskave predlagan strokovno zasnovan postopek, v okviru katerega se sestavi individualni tim, ki je oblikovan za vsakega posameznika posebej. S pomočjo te projektne skupine oz. individualnega tima, je posameznemu stanovalcu omogočeno boljše oz. bolj kakovostno življenje v domu in seveda je vsak posameznik individualno obravnavan, kar tudi pomeni, da vsak posamezni stanovalec dobi individualizirane storitve namesto paketa storitev, ki so ponujene vsem stanovalcem.

Mali (2008: 125) piše, da so bili v okviru že omenjene raziskave, predlagane tudi spremembe glede kadra. Glede tega avtorica ugotavlja, da so se začele dogajati neke spremembe, vendar v praksi še to ni zaživel. V nadaljevanju piše tudi o tem, da je bilo v raziskavi ugotovljeno, da imajo v slovenskih domovih socialni delavci pri delu z ljudmi z demenco različne vloge. Tako najpogosteje sodelujejo s svojci; sodelujejo pri pisanju biografije ljudi z demenco, ki je potrebna za individualni načrt in za individualno obravnavo posameznika. V nekaterih domovih, ki imajo segregiran model obravnave ljudi z demenco, pa so socialni delavci zaposleni na oddelku, torej so ves čas prisotni na oddelku.

Integriran model za ljudi z demenco v domu za stare ljudi ima značilnosti socialne usmeritve doma, saj poudarja medsebojno razumevanje in seveda tudi sprejemanje ljudi z demenco. Hkrati pa bi lahko rekli, da ima integriran model tudi značilnosti medicinsko umerjene institucije, kajti dogajanje se dogaja na obstoječih oddelkih, ki so v večini medicinsko oblikovani in se ne prilagajajo željam in potrebam ljudi z demenco. Torej ker ni individualne obravnave ljudi z demenco, prihaja do številnih negativnih situacij, ki so

neprijetne za vse stanovalce. Segregirani oddelki, ki jih najpogosteje imenujejo varovani oddelki, pa kažejo značilnosti medicinsko usmerjenost institucije. Delno segregirane oblike pa vsebujejo tako elemente medicinske usmerjenosti kot tudi elemente socialne usmerjenosti institucije. Socialna usmerjenost se kaže v tem, da ljudje z demenco še vedno bivajo z drugimi stanovalci, medicinska usmerjenost pa se kaže v poudarjanju specifične strokovne obravnave in zadovoljstva zaposlenih, ki delajo z njimi (*op. cit.*: 169–170).

Torej težko je govoriti o tem, kateri model je boljši in kateri slabši, saj ima vsak svoje slabosti in svoje prednosti. Rekla pa bi, da je s strani socialnega dela najbolj primeren integriran model, ki ima kar precej prednosti. Potrebno bi ga bilo le nekoliko dopolniti in prilagoditi, da bi odpravili pomanjkljivosti.

Prav tako bi sedaj nekaj besed namenila še vlogi svojcev, ko človek z demenco biva v domu za stare ljudi, kajti »aktivna vloga svojcev pri načrtovanju skrbi za svojca prispeva k integriranosti svojcev v institucionalni sistem, saj njihov prispevek, denimo pripovedovanje o tem, kako so njihovi svojci živeli v domačem okolju, pripomore k lažjemu prilagajanju osebja stanovalcem« (Mali 2008: 177).

Srečanje z demenco je huda življenjska preizkušnja za vse udeležene v medsebojnem odnosu z osebo z demenco: za osebe z demenco, za svojce, prijatelje, znance, strokovnjake (Mali et al. 2011: 39).

Flaker *et al.* (2004) v raziskavi Delo z dementnimi osebami – priprava modela obravnave oseb z demenco, ugotavljajo, da se večina svojcev zaradi službenih in družinskih obveznosti pogosto znajde v stiski, saj ne vedo, kako pomagati staršem, ko nekdo dobi diagnozo demence. Tako zaradi bolezni organizirajo štiriindvajset urni nadzor, ki pa svojce utruji, obremenjuje in zaradi tega pogosto pride do tega, da poiščejo pomoč v domu za stare ljudi.

Mali (2008: 90–92) pravi, da imajo svojci pomembno vlogo že ob prihodu v dom za stare ljudi, kajti svojci lahko starega človeka vzpodbujajo, da v dom prinese čim več lastnine, ki bi si jo želel imeti v domu in ki bi ga spominjala na dom. Prav tako je vloga družine in

svojcev zelo pomembna skozi vsa obdobja življenja starega človeka v domu. Kljub vsemu pa imajo svojci ključno vlogo ravno v času sprejema v dom za stare ljudi in v času prilagajanja na življenje v novem okolju. Je pa res, da običajno svojci, ob sprejemu človeka z demenco v dom, doživljajo mešane občutke. Najpogosteje doživljajo občutek krivde, ki se kaže v pretirano zaščitniški vlogi do človeka z demenco. Po mnenju avtorice je pomembno, da svojci obiskujejo človeka z demenco ne le zaradi emocionalne opore, temveč tudi spremljajo oskrbo, saj so lahko kot zunanji opazovalci bolj pozorni na kvaliteto prehrane, čistočo institucije, higieno svojcev, vodenje oskrbe ... Svojci so za človeka z demenco v domu za stare ljudi vez z zunanjim svetom in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov iz domačega okolja. Če svojci ne prepoznajo te funkcije, so lahko socialni delavci tisti, ki jih na to opozorijo.

V nadaljevanju Mali (*op. cit.*: 92–95) piše, da so svojci tudi bogat vir informacij o človeku z demenco, saj le oni poznajo posameznikove navade, potrebe, želje. Prav tako svojci vedo, kaj je človeku všeč in kaj mu morda ni všeč. Ko človek z demenco preide v fazo, ko ne prepoznava več svojcev, se velikokrat zgodi, da svojci ne vidijo smisla, v obiskovanju človeka z demenco. Tukaj imajo pomembno vlogo socialni delavci, ki opozorijo svojce o pomenu obiskov in jih poučijo tudi o pomenu neverbalne komunikacije.

Flaker *et al.* (2004: 70–72) na podlagi že omenjene raziskave ugotavljajo, da je v slovenskih domovih za stare ljudi sodelovanja s svojci zelo veliko, se pa seveda načini sodelovanja s svojci, med posameznimi domovi razlikujejo. Prav tako ugotavljajo, da je sodelovanje s svojci pri načrtovanju oskrbe, prisotno le v nekaterih domovih za stare ljudi. Kadar so povabljeni k sodelovanju pri načrtovanju oskrbe je njihova naloga, da povedo čimveč o tem, kaj je človek z demenco rad počel v svojem življenju in kaj morda ne. Prav tako zaposleni svojce vzpodbudijo, da v dom prinesejo kakšen predmet, ki bo človeka spominjal na dom.

Rihter (2007: 110) pravi, da podatki, ki so jih dobili v raziskavi Delo z dementnimi ljudmi, kažejo na to, da je potrebno oblikovati programe in oblike pomoči svojcem, kajti opazno je, da se svojci srečujejo s številnimi stiskami. Različni programi bi svojcem pomagali pri

informiranju o bolezni; o načinih ravnanja; pri razbremenjevanju, kjer bi bile v veliko pomoč zlasti skupine za samopomoč.

Ko sem že omenila, prav tako kot ljudje z demenco potrebujejo pomoč in podporo tudi svojci, da lažje razumejo, kaj se dogaja z njihovim človekom in kako naj ravnajo z njimi. Tako domovi za stare ljudi pomagajo svojcem z različnimi programi. Milošević Arnold in Mali (2005: 55-57) pravita, da domovi organizirajo številna predavanja, kjer svojce seznani s številnimi podatki o demenci. V nekaterih domovih obstajajo skupine za samopomoč za svojce, kjer se lahko svojci razbremenijo. Gre za prostor, kjer lahko svojci izrazijo svoje stike in težave in prav tako so v tem prostoru ljudje z istimi ali podobnimi težavami ali problemi.

## **1.6 Vloga socialnega dela v domu**

»Ne glede na to, da je demenca posledica možganskih okvar, je obravnava predvsem socialna, saj moramo zagotoviti ustrezno okolje, ki bo posamezniku omogočilo, da v čim večji meri opravlja tiste funkcije, ki jih še zmore, in ima ob enem na voljo ustrezno pomoč za opravljanje tistih funkcij, ki jih ne zmore več« (Rihter 2007: 91).

Na področju socialnega dela z ljudmi z demenco, se socialno delo šele razvija in oblikuje. Socialni delavci imajo v slovenskih domovih zelo različne vloge. Vloga socialnega dela je ključna ob in po prihodu starega človeka z demenco v dom za stare ljudi, kajti socialni delavci običajno v domu poskrbijo za to, da predstavijo novo življenjsko okolje in pomagajo človeku, da človek to okolje spozna in da se poskuša vanj čim bolj vživeti. Prav tako je pomembna vloga socialnega delavca v domu sodelovanje s svojci, kajti svojci so lahko ključni vir informacij o navadah, željah in interesih človeka z demenco (Mali 2007: 45–47).

Mali (*op. cit.*: 46) nam predstavi naloge, ki so specifične za delo z ljudmi z demenco:

- vodenje postopka sprejema človeka z demenco;
- skrb za izdelavo osebnega in individualnega programa;

- pomoč človeku z demenco pri izbiri ključne osebe, ki bo nosilec njegovega individualnega načrta;
- individualno delo s stanovalci;
- delo s skupinami stanovalcev z demenco;
- individualno delo s svojci;
- organizacija različnih skupinskih oblik dela s svojci;
- koordinacija in vodenje intervizijskih skupin za zaposlene, ki delajo s stanovalci z demenco;
- skrb za evalvacijo uspešnosti programov, ki so namenjene ljudem z demenco;
- pridobivanje, usposabljanje, usmerjanje in supervizija prostovoljcev za delo s stanovalci z demenco.

Milošević Arnold (2000: 253) pravi, da se je v slovenskih domovih, ki so institucije socialnega varstva, uveljavil partnerski model ali celo sekundarni model, namesto primarni model. To so modeli, ki govorijo o tem, na kakšnem področju se pojavlja socialno delo. Tako primarni model pomeni, da je socialno delo na nekem področju vodilno, npr. centri za socialno delo; za sekundarni model je značilno, da socialno delo gostuje na nekem področju, kot je npr. šolstvo, zdravstvo. Partnerski model pa pomeni, da je socialno delo na nekem področju enakovredno neki drugi stroki, npr. zaposlovanje.

Po Milošević Arnold (2004: 31, v Mali 2008: 82) so vloge domskih socialnih delavcev naslednje:

- pomoč pri reševanju problemov stanovalcev;
- delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potreben vire in storitve;
- povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje.

»Pri nas so socialni delavci v domovih prisotni že od samega začetka nastanka socialnega dela kot poklica, zato so pomembno vplivali na razvoj domskega varstva« (Mali 2008: 82). Mali (op. cit.: 83–84) pravi, da socialni delavci v domu za stare ljudi prihajajo v stik s stanovalci v različnih časovnih intervalih. Tako avtorica vidi naslednje naloge in vloge socialnega delavca v domu za stare ljudi, glede na fazo oziroma obdobje, ko pride star človek v stik z institucijo:

- naloge socialnega delavca pred prihodom v dom;
- naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu;
- naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma;
- naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu;
- naloge socialnega delavca kot spremljevalca institucionalnega življenja stanovalcev.

Pred prihodom v dom moram socialni delavec po Milošević Arnold (2004: 33, v Mali 2008: 84–85) sodelovati z bodočim stanovalcem (vzpostaviti je potrebno prvi stik, ki je temelj za nadaljnji delovni odnos; prav tako je zelo dobro, če socialni delavec obišče starega človeka na njegovem domu, saj s tem dobi boljši vpogled v življenjske razmere); sodelovati z drugimi strokovnjaki (ker ima socialni delavec veliko informacij o življenju posameznika, ki ga sprejemajo v dom, mora vse pomembne podatke podati drugim strokovnjakom, ki prav tako sodelujejo v domu; prav tako mora socialni delavec sodelovati s strokovnjaki iz drugih institucij, da še dopolni mozaik življenjskega sveta posameznika, ki prihaja v dom); sodelovati s svojci in informirati (informacije se nanašajo predvsem na življenje v domu, da se lahko star človek, čim bolj pripravi na novo življenjsko okolje).

Milošević Arnold (op. cit.: 86) pravi, da so v času bivanja stanovalca v domu, naloge socialnega delavca naslednje: podpora stanovalcu pri prilagajanju na novo okolje; podpora svojcem in vzpodbuda za čimbolj aktivno sodelovanje pri raznovrstnih dejavnostih; posredovanje v konfliktih; aktiviranje in razvijanje prostovoljnega dela; organizacija in sodelovanje pri pripravi raznih dejavnosti in prireditiv.

Človek lahko zapusti dom iz različnih razlogov in tudi tedaj je potreben socialni delavec. Milošević Arnold (op. cit.: 87) pravi, da je tedaj potrebno urediti naslednje naloge: priprava odpusta stanovalca v domače okolje, v drug dom ali v drugo institucijo; obravnava predloga za premestitev stanovalca v kakšno drugo institucijo in urejanje vsega potrebnega v primeru smrti stanovalca.

Mali (2008: 215–218) govori in piše o raziskavi z naslovom *Zgodovina domov za stare v Sloveniji* in o raziskavi *Delo z dementnimi osebami*. Predstavi nam, kakšne naloge vse

opravljajo socialni delavci v domovih za stare. Takšno členitev socialnega dela v domovih za stare, vidijo socialni delavci, ki so tam zaposleni:

- delo s prosilci in priprava na sprejem v dom;
- sprejem v dom;
- delo s stanovalci (vključevanje v institucionalno življenje, ohranjanje starih socialnih mrež, pomoč pri reševanju problemov, izvajanje individualne opomoči, povezovanje z različnimi strokovnjaki zunaj doma za stare ljudi ...);
- delo s svojci;
- timsko delo (sodelovanje in koordinacija z drugimi strokovnimi timi v domu za stare ljudi, sodelovanje z drugimi institucijami in organizacijami, sodelovanje s prostovoljci in drugimi);
- preverjanje zadovoljstva s storitvami, ki jih ponuja dom;
- skupnostno socialno delo (povezovanje z društvi upokojencev; vodenje skupin za samopomoč za stare ljudi, ki živijo v domačem okolju; pomoč na domu; sodelovanje na izobraževanjih; informiranje medijev o življenju v domu za stare ljudi ...);
- administrativno delo;
- prenehanje bivanja.

Ta delitev nam kaže izrazito formalizirano vlogo socialnega dela, kajti v njih ni opaziti konceptov socialnega dela. V večini gre za neke vrste administrativna dela. Ne glede na vse, je za socialno delo tako nekoč, kot tudi danes še vedno značilno individualno delo s stanovalcem. So pa socialni delavci med zaposlenimi v domovih za stare ljudi še vedno v manjšini, čeprav pa je hkrati opaziti, da so danes socialni delavci vse pogostejše vodje oddelkov ali strokovni vodje domov (*op. cit.*: 219–222).

Ledbetter Hancock (1990: 157, v Mali 2008: 89) pa področja in vloge socialnega dela v domovih razdeli tako:

- delo s stanovalci in njihovimi svojci;
- delo v domskem timu;
- svetovalno socialno delo;
- zagovorništvo.

Milošević Arnold (2007: 29–30) piše o tem, da ne glede na to, da ima človek demenco, je lahko in tudi mora biti partner v procesu pomoči, kajti samo on sam ve, kaj se mu dogaja, kaj potrebuje in česa na potrebuje. Zato je potrebno s človekom z demenco vzpostaviti partnerski odnos, ki okrepi njegovo moč in da človeku občutek, da še lahko sam odloča o nekaterih zadevah, ki se ga tičejo. To pa mu pomaga ohraniti vsaj del kontrole nad svojim življenjem. Prav tako nam o pomenu sodelovanja in vzpostavljanje delovnega odnos s človekom, ki ima demenco in njihovimi svojci, govori Čačinovič Vogrinčič (2007: 51–52), ki piše, da je potrebno z družino, v kateri živi star človek z demenco, vzpostaviti delovni odnos, kajti družina potrebuje podporo in pomoč, da je lahko v pomoč in oporo staremu človeku in da zna ob vsem tem poskrbeti tudi zase in za svoje potrebe. Pravi da predmet socialnega dela ni zgolj dajanje pomoči, temveč da je socialno delo tudi pomoč pri reševanju kompleksih socialnih problemov skupaj z družino.

Milošević Arnold (2007: 30) govori o profesionalnih vlogah socialnih delavcev pri skrbi za ljudi z demenco in njihove svojce. Te vloge so naslednje:

- nosilec ali koordinator primera;
- načrtovalec skrbi;
- izvajalec prve socialne pomoči;
- svetovalec;
- učitelj;
- pobudnik, organizator in vodja skupin za samopomoč svojcev oseb z demenco;
- pobudnik, organizator in vodja skupin za samopomoč oseb z demenco;
- vodja ali strokovni delavec dnevnega centra za osebe z demenco;
- koordinator specializirane pomoči na domu za osebe z demenco;
- zagovornik potreb oseb z demenco;
- koordinator dejavnosti za pomoč osebam z demenco in njihovim svojcem na lokalni ravni;
- posredovalec življenjskih zgodb oseb z demenco njihovim neposrednim oskrbovalcem v domu, v dnevnem centru ...

Nekatere od napisanih profesionalnih vlog bom malce opisala. Pri vlogi nosilec ali koordinator primera, gre za to, da stanovalec izrazi željo, glede kakšne svoje potrebe in nato mu socialni delavec pomaga vzpostaviti stik z ustrežno organizacijo ter mu pomaga pridobiti oziroma uveljaviti pravice, ki mu pripadajo. Torej socialni delavec ves čas spremlja proces uresničevanja neke želje oz. potrebe, ki jo je izrazil stanovalec. Vloga načrtovalec skrbi je zelo podobna že opisani vlogi, torej vlogi nosilca ali koordinatorja primera, vendar je razlika med njima ta, da vloga načrtovalca skrbi, vključuje več osebnega stika s stanovalcem. V vlogi učitelja, socialni delavec ljudem z demenco in njihovim svojcem daje ustrezne informacije in potrebna znanja ter spoznanja za lažje razumevanje določenega pojava. V vlogi posrednika, socialni delavec povezuje posameznike in skupine ljudi, ki potrebujejo neko pomoč, s službami, ki razpolagajo z ustreznimi storitvami oziroma z ustreznimi viri pomoči, ki jih ljudje potrebujejo. Ena najpomembnejših vlog socialnega delavca je zagotovo vloga zagovornika, kajti zlasti ljudje z demenco so zelo ranljiva skupina ljudi, ki bi si sami zelo težko zagotovili neke pravice oz. storitve, ki jih potrebujejo. Zato imamo socialni delavci v vlogi zagovornika pomembno nalogo, da ljudem z demenco, zagotovimo ustrezne storitve in programe. Socialni delavci se prav tako znajdejo v vlogi aktivistov, to pa pomeni, da se trudijo spremeniti npr. celotno politiko institucije. Še ena od zelo pomembnih vlog je vloga pogajalca (mediator). V tej vlogi pa socialni delavec pomaga, pri interpretaciji uporabnikovih potreb drugim strokovnjakom in posreduje v konfliktih. Pri osebah z demenco se socialni delavci v vlogi pogajalca, najpogosteje znajdejo v družinskih situacijah (Milošević Arnold 2007: 31–34).

Za socialno delo je zelo pomemben odnos med socialnim delavcem in človekom z demenco. Rapoša Tajnšek (2007: 9) govori o treh pristopih:

- Tradicionalni pristop, kjer je stanovalec doma oz. človek z demenco v podrejenem položaju in v pasivni vlogi prejemnika pomoči.
- Marketinški pristop, kjer socialni delavec priskrbi in izvaja storitve, medtem ko je človek z demenco v vlogi potrošnika storitev.
- Partnerski odnos, kjer ima človek z demenco vpliv in moč pri soustvarjanju rešitev, vloga socialnega delavca pa je odkrivanje, raziskovanje in mobiliziranje virov, moči in potencialov.

Torej smo socialni delavci lahko ključni delavci pri delu s starimi ljudmi in ljudmi z demenco, saj imamo ustrezna znanja, ki lahko pozitivno vlivajo na to skupino ljudi. V domovih za stare ljudi se torej socialni delavci pojavljamo v različnih vlogah, zato opažam, da smo lahko ključni delavci pri načrtovanju in vodenju dela s starimi ljudmi.

## **1.7 Gospodinjske skupine**

»Zaradi demografskih sprememb bodo imeli domovi za starejše ljudi tudi v prihodnje pomembno vlogo pri oskrbi nege potrebnih in oseb z demenco. Vendar bodo zaradi naraščajočega števila oseb z demenco in težko negovanih starejših ljudi, ki jih doma ne bo mogoče oskrbovati, konceptualne spremembe nujne. Razvoj na področju gradnje domov bo moral to bistveno upoštevati« (Imperl 2012: 57).

Kot sem že pisala je Imperl (2012: 57–59) opredelil štiri generacije domov za stare ljudi in pravi, da v tako imenovana četrto generacijo domov sodijo gospodinjske skupine.

Winter (2010: 93) v pogovoru z Imperlom pravi, da je prehod domov za stare ljudi v gospodinjske skupine evropska ideja. Organizacija KDA (Kuratorium Deutsche Altershilfe), v kateri se posvečajo različnim oblikam bivanja, življenju z razno raznimi oblikami socialne pomoči in razvijajo nove programe na podlagi raziskav, so gospodinjske skupine uvozili iz Francije in iz Nizozemske. Imperl (2012: 60) piše, da so za tako imenovano bivanje skoncentrirano okoli štedilnika, v Franciji, leta 1970 uporabljali izraz »Cantous«, izpeljan iz besede štedilnik. Na Nizozemskem, pa so uporabljali besedo »Hofje«.

Načela, ki so veljala v Hofje-ju, po Niek de Boer (2001: 62, v Imperl 2012: 60), so naslednja:

- Omogočiti je potrebno prostor, v katerem se počutiš kot doma in delaš dnevne aktivnosti, na katere si bil vajen celo življenje.
- Obstajati mora svoboda, da si lahko to, kar si.
- Vsakemu je potrebno omogočiti, da ima normalne in pomembne intimne odnose z drugimi ljudmi.

Winter (2010: 93) v nadaljevanju pogovora z Imperlom pravi, da gre pri gospodinjskih skupinah za spremembo miselnosti, kajti nega in oskrba se odmikata od medicinskega modela. Torej v gospodinjskih skupinah ni več v ospredju nega, medicinske sestre, zdravniki, ampak gospodinjske skupine prehajajo v socialni model, kjer je v ospredju človek kot socialno bitje. Prednost se daje odnosom, počutju in kakovostnemu bivanju. Torej gre za odmik od totalnih ustanov v usmeritev k stanovanjskemu modelu. Avtor pravi, da že opaža tovrstne spremembe v več delih Evrope in da tako postaja življenje v domovih za stare ljudi bolj človeško in tudi bolj dostojanstveno.

Osnovana filozofija modela gospodinjskih skupin je nadomeščanje »primata nege« s »primatom bivanja«, kar pomeni, da gospodinjska oskrba nima samo spremljevalne vloge ob negi, temveč postane glavno področje dejavnosti oskrbe stanovalcev (Imperl 2012: 64).

Imperl, Ramovš (2010: 111) pišeta, da domovi četrte generacije ločijo glede namembnosti v gospodinjski skupini, dva tipa prostorov in sicer javni in zasebni prostori. V javne prostore sodijo, kuhinja, jedilnica, dnevni prostor s kavčem v posamezni gospodinjski skupini. Med zasebne prostore pa sodijo sobe ljudi z demenco, ki so praviloma enoposteljne.

V gospodinjskih skupinah se hrana pripravlja oziroma kuha v samih gospodinjskih skupinah, tako je ukinjeno kuhanje v centralni kuhinji. Stanovalci se lahko vključujejo v raznovrstna gospodinjska opravila in aktivno sooblikujejo potek dneva. V gospodinjskih skupinah se dopušča stanovalcem, da izrazijo svojo voljo, potrebe, emocije, omogočeno jim je svobodno gibanje. Od ljudi se pričakuje, da še vedno opravljajo zadeve, ki jih še zmorejo sami. Enoposteljne sobe omogočajo človeku, da se lahko umakne v zasebnost, če si to želi. Prav tako si lahko ljudje po svoje opremijo sobo, torej s svojimi predmeti, ki si jih prinesejo od doma. V gospodinjski skupini je stalno prisotna gospodinja, ki pomaga ljudem z demenco pri oblačenju, pa tudi pri ohranjanju najenostavnejše oblike nege. Medtem ko za ostale negovalne storitve poskrbi negovalno osebje (Imperl 2012: 64–65).

Grdiša (2010: 107) prav tako piše o gospodinjstvih skupinah in sicer pravi, da morajo biti prostori prilagojeni gibanju tudi nepomičnim stanovalcem, torej v skupnih prostorih in tudi v zasebnih prostorih mora biti omogočeno gibanje z invalidskimi vozički. Avtor meni, da skupno število ljudi, ki živi v skupnem gospodinjstvu ne sme biti večje od osem oseb. Takšno število je seveda najbolj primerno, najbolj zaželeno, gledano iz psihološkega vidika, vendar je zaradi današnje politike v posameznih gospodinjstvih skupinah običajno do dvanajst ljudi. V nadaljevanju piše, da ima vsak posamezni stanovalec urejeno stanovanje, ki vključuje sobo s predsobo, lastno kopalnico in sanitarije. Te sobe, ki predstavljajo zasebni prostor so nanizane okoli kuhinje, jedilnice in dnevnega prostora. V le teh skupnih prostorih se odvijajo vsakodnevne aktivnosti, ki jih aktivno sooblikujejo vsi stanovalci v posamezni gospodinski skupini. Kuhinja je osrednji del dogajanja, stanovalci lahko v njej aktivno sodelujejo ali le zaznavajo s čutili (vonjave, kuhinjski šumi...) dogajanje v kuhinji. Zelo pomembno je tudi, da je stanovalcem omogočen dostop na vrt, na teraso. Gospodinske skupine se lahko organizirajo v adaptiranih domovih, v novogradnjah ali tudi v več stanovanjskih objektih ali v enodružinskih hišah.

V gospodinjstvih skupinah, po Imperl (2012: 65–67), veljajo naslednja načela:

- oblikovanje življenjskih prostorov (omogočiti stanovalcem prostor zaupanja in dobrega počutja);
- oblikovanje družini podobnega skupinskega (skupnostnega) življenja;
- ohranjanje in spodbujanje samostojnosti;
- vključevanje sorodnikov, sosedov, prijateljev.

»Gospodinske skupine se zgledujejo po družini. Pojem »družine« se v tem primeru ne uporablja kot sociološka kategorija. »Družina« ni mišljena kot prvotna družina, temveč nakazuje – ne glede na aktualno gledanje v današnji družbi – na globoko ukoreninjen psihološki vzorec človeškega sobivanja, ki ga je v svojem življenju na nek način doživel ali preživel vsak človek in ga bolj ali manj aktivno sooblikuje« (Winter, Gennrich, Haß, 2011 v Imperl 2012: 66).

Winter (2010: 94–95) v pogovoru z Imperlom pravi, da je gospodinska skupina poskus, da bi se čim bolj približali normalnosti. Torej v gospodinjstvih skupinah se trudijo v

vsakdanjik vnesti čim več normalnosti. Avtor pravi, da če želimo zagotoviti čim več normalnosti pa se je potrebno čim bolj oddaljiti od medicinskega modela oskrbe.

V gospodinjski skupini naj bi bila stalno prisotna, tako imenovana gospodinja ali tudi referenčna osebe. Naloga gospodinje je, da skupaj s stanovalci oblikuje potek dneva, prav tako spodbuja stanovalce k aktivnostim in k njihovem aktivnemu sodelovanju in jim seveda omogoča samostojno odločanje. Prav tako je v gospodinjski skupini, tudi ob nedeljah in praznikih, enako število zaposlenih v skupini, kot jih je na običajen delavni dan (Impel 2012: 74–76).

Gennrich (2004: 25) piše, da se gospodinjsko osebje po funkciji deli na dve skupini, in sicer na vodje dnevnih aktivnosti in sodelavce hišnih skupnosti. Vodje dnevnih opravil skrbijo za pripravo hrane, trudijo se čim bolj vključevati ljudi z demenco v dejavnosti na podlagi njihovih individualnih značilnosti. Sodelavci gospodinjskih skupin pa skrbijo za postiljanje postelj, čiščenje, pomivanja posode in še druga potrebna dela, ki jih je potrebno narediti v gospodinjstvu. Medicinsko osebje je v takšnem sistemu ločeno od skupine, vendar je zdravniška pomoč še vedno zagotovljena v enakem obsegu kot v institucionalni oskrbi in hkrati minimalizirana na trenutke, ko je resnično potrebna. Pravi, da pri izbiri gospodinje ni v ospredju strokovna kvalifikacija, temveč so bolj pomembne socialne kvalifikacije kot so socialna odgovornost, fleksibilnost in življenjske izkušnje.

Winter (2010: 102) v pogovoru z Imperlom pravi, da za Slovenijo vidi, da ostaja velika pripravljenost za spremembe, vendar se vedno znova pojavijo neke težave, ki ovirajo razvoj, najpogosteje primanjkuje denarja.

Glavne značilnosti gospodinjskih skupin po Winter, Gennrich, Haß (2001: 13 v Imperl 2012: 91) so:

- arhitektura se zgleduje po stanovanju;
- odmik od zavodske strukture z opustitvijo centralne oskrbe;
- male, družini podobne skupine s stalno prisotno, prezenčno osebo;
- aktivnosti so osredotočene na običajno gospodinjstvo, nega prihaja iz »ozadja«;
- vsaka gospodinjska skupina je avtonomna in je del vodenega sistema več skupin;

- gospodinjska skupina je posebna stanovanjska oblika bivanja nege potrebnih starostnikov.

Sem pa ob prebiranju tuje literature naletela na tako imenovan koncept zelene hiše (Green Houses), ki se je uveljavil v Tupelu, v Mississippiju. Gre za podoben koncept oskrbe ljudi z demenco, kot gre pri konceptu gospodinjskih skupin, ki se uveljavlja v Sloveniji. Rabig *et al.* (2006: 533) pravijo, da gre za tako imenovane bivalne enote ali drugače, gre za radikalno spremembo domov za stare ljudi v neinstitucionalne domove, ki jo je izdelal William Thomas. Zelene hiše so majhne, samostojne hiše za 10 ali več ljudi, kjer ima vsak posameznik svojo sobo, kopalnico, prav tako pa so v hiši skupni prostori s kaminom, jedilnico in kuhinjo. Osebe, ki skrbi za ljudi, je posebej izobraženo in ti ljudje perejo perilo, pripravljajo hrano, izvajajo osebno nego, skrbijo za kvaliteto življenja. Medicinsko osebje dopolnjuje njihovo delo kot bolnišnično podporna skupina. Večstanovanjske zelene hiše obsegajo spoznanja iz negovalnih domov za stare ljudi, upoštevajo njihove standarde, vendar delujejo brez državne podpore. Do sedaj se kažejo le pozitivni učinki uvedbe koncepta zelenih hiš, tako za ljudi z demenco, kot tudi za družino in tudi osebe.

Koncept zelenih hiš, po Rabig *et al.* (*op. cit.*: 534–535) temelji na treh dimenzijah:

- fizična dimenzija (zelene hiše imajo vse lastnosti doma – na to spominjajo kuhinja, ognjišče, pralnica, dnevna soba; majhne bivalne enote pripomorejo k zmanjševanju tesnobe in depresije, olajšajo gibanje, povečajo komunikacijo in prijateljstvo med stanovalci; neinstitucionalni način prehranjevanja izboljša prehranjevalne navade oseb z demenco);
- kulturna ali filozofska dimenzija (primarna naloga je zagotavljanje kvalitete življenja; ljudem se zagotavlja varnost, prijetno počutje, spodbuja se ohranjanje kompetenc, zasebnost, individualnost, avtonomija in duševno dobro počutje; o tempu življenja določajo sami ljudje z demenco; osebe poskuša čim bolj vključevati oz. aktivirati ljudi z demenco; zagotavljanje bolj kvalitetnega in aktivnega odnosa med ljudi z demenco in osebjem);
- organizacijska dimenzija (oskrbovalci, ki skrbijo za ljudi imajo opravljeno sto dvajset urno izobraževanje; le ti perejo, likajo, kuhajo, opravljajo gospodinjska dela;

njihovo delo vodi skupni vodja; oskrbovalci sodelujejo s podpornim timom, ki ga sestavlja medicinsko osebje, ki pa ni nastanjeno v posamezni zeleni hiši).

## 2 PROBLEM

Današnja družba se stara, to velja tudi za Slovenijo. Zaradi staranja družbe je na svetu vedno več starih ljudi. S staranjem je povezana tudi vedno bolj razširjena bolezen, ki je bolezen starosti, to je demenca. Le ta postaja danes vedno bolj aktualna, saj se številni stari ljudje srečujejo z njo. Je pa skrb za stare ljudi v Sloveniji zelo institucionalno umerjena, tako da se tudi osebe z demenco, zaradi pomanjkanja skupnostnih oblik oskrbe, pogosto znajdejo v domu za stare ljudi. Odhod v dom za stare ljudi pa je pogosto posledica tega, da svojci ne morejo skrbeti za sorodnike, ki imajo demenco, saj bodisi nimajo časa, bodisi niso dovolj usposobljeni za oskrbo. V skupnosti tudi ni ustreznih služb, ki bi bile v pomoč ljudem, ki skrbijo za osebe z demenco na domu.

Moram povedati, da preden sem prišla na Fakulteto za socialno delo, sem o demenci slišala zelo malo ali skoraj nič. Nato pa sem nekaj malega o njej slišala v prvem letniku študija, v tretjem letniku pa sem pogosto srečevala ljudi z demenco v Domu ob Savinji Celje, kjer sem opravljala prakso. Šele tedaj me je ta skupina ljudi zelo pritegnila in vzbudila moje zanimanje. Ko sem se tekom moje prakse srečevala s temi ljudmi, so se mi porajala številna vprašanja in zato se želim v moji diplomski podrobneje seznaniti z oskrbo ljudi z demenco v domu starejših Šentjur. Tako me zanima, kako je potekala oskrba ljudi z demenco v preteklosti, nato pa bom v svoji diplomski več časa posvetila raziskovanju sprememb, ki jih je prinesel prehod doma v tako imenovan dom IV. generacije, ki prinaša uvedbo gospodinjskih skupin. Dom starejših Šentjur je v aprilu končal z arhitekturnimi prilagoditvami, ki jih zahteva koncept gospodinjskih skupin. V prvi gospodinjski skupini stanujejo ljudje z demenco, saj je po mnenju Doma starejših Šentjur, zanje takšna oblika oskrbe najbolj koristna. V mesecu maju so postopoma uvajali pripravljanje zajtrka na oddelku in ne več v centralni kuhinji. Celoten Dom starejših Šentjur pa bo dokončno prešel v tako imenovan dom IV. generacije predvidoma v letu 2015. Gospodinjske skupine so koncept oskrbe starih ljudi, ki je po mojem mnenju v Sloveniji še zelo v »povojih«. Zato si ta koncept gospodinjskih skupin želim bolje spoznati in raziskati, predvsem kakšne spremembe je prinesel v življenje stanovalcev z demenco v Dom starejših Šentjur.

Dom starejših Šentjur je javno socialnovarstveni zavod, ki je bil zgrajen leta 2000 in lahko v institucionalno oskrbo sprejme 143 ljudi. Tako Dom starejših Šentjur ponuja socialno oskrbo, nastanitve, prehrano, zdravstveno varstvo in zdravstveno nego, fizioterapijo, aktivnosti, ki jih ponuja delovna terapija, funkcionalno terapijo in ostale aktivnosti. Dom prav tako ponuja oskrbovana stanovanja, ki so namenjena 17 starim ljudem in dnevno varstvo, ki se izvaja od leta 2012 dalje. Prav tako pa so v domu starejših Šentjur mogoča začasna bivanja, ljudem, ki potrebujejo zdravstveno varstvo in nego. V domu je trenutno zaposlenih 77 delavcev (<http://www.dom-starejsih-sentjur.si/?p=1&id=11>).

Poslanstvo doma je, da s storitvami pomagajo starim ljudem, ki se zaradi različnih razlogov vključujejo v institucionalno varstvo. Bivanje v domu je oblika življenja v zavodu, ki stanovalcem nadomešča in dopolnjuje funkcijo družine. Se pa ob tem zavedajo, da nobena institucija ne more nadomestiti lastnega doma, zato se trudijo delati tako, da stanovalci v domu čutijo sprejetost, dobrodošlico in čim večje zadovoljstvo. Pri svojem delu želijo izvajati dejavnosti varstva starejših tako, da je njihovo delo usmerjeno v izpolnjevanje zahtev, potreb in pričakovanja tistih, ki to storitev potrebujejo. Pripravljeni želijo biti na nove generacije starejših, ki imajo nove potrebe (*ibid.*).

V domu starejših Šentjur se trudijo zagotoviti čim bolj aktivno preživljanje časa v domu vsem stanovalcem. Tako ponujajo razno razne aktivnosti v okviru delovne terapije in tudi fizioterapije, in sicer se vsakodnevno izvajajo različne delavnice in aktivnosti. Izdelujejo raznovrstne izdelke. V domu se lahko stanovalci vključijo v bralne urice, si izposodijo knjige v domski knjižnici, prav tako je v domu organizirana literarna skupina. Zaposleni se trudijo čim bolj popestriti dogajanje in čim bolj aktivirati tudi ljudi z demenco. Tako na tem oddelku ponujajo raznovrstne dejavnosti, od vaj za sproščanje do terapij s kužki. V aktivno in pestro dogajanje se vključuje tudi socialna služba, ki vodi validacijsko skupino. V domu starejših Šentjur pa izhaja tudi interni časopis, kjer lahko zaposleni in tudi stanovalci pišejo o raznovrstnih aktualnih in zanimivih dogodkih, prav tako lahko objavljajo svoje pesmi, zgodbe in podobno. V domu izvajajo tudi številne kulinarčne aktivnosti, oblikovana je tudi pevka skupina. Pogosto dom organizira raznovrstne prireditve, v katere se vključujejo tudi številna društva in tudi šole. Organizirajo piknike in raznovrstne izlete. V domu starejših Šentjur sta oblikovani tudi dve skupini za samopomoč,

z imenom Korenine in Marjetke, in le te skupine so namenjene druženju, spodbujanju in krepitvi medsebojne povezanosti med stanovalci (*ibid.*).

Imperl (2012: 162–171) pravi, da je Dom starejših Šentjur prvi dom v Sloveniji, ki se je odločil za prenovo prostorov v celotnem domu in si želi prehod iz druge generacije domov v tako imenovan dom četrte generacije z uvedbo gospodinjskih skupin in psihosocialnega koncepta dela, kajti do sedaj je bil v ospredju interes oz. vidik doma in ne uporabnikov. Dom se je odpovedal centralni kuhinji, centralni jedilnici in tudi deloma centralni pralnici v zameno za decentralno strukturo v sklopu gospodinjskih skupin. Dom naj bi bil v prihodnje sestavljen iz osmih gospodinjskih skupin in dveh oaz, po štiri stanovalce. Predvidena je nova gradnja v neposredni bližini sedanjega doma in v tej novi gradnji so predvidene tri gospodinjske skupine. Gospodinjske skupine naj bi bile v velikosti od devet do dvanajst ljudi. Prav tako je predvidena odprava štiriposteljnih in triposteljnih sob, tako da bi bile v domu le dvoposteljne in enoposteljne sobe. Do sedaj je bilo enoposteljnih sob le 17 %. Prav tako so trenutno sobe brez lastnih WC-jev in lastne kopalnice, po površini so sobe pod povprečjem. Predvideno je tudi, da naj bi imela vsaka soba svoj WC in svojo kopalnico. Osnovni model so integrirane gospodinjske skupine, kjer bodo stanovalci z različnimi stopnjami pomičnosti. Prav tako pa bosta dve specializirani enoti za ljudi z demenco v drugem in tretjem stadiju po Naomi Feil. Predvideni sta dve oazi in sicer ena za ljudi z demenco v zadnjem stadiju in druga za ljudi s potrebo po paliativni oskrbi. Prav tako je predvidena ukinitve recepcije, saj bo dom imel majhne pregledne skupine, kjer bo stalno prisoten dnevni tim, ki bo imel pregled nad prisotnostjo in aktivnostjo stanovalcev.

Namen moje raziskave je raziskati, kakšne spremembe vidijo v uvedbi novega koncepta oskrbe ljudi z demenco, sami zaposleni v Domu starejših Šentjur (kakšni so novi programi dela; kako sedaj poteka oskrba; kakšno je sodelovanje s svojci – so morda za njih uvedli kakšne nove programe; kakšna je vloga socialne delavke, medicinskih sester; kolikšen je vpliv stanovalcev z demenco na vrsto in obseg dejavnosti; kakšen je odnos med osebjem in stanovalci; kako je z zasebnostjo stanovalcev; kaj so po njihovem glavne prednosti gospodinjske skupine in kaj morda slabosti; kaj bi bilo smiselno ohraniti iz preteklega načina oskrbe).

Hkrati pa želim ugotoviti, kaj si želijo ljudje z demenco in njihovi svojci o vseh, že zgoraj omenjenih stvareh, torej kaj bi spremenili, kaj pa morda ohranili. In nato bi želela te dobljene rezultate posredovati vodstvu doma, da bi pri prilagajanju novega načina oskrbe upoštevali tudi želje stanovalcev z demenco.

V raziskavi želim ugotoviti:

- Kako se izvaja oskrba ljudi z demenco in kako poteka strokovno delo z ljudmi z demenco v gospodinjski skupini. Kako se oskrba in strokovno delo v gospodinjski skupini razlikujeta od preteklega načina oskrbe?
- Kakšni so programi oz. projekti za delo z ljudmi z demenco v gospodinjski skupini v primerjavi s preteklimi programi?
- Kakšno je sodelovanje s svojci oz. ali je ob uvedbi gospodinjske skupine prišlo do uvedbe novih programov za svojce?
- Kakšne spremembe opazajo v vlogi socialne delavke in vlogi zdravstvene službe pri delu z ljudmi z demenco v gospodinjski skupini?
- Kakšen je vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev (so dejavnosti v skladu z interesi, željami, sposobnostmi stanovalcev) v primerjavi z vplivom na dejavnosti in storitve, ki so ga imeli stanovalci pred uvedbo gospodinjske skupine?
- Kakšne so spremembe glede upoštevanja zasebnosti stanovalcev z demenco v gospodinjski skupini?
- Kakšne spremembe opazajo v odnosu med osebami z demenco in zaposlenimi v gospodinjski skupini?

Prav tako me zanima, kakšni so predlogi in želje strokovnih delavcev, svojcev in tudi ljudi z demenco v gospodinjski skupini.

## 3 METODOLOGIJA

### 3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, ker sem zbirala besedne opise pojavov, ki sem jih preučevala. Kvalitativna raziskava je sestavljena iz desetih poglobljenih intervjujev, s pomočjo katerih sem dobila odgovor v obliki pripovednega besedila.

Kvalitativna raziskava je raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi, in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili (Mesec 2009: 11).

V raziskavi sem se osredotočila na naslednja raziskovalna področja:

- Oskrba ljudi z demenco pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v oskrbi ljudi z demenco.
- Strokovno delo z ljudmi z demenco pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v strokovnem delu (metode dela).
- Arhitekturne spremembe v gospodinjski skupini.
- Vpliv ljudi z demenco na vrsto in obseg dejavnosti pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v vplivu ljudi z demenco na vrsto in obseg dejavnosti.
- Zasebnost ljudi z demenco pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v zasebnosti ljudi z demenco.
- Prednosti gospodinjske skupine.
- Pomanjkljivosti gospodinjske skupine.
- Programi oz. projekti za ljudi z demenco pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v programih oz. projektih.
- Sodelovanje s svojci pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v sodelovanju s svojci.
- Vloga socialne delavke pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v vlogi socialne delavke.

- Vloga zdravstvene službe pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v vlogo zdravstvene službe.
- Odnos zaposlenih z ljudmi z demenco pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v odnosu zaposlenih z ljudmi z demenco.
- Sodelovanje strokovnih timov pred uvedbo in po uvedbi gospodinjske skupine ter spremembe, ki so se pojavile v sodelovanju med strokovnimi timi.
- Želje in predlogi zaposlenih, svojcev in ljudi z demenco za nadaljnje delo v gospodinjski skupini.

### **3.2 Merski instrument**

Do podatkov v raziskavi sem prišla s pomočjo intervjujev, ki sem jih opravila z zaposlenimi Doma starejših Šentjur; s stanovalci z demenco v Domu starejših Šentjur in s svojci ljudi z demenco. Za merski instrument sem uporabila nestandardizirani intervju in kot pripomoček za zbiranje podatkov sem uporabila vodilo za intervju. Pripravila sem tri različna vodila za intervjuje, in sicer enega za ljudi z demenco, drugega za svojce ljudi z demenco in tretjega za zaposlene v Domu starejših Šentjur. Vprašanja sem pripravila s pomočjo predhodno pregledane literature in so pri vseh treh intervjujih odprtega tipa.

Poleg nestandardiziranega intervjuja sem za zbiranje podatkov uporabila tudi sistematično, odkrito opazovanje z delno udeležbo. Opazovanje sem uporabila za ljudi z demenco, saj se mi je zdelo smiselno, da opazujem dogajanje in počutje v gospodinjski skupini in odzivanje ljudi z demenco na le to novo obliko oskrbe, saj sem s spraševanjem dobila zelo skromne odgovore. Opazovala sem celotno skupino ljudi z demenco.

Vsa vodila za intervjuje so priložena v poglavju Priloge 1.

### **3.3 Populacija in vzorčenje**

Mojo populacijo sestavljajo strokovni delavci, ki se pri svojem delu pogosto srečujejo z ljudi z demenco (socialna delavka, vodja oddelka za demenco, gospodinja v gospodinjski

skupini), ljudje z demenco in njihovi svojci v Domu starejših Šentjur, v obdobju od 24. 05. 2013 do 27. 06. 2013.

Vzorec je neslučajnosten in priročen, saj sem s pomočjo socialne delavke v Domu starejših Šentjur prišla do oseb, ki bi bile po njenem mnenju, pripravljene sodelovati v raziskavi. Vzorec zajema deset oseb, in sicer tri zaposlene v Domu starejših Šentjur, tri svojce ljudi z demenco in štiri ljudi z demenco, ki bivajo v Domu starejših Šentjur že več kot eno leto.

Vzorec ljudi z demenco sestavljajo štiri osebe ženskega spola. Dve osebi sta v drugem stadiju bolezni, dve osebi pa sta na prehodu iz prvega v drugi stadij bolezni.

Vzorec svojcev sestavljajo sin osebe z demenco, ki biva v domu tri mesece; hči osebe z demenco, ki biva v domu štiri leta in še ena hči osebe z demenco, ki pa v domu biva že sedem let.

Vzorec zaposlenih Doma starejših Šentjur, ki se pri svojem delu pogosto srečujejo z ljudmi z demenco sestavljajo socialna delavka, vodja zdravstvene nege v gospodinjski skupini in gospodinja v gospodinjski skupini.

Prvič sem opazovala dogajanje v celotni gospodinjski skupini, ko sem bila prisotna pri pripravi zajtrka. Drugič sem opazovala skupino osmih ljudi z demenco pri validacijski skupini, ki jo vodi socialna delavka. Tretjič pa sem opazovala skupino petnajstih ljudi z demenco pri popoldanski dejavnosti v gospodinjski skupini.

### **3.4 Zbiranje podatkov**

Podatke sem zbrala s pomočjo intervjujev in s pomočjo opazovanja. Intervjuje in opazovanje sem opravila v obdobju od 24. 05. 2013 do 27. 06. 2013. Kontakt sem vzpostavila s socialno delavko že v začetku leta 2013. Ona mi je podrobno predstavila oskrbo ljudi z demenco v Domu starejših Šentjur in koncept gospodinjske skupine. Prav tako mi je bila v veliko pomoč pri iskanju ljudi z demenco in svojcev ljudi z demenco, ki so bili pripravljene odgovarjati na moja vprašanja.

Tako sem v mesecu maju in juniju opravila intervjuje z zaposlenimi, ljudmi z demenco in njihovimi svojci. Opazovanje ljudi z demenco v gospodinjski skupini sem izvedla v juniju.

Pogovori z zaposlenimi so potekali v njihovih delovnih prostorih in so trajali od 45 minut do ene ure in pol. Vsi so zelo korektno odgovarjali na moja vprašanja, kar daje realen vpogled v raziskavo.

Kot sem že omenila, sem s svojci in ljudmi z demenco vstopila v kontakt s pomočjo socialne delavke. Ona je najprej vse moje sogovornike ustno zaprosila za dovoljenje za razgovor. Nato pa je po njihovi privolitvi, meni posredovala njihov kontakt, da sem se lahko sama dogovorila za točen termina našega srečanja. Pogovore s svojci ljudi z demenco sem opravila v knjižnici Doma starejših Šentjur, kjer sem se lahko v miru pogovorila z njimi. Ti pogovori so trajali od pol ure do ene ure. Z ljudmi z demenco sem pogovore opravila v njihovih sobah in le ti pogovori so trajali približno pol ure. Socialna delavka je izbrala ljudi z demenco, ki so se bili pripravljene pogovarjati z menoj, in ki so še precej komunikativni. Vsi pogovori s svojci in z ljudmi z demenco so bili zelo sproščeni.

Pri vseh pogovorih sem prilagajala vprašanja tekom pogovora, sem pa vse skozi sledila v naprej pripravljenim vodilom za intervjuje. Prav tako sem vse intervjuje s privoljenjem sogovornikov posnela z diktafonom. Kasneje pa sem vse te zvočne posnetke zapisala v elektronski obliki.

Poleg intervjujev pa sem opravila tri opazovanja, ki so trajala od ene ure do treh ur. Prvič sem opazovala ljudi z demenco pri pripravi zajtrka, ki ga je vodila gospodinja; drugič sem opazovala validacijsko skupino, ki jo vodi socialna delavka in je namenjena ljudem v napredujočem stadiju demence. Tretje opazovanje pa sem opravila v času popoldanskih aktivnosti, ki jih vodijo zdravstvene delavke. Vsak dogodek sem podrobno opazovala, nato pa sem po končanem opazovanju, takoj sedla za računalnik in zapisala potek dogajanja po spominu. Tako so nastali trije zapisi opazovanja, ki jih prilagam v poglavju Priloga 7.

Kombiniranje različnih raziskovalnih načinov, torej spraševanja in opazovanja, ima veliko prednosti in sicer s pomočjo kombiniranja sem dobila boljši vpogled v raziskovalni

problem. Zlasti od ljudi z demenco sem s spraševanjem dobila precej skromne odgovore, tako da sem s kombiniranjem opazovanja in spraševanja dobila bolj jasne odgovore na nekatera raziskovalna vprašanja.

### 3.5 Obdelava podatkov

Obdelave podatkov sem se lotila tako, da sem najprej intervjuje posnete z diktafonom prepisala na računalnik. Vsi v celoti prepisni intervjuji so priloženi v poglavju Priloga 2, 3 in 4. Dobljene empirične podatke sem uredila in analizirala s postopki kvalitativne analize.

Podatke, ki sem jih dobila s pomočjo opazovanja, nisem obdelovala, ampak sem pri pisanju rezultatov, dobljenih s pomočjo kodiranja intervjujev, dodajala svoja opažanja, ki sem si ji zapisala v treh zapisih opazovanja.

#### 3.5.1 Podčrtovanje in izpis relevantnih delov besedila

V vseh prepisanih intervjujih sem podčrtovala tiste dele besedila (stavke, dele stavkov, odstavki), ki so me zanimali oz. so bili relevantni, glede na spremenljivke. V nadaljevanju predstavljam dele intervjujev s socialno delavko, s človekom z demenco in s sorodnico (v celoti podčrtani intervjuji v poglavju Priloga 2, 3 in 4).

Vprašanje: Kako poteka priprava hrane?

Odgovor (socialna delavka): Zajtrk se sedaj skuha na enoti sami. Pripomočki, ki so potrebni, se že prej prinesejo iz glavne kuhinje, en dan prej se preveri jedilnik, da se zagotovijo sestavine, ki so potrebe za pripravo zajtrka. Sam proces priprave zajtrke lahko stanovalci spremljajo vidno in preko vonjav ter tudi okušajo. Ves čas priprave zajtrka zraven komentirajo, kaj se jim zdi dobro, ali če se jim kaj ne zdi dobro. Tako je aktivnost pri prehranjevanju izboljšana, saj se na enoti, pri zajtrku upoštevamo tudi želje za prehrano, torej skladno z biografijo, kaj stanovalci radi jedo in kaj so včasih kuhali za zajtrk.

Vprašanje: Kaj bi si še morda želeli, da bi se v domu starejših Šentjur počutili še bolj domače oz. bolj prijetno?

Odgovor (človek z demenco): Želimo si več obiskov naših sorodnikov. Saj se tukaj pogovarjamo z zaposlenimi, vendar veliko jih ne moremo motiti pri delu, saj so zelo zaposleni. Več bi se pogovarjala.

Vprašanje: Kako vi ocenjujete ta odnos med zdravstvenim osebjem in vašimi svojci? Opažate, kakšne spremembe v tem odnosu?

Odgovor (sorodnica): Odnos je dober. Težko je ocenjevati, ker tega ne vidiš veliko. Kolikor vidim, pa jaz mislim, da tudi ni nobenih posebnih problemov. Da je odnos med njimi v redu. Je pa res, da vzpodbujajo sedaj bolj domače vzdušje. In to je dobro, kajti demenčni osebi ne pomeni, nič drugega dobro, kot samo domače okolje, tista domačnost, da ve, da lahko nekomu zaupa. In v tem primeru, ali je to negovalec, ali je to kuhar, ali je to sestra je za njih, po mojem, popolnoma isto. Samo, da je to oseba, ki veš, da ti želi dobro. In take pa so zaposlene na oddelku. Vse. Ne, sprememb pa ne opažam.

### 3.5.2 Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov

Podčrtovanju relevantnih delov besedila je sledila faza izdelovanja tabel oz. razpredelnic. V tej fazi obdelave podatkov sem naredila tri razpredelnice, in sicer eno posebej za zaposlene v Domu starejših Šentjur, eno posebej za ljudi z demenco in še eno posebej za svojce ljudi z demenco. V levem stolpcu razpredelnice sem zapisovala posamezne relevantne dele besedila, ki sem jih poimenovala izjave. V desnem stolpcu razpredelnice pa sem tem posameznim izjavam pripisovala pojme.

Podobne pojme sem združevala med seboj v skupine, torej jih hierarhično uredila, glede na začetku postavljene cilje raziskave. V nadaljevanju predstavljam dele tabel, ki sem jih naredila za zaposlene, za ljudi z demenco in za svojce. Celotne tabele so priložene v poglavju Priloga 5.

**Tabela 3.1: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (zaposleni)**

| IZJAVA                                                                                                                                                                                                       | POJEM                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| <b>Vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitve (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                           |                                                  |
| Razlike so v tem, da se sedaj čedalje bolj upošteva posameznikov ritem, glede bujenja, vstajanja, prihoda na zajtrk.                                                                                         | Upoštevan:<br>- ritem stanovalca                 |
| Upoštevalo se tudi želje glede prehrane in priprave hrane.                                                                                                                                                   | Upoštevané:<br>- želje stanovalcev               |
| Struktura dneva življenje stanovalcev bo takšna, kot jo stanovalci, med katerimi so tudi osebe z demenco, poznajo, kar pomeni, da se bomo prilagajali posameznikovim izkušnjam, navadam, potrebam in željam. | Upoštevané:<br>- izkušnje<br>- navade<br>- želje |
| Aktivnosti smo prilagodili glede na želje stanovalcev.                                                                                                                                                       | Individualnost                                   |
| Se tudi trudimo čim bolj iti njim nasproti.                                                                                                                                                                  | Upoštevané:<br>- potrebe<br>- želje              |
| Nekdo rad zjutraj spi in ga pustimo spati in naredimo nego pri njem nazadnje, torej, ko se zbudi.                                                                                                            | Upoštevanje<br>- želja                           |
| Tudi z zajtrkom počakamo, če vidimo, da nekdo rad poleži.                                                                                                                                                    | Upoštevané:<br>- želje                           |
| Upoštevali tudi, kje si človek želi jesti.                                                                                                                                                                   | Upoštevané:<br>- želja                           |
| Prilagajamo se željam stanovalcev.                                                                                                                                                                           | Upoštevané:<br>- želje                           |
| Ker smo v precej kmečkem okolju in je tudi veliko naših stanovalcev s podeželja, v dom prinesemo fižol ali pa koruzo, da delajo kaj iz tega.                                                                 | Upoštevané:<br>- navade                          |

|                                                                                                                                                                                                                     |                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|
| Upoštevamo želje, ki jih izrazijo stanovalci.                                                                                                                                                                       | Upoštevane:<br>- želje            |
| Vendar če ne želi, ga ne smeš siliti v kar koli.                                                                                                                                                                    | Upoštevana:<br>- lastna odločitev |
| Ga povprašamo o njegovih željah, kaj bi si on želel drugače, ali ima kakšen probleme, težave.                                                                                                                       | Upoštevane:<br>- želje            |
| So prejšnji teden tudi veliko molili, kdor je pač želel. In za to so sami izrazili željo.                                                                                                                           | Upoštevane:<br>- želje            |
| Jih ne silimo v dejavnosti, katere jim niso všeč.                                                                                                                                                                   | Upoštevana:<br>- lastna odločitev |
| Sedaj stanovalec poje zajtrk, takrat, ko si želi.                                                                                                                                                                   | Upoštevane:<br>- želje            |
| Sedaj pa če ga pustiš spati ni nič narobe, torej vstane takrat, ko si on želi.                                                                                                                                      | Upoštevan:<br>- življenjski ritem |
| Prav tako pa jih povprašamo tudi po tem, kaj pa bi še radi kuhali, in to poskušamo nato uresničiti, na primer ne takoj takrat, vendar lahko pa drug dan, torej poskušamo jim uresničevati želje, kolikor se pač da. | Uresničevane:<br>- želje          |
| kdor je navajen zjutraj dlje čas poležat, ga pač pustiš, tako kot si želi, torej da ga pustiš, da poleži, pa ga pač nekoliko kasneje opraviš jutranjo nego pri njem.                                                | Upoštevan:<br>- življenjski ritem |
| Naši stanovalki, ki si je prejšnji teden zaželela, da ji spečemo v skupini torto za rojstni dan, pa smo jo.                                                                                                         | Upoštevane:<br>- želje            |
| Torej tega je zdaj več, uresničevanje želja stanovalcev.                                                                                                                                                            | Upoštevane:<br>- želje            |

**Tabela 3.2: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (ljudje z demenco)**

| <b>IZJAVA</b>                                         | <b>POJEM</b> |
|-------------------------------------------------------|--------------|
| <b>Arhitekturne spremembe</b>                         |              |
| Lepo je, je v redu.                                   | Zadovoljstvo |
| Ja, so kar v redu.                                    | Zadovoljstvo |
| Nič me ne moti.                                       | Ni pripomb   |
| V redu je, kaj pa čmo mi spremeniti, tako kot je, je. | Skromnost    |
| Ja, je novo in vse je tako čisto.                     | Nova oprema  |
| V redu je.                                            | Zadovoljstvo |
| Nič me ne moti.                                       | Ni pripomb   |

**Tabela 3.3: Prosto pripisovanje pojmov in ureditev pojmov (svojci)**

| <b>IZJAVA</b>                                                                                                              | <b>POJEM</b>                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| <b>Odnos socialne delavke z ljudi z demenco in spremembe, ki jih opažajo svojci v odnosu socialne delavke s stanovalci</b> |                                                                   |
| Zelo pozitivno.                                                                                                            | Odnos socialne delavke s stanovalcev:<br>- pozitiven              |
| Tak prijeten, primeren pristop do vsakega posebej.                                                                         | Odnos socialne delavke s stanovalcev:<br>- primeren<br>- prijeten |
| Da bi opazila kakšne spremembe, nisem.                                                                                     | Ni sprememb                                                       |
| Zelo v redu.                                                                                                               | Odnos socialne delavke s stanovalci:<br>- dober                   |
| In pri moji mami je socialna delavka to blokado razbila brez problema.                                                     | Odnos socialne delavke s stanovalci:<br>- dobro sodelovanje       |
| Mamo je kar potegnila, in tudi zanimivo je, da si je mama njo tak hitro zapomnila.                                         | Pozitiven vpliv socialne delavke                                  |
| Njen odnos, njeno obnašanje, vse to je tisto, za kar jo ima mama rada.                                                     | Pozitiven vpliv socialne delavke                                  |

|                                                                               |                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| Tudi drugi jo imajo radi.                                                     | Pozitiven vpliv socialne delavke |
| Mama je meni rekla, ja tu me pa imajo radi in to je znala zelo hitro povedat. | Pozitiven vpliv socialne delavke |
| Odlično sodelujeta. Socialna delavka je res krasna.                           | Dober odnos                      |
| Ne, nič se ni spremenilo.                                                     | Ni sprememb                      |

### 3.5.3 Poskus definicije glavnih pojmov

Vse pojme, s katerimi sem operirala, sem poskušala na kratko in enoznačno opredeliti. Tukaj navajam le tri primere definiranja pojmov. Vse definicije pojmov prilagam v poglavju Priloga 6.

***Sodelovanje stanovalcev:*** pojem opisuje, pri čem vse lahko sodelujejo stanovalci in na kakšen način lahko sodelujejo.

***Ohranjanje (samostojnosti, stikov s svojci):*** pojem opisuje, kako oz. na kakšen način poskušajo zaposleni ohranjati posameznikovo samostojnost.

***Prednosti gospodinjskih skupin:*** pojem zajema oz. opisuje vse pozitivne strani uvedbe koncepta gospodinjskih skupin, ki jih zaznavajo zaposleni v Domu starejših Šentjur in svojci stanovalcev z demenco.

## **4 REZULTATI**

### **4.1 Struktura gospodinjske skupine**

Po mnenju zaposlenih ima Dom starejših Šentjur precej veliko skupino ljudi z demenco in sicer ena gospodinjska skupina šteje 44 stanovalcev. V to gospodinjsko skupino so vključeni tako gibljivi, delno gibljivi in negibljivi ljudje z demenco.

Gospodinjska skupina je razdeljena na dva dela. Dejavnosti običajno potekajo ločeno v dveh manjših skupinah. Vse dejavnosti povezane s kuhinjo in pripravo hrane potekajo za vse ljudi z demenco skupaj. Za te dejavnosti socialna delavka pravi: »Razmišljamo o delitvi na dva dela tudi za te skupne aktivnosti.«

### **4.2 Spremembe v oskrbi ljudi z demenco (potek oskrbe pred in po uvedbi gospodinjskih skupin)**

Zaposleni v Domu starejših Šentjur pravijo, da je oskrba ljudi z demenco pred uvedbo koncepta gospodinjske skupine potekala po tipičnem zdravstvenem modelu. Za takšno oskrbo je veljalo, da je bil urnik ustaljen, torej določen s strani doma. Gospodinja v gospodinjski skupini je povedala: »Prej smo bili vezani na uro, torej, ko je bila jutranja nega, takrat smo morali vsem stanovalcem opraviti jutranjo nego«. Prav tako pred uvedbo gospodinjske skupine ni bilo na oddelku stalne ekipe zaposlenih, kar je vplivalo na to, da zaposleni niso poznali navad in potreb posameznega človeka z demenco; bilo je veliko nemirnosti med stanovalci; prevladovali so slabši medsebojni odnosi in oskrba ni bila tako individualna: »Če ni stalne ekipe, tudi oskrba ne more biti tako individualna«. Pred uvedbo gospodinjske skupine se je hrana pripravljala v centralni kuhinji.

Po uvedbi gospodinjske skupine pa oskrba, po mnenju zaposlenih, poteka bolj individualno. Socialna delavka in vodja zdravstvene nege pravita: »Torej stanovalcem se individualno prilagajamo, kljub velikem številu stanovalcev«; »Sedaj delamo bolj individualno«. Individualna obravnava pa se po mnenju socialne delavke kaže v: »Bolj se upošteva posameznikova biografija in življenjski slog, ter navade«. Sedaj je v gospodinjski skupini stalno osebje in tudi to omogoča bolj individualno obravnavo: »Ti delavci, ki so zdaj

zaposleni na tej enoti, točno poznajo vsakega stanovalca«. Torej v gospodinjski skupini ni ustaljenega urnika, ampak se prilagajajo življenjskemu ritmu posameznika. Tako gospodinja v gospodinjski enoti pravi: »Sedaj ne več silimo ljudi, da zjutraj vstanejo, in da pojedjo zajtrk ob točno določeni uri.« Prav tako sem jaz, kot opazovalka opazila, da upoštevajo življenjski ritem človeka z demenco. Opazila sem, da ljudi ne silijo, da takoj vstanejo in zajtrkujejo, ampak se lahko ljudje z demenco sami odločijo, kdaj bodo vstali.

Po mnenju zaposlenih je sedaj, torej po uvedbi koncepta gospodinjske skupine, več aktivnega sodelovanja stanovalcev in zaposleni se tudi bolj trudijo vključevati in aktivirati ljudi z demenco. K temu aktiviranju je zagotovo veliko pripomoglo, da se sedaj pripravlja zajtrk v gospodinjski skupini, postopoma, pa bodo začeli pripravljati tudi večerjo v gospodinjski skupini. O tem govorijo vse tri zaposlene, s katerimi sem opravila intervjuje: »Tako sedaj sodelujejo pri kuhi, pri pripravi miz, pri deljenju pribora«; »Ko vidijo, da se tam nekaj ženske vrtijo okoli štedilnika, jih privabi, pa pridejo zraven in opazujejo.«; »Me pa jih spodbujamo s tem, da jih povprašamo, kaj pa moramo še dat v kakšno jed, da bo bolj okusna«. Vse to pa po mnenju vodje zdravstvene nege pripomore k boljšemu ohranjanju samostojnosti ljudi z demenco.

V gospodinjski skupini se lahko ljudje z demenco, po mnenju zaposlenih, svobodno gibljejo, niso nič omejeni oz. jih ne zaklepajo na oddelek. Prav tako se sedaj v oskrbo vključujejo tudi drugi strokovni delavci na primer zaposleni v upravi: »V oskrbo se vključujejo zaposleni na enoti, strokovni delavci doma in drugi sodelavci, ki so ravno tako povabljeni, da, če jim delo dopušča, pridejo na enoto in pomagajo pri pripravi zajtrka npr. zaposleni v upravi«. Se pa po mnenju vodje zdravstvene nege v oskrbo vključuje tudi vedno več prostovoljcev. Kot opazovalka sem opazila, da zaposleni v gospodinjski skupini resnično delajo zavzeto in delajo individualno. Ko sem opazovala negovalko pri hranjenju gospe z demenco sem si zapisala naslednje: »Gospo je tako lepo nagovorila, da bi jo pogledala in da bi jedla. Uporabljala je dotik, pobožala jo je in stanovalka, se je nasmehnila. Prav tako ji je na radiu pripravila glasbo, ki jo je gospa imela včasih zelo rada in tako je bila stanovalka ves čas popolnoma nasmejana in je jedla čokolino. Videti je bila zadovoljna. Iz tega lahko sklepam, da je negovalka gospo zelo dobro poznala, in na podlagi tega je lahko naredila to, kar ima gospa rada in jo spravila v dobro voljo. Prav tako

pa ji je to lahko pomagalo, da je gospa pojedla zajtrk in je ni bilo potrebno hraniti z umetno hrano.«

Svojci pravijo, da osebje dela zelo individualno, torej individualno obravnavajo posameznega človeka z demenco že od kar imajo svojce v Domu starejših Šentjur, torej že pred uvedbo koncepta gospodinjske skupine je bilo tako. Svojci opažajo spremembe v kadru, torej sedaj je v gospodinjski skupini, stalno osebje. O tem govorita dve sogovornice in sicer pravita: »V zvezi s to oskrbo in pa nego mislim, da je precej bolje, da so se odločili, da imajo kr eno in isto osebje«; »Razlika je le ta, da je sedaj na oddelku stalna ekipa osebja«. Glede izvajanja zdravstvene nege ne opažajo sprememb, čeprav je potrebno zapisati, da so svojci večkrat omenili, da o takšnih zadevah zelo težko govorijo, zato ker običajno v času izvajanja zdravstvene nege ne prihajajo v dom.

Prav tako svojci opažajo spremembe v pripravi hrani, in sicer ugotavljajo, da ljudje z demenco radi sodelujejo in da jih zaposleni s tem bolj aktivirajo. Kot opazovalka sem opazila, da so bili ljudje z demenco ob pripravi zajtrka zelo veseli, kajti v gospodinjski skupini je zelo lepo dišalo po kavi. Ljudje z demenco, so mi govorili, kako lepo diši, neka gospa mi je celo rekla, tako lepo diši kot doma. Vsi trije sogovorniki (svojci) ugotavljajo, da se v tej gospodinjski skupini spodbuja domačnost: »Pa tudi domače okolje, vzdušje se jim vzpodbuja«; »To malce približa tistemu domačemu okolju, vsaj pri ženskah, ko so bile navajene kuhati«. Svojci ocenjujejo, da je osebje zelo prijazno, da rado dela z ljudmi z demenco, da se dobro izobraženi.

Ljudje z demenco so zadovoljni z oskrbo, s kadrom oz. osebjem, čeprav se moramo ob tem zavedati, da imajo ljudje z demenco zelo nizke kriterije za zadovoljstvo, kajti pokazalo se je, da so sogovorniki skromni in nimajo veliko želja, pričakovanj. O tem govori ena izmed sogovornic: »One že vedo, kako morajo delati. Saj si ne moremo kar vsi povprek izmišljevati, kaj vse bi radi. Kako pa bi bilo to, če bi imel vsak nekaj drugače. Ko dobim zajtrk, ga pojem, si nič ne izmišljujem.« Prav tako ljudje z demenco izražajo zadovoljstvo s pripravo hrane oz. jim je to, da hrano kuhajo v gospodinjski skupini všeč. Vsi ljudje z demenco, s katerimi sem se pogovarjala pravijo, da se lahko svobodno gibljejo, da niso nič omejeni pri tem: »Smo svobodni, se lahko gibljemo, kjer želimo«, »Sem svobodna in

lahko grem, kamor želim«. Večina vprašanih ljudi z demenco izraža, da zaposleni upoštevajo življenjski ritem, navade, želje stanovalcev. Le ena izmed vprašanih pravi, da ni upoštevan njihov življenjski ritem. Ta sogovornica pravi: »Ja, moramo kar vstati, pa saj ni zgodaj. Kar dolgo ležimo«.

### **4.3 Arhitekturne spremembe**

Glavna arhitekturna sprememba, po mnenju zaposlenih, je osrednja kuhinja in jedilnica. So pa vse tri zaposlene, ki sem jih intervjuvala, povedale, da imajo sedaj večji prostor, ki pa bi po mnenju gospodinje lahko bil še večji.

Svojci kot glavno arhitekturno spremembo navajajo kuhinjo in jedilnico. Prav tako pa opazajo večji prostor. Glede sob, pa po mnenju ene od sorodnic, ni opaziti arhitekturnih sprememb.

Ljudje z demenco izražajo zadovoljstvo z arhitekturnimi spremembami. Pravijo, da nimajo kaj dodati oz. nimajo pripomb.

### **4.4 Spremembe v vplivu stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev (vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev pred in po uvedbi gospodinjskih skupin)**

Zaposleni pravijo, da pred uvedbo gospodinjske skupine, niso upoštevali življenjskega ritma stanovalca, saj ne v tolikšni meri kot sedaj, po uvedbi gospodinjskih skupin. Pred uvedbo, so poskušali upoštevati le sposobnosti in želje pri dejavnostih, ki so jih ponujali stanovalcem.

Sedaj, po uvedbi koncepta gospodinjske skupine, pa zaposleni menijo, da pri vseh stvareh upoštevajo stanovalčeve želje, potrebe, življenjski ritem, navade, izkušnje in stanovalčevo odločitev. Kot opazovalka sem opazila, da pri zajtrku upoštevajo želje človeka z demenco. Če nekdo npr. ni želel šunke, mu je gospodinja ponudila, kaj drugega, kar je imela na voljo. Torej zaposleni se trudijo upoštevati želje ljudi z demenco, kolikor je v njihovi moči.

Svojci pravijo, da se zaposleni popolnoma prilagajajo željam stanovalcem, torej upoštevajo njihovo mnenje, glede prehrane, glede zdravstvene nege. Po mnenju svojcev, pa je bilo tako že pred uvedbo koncepta gospodinjskih skupin in se to upoštevanje stanovalčevih želja in potreb sedaj nadaljuje: »Mislim, da ja. Že skozi se prilagajajo, kolikor se lahko«; »Popolnoma se prilagajajo željam stanovalcev, in sicer to je že skozi, torej tako so že delali, pred uvedbo gospodinjskih skupin in tako še vedno delajo sedaj«.

Ljudje z demenco pravijo, da zaposleni upoštevajo njihove želje oz. upoštevajo njihovo mnenje, glede tega kam bodo šli; katerih dejavnosti se bodo udeležili; prav tako upoštevajo želje glede prehrane: »Če želim kam iti, grem, če ne pa ne grem«; »Se lahko vedno sama odločim, kaj bom, niso vsiljive.«; »Ja, upoštevajo moje želje.«.

#### **4.5 Spremembe v zasebnost stanovalcev z demenco (upoštevanje zasebnosti pred in po uvedbi gospodinjskih skupin)**

Zaposleni pravijo, da so že pred uvedbo gospodinjske skupine poskušali zagotavljati zasebnost, kolikor je seveda mogoče in da tako počnejo tudi sedaj. Se pa socialna delavka zaveda, da je največje zagotavljanje zasebnosti, mogoče le v enoposteljnih sobah, ki pa jih ni zelo veliko. Prav tako se število teh sob, ob uvedbi gospodinjske skupine, ni povečalo.

#### **4.6 Prednost gospodinjskih skupin**

Zaposleni ugotavljajo, da je prednost gospodinjske skupine ta, da ima priprava hrane v gospodinjski skupini, zelo pozitivne učinke na ljudi z demenco. Socialna delavka pravi, da se je izboljšalo prehranjevanje, hranjenje ljudi z demenco: »Če se kuha na enoti, se spodbuja hranjenje«. Prav tako opažajo, da je koncept gospodinjske skupine dober za čim daljše ohranjanje samostojnosti; za boljše aktiviranje ljudi z demenco; pa tudi za večje vključevanje ljudi z demenco. Socialna delavka ugotavlja, da je v gospodinjski skupini manj nervoze, bolj se upošteva posameznikova življenjska biografija, gre za bolj spontano in neprisilno dogajanje. Socialna delavka, kot tudi gospodinja opažata več umirjenega gibanja. To sem opazila tudi jaz, ko sem opazovala pripravo zajtrka, in sicer stanovalci so bili popolnoma umirjeni in vse je zanimalo, kaj se dogaja za kuhinjskim pultom. Prav tako so bile vsem zelo všeč vonjave. Gospodinja opaža drugačno vzdušje v gospodinjski

skupini, kot je bilo pred uvedbo gospodinjske skupine. Vse zaposlene, s katerimi sem govorila, pa vidijo največjo prednost v spodbujanju skupnosti oz. spodbujanju domačnosti: »Želimo stanovalcem omogočiti ustrežnejše doživljanje skupnosti oz. druženja v skupinski kuhinji«; »Se pa gre v tej smeri, da se počutijo, tako kot doma, da delajo takšne stvari, kot so jih delali, včasih doma«; »Bistvo gospodinjske skupine je pa to, da se ustvari občutek domačega ognjišča«.

Svojci kot prednosti gospodinjske skupine navajajo naslednje: eno in isto osebje ima veliko pozitivnih učinkov, in sicer: večja varnost za ljudi z demenco; ni opaziti vznemirjenosti v gospodinjski skupini; več je mirnosti in tudi več zaupanja.

#### **4.7 Pomanjkljivosti gospodinjskih skupin**

Zaposleni pravijo, da pomanjkljivosti sproti spremljajo, saj se je začel koncept izvajati šele pred nekaj meseci. Socialna delavka pravi, da poskušajo vse sproti odpravljati, kar seveda lahko. Vse tri zaposlene, s katerimi sem se pogovarjala, opazajo, da je glavna pomanjkljivost gospodinjske skupine neustrezen normativ kadra, torej imajo premalo število zaposlenih: »Glavna pomanjkljivost je število zaposlenih, kajti ugotavljamo, da je normativ kadra neustrezen«; »Če bi bili kadri takšni kot je treba, bi se dalo tukaj še veliko boljše narediti.«; »Potrebujemo več ljudi, torej večji kader«. Premalo število zaposlenih v gospodinjski skupini sem opazila tudi jaz. Pri zajtrku bi nekateri stanovalci potrebovali nekoliko pomoči pri hranjenju, vendar osebja ni dovolj, da bi lahko pomagale vsem hkrati. Tako morajo nekateri malce počakati, da se vsem razdeli zajtrk. Gospodinja pravi, da opaza pomanjkljivosti tudi v tem, da imajo še vedno triposteljne in dvoposteljne sobe. Meni tudi, da bi potrebovali še večji prostor in da je v gospodinjski skupini preveliko število ljudi z demenco.

Vsi svojci so menja, da je o pomanjkljivosti težko govoriti, ker se vse skupaj še le dobro uvaja. Sta pa dve sorodnici opazili težavo v opremi, ki je v gospodinjski skupini. Tako je ena izmed sorodnic povedala: »Tisti, ki je snoval to opremo, za moje pojme ni imel najbolj srečne roke«. Sorodnici sta povedali, da so npr. stoli pretežki, preveliki in to predstavlja oviro tako za ljudi z demenco, kot tudi za zaposlene. Prav tako, po mnenju svojcev, niso

najbolj ustrezne oglate mize. To sem opazila kot opazovalka, in sicer da so stoli v jedilnici res zelo težki in te stole stanovalci z demenco težko premikajo. Kar nekaj oseb je potrebovalo pomoč pri tem, da so prestavili stole. Ena izmed sorodnic je izrazila tudi razočaranje nad adaptacijo skupnega prostora, saj je po njenem mnenju še vedno transport z vozički zelo otežen. Svojec pa je izrazil še pomanjkljivost v jedilnem priboru, ki ga imajo v gospodinjski skupini, kajti krožniki so kovinski in ne porcelanasti.

#### **4.8 Spremembe v dnevni, tedenski aktivnosti (dnevne, tedenske aktivnosti pred in po uvedbi gospodinjske skupine)**

Zaposleni pravijo, da so bile aktivnosti pred uvedbo gospodinjske skupine neustrezno izbrane, neustrezno izvedene, prav tako so bile enolične, neprilagojene posameznikom z demenco. So pa pri aktivnostih upoštevali sposobnosti stanovalcev. Socialna delavka je povedala, da v te aktivnosti, pred uvedbo gospodinjske skupine ni bila vključena socialna delavka in tudi ne delovna terapevtka.

Po uvedbi koncepta gospodinjskih skupin je popolnoma nov program le gospodinjska skupina in z njo povezana priprava hrane v sami gospodinjski skupini. Nekih drugih popolnoma novih programov oz. aktivnosti pa ni, vodja zdravstvene nege je povedala, da: »ostale aktivnosti pa so se izvajale že prej«. Prav tako sedaj izvaja aktivnosti gospodinja, ki je bila za to ustrezno strokovno izobražena. O tem je govorila vodja zdravstvene nege, in sicer: »Programe izvajajo, če je mogoče te gospodinje, ki so se za to izobrazile in se poučile o demenci.« V izvajanje aktivnosti se sedaj redno vključujejo socialna delavka in delovna terapevtka ter sedaj vse aktivnosti načrtujejo skupaj vsi strokovni timi. So pa po mnenju zaposlenih vse te aktivnosti, ki jih izvajajo sedaj v gospodinjski skupini namenjene: ohranjanju kognitivnih sposobnosti; ohranjanju gibalnih sposobnosti; ohranjanje identitete in integritete; ohranjanju spomina; dobremu počutju; druženju; navezovanju novih stikov; ohranjanju samostojnosti stanovalcev. Po pripovedovanju zaposlenih se v izvajanje aktivnosti v gospodinjski skupini vključujejo tudi šole in razna društva. Ob opazovanju ene izmed popoldanskih aktivnosti, sem ugotovila, da se zaposlene niso najbolj trudile, da bi v proces priprave popoldanske malice vključili ljudi z demenco, so se samo pogovarjali z

njimi, niso pa jih aktivirali, da bi več sami naredili. Verjamem, da bi lahko marsikateri od ljudi z demenco sam naredil obložen kruhek.

Po mnenju svojcev je aktivnosti več, tako je ena od sorodnic dejala: »Mislim, da je dejavnosti več«. Prav tako se osebje nenehno trudi, da bi čim bolj zaposlilo in aktiviralo ljudi z demenco. Tako svojci pravijo: »Skoraj vedno se nekaj dogaja«, »Moram pohvaliti osebje oziroma vse zaposlene, kajti vsi se trudijo, da osebe čim bolj zaposlijo«. Svojci tudi opazajo, da je več kuhanja, torej dejavnosti povezanih s kuhanjem. Po mnenju svojcev je to ljudem z demenco všeč oz. ima nanje pozitiven učinek. Eden iz med svojcev je tudi opazil, da so dejavnosti zelo domače, torej ljudem z demenco poznane. Po pripovedovanju svojcev se v Domu starejših Šentjur v gospodinjski skupini izvajajo številne aktivnosti, in sicer od petja do telovadbe. Ena izmed sorodnic je povedala, da je sedaj v gospodinjski skupini dobro to, da je ves čas v gospodinjski skupini prisotna ena oseba. Prav tako je ena izmed sorodnic opazila, da je sedaj, po uvedbi gospodinjskih skupin, še bolj vključujejo nepomične v razne aktivnosti, ki potekajo v skupnem prostoru. Po pripovedovanju sorodnice so to počeli že prej, vendar sedaj se to še pogosteje dogaja: »In pri dejavnostih morem poudariti to, kar je res zelo cenjeno in to je, da tudi nepokretne pripeljejo v skupni prostor in jih dajo na ležalnike in lahko tudi oni sodelujejo in se vključujejo v dogajanje, kolikor seveda lahko.«

Ljudje z demenco so pripovedovali, da imajo raznolike dejavnosti, od dejavnosti na prostem do raznolikih kreativnih delavnic. Izražajo zadovoljstvo z aktivnostmi in menijo, da jih imajo dovolj. Tako so ljudje z demenco povedali: »Se marsikaj dogaja«, »Kolikor morejo delajo, vse se zelo trudijo in želijo čim več narediti«, »In dejavnosti so zelo v redu.« Dve sogovornici z demenco, sta povedali, da sedaj po uvedbi gospodinjskih skupin ni nič drugače, da je ostalo glede aktivnosti enako.

#### **4.9 Spremembe v sodelovanje s svojci (sodelovanje s svojci pred in po uvedbo gospodinjske skupine)**

Po mnenju zaposlenih, so svojci pred uvedbo gospodinjskih skupin sodelovali z zaposlenimi po svoji presoji, torej kolikor so želeli. O tem je govorila socialna delavka, ki

je povedala: »Svojci so se do sedaj, dnevno, tedensko in po presoji, individualno vključevali v enoto v smislu obiskov«. S socialno delavko so še sodelovali pri pisanju biografije, z zdravstvenim osebjem pa so sodelovali le v okviru obveščanja o zdravstvenem stanju svojca. Socialna delavka je povedala, da so se srečevali še na kakšnih prireditvah, piknikih, izletih.

Po uvedbi gospodinjske skupine se je sodelovanje s svojci, po mnenju zaposlenih, malce spremenilo. Zaposleni menijo, da je sedaj več sodelovanja s svojci: »Tako, da tukaj je tudi več sodelovanja s svojci, kot je bilo včasih.« Zaposleni so povedali, da poskušajo sedaj, torej po uvedbi koncepta gospodinjske skupine, svojce bolj vključevati v oskrbo; spodbujati k sooblikovanju aktivnosti skupaj z zaposlenimi; pomagajo pri pisanju biografije ljudi z demenco; pomagajo pri izvedbi dejavnosti oz. raznih delavnic; zaposleni jih poskušajo vključevati v aktivnosti in jih spodbujati k rednemu obiskovanju svojcev. Po mnenju gospodinje je sodelovanja s svojci sedaj zelo veliko in meni, da je to sodelovanje tudi lažje: »Se zelo pozna to, da smo v gospodinjskih skupini ves čas isti zaposleni, torej smo stalni, Lažje se srečujemo s svojci in si izmenjujemo kakšne pomembne informacije«.

Zaposleni pravijo, da svojcem ponujajo pomoč in podporo ob vselitvi svojca v dom za stare ljudi in tudi v nadaljevanju. Prav tako poteka sprotno obveščanje in razni sestanki. So pa zaposleni svojcem ves čas na voljo za (individualni) pogovor, če si svojci to želijo oz. to potrebujejo. O tem je govorila vodja zdravstvene službe: »Tudi v procesih, ko nekdo umira, veliko časa namenimo svojcem. Se pogovarjamo z njimi«.

Vsi svojci ocenjujejo sodelovanje z zaposlenimi, kot zelo dobro oz. odlično. Prav tako vsi govorijo o tem, da jih zaposleni zelo radi vključujejo v raznovrstne zadeve, vabijo jih na prireditve, predavanja, izlete. Sorodnici pravita tudi: »Vedno upoštevajo tvoje mnenje, naredijo, tako kot jim rečeš«. Svojci ugotavljajo, da je obravnava svojcev v Domu starejših Šentjur zelo individualna: »...kajti tukaj imajo takšen način dela, da ti takoj poskušajo individualno pomagati, če je kaj narobe, ali če potrebuješ zgolj neko oporo in pomoč.«. Svojci so povedali, da jim Dom starejših Šentjur ponuja: pomoč in podporo, kadar jo potrebujejo; pogovor; oporo. O tem so svojci povedali naslednje: »Vedno se lahko pogovoriš, lahka jih karkoli vprašaš.«; »Ob vsakih padcih se z menoj pogovorijo«; »Lahko

pa za sebe rečem, da sem imela dovolj podpore s strani doma, ko sem dala mamo v dom starejših Šentjur.«. Svojci pravijo, da takšno sodelovanje, kot sem ga opisala zgoraj, poteka že vseskozi, torej je bilo tako tudi pred uvedbo gospodinjskih skupin. Svojci v sodelovanju z zaposlenimi, po uvedbi gospodinjskih skupin, ne opažajo sprememb.

Prav tako ljudje z demenco pravijo, da je sodelovanje med zaposlenimi in njihovimi svojci zelo dobro in da se med seboj zelo razumejo.

#### **4.10 Spremembe v vlogi socialne delavke (vloga socialne delavke pred in po uvedbi gospodinjske skupine)**

Sama socialna delavka pravi, da je njena vloga enaka, torej da se ni spremenila, razlika je le v tem, da sedaj skrbi za uvedbo koncepta in je odgovorna zanj. Sedaj je njena naloga, tudi redno spremljanje rezultatov oz. učinkov koncepta gospodinjskih skupin in prilagaja ustaljenega in dogovorjenega načina posameznih korakov do popolne uvedbe gospodinjske skupine. V gospodinjski skupini vodi validacijsko skupino in pomaga ljudem z demenco pri pisanju biografije stanovalcev.

Zdravstveno osebje vidi v vlogi socialne delavke zelo pomembno delo. Socialno delavko vidijo kot dobro in krasno sodelavko, ki odlično sodeluje z njimi. Zdravstveno osebje opaža razlike v njeni vlogi in sicer menijo, da je socialna delavka sedaj več na oddelku, kajti vendarle je ona sovodja gospodinjske skupine in skrbi, da se koncept uvaja in izvaja tako kot je potrebno. Prav tako je gospodinja povedala naslednje: »Velikokrat pride na oddelek in se s stanovalci pogovarja.«. Gospodinja pravi, da je razlika tudi ta, da sedaj socialna delavka vodi intervizijo, ki je namenjena zaposlenim v gospodinjski enoti, kjer imajo možnost, da se lahko pogovorijo o problemih, težavah, oz. o tem, kje potrebujejo pomoč in podporo.

Svojci so s socialno delavko zelo zadovoljni, opažajo, da dela dobro in strokovno. Socialna delavka jim je vedno na voljo za pomoč; rada prisluhne željam svojcev in jih tudi izpolni; prav tako pa jim je všeč to, da ljudi obravnava zelo individualno. Eden izmed svojcev je za socialno delavko povedal: »Torej dobra strokovna podkovanost in gospa ima dobre

osebnostne lastnosti«. Svojci ne opažajo bistvenih razlik v njeni vlogi, le ena sorodnica je povedala, da je pa sedaj socialna delavka še bolj pogosto v gospodinjski skupini, kot je bila pred uvedbo. Ena sorodnica pravi, da ne ve, ali se je vloga socialne delavke v gospodinjski skupini, kaj spremenila, kajti takrat, ko ona hodi na obiske, običajno socialne delavke ni več v službi.

Kot opazovalka sem zaznala, da socialna delavka zelo dobro pozna vsakega stanovalca. Ko je videla, da ena izmed gospa ne sodeluje najbolj v validacijski skupini, ji je prinesla rožico, da jo uredi, kajti vedela je, da je gospa doma imela veliko rožic. Gospa je postala vesela in nasmejana in prav tako je bolj aktivno sodelovala v skupini. Torej socialna delavka dobro pozna vsakega posameznika z demenco, kar ji omogoča individualno obravnavo.

Ljudje z demenco vidijo vlogo socialne delavke v tem, da z njo berejo knjige, da z njo opravljajo ročna dela, ter da se z njo pogovarjajo. Prav tako so ljudje z demenco povedali, da jih velikokrat obišče v gospodinjski skupini, da je zelo prijazna in vedno dobre volje.

#### **4.11 Spremembe v odnosu socialne delavke z ljudmi z demenco**

Sama socialna delavka pravi, da se njen odnos ni nič spremenil, da ves čas njenega dela, njen odnos do ljudi z demenco temelji na enakovrednem partnerstvu.

Prav tako zdravstveno osebje ocenjuje odnos socialne delavke do ljudi z demenco, kot zelo dobrega. Ta odnos se po njihovem mnenju, po uvedbi gospodinjskih skupin, ni nič spremenil.

Svojci pravijo, da je njen odnos prijeten, dober, pozitiven, torej da ima socialna delavka pozitiven vpliv na ljudi z demenco: »Njen odnos, njeno obnašanje, vse to je tisto, za kar jo ima mama rada«. Svojci ne opažajo sprememb v njenem odnosu z ljudmi z demenco.

Kot opazovalka sem opazila, da socialna delavka uporablja dotike, lepe in prijazne besede. Prav tako sem opazila, da govori zelo tiho, razločno in počasi, ter da nenehno uporablja očesni stik, ko se pogovarja z osebo, in da je ves čas nasmejana in dobre volje. Skratka

opazila sem zelo dober odnos socialne delavke do ljudi z demenco, kajti vidi se ji, da to rada dela in da si želi, čim bolj aktivirati ljudi z demenco. Res se zelo trudi, da bi se imeli ljudje z demenco, čim bolj lepo. Opazila sem, da nikakor ni socialna delavka v nadrejenem položaju, ampak zelo izhaja iz želja in potreb ljudi z demenco.

Ljudje z demenco pravijo, da je njihov odnos s socialno delavko zelo dober in da se z njo razumejo.

#### **4.12 Spremembe v vlogi zdravstvene službe (vloga zdravstvene službe pred in po uvedbi gospodinjskih skupin)**

Vodja zdravstvene nege v gospodinjski skupini je povedala, da naj bi bila zdravstvena vloga izničena, vendar ona še vedno opaža zelo veliko potrebo po zdravstvu: »Pri nas pa so ti oddelki takšni, da večina teh ljudi že rabi celotno nego«; »Tudi svojci, so tukaj navajeni, da se ukrepa, da pride zdravnik.«; »...menim, da je zdravstvo še vedno zelo pomembno«. Medtem pa gospodinja v gospodinjski skupini opaža, da se njene vloge ni kaj dosti spremenila, razlika je le ta, da je sedaj strokovno usposobljena za delo z ljudmi z demenco in da je zaradi tega njena pomembna vloga pri pripravi zajtrka v gospodinjski skupini in pri vodenju oz. izvajanju aktivnosti.

Socialna delavka opaža spremembe v vlogi zdravstvene službe v tem, da je bila pred uvedbo gospodinjskih skupin njena vloga najpomembnejša oz. je bila v ospredju. Sedaj pa se zdravstvena vloga počasi prilagaja in spreminja: »saj negovalni kader postopoma prevzema vlogo gospodinje, ki je osrednja oseba v gospodinjski skupini, ki zaznava in prepoznava ter skrbi za zagotavljanje vseh potreb, ne samo zdravstveno negovalnih«. Prav tako je razlika, da je sedaj v gospodinjski skupini stalen zdravstveni kader in da je ta kader ustrezno strokovno podkovan in izobražen za dela z ljudmi z demenco.

Svojci glede zdravstvenega osebja pravijo: »So predane temu delu in tudi prej, ne glede na to, da niso imele take funkcije, niso delale kaj dosti drugače«; »...In se tudi to vidi, da rade rastejo skozi svoj proces dela in to je zelo pomembno in pozitivno«; »Zdravstveno osebje pa se res raztrga pri svojem delu, res dajo punce vse od sebe, samo da bi bilo našim

svojcem, tukaj v domu lepo«. Svojci ne opažajo sprememb v vlogi zdravstvene službe, sta pa dva svojca omenila pomanjkljivost zdravstvenega osebja. Menita, da včasih ne takoj, resno vzamejo neke zdravstvene znake ali predpišejo zdravila proti bolečinam in ne takoj pokličejo zdravnika, ki bi določil natančno diagnozo.

Večina ljudi z demenco pravi, da je delo zdravstvenega osebja dobro, da so prijazni, da se z njimi razumejo. Le ena izmed sogovornic z demenco je potožila, da so nekatere zdravstvene delavke malce neprijazne oz. »sitne«: »Nekatere pa se nič ne pogovarjajo, bi jim morala plačati, da bi kaj spregovorile.«.

#### **4.13 Spremembe v odnosu zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco**

Zdravstveno osebje meni, da ni sprememb v donosu, da je le ta dober že vseskozi, torej tudi pred uvedbo gospodinjske skupine. Gospodinja je povedala, da ima sedaj drugačen pogled na ljudi z demenco, kar ji je prineslo izobraževanje. S pomočjo tega izobraževanja sedaj lažje in bolj razume ljudi z demenco.

Socialna delavka ugotavlja, da je razlika v odnosu zdravstvenega osebja do ljudi z demenco, in sicer je bil ta odnos, pred uvedbo gospodinjske skupine nadrejen s strani zaposlenih, sedaj pa ta odnos ocenjuje kot enakovreden. Takšen odnos, sem opazila tudi jaz, kot opazovalka, kajti odnos je bil zelo spoštljiv. Pri eni negovalki, ki sem jo opazovala pri hranjenju gospe z demenco v zadnjem stadiju bolezni, sem opazila resnično toplino, prijaznost, spoštovanje. Pri nekaterih pa sem med opazovanjem opazila nekoliko manj spoštovanja, kajti nekatere negovalke so bile zelo glasne, prav tako nad stanovalci, včasih so nekatere uporabile celo malce žaljive besede (npr. »Pa kaj se spat ta dere, kaj bi spet rad!«). Poudariti moram to, da se vsekakor vse zaposlene trudijo delati, tako kot je zaželeno, vendar ob vsem delu, ki ga morajo opraviti, malce popusti koncentracija in delajo tisto, kar ne bi smele.

Kot opazovalka sem opazila tudi, da je odnos med zdravstvenim osebjem in stanovalci zelo dober. Zlasti nekatere negovalke in medicinske sestre imajo res spoštljiv odnos do

stanovalcev in le ta odnos se kaže v tem, da stanovalci z demenco prepoznajo osebe in se radi z njimi pogovarjajo.

Svojci vidijo odnos zdravstvenega osebja do ljudi z demenco kot dobrega, da zdravstveno osebo spodbuja domačnost in da želijo vse dobro ljudem z demenco. Drugače pa ne opazajo sprememb v tem odnosu, tako je že bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin in se nadaljuje še sedaj po uvedbi gospodinjskih skupin.

Ljudje z demenco pravijo, da je odnos z zdravstvenim osebjem dober in da se razumejo.

#### **4.14 Spremembe v metodah dela, ki jih uporabljajo pri svojem delu**

Sedaj se dela intenzivno po metodi inovativne validacije, ki se po mnenju socialne delavke uvaja hkrati z gospodinjsko skupino: »Po začetku uvajanja gospodinjske skupine se to uvaja hkrati; saj je temelj inovativne validacije, ne samo poznavanje demence in tehnik za lažji in uspešnejši pristop k osebi z demenco, temveč tudi za poznavanje in prepoznavanje posameznikovih telesnih, duševnih, čustvenih, socialnih razsežnosti posameznikovega življenja in življenjskega okolja, v katerem je do sprejema v dom posameznik živel«. Po mnenju socialne delavke so to nekateri uporabljali že prej, ne pa vsi. Tako je gospodinja povedala, da je ta metoda zanjo nova. Vodja zdravstvene nege v gospodinjski skupini ne opazja sprememb v metodah dela. Pravi, da ne uporabljajo nekih posebnih metod dela, temveč, da individualno obravnavajo posameznika; da poskušajo ljudi z demenco čim bolj aktivirati; da upoštevajo želje, potrebe ljudi z demenco; ter da se trudijo ohranjati samostojnost ljudi z demenco.

#### **4.15 Spremembe v sodelovanju med strokovnimi timi**

Pred uvedbo gospodinjskih skupin ni bilo sodelovanje med strokovnimi timi pri konkretnem delu s posamezniki. Po mnenju socialne delavke so sodelovali le pri pisanju biografije, torej ob sprejemu posameznika v dom, pri reševanju težav in pri delu s svojci.

Sedaj je tega sodelovanja več in je tudi bolj uspešno. Gospodinja je povedala, da se sedaj v proces obravnave še bolj vključujeta socialna delavka in delovna terapevtka, torej pred uvedbo gospodinjskih skupin pa se nista vključevali v ta proces.

Prav tako je ena izmed sorodnic povedala, da strokovni timi med seboj zelo dobro sodelujejo in se povezujejo. Povedala je naslednje: »Prav tako sem opazila, da zelo dobro sodeluje z zdravstvenim osebjem in to moram tudi pohvaliti, in sicer da je komunikacija med zdravstvenim osebjem in socialno delavko odlična in da res dobro sodelujejo, kajti skupaj rešujejo neke nastale težave in to je res krasno.«.

#### **4.16 Izobraževanje na področju demence in gospodinjskih skupin, preden so začeli uvajati gospodinjsko skupino**

Vsi zaposleni so bili pred uvedbo gospodinjske skupine deležni internega izobraževanja v Domu starejših Šentjur. Prav posebej za uvedbo koncepta gospodinjskih skupin pa sta se dve zaposleni udeležili izobraževanja za gospodinjo, ki sta ga opravljali eno leto in pol. Ti dve gospodinji sta imeli tekom izobraževanja nalogo, da sproti obveščata ostale zaposlene o vseh pomembnih zadevah, ki se tičejo gospodinjske skupine. Prav tako je njuna naloga še sedaj, da sproti opominjata ostale zaposlene, na pomanjkljivosti pri ostalih zaposlenih, ki se niso udeležili tega izobraževanja.

Vsi zaposleni v gospodinjski skupini so se udeležili predavanja o gospodinjski skupini, torej o arhitekturnih in organizacijskih spremembah in kako naj bi s vse skupaj potekalo. Prav tako so se udeležili strokovne ekskurzije v tujino, kjer so si ogledali gospodinjske skupine. Ogledali pa so si tudi slovenske domove, ki sledijo konceptu gospodinjskih skupin.

#### **4.17 Želje zaposlenih, svojcev in ljudi z demenco za nadaljnje delo**

Želje je izpostavila predvsem gospodinja, in sicer pravi: »Tako sedaj tukaj opažam še veliko stvari, ki jih bo potrebno spremeniti, saj niso dobre za naše stanovalce«. Predvsem jo motijo nekatere napake pri zdravstvenem osebju, tako pravi, da bo potrebno nekatere zaposlene malce utišati, kajti po njenem mnenju so malce preglasne. Prav tako jo moti, da

jo nenehno motijo npr. med izvajanjem delavnice. Prav tako si želi, večjega števila prostovoljcev, saj bi jim ob pomanjkanju kadra prišli zelo prav. Želi pa si tudi izvesti še kakšno novo dejavnost, da bi ljudem z demenco ponujali čim bolj pestro dogajanje.

Socialna delavka Doma starejših Šentjur pa je izrazila željo po delitvi skupnih aktivnosti, ki so namenjene predvsem pripravi in kuhanju hrane. Torej, da bi bila skupina ljudi z demenco ob pripravi zajtrka in tudi drugih obrokih manjša.

Ena izmed sorodnic si želi še več aktivnosti na prostem. Sorodnik si želi, da bi zamenjali sedanje kovinske krožnike in skodelice s keramičnimi krožniki in steklenimi kozarci. Pravi: »...morali bi biti krožniki, to bi bilo veliko boljše, kajti hrana je veliko bolj okusna iz keramičnega krožnika, kot iz kovinskega krožnika.«; »Tudi stekleni kozarci bi bili boljši. Če jim dajo sok, da jim ga dajo v steklenem kozarcu, ne v šalico«. Prav tako si želi več sprehodov, torej aktivnosti na prostem, da ljudje z demenco ne preveč fizično opešajo, ker so ves čas v domu. Predlaga tudi, da bi lahko bolj vključevali pse v proces dela z ljudmi z demenco. V gospodinjski skupini pogreša televizor, da bi si lahko ljudje z demenco krajšali čas, kadar nimajo drugih zaposlitev oz. se ne izvajajo dejavnosti. Prav tako predlaga uporabo stenskih dvigal, ki bi lahko olajšali delo zdravstvenem osebju. Sorodnik pa predlaga tudi, da bi ljudje z demenco igrali kakšne družabne igre, ki so ljudem poznane in meni, da bi morali tudi zvečer imeti kakšne aktivnosti in ne, da gredo ljudje z demenco po večerji takoj spat: »Ob šestih, ko je še zunaj svetlo, je meni osebno mal zgodaj za spanje.«; »Lahko bi imeli še zvečer kakšne dejavnosti«.

Samo eden izmed svojcev je izrazil željo po skupinah za samopomoč, ostalim je individualna obravnava všeč. Dodatne pomoči, ki bi bila namenjena svojcem, pa svojci ne potrebujejo.

Ljudje z demenco izražajo neke želje, vendar so pri teh zelo skromni. Izrazili so naslednje želje: več obiskov; več pogovora; glasbeno skupino; šivanje; pletenje; izlete; sprehode.

## 5 RAZPRAVA

V Sloveniji je skrb oz. oskrba starih ljudi in tudi ljudi z demenco zelo institucionalno usmerjena, saj nam primanjkuje skupnostnih oblik pomoči za stare ljudi in tudi za ljudi z demenco. Ker je v domovih za stare ljudi vedno več ljudi z demenco, in ker se spreminjajo potrebe starih ljudi, to zahteva oblikovanje novih oblik oskrbe, ki bi ljudem zagotovile čim boljše in čim bolj kvalitetno preživljanje starosti kljub demenci, ki počasi človeka onemogoči za samostojno življenje. Ena izmed oblik institucionalne oskrbe, ki se začne razvijati tudi v Sloveniji je koncept gospodinjskih skupin, ki se je k nam razširil iz Nemčije. Ko sem se prvič srečala s tem konceptom, se mi je zdelo, da je ta oblika oskrbe za ljudi z demenco zelo dobra in zato sem se odločila, da gospodinjske skupini podrobneje raziščem in ugotovim, kaj so bistvene razlike s preteklim načinom oskrbe ljudi z demenco.

Raziskovanja, kakšne spremembe je prinesla uvedba koncepta gospodinjske skupine za ljudi z demenco, sem se lotila v Domu starejših Šentjur, ki je v začetku letošnjega leta uvedel gospodinjsko skupino za ljudi z demenco, v prihodnje pa ima namen celoten dom za stare ljudi preoblikovati v gospodinjske skupine.

Po uvedbi gospodinjske skupine je glavna in najbolj opazna sprememba v oskrbi ljudi z demenco v Domu starejših Šentjur ta, da je sedaj v skupini eno in isto osebje. Torej kader je stalen. To da je v gospodinjski skupini isto osebje, pa ima po mnenju zaposlenih kot tudi svojcev številne prednosti. Prav tako zaposleni in tudi svojci menijo, da je več kuhanja. Torej v gospodinjski skupini poteka priprava hrane, trenutno le zajtrk, predvidena je tudi večerja in priprava hrane ima pozitiven vpliv na ljudi z demenco. Pozitiven vpliv se kaže v tem, da so sedaj ljudje z demenco veliko bolj aktivni, radi sodelujejo in zaposleni prav tako menijo, da s pomočjo priprave hrane poskušajo čim dlje ohranjati samostojnost ljudi z demenco. Sami ljudje z demenco prav tako kažejo navdušenje nad tem, da se hrana pripravlja v gospodinjski skupini, ne več v centralni kuhinji. To je tudi ena izmed najpomembnejših značilnosti gospodinjske skupine.

Zaposleni v Domu starejših Šentjur sedaj bolj individualno obravnavajo posameznika. Ker so na oddelku ene in iste zaposlene, lažje spoznajo posameznega človeka in njegove potrebe ter se tako prilagajajo njemu in njegovi življenjski biografiji. Prav tako jim

individualno obravnavo omogoča to, da ni ustaljenega urnika, ampak se zaposleni prilagajajo življenjskemu ritmu stanovalca z demenco. Svojci sicer menijo, da so individualno obravnavali človeka z demenco že prej. Iz povedanega sklepam, da je Dom starejših Šentjur res že pred uvedbo gospodinjske skupine poskušal delati tako, vendar menim, da sedaj zaposleni še bolj stremijo k temu, saj imajo boljše pogoje za takšno delo.

Svojci, glede sprememb v oskrbi ljudi z demenco, navajajo še spodbujanje domačnosti. Vsi svojci namreč opažajo, da se v gospodinjski skupini spodbuja domačnost in ne nek institucionalni duh. Le to je tudi ena izmed glavnih načel oz. vodil koncepta gospodinjske skupine, ki se pojavljajo v literaturi.

Prav tako je ena izmed lastnosti, ki sem jih ugotovila s pomočjo raziskave ta, da je ljudem z demenco v Domu starejših Šentjur omogočeno svobodno gibanje, in le to svobodno gibanje je velikega pomena. Ljudje z demenco lahko svobodno hodijo po domu, zaposleni jih pri tem ne omejujejo in le to svobodno gibanje jim omogoča ohranjati stik z zunanjim svetom in z ostalimi stanovalci doma. Gre za model integrirane gospodinjske skupine, ki je specializirana za ljudi z demenco. V slovenskih domovih za stare ljudi so zelo pogosti tako imenovani varovani oddelki, ki sodijo v segregirano obliko oskrbe ljudi z demenco. Ta segregiran model oskrbe ljudi z demenco pa ima številne pomanjkljivosti, sicer ima tudi prednosti, vendar za ljudi z demenco menim, da je bolje, da so svobodni in da niso zaklenjeni na oddelku in nimajo prostega dostopa do zunanjega sveta. Menim, da je svobodno gibanje v gospodinjski skupini, velika prednost.

Glede metod dela sem ugotovila, da sočasno z uvedbo koncepta gospodinjske skupine uvajajo metodo inovativne validacije, ki so jo pred tem že nekateri uporabljali, sedaj pa jo uporabljajo vsi, tako socialna delavka kot tudi zdravstvene delavke.

Za uvedbo koncepta gospodinjske skupine so bile v Domu starejših Šentjur storjene arhitekturne spremembe. Glavna arhitekturna sprememba je, da so povečali prostor in zgradili veliko kuhinjo in jedilnico oz. dnevni prostor. Glede na to, da je gospodinjska skupina arhitekturno zelo moderna in ne spominja na bolnišnico, zlasti osrednji prostor ne, in da si lahko ljudje z demenco v sobo prinesejo tudi predmete od doma, kaže na socialno

usmerjenost doma. Žal niso adaptirali sob, tako da imajo še vedno nekaj triposteljnih sob, ki jih še prav tako pokušajo odpraviti. Do sedaj so odpravili vse štiriposteljne sobe. Prav tako je gospodinjstva skupina zelo velika, šteje kar 44 stanovalcev. Trudijo se, vse aktivnosti deliti v dve skupini, vendar tudi 22 ljudi je še precej veliko. To žal bolj kaže na medicinsko usmerjenost doma. Prav tako je v literaturi o gospodinjstvih skupinah napisano, da je zaželeno, da skupina ni večja od dvanajst ljudi.

Raziskava je pokazala, da glede vpliva na vrsto in obseg dejavnosti zaposleni opažajo velike razlike in sicer menijo, da sedaj po uvedbi gospodinjstva skupine veliko bolj upoštevajo želje, potrebe, navade, odločitve posameznika in življenjski ritem stanovalca. Medtem svojci menijo, da so tako delali že pred uvedbo gospodinjstva skupine, razlika je sedaj le ta, da še bolj upoštevajo želje ljudi z demenco. Tu sicer prihaja do razhajanj mnenj med zaposlenimi in svojci, vendar menim, da sedaj zaposleni resnično poskušajo še bolj upoštevati želje, navade, potrebe ljudi, na kar vpliva dejstvo, da zaposleni bolj poznajo posamezne ljudi, saj so v gospodinjstvi skupini isti zaposleni.

Zasebnost stanovalcev je zagotovo največja v enoposteljnih sobah in tega se zavedajo tudi zaposleni v Domu starejših Šentjur. Pri upoštevanju zasebnosti ni prišlo do nikakršnih sprememb, kajti že pred uvedbo gospodinjstva skupine so poskušali zagotavljati zasebnost kolikor so le lahko.

Zaposleni in svojci opažajo, da ima gospodinjstva skupina veliko prednosti in tudi pomanjkljivosti. Preden navedem pomanjkljivosti in prednosti, se je potrebno zavedati, da se koncept izvaja šele štiri mesec in je težko soditi o vsem. Zlasti svojci težko sodijo, ker niso vsakodnevno prisotni v domu. Veliko prednost gospodinjstva skupine opažajo v tem, da se obroki, zaenkrat samo zajtrk, pripravlja v gospodinjstvi skupini. Vsi opažajo pozitiven učinek pri ljudeh z demenco. Ta pozitiven učinek se kaže v večji pripravljenosti za sodelovanje pri procesu dela, prav tako so ljudje z demenco bolj aktivni, bolj se ohranja samostojnost ljudi z demenco. Zadovoljstvo s pripravo hrane in kuhanjem v gospodinjstvi skupini izražajo tudi ljudje z demenco. Velika prednost je stalni kader v gospodinjstvi skupini, ki omogoča bolj individualno obravnavo in večje upoštevanje človeka z demenco.

Prav tako je v gospodinjski skupini več umirjenega gibanja. Kot prednost se kaže tudi spodbujanje skupnosti oz. spodbujanje domačnosti v gospodinjski skupini.

Glede pomanjkljivosti zaposleni v Domu starejših Šentjur opažajo, da je največja težava neustrezen normativ kadra, kajti če bi želeli delati popolnoma tako, kot si želijo, bi potrebovali več zaposlenih. Svojci pa kot glavno pomanjkljivost navajajo malce neustrezno opremo (stoli, mize) v skupnem prostoru oz. jedilnici, kajti svojcem se oprema zdi pretežka in prevelika. Zavzame preveliko prostora in zaradi tega je, po mnenju svojcev gibanje z vozički še vedno precej oteženo.

Vse aktivnosti oz. dejavnosti, ki so se izvajale pred uvedbo gospodinjskih skupin se izvajajo naprej, nove dejavnosti so le v okviru priprave hrane v gospodinjski skupini. Sedaj je še več aktivnosti, saj se ves čas nekaj dogaja. Razlika, pri dejavnostih je zagotovo ta, da jih sedaj vodi gospodinja, ki je bila ustrezno usposobljena za delo z ljudmi z demenco. Prav tako se v dejavnosti aktivno vključujeta socialna delavka in delovna terapevtka, pred uvedbo gospodinjske skupine se nista vključevali. Tudi ljudje z demenco izražajo zadovoljstvo z aktivnostmi oz. dejavnostmi.

Glede sodelovanja s svojci sem ugotovila, da zaposleni opažajo več sodelovanja, kajti svojce želijo čim bolj vključevati v oskrbo; spodbujajo jih k sooblikovanju aktivnosti; prosijo jih za pomoč in sodelovanje pri izvedbi delavnic; prav tako pa jih spodbujajo k obiskovanju svojcev, ki bivajo v domu. Zavedati se je potrebno, da so svojci zagotovo pomembni sodelavci, ki nam lahko posredujejo ključne informacije o človeku z demenco. Prav tako tudi svojci potrebujejo pomoč in podporo ob vselitvi svojca v dom in tudi v nadaljevanju. Tega se v Domu starejših Šentjur zelo dobro zavedajo in svojcem ponujajo predvsem individualno pomoč in podporo. Svojci ocenjujejo, da poteka sodelovanje z zaposlenimi odlično, da jim Dom starejših Šentjur ponuja dovolj podpore in pomoči. Pokazalo se je, da svojci na tem področju ne opažajo spremembe, temveč da je takšno sodelovanje bilo že pred uvedbo gospodinjske skupine in se sedaj samo še nadaljuje. Eden izmed svojcev je izrazil, da bi si želel skupino za samopomoč, ki bi bila namenjena svojcem, zato bi bilo v prihodnje dobro izvesti raziskavo z vsemi svojci in poizvedeti, ali

bi si morda večje število ljudi želelo takšno skupino. Na podlagi ene osebe je težko oceniti, ali bi bilo dobro takšno skupino ustanoviti v Domu starejših Šentjur.

Socialna delavka je pred uvedbo gospodinjske skupine opravljala nekaj specifičnih nalog, ki so značilne za socialno delo z ljudmi z demenco v domovih za stare ljudi. Opravljala je vodenje postopka sprejema človeka z demenco v dom; pomagala pri pisanju biografije človeka z demenco; opravljala individualno delo s stanovalci in individualno delo s svojci; pomagala pri reševanju problemov stanovalcev. Sedaj po uvedbi gospodinjske skupine pa je njena ključna naloga skrb za uvedbo novega koncepta dela. Ona je bila namreč pobudnica za uvedbo gospodinjske skupine. Lahko celo rečemo, da je to ena izmed novih profesionalnih vlog socialnih delavcev pri oskrbi za ljudi z demenco v domovih. Njeno vlogo sicer lahko povežemo z vlogo pobudnika. Opažam, da je v Domu starejših Šentjur vloga socialne delavke zelo pomembna in cenjena tudi s strani zdravstvenega osebja. Menim, da dobro medsebojno sodelovanje vseh zaposlenih zelo dobro in pozitivno vpliva tako na ljudi z demenco kot tudi na njihove svojce. Tako sedaj socialna delavka poleg že specifičnih del, ki jih je že opravljala, opravlja še nekaj novih specifičnih del, značilnih za socialno delo v domovih za stare ljudi. Te naloge so: delo s skupinami stanovalcev z demenco (validacijska skupina); koordinacija in vodenje intervizijskih skupin za zaposlene, ki delajo s stanovalci z demenco v gospodinjski skupini; skrb za evalvacijo uspešnosti gospodinjske skupine, ki je namenjena ljudem z demenco. Poleg že omenjene profesionalne vloge pobudnika, organizatorja gospodinjske skupine, pa je opaziti še dve profesionalni vlogi, ki sta značilni za socialnega delavca v domovih za stare ljudi. Ti novi vlogi socialne delavke v Domu starejših Šentjur sta načrtovalec skrbi, kajti ona sestavlja program tedenskih aktivnosti v gospodinjski skupini, seveda ob pomoči drugih strokovnih delavcev in vloga vodje gospodinjske skupine.

Menim, da je Dom starejših Šentjur odličen primer dobrega sodelovanja vseh zaposlenih. Svojci zelo težko ocenjujejo spremembe v vlogi socialne delavke, saj je v času obiskov, popoldne, običajno ni več v službi. Povedati moram še to, da je bil v raziskavo vključen svojec, ki ima mamo v domu šele tri mesece in zato mi ni mogel primerjati gospodinjske skupine in preteklega načina oskrbe. Če bi raziskavo delala še enkrat, bi poskušala zamenjati tega svojca s svojcem, ki bi mi lahko primerjal ta dva primerjana načina oskrbe.

Vsi sodelujoči v raziskavi ocenjujejo, da je odnos med socialno delavko in ljudmi z demenco zelo dober oz. odličen, in da se ta odnos, po uvedbi gospodinjske skupine ni spremenil. Ves čas odnos temelji na enakovrednem partnerstvu.

Glede sprememb v vlogi zdravstvene službe, sem od različnih sogovornikov dobila različne odgovore, vendar na podlagi dobljenih odgovorov je mogoče sklepati, da se vloga zdravstvene službe počasi spreminja in stremi k temu, da upošteva človeka in njegove potrebe, navade, želje, življenjski ritem. Raziskava je pokazala, da zdravstveno osebje začenja dojemati, da so pomembne vse potrebe človeka in ne le zdravstveno negovalne potrebe. Prav tako je razlika v tem, da je sedaj v gospodinjski skupini stalen kader, ki je ustrezno usposobljen za delo z ljudmi z demenco. Svojci sicer v vlogi zdravstvene službe ne opažajo sprememb, opažajo pa da so zdravstvene delavke, popolnoma predane delu. Iz povedanega in opaženega sklepam, da Dom starejših Šentjur sledi načelu, ki ga poudarjajo teoretiki oz. pisci o gospodinjskih skupinah, in sicer v gospodinjskih skupinah ni več v ospredju nega, medicinske sestre, zdravniki, ampak gospodinjska skupina počasi prehaja v socialni model, kjer je v ospredju človek kot socialno bitje. Prednost se daje odnosom, počutju in kakovostnemu bivanju. Gre za odmik od totalnih ustanov v usmeritev k stanovanjskemu modelu. Ne morem trditi, da je popolnoma tako, kot je predvideno, ampak opažajo se prvi koraki, storjeni v to smer.

Opaziti je, da se zdravstveno osebje, zlasti gospodinja, trudijo delati, tako da upoštevajo vse človekove želje, potrebe in navade. Na žalost ob neustreznem kadru ne morejo delati popolnoma tako, kot bi si želeli in kot so se naučili v izobraževanju za gospodinjjo in v internem izobraževanju, saj jim primanjkuje časa. Res sem pri gospodinji opazila velik žar, kako bi delala, če bi imela za to ustrezne pogoje. Motijo jo tudi nekatere zaposlene, ki ne znajo pravilno delati in ravnati s človekom z demenco. Menim, da je imelo izobraževanje nanjo zelo velik vpliv, ki ji je prinesel drugačen pogled na ljudi z demenco in pri njenem delu je opaziti, da res rada dela z ljudmi z demenco in da zna z njimi ustrezno ravnati. Predvidevam, da je bilo izobraževanje za gospodinjjo velikega pomena. Če bi še enkrat delala raziskavo, bi naredila še en intervju z zaposleno, ki se ni udeležila izobraževanja za gospodinjjo, kajti na podlagi tega, kar sem do sedaj opazila, so opazne razlike med njimi.

Torej med tistimi, ki so se udeležile izobraževanja za gospodinjo in tistimi, ki se niso udeležile izobraževanja za gospodinjo, ampak so bile deležne le internega izobraževanja.

Socialna delavka opaza spremembe v odnosu zdravstvenega osebja do ljudi z demenco, kajti po njenem mnenju je bil prej ta odnos nadrejen s strani zaposlenih. Sedaj pa je ta odnos bolj enakovreden, medtem ko vodja zdravstvene službe meni, da se odnos ni spremenil, da je bil že prej enakovreden. Gospodinja meni, da ima sedaj drugačen pogled na ljudi z demenco. Rečem lahko, da je izobraževanje za gospodinjo bilo izrednega in velikega pomena za zdravstveno delavko. Svojci in ljudje z demenco pravijo, da je odnos z zdravstvenimi delavci že vseskozi dober.

Raziskava je pokazala, da imajo tako zaposleni, svojci in tudi ljudje z demenco želje za nadaljnje delo. Raziskava je pokazala naslednje želje: zaposleni si želijo, da bi bili nekateri zaposleni bolj umirjeni in da bi cenili vsakega posameznika, prav tako si želijo izvesti še kakšne nove dejavnosti specializirane za delo z ljudmi z demenco. Svojci si želijo več dejavnosti na prostem in aktivnosti po večerji; želijo, da bi spremenili kovinski pribor (krožniki, skodelice) v steklen oz. keramičen pribor. Prav tako predlagajo, da bi v gospodinjski skupini dodali še televizor. Eden izmed svojcev predlaga ustanovitev skupine za samopomoč svojcem, čeprav pa so vsi zadovoljni z individualno obravnavo. Ljudje z demenco si želijo več dejavnosti na prostem (sprehodi, izleti) in več pogovora.

Rekla bi, da se gospodinjska skupina v Domu starejših Šentjur zgleduje po družinskem življenju, kajti večina dnevnega dogajanja se odvija v dnevnem prostoru, torej v kuhinji in jedilnici. Veliko kuhajo in k sodelovanju vabijo ljudi z demenco. Vzpodbujajo jih, da po obroku pospravijo svojo mizo, da zlagajo perilo, seveda če je le to mogoče. Gospodinjska skupina sledi načelom, ki so zapisani v knjigah o gospodinjskih skupinah: oblikovanju življenjskih prostorov (omogočanje stanovalcem prostor zaupanja in dobrega počutja); oblikovanju družini podobnega skupinskega (skupnostnega) življenja; ohranjanju in spodbujanju samostojnosti; vključevanju sorodnikov, sosedov, prijateljev.

Gospodinjska skupina, namenjena ljudem z demenco v Domu starejših Šentjur ima naslednje značilnosti: arhitektura se zgleduje po stanovanju; odmik od zavodske strukture z

opustitvijo centralne oskrbe; skupine s stalno prisotno osebo, ki je običajno poimenovana gospodinja; aktivnosti so osredotočene na običajno gospodinjstvo. Največjo pomanjkljivost opažam v številu ljudi z demenco v gospodinski skupini, kajti trenutno je v tej gospodinski skupini kar 44 ljudi z demenco, kar je precej velika številka v primerjavi s številom zaposlenih. Ko bo skupina manjša mislim, da bo gospodinska skupina imela še več prednosti in še več pozitivnih učinkov na ljudi z demenco v Domu starejših Šentjur.

Opažam, da Dom starejših Šentjur, v gospodinski skupini, ne sledi medicinsko usmerjeni instituciji, kaj šele totalni instituciji. Rekla bi, da je Dom starejših Šentjur v gospodinski skupini bolj usmerjen v socialno institucijo, saj se življenje v tej gospodinski skupini vse bolj prilagaja posameznikom, njihovim individualnim potrebam in željam. Velik poudarek se daje tudi medsebojnemu odnosu, ki so v gospodinski skupini zelo dobri. Omogoča se tudi osebni razvoj posameznikov, saj življenje posameznikov ni v rokah zaposlenih. Ljudem z demenco se omogoča svobodna in avtonomna odločitev glede tega, kaj si želijo in kaj ne. Se pa ob tem zavedam, da popolne avtonomije in popolnega nadzora nad življenjem vendarle nimajo vsi, zlasti tisti, ki so v zadnjem stadiju bolezni. Vidi pa se, da se zaposleni trudijo čim bolj spoznati človeka, da tudi tedaj ko ni več besedne komunikacije, delajo tako, kot bi si želel sam človek. Ob vsem povedanem pa se zavedam, da se kljub socialno usmerjeni instituciji, pojavljajo komponente medicinske usmerjenosti, le to se kaže predvsem v številu ljudi z demenco v gospodinski skupini in v tem, da imajo še vedno nekaj triposteljnih sob.

Vsekakor lahko rečemo, da gospodinska skupina deluje dobro, da v ospredje postavljajo posameznega človeka z vsemi njegovimi potrebami. Bodo pa sicer na nekaterih področjih še potrebne manjše spremembe oz. prilagoditve.

## 6 SKLEPI

- V gospodinjski skupini je kader stalen, torej se zaposleni ne menjujejo.
- Priprava hrane poteka (trenutno le zajtrk, predvidena je tudi večerja) v gospodinjski skupini, kar ima veliko pozitivnih učinkov na ljudi z demenco.
- Zaposleni v Domu starejših Šentjur in tudi svojci opažajo, da je sedaj obravnava ljudi z demenco bolj individualna.
- V gospodinjski skupini se spodbuja domačnost, prav tako se spodbuja skupnost.
- V gospodinjski skupini se lahko ljudje z demenco svobodno gibljejo, gre za integriran model gospodinjske skupin, ki je specializirana za delo z ljudmi z demenco.
- Sočasno se z uvajanje koncepta gospodinjske skupine uvaja metoda inovativne validacije.
- Arhitekturne spremembe se kažejo v večjem prostoru in v novo zgrajeni kuhinji in jedilnici.
- Sedaj se bolj upoštevajo želje, potrebe, navade, posameznikova odločitev in življenjski ritem človeka z demenco.
- Glede zasebnosti ni sprememb, že pred uvedbo gospodinjske skupine, so poskušali zagotavljati zasebnost kolikor je bilo mogoče.
- Prednost gospodinjske skupine se kaže v bolj umirjenem gibanju ljudi z demenco.
- Zaposleni opažajo pomanjkljivosti gospodinjske skupine v neustreznem normativu kadra ob tolikšnem številu ljudi z demenco, kot jih je trenutno v tej gospodinjski skupini; svojci pa opažajo pomanjkljivost v nekoliko neustrezni opremi v skupnih prostorih.
- Popolnoma nove aktivnosti so dejavnosti povezane s pripravo hrane.
- Aktivnosti oz. dejavnosti izvaja bolj izobražen in bolj strokovno usposobljen kader.
- V načrtovanje in izvajanje aktivnosti oz. dejavnosti se vključujeta socialna delavka in delovna terapevtka.
- Zaposleni opažajo spremembe v sodelovanju s svojci, in sicer menijo, da je več sodelovanja. Medtem pa svojci menijo, da je takšno sodelovanje potekalo že pred uvedbo gospodinjske skupine in da na tem področju ni sprememb.

- Socialna delavka se sedaj več vključuje v dogajanje v gospodinski skupini, kar pomeni, da se je njena vloga nekoliko spremenila. Sedaj so njene naloge naslednje: vodenje validacijske skupine za ljudi z napredujočo demenco; vodenje intervizije za zaposlene v gospodinski skupini; skrb za uvajanje gospodinske skupine in je odgovornost za novo vpeljan koncept oskrbe ljudi z demenco.
- Odnos socialne delavke z ljudmi z demenco se ni spremenil, ves čas odnos temelji na enakovrednem partnerstvu.
- Zdravstvena služba počasi spoznava, da so pomembne vse človekove potrebe in ne le zdravstveno negovalne potrebe. Skladno s tem se spreminja in prilagaja vloga zdravstvene službe.
- Po mnenju socialne delavke se je odnos zdravstvene službe z ljudmi z demenco spremenil iz nadrejenega v enakovreden odnos. Vodja zdravstvene službe meni, da je ves čas prisoten enakovreden odnos. Gospodinja pa priznava, da se je njen pogled na ljudi z demenco spremenil, kar verjetno nakazuje na to, da se je tudi njen odnos do ljudi z demenco spremenil.
- Opažajo se razlike med zdravstvenimi delavkami, ki so opravile izobraževanje za gospodinjstvo in zdravstvenimi delavkami, ki so se udeležile le internega izobraževanja.

## 7 PREDLOGI

- Menim, da bi bilo potrebno zmanjšati število ljudi z demenco v tej gospodinjiski skupini, kajti sedaj je precej velika. Če bi zmanjšali število ljudi z demenco, bi se tako lahko še bolj posvečali posameznikom in res delovali popolnoma v skladu s posameznikovimi željami, potrebami.
- Povečati število zaposlenih, tako zdravstvenega kadra, kot tudi kakšno socialno delavko v gospodinjiski skupini. Se pa zavedam, da bo to zelo težko, kajti zakonodajo določa normativ zaposlenih. Zato bi bilo potrebno vključevati več prostovoljcev, saj večina ljudi z demenco izraža, da si želi več pogovorov. Prostovoljci bi lahko popestrili življenje ljudi z demenco v gospodinjiski skupini. Ob tem pa se zavedam, da bi bilo potrebno nekako promovirati prostovoljstvo in se truditi ljudem predstaviti pomen prostovoljstva v domovih za stare ljudi in poskušati pridobiti čim več prostovoljcev.
- Predlagam, da bi se eno in pol letnega izobraževanja za gospodinjjo ali kakšnega podobnega izobraževanja udeležili vsi zaposleni v gospodinjiski enoti, saj je opaziti velik učinke izobraževanje na zdravstvene delavce, ki so se le tega izobraževanja udeležili.
- Predlagam, da se ukinejo tudi triposteljne sobe, kajti z dvoposteljni in enoposteljnimi bi lažje zagotavljali zasebnost ljudi z demenco. Zavedam se da je to zelo težko, vendar če želi Dom starejših Šentjur slediti konceptu gospodinjiskih skupin, bo potrebno izvesti še adaptacijo sob. Prav tako bi bilo potrebno poskusiti zamenjati sedaj nekoliko neustrezno opremo (pretežki stoli, prevelike mize) z novo ter s tem zagotoviti lažji transport z vozički. Mogoče bi bilo smiselno v gospodinjisko skupino postaviti še televizor, s katerim bi si lahko ljudje z demenco krajšali čas, kadar nimajo aktivnosti.
- Svojci si želijo, da bi kovinski pribor (krožniki, skodelice) zamenjali s steklenimi ali keramičnim, saj menijo, da je bolj prijetno in tudi bolj okusno jesti iz keramičnega krožnika kot iz kovinskega. Za pitje soka ali vode pa predlagam steklene kozarce, kajti prav tako je sok zelo neprijetno piti iz kovinske skodelice.
- Predlagam več dejavnosti na prostem, morda kakšni sprehodi v bližnji naravi, ki jo je vendarle okoli doma, zelo veliko ali celo kakšni krajši izleti. Prav tako

predlagam aktivnosti po večerji, kajti svojci menijo, da gredo ljudje z demenco popolnoma prehitro spat.

- Potrebno bi bilo izvesti raziskavo, ali si svojci želijo imeti skupino za samopomoč v Domu starejših Šentjur. To raziskavo bi bilo potrebno izvesti s pomočjo vseh svojcev, kajti tako bi dobili bolj realen vpogled v to. Sedaj je le eden izmed treh svojcev izrazil to željo.

## 8 LITERATURA

1. Acceto, B. (1968), *Staranje, starost in starostno varstvo*. Ljubljana: Republiški odbor Rdečega križa Slovenije.
2. Anžič, S. (2002), *Skrb za uboge v deželi Kranjski: Socialna politika na Kranjskem od srede 18. stoletja do leta 1918*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.
3. Brayden, C. (2005), *Dancing with dementia: My story of living positively with dementia*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley.
4. Čačinovič Vogrinčič, G. (2007), Star človek z demenco in njegova družina. V: Mali, J. (ur.), Milošević Arnold, V. (ur.), *Demenca – izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (51–61).
5. Feil, N. (2002), *The validation breakthrough*. Baltimore: Health Professions Press, Inc.
6. Flaker, V. (1998), *Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba/\*cf.
7. Flaker, V., kresal, B., Mali, J., Milošević Arnold, V., Rihter, L., Velikonja, I. (2004), *Delo z dementnimi osebami – priprava modela obravnave oseb z demenco: Projekt – sklepno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
8. Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008), *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
9. Gennrich, R. (2004), Perspektive gospodinjskega osebja v hišnih skupnostih. *Odsev*, 2, 3: 24-26.
10. Grdiša, R. (2010), *Priročnik za načrtovanje sodobnih oblik bivanja starih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo, Katedra za urbanizem.
11. Hlebec, V., Mali, J. (2013), *Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji*. *Socialno delo*, 52, 1: 29–41.
12. Hojnik Zupanc, I. (1994), *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
13. Hojnik-Zupanc, I. (1997), *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
14. Hojnik Zupan, I. (1999), *Samostojnost starega človeka v družbeno prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

15. Kogoj, A. (2007), *Značilnosti in razumevanje demence*. V: Mali, J. (ur.), Milošević Arnold, V. (ur.), *Demenca - izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (15–22).
16. Kožuh Novak, M. (2010), *Kako reševati problem staranja prebivalstva – povzetek seminarja o staranju svetovnega prebivalstva in razvoju*. V: Kožuh Novak, M. (ur.), Vizjak, M. (ur.), *Starajoča se družba: čas za nove izzive*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije (22).
17. Imperl, E. (2004), *Raziskava: ugotavljanje kakovosti življenja oseb z demenco v nekaterih slovenskih domovih za starejše*. *Odsev*, 2: 4–7.
18. Imperl, F., Ramovš J. (2010), *Dolgotrajna oskrbe z očmi poznavalca slovenske in evropske sociale*. *Kakovostna starost*, 12, 2: 102–125.
19. Imperl, F. (2012), *Kakovost oskrbe starejših – izziv za prihodnost*. Logatec: Firis Imperl & CO. d.n.o., SENIORPROJEKT d.o.o.
20. Mali, J. (2000), *Skrb za dementne stanovalce v domu starejših občanov Preddvor*. *Socialno delo*, 39, 4-5: 331–336.
21. Mali, J. (2006), *Koncept totalne ustanove in domovi za stare*. *Socialno delo*, 45, 1–2: 17–27.
22. Mali, J. (2007), *Socialno delo z osebami z demenco*. V: Mali, J. (ur.), Milošević Arnold, V. (ur.), *Demenca – izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (37–50).
23. Mali, J. (2008), *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
24. Mali, J. (2009), *Spremembe v institucionalnem varstvu starejših*. V: Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Založba Aristej.
25. Mali, J. (2010), *Raziskovanje značilnosti totalne institucije v domovih za stare*. *Dialogi*, 44, 10: 181–197.
26. Mali, J., Mešl, N., Rihter, L. (2011), *Socialno delo z osebami z demenco: Raziskovanje potreb oseb z demenco in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
27. Mali, J. (2013), *Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke*. *Socialno delo*, 52, 1: 57–67.

28. Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave (skripta)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
29. Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanje v socialnem delu II (skripta)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
30. Milošević Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39, 4-5: 253–262.
31. Milošević Arnold, V. (2005), Kakovost bivanja v domovih za stare ljudi. V: Mušič, M. (ur.), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?* Zbornik referatov. Maribor: Splošna bolnišnica ([http://www.sb-mb.si/uploads/media/Zbornik\\_Geriatrija\\_03.pdf](http://www.sb-mb.si/uploads/media/Zbornik_Geriatrija_03.pdf)).
32. Milošević Arnold, V., Mali, J. (2005), Skrb za osebe z demenco v slovenskih domovih starejših občanov. V: Velikonja, I. (ur.), *Zdravstveni, pravni in socialni vidik obravnave oseb z demenco*. Ljubljana: Spominčica- Slovensko združenje za pomoči pri demenci (50-65).
33. Milošević Arnold, V. (2006 a), Celostna obravnava oseb z demenco v domu za stare. *Socialno delo*, 45, 3-5: 119–126.
34. Milošević Arnold, V. (2006 b), Razvoj domov za stare ljudi. V: Zaviršek, D. (ur.), Leskovšek, V. (ur.), *Zgodovina socialnega dela v Sloveniji: Med družbenimi gibanji in političnimi sistemi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (263-279).
35. Milošević Arnold, V. (2007), Socialnodelovni pogled na demenco. V: Mali, J. (ur.), Milošević Arnold, V. (ur.), *Demenca – izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (23–36).
36. Pečjak, V., Pečjak, M. (2007), *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.
37. Rabig, J., Thomas, W., Kane Rosalie, A., Cutler Lois, J., McAlilly, S.(2006), Radical redesign of Nursing homes: Applying the Green House Concept in Tupelo Mississippi. *The Gerontologist*, 46, 4: 539-553.
38. Rapoša Tajnšek, P. (2007), Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika v širšem kontekstu socialnega dela. V: Šugman Bohinc, L., Rapoša Tajnšek, P., Škerjanc, J., *Življenjski svet uporabnika. Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (7-24).
39. Ramovš, J., Kladnik, T., Knific, B. (1992), *Skupine starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.

40. Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
41. Rihter, L. (2007), Dejavniki pomembni za sožitje z osebami z demenco. V: Mali, J. (ur.), Milošević Arnold, V. (ur.), *Demenca – izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (91–115).
42. Šircelj, M. (2009), Staranje prebivalstva v Sloveniji. V: Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej (15–43).
43. Vertot, N. (2010), *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
44. Van Hülsen, A. (2010), *Zid molka*. Logatec: Firis Imperl & Co.
45. Winter, H. P., Imperl, F. (2010), Oskrba starejših – mora ali izziv jutrišnjega dne. *Kakovostna starost*, 13, 1: 90–102.

#### INTERNETNI VIRI

1. Dom starejših Šentjur, <http://www.dom-starejsih-sentjur.si/?p=1&id=11>, 11. 07. 2013.
2. Fakulteta za socialno delo, [http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski\\_studij/diplomska\\_naloga/](http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/diplomska_naloga/), 09. 08. 2013.
3. Fakulteta za socialno delo, <http://www.fsd.uni-lj.si/sd/vodila/>, 10. 05. 2013

## **9 PRILOGE**

### **9.1 PRILOGA 1: Smernice za intervjuje**

#### **9.1.1 Smernice za intervjuje s svojci ljudi z demenco**

##### **Osebni podatki**

1. Spol:
2. Sorodstveno razmerje z osebo z demenco:
3. Koliko čas je vaš svojec v domu starejših Šentjur:
4. V katerem stadiju bolezni je vaš svojec:

##### **Oskrba ljudi z demenco**

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego v Domu starejših Šentjur?
2. Kako so vam všeč arhitekturne prilagoditve? Kaj vam je všeč? Kaj vas morda moti?
3. Kako ste zadovoljni s pripravo hrane? Kaj je drugače, kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?
4. Menite, da se osebje dovolj prilagaja željam in potrebam vaših svojcev? Je kaj drugače, kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?
5. Kako vam je všeč velikost skupine? Kaj je drugače, kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?
6. Kaj vam je všeč pri novi obliki oskrbe – gospodinjskih skupinah? Kaj vam morda moti?
7. Imate morda kakšne predloge za izboljšavo koncepta?

##### **Programi oz. projekti za delo z ljudmi z demenco**

1. Kako je z dejavnostmi? Ali je sedaj več dejavnosti, kot jih je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin, ali morda manj? Menite, da Dom starejših Šentjur ponuja dovolj dejavnosti za vaše svojce?
2. Menite, da morda kakšnih projektov oz. dejavnosti ne bi bilo potrebno izvajati?
3. Kakšne dejavnosti bi še lahko ponujal Dom starejših Šentjur za vaše svojce?

##### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako ste sodelovali z zaposlenimi pred uvedbo gospodinjskih skupin?
2. Kako sodelujete sedaj? Je prišlo do kakšnih sprememb? Kakšne oblike pomoči vam ponujajo?
3. Kako vam je všeč trenutno sodelovanje z zaposlenimi? Kako bi ga ocenili?
4. Kaj bi še morda potrebovali? Kakšne oblike podpore in pomoči?
5. Ali si želite vključevati v oskrbo vaših svojcev? Kako? Na kakšen način?

##### **Vloga socialne delavke**

1. Kako vi vidite delo socialne delavke? Kako ste zadovoljni z njenim delom? Ali se je njen način dela kaj spremenil, po uvedbi gospodinjskih skupin? Vas morda kaj moti pri njenem načinu dela?
2. Kako vi vidite odnos med socialno delavko in vašim svojcem? Ali se je ta odnos, po uvedbi koncepta gospodinjskih skupin, kaj spremenil?

##### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako vi vidite delo zdravstvene službe? Kako ste zadovoljni z njihovim delom? Ali se je njihov način dela kaj spremenil po uvedbi gospodinjskih skupin? Vas morda kaj moti pri njihovem načinu dela?
2. Kako vi vidite odnos med zdravstvenim osebjem in vašim svojcem? Ali se je ta odnos, po uvedbi gospodinjskih skupin, kaj spremenil?

#### **9.1.2 Smernice za intervjuje z ljudmi z demenco**

##### **Osebni podatki**

1. Spol:
2. Čas bivanja v domu:
3. Stadij demence:

##### **Oskrba ljudi z demenco**

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego v domu? Bi morda kaj spremenili?
2. Kako so vam všeč arhitekturne spremembe? Kaj vam je najbolj všeč? Kaj vam morda ni? Ali se v domu počutite svobodno? Se lahko gibljete, kjer si želite? Kako je bilo včasih?
3. Ali se v domu starejših Šentjur počutite, kot da ste doma? Kaj vas v domu starejših Šentjur spominja na vaše domače okolje, torej na vaš dom?
4. Kaj bi si še morda želeli, da bi se počutili še bolj domače, še bolj prijetno?
5. Kakšne pa so spremembe v pripravi hrane? Kaj vam je všeč? Kaj vam morda ni všeč?

6. Ali v domu upoštevajo vaše želje, glede oskrbe, glede urnika (npr. kdaj boste zajtrkovali...)? V kolikšni meri? Kako je bilo včasih? A so kakšne spremembe?
7. Kako se počutite v tej gospodinjiski skupini? Bi kaj spremenili?

#### **Programi oz. projekti za delo z osebami z demenco**

1. Se radi vključujete v projekte, dejavnosti, ki vam jih ponuja dom?
2. Menite, da imate sedaj več dejavnosti, kot ste jih imeli včasih?
3. Katerih dejavnosti se najraje udeležujete?
4. Katerih dejavnosti se ne udeležujete?
5. Kakšnih dejavnosti bi si še želeli v domu?
6. Kaj bi vam bivanje v domu še olepšala oz. popestrilo vaš vsakdan?

#### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako vam je všeč sodelovanje s svojci? Bi si želeli, da se vaši svojci bolj vključujejo v vašo oskrbo? Kako?

#### **Vloga socialne delavke**

1. Kako se razumete s socialno delavko? Kaj vas morda moti pri njenem delu? Kaj vam je všeč pri njenem delu?
2. Kako vam je všeč njen način dela? A se je z uvedbo gospodinjiskih skupin, kaj spremenil njen način dela?
3. Kako pa vam je všeč vaš odnos s socialno delavko? Ali je kaj drugače, kot je bilo včasih? Kaj bi spremenili?

#### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako se razumete z zdravstvenim osebjem? Kaj vas morda moti pri njihovem delu? Kaj vam je všeč pri njihovem delu?
2. Kako vam je všeč njihov način dela? A se je z uvedbo gospodinjiskih skupin, kaj spremenil način dela?
3. Kako vam je všeč vaš odnos z zdravstvenim osebjem? Ali je kaj drugače kot je bilo? Kaj bi spremenili?

### **9.1.3 Smernice za intervjuje z zaposlenimi v Domu starejših Šentjur**

#### **Osební podatki**

1. Spol:
2. Izobrazba:
3. Vaše delovno mesto:

#### **Oskrba ljudi z demenco**

1. Kako velika je gospodinjiska skupina? Kdo je vključen v to gospodinjisko skupino?
2. Kako je potekala zdravstvena nega pred uvedbo gospodinjiskih skupin in kako sedaj? So kakšne razlike?
3. Kakšne so arhitekturne spremembe? Kaj vse je drugače kot je bilo pred uvedbo gospodinjiskih skupin?
4. Kako poteka priprava hrane? Kaj je drugače kot je bilo pred uvedbo gospodinjiskih skupin?
5. Koliko se pri delu z ljudmi z demenco osredotočate na njihove potrebe in želje? V kolikšni meri jih poskušate uresničevati (npr. glede urnika)?
6. Se v oskrbo vključuje še kakšen zunanja organizacija ali prostovoljci?
7. Kaj je po vašem mnenju glavna prednost novega koncepta?
8. Kje opazate pomanjkljivosti na novo uvedenega koncepta oskrbe ljudi z demenco?

#### **Programi oz. projekti**

1. Kakšne programe oz. dejavnosti ste imeli za ljudi z demenco do sedaj? Katere od njih boste obdržali? Kdo jih je izvajal?
2. Kateri so popolnoma novi programi za ljudi z demenco? Kdo jih bo izvajal?
3. Čemu so namenjeni programi oz. projekti za ljudi z demenco (npr. ohranjanju spominskih in kognitivnih funkcij; dobri fizični kondiciji ...)?
4. Ali v okviru teh programov oz. dejavnosti sodelujete s kakšnimi zunanjimi organizacijami? Katerimi?

#### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako ste do sedaj sodelovali s svojci? Na kakšen način?
2. Načrtujete kakšne nove oblike sodelovanja s svojci? Bodo morda sodelovali pri oskrbi?
3. Menite, da si svojci želijo še več pomoči pri skrbi za ljudi z demenco?
4. Se pri delu s svojci ljudi z demenco srečujete s kakšnimi težavami? Kakšnimi?

#### **Vloga socialne delavke**

1. Kako ste se do sedaj vključevali v obravnavo ljudi z demenco? Kakšne pa so vaše naloge oz. zadolžitve v gospodinjiskih skupinah?
2. Uporabljate kakšne posebne metode dela z ljudmi z demenco? Katere?

3. Kako sodelujete z drugimi strokovnimi timi? Ali so kakšne spremembe v primerjavi z dosedanjim sodelovanjem z drugimi strokovnimi timi?
4. Se pri svojem delu srečujete s kakšnimi težavami? Na kakšen način oz. kako poskrbite za razbremenitev?
5. Kakšen je bil odnos med ljudmi z demenco in vami pred uvedbo gospodinjskih skupin in sedaj? (Enakovreden, nadrejen ali podrejen.)
6. Ali vzpodbujate okolje, ki spominja na dom, ali spodbujate institucionalni duh? Kako? Na kakšen način?
7. Ali je predvidena zaposlitev novih socialnih delavk?
8. Ali ste se zaradi uvedbe novega koncepta udeleževali kakšnih izobraževanj? Katerih?

#### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kakšna je bila vloga zdravstvene službe do sedaj? Kakšne spremembe je prinesla uvedba koncepta gospodinjskih skupin v vlogo zdravstvene službe?
2. Uporabljate kakšne posebne metode dela z ljudmi z demenco? Katere?
3. Kako sodelujete z drugimi strokovnimi timi? Ali so kakšne spremembe v primerjavi z dosedanjim sodelovanjem z drugimi strokovnimi timi?
4. Se pri svojem delu srečujete s kakšnimi težavami? Na kakšen način oz. kako poskrbite za razbremenitev?
5. Kakšen je bil odnos med ljudmi z demenco in vami pred uvedbo gospodinjskih skupin in sedaj po uvedbi gospodinjskih skupin? (Enakovreden, nadrejen ali podrejen.)
6. Ali vzpodbujate okolje, ki spominja na dom, ali spodbujate institucionalni duh? Kako? Na kakšen način?
7. Ali so predvidene nove zaposlitve?
8. Ali ste se zaradi uvedbe novega koncepta udeleževali kakšnih izobraževanj? Katerih?

## 9.2 PRILOGA 2: Transkripcija pogovorov z zaposlenimi

### 9.2.1 Pogovor s socialno delavko

#### Osnovi podatki

Spol: ženski

Izobrazba: univerzitetna

Delovno mesto: socialna delavka

#### Oskrba ljudi z demenco

1. Kako velika je gospodinjska skupine? Kdo je vključen v to gospodinjsko skupino?

*Gospodinjska skupina šteje 44 stanovalcev, razdeljena je na dva dela, dve skupini. Vse skupne aktivnosti, glede uvajanja kuhinje na gospodinjski skupine, se izvajajo za vse skupaj. Razmišljamo o delitvi na dva dela tudi za te skupne aktivnosti. V gospodinjsko skupino so vključeni vsi stanovalci, ki so pomični, delno pomični in tudi tisti, ki so sicer nepomični, vključuje pa se jih občasno na primer nekajkrat na teden ali dnevno, odvisno kateri del dneva, skladno z dogovorom, jih posedejo na invalidski voziček.*

2. Kako je potekala zdravstvena nega pred uvedbo gospodinjskih skupin in kako sedaj?

*Zdravstvena nega je pred uvedbo gospodinjskih skupin potekala po tipičnem zdravstvenem modelu, torej zjutraj najprej jutranja nega, ne glede na ritem stanovalca. Potem je sledil zajtrk, potem aktivacija posameznika in sodelovanje v dnevnih aktivnostih, glede na sposobnosti in želje. Nato je sledila nega, glavni obrok, počitek, popoldanske aktivnosti, obiski svojcev ali družabne aktivnosti, nega in počitek. Razlike so v tem, da se sedaj čedalje bolj upošteva posameznikov ritem, glede bujenja, vstajanja, prihoda na zajtrk. Upoštevajo se tudi želje glede prehrane in priprave hrane. Bolj se upošteva posameznikova biografija in življenjski slog ter navade. Torej stanovalcem se individualno prilagajamo, kljub velikem številu stanovalcev.*

3. Kakšne so arhitekturne spremembe?

*Obnovili smo skupni prostor in s to prenovo smo dobili večji skupni prostor. Glavna arhitekturna sprememba je osrednja kuhinja s kuhinjskih pultom in pohištvo, kjer lahko z obeh strani sodelujejo stanovalci, bodisi samo z opazovanjem, vonjanjem ali aktivno pri samem kuhanju ali pri posameznem procesu priprave hrane in pijače. Prej se je hrana pripravljala v centralni kuhinji za enoto in hrana se je postregla že posedenim stanovalcem. Sedaj se hrana, zaenkrat zajtrk, poskusno nekajkrat na teden, pripravlja na enoti sami, kjer lahko sodelujejo tudi stanovalci. Tako sedaj sodelujejo pri kuhi, pri pripravi miz, pri deljenju pribora. Če se kuha na enoti, se spodbuja hranjenje in tudi apetit z vonjavami in videnim. Prav tako se izboljša lastna aktivnost pri hranjenju, prav tako pa je več druženja.*

4. Kako poteka priprava hrane?

*Zajtrk se sedaj skuha na enoti sami. Pripomočki, ki so potrebni, se že prej prinesejo iz glavne kuhinje, en dan prej se preveri jedilnik, da se zagotovijo sestavine, ki so potrebe za pripravo zajtrka. Sam proces priprave zajtrke lahko stanovalci spremljajo vidno in preko vonjav ter tudi okušajo. Ves čas priprave zajtrka zraven komentirajo, kaj se jim zdi dobro, ali če se jim kaj ne zdi dobro. Tako je aktivnost pri prehranjevanju izboljšana, saj se na enoti, pri zajtrku upoštevamo tudi želje za prehrano, torej skladno z biografijo, kaj stanovalci radi jedo in kaj so včasih kuhali za zajtrk.*

5. Kako se pri delu z ljudmi z demenco osredotočate na njihove potrebe in želje? V kolikšni meri jih poskušate uresničevati?

*Že uvedba zajtrka na enoti priča o tem, da želimo upoštevati individualne prehranske navade ljudi, torej oseb z demenco. Ravno tako upoštevamo želje pri jutranjem ritmu vstajanja in urejanja. Upoštevamo, da nekateri stanovalci potrebujejo dlje časa, da pričnejo funkcionirati, zato jih pustimo, da še malo poležijo, ta čas se uredi druge stanovalce, ki pa raje vstanejo prej. Potem se te že pospremi v glavni prostor, kjer je kuhinja. S spodbujanjem spomina preko tipa, vonja, okusa, se jih lažje animira za pomoč in sodelovanje pri pripravi mize in prostora, nekateri samo sedejo in čakajo na postrežen zajtrk, drugi potem pospravijo mize, jih pobrišejo.*

6. Ali v oskrbo ljudi z demenco vključujete, kakšno zunanjo organizacijo ali prostovoljce?

*V oskrbo se vključujejo zaposleni na enoti, strokovni delavci doma in drugi sodelavci, ki so ravno tako povabljeni, da če jim delo dopušča, pridejo na enoto in pomagajo pri pripravi zajtrka npr. zaposleni v upravi, ki sicer nimajo stika s*

stanovalci z demenco, pa si vseeno želijo kdaj sodelovati na takšen način. Vključujemo tudi delavce preko javnih del, zunanje sodelavce, kot so npr. srednje šole, tako se vključujejo njihovi dijaki in njihovi učitelji, profesorji, skladno z izvedbo skupnostnih delavnic.

7. Zanima me, kako je s svobodnim gibanjem? Ali so v okviru tega bile, ob uvedbi gospodinjskih skupin, kakšne spremembe?

Naš dom nima zaklenjenega oddelka oz. je skupnost za osebe z demenco odklenjena. Stanovalci lahko tako prehajajo iz te enote prosto na enoto bivalnega dela, ki se nadaljuje v isti etaži, iz skupnega prostora na teraso oz. v neposredno okolico, torej v naravo, med gredice. Iz same enote je možno po stranskem vhodu / izhodu tudi v gornja nadstropja, v recepcijo, kavarno, negovalni oddelek, kar stanovalci s pridom koristijo. Osebe to ve, jih po potrebi spremlja, če kažejo povečan nemir oz. če se osebe prosto gibljejo. Po uvajanju oz. skladno z uvajanjem gospodinjskih skupin opazujemo v dopoldanskem času več umirjenega gibanja, ni opaziti neke nervoze, vse se dogaja spontano in neprisiljeno. Če si stanovalec želi gibanja po prostoru ali na terasi, se to stanovalcu takoj omogoči.

8. Kako je z upoštevanjem zasebnosti? Ali je glede tega prišlo z uvedbo koncepta gospodinjskih skupin, do kakšnih sprememb?

Glede na to, da je na naši skupnosti za stanovalce z demenco možnost nastanitve tako v enoposteljnih, kot tudi v dvoposteljnih in triposteljnih sobah, je zasebnost sigurno najboljša v enoposteljnih. Vendar pa se zasebnost povečuje v primeru, ko ima posameznik obisk svojcev ali drugih oseb, z uporabo zimskega vrta ali uporabo zunanje terase. Seveda po potrebi in če do tega pride, v triposteljne sobe lahko namestimo tudi pregrado, če so potrebni posebni posegi ali je potrebno zagotoviti dodatno zasebnost pri izvajanju osebne nege in oskrbe, tudi v primeru umiranja. Uvajanje gospodinjskih skupin je z obnovo skupnega prostora prineslo možnost nenehne uporabe skupnega prostora in aktivacije v skupini in ob kuhinjskem pultu, kjer se venomer kaj dogaja, diši in je vedno prisotna gospodinja, če pa posamezni stanovalec z demenco želi ali nakazuje potrebo po umiku iz skupnega prostora, se mu to seveda zagotovi.

9. Kje so po vašem mnenju glavne prednosti na novo uvedenega koncepta?

Z uvajanjem koncepta gospodinjskih skupin želimo stanovalcem omogočiti ustrežnejše doživljanje skupnosti oz. druženja v skupinski kuhinji, ki bo postalo srce gospodinjske skupine. Struktura dneva življenja stanovalcev bo takšna, kot jo stanovalci, med katerimi so tudi osebe z demenco, poznajo, kar pomeni, da se bomo prilagajali posameznikovim izkušnjam, navadam, potrebam in željam. V gospodinjski skupini se bo življenje odvijalo spontano, z možnostjo čim večjega vključevanja in spodbujanja stanovalcev k interakciji, opazovanju, komunikaciji in sodelovanju v smislu aktivnega sooblikovanja dnevnega ritma ter z upoštevanjem bistvenih značilnosti posameznikovih življenjskih zgodb.

10. Kje opazate pomanjkljivosti na novo uvedenega koncepta?

Pomanjkljivosti spremljamo sproti oz. se po potrebi prilagajamo, v ta namen so izvedene tedenske intervizije, torej sestanki z zaposlenimi na tej enoti, na katerih predvidevamo težave in poskušamo odpraviti nastale, če je možno. Glavna pomanjkljivost je število zaposlenih, kajti ugotavljamo, da je normativ kadra neustrezen. Sproti odpravljamo tudi organizacijske prepreke, prilagajamo način izvedbe in tudi prostorsko organizacijo, imamo možnost, da uporabimo še zimski vrt, se pravi, da skupino razdelimo na dve manjši skupini in je tako obvladljivejše delo in same aktivnosti.

## **Programi oz. projekti**

1. Kakšne programe za ljudi z demenco ste imeli do sedaj? Katere izmed teh boste obdržali?

Do sedaj so se izvajale dnevne aktivnosti, glede na sposobnosti stanovalcev in glede na razpoložljivost skupnih prostorov. Tako smo imeli eno veliko skupino, ki je bila neobvladljiva in imeli smo tudi zelo majhen prostor. Aktivnosti se niso izvajale skladno z biografijami oziroma so bile enolične, pogosto izbrane neustrezno, glede na preostale sposobnosti stanovalcev. Pogosto tudi niso bile poenotene, kakor tudi ne pristopi do stanovalcev. Aktivnosti so izvajali zaposleni na enoti, v delo niso bili vključeni ne socialna delavka ne delovna terapevtka. Pogosto so jih izvajali eni in isti zaposleni, ki so se čutili sposobne in inovativne, ostali so izvajali nego in oskrbo, kar je tipično za zdravstveno ustanovo.

2. Kateri so popolnoma novi programi za ljudi z demenco?

Popolnoma nov program je uvedba gospodinjskih skupin. Pred tem smo že prilagodili aktivnosti glede na stanovalce, prešli smo v pripravo ustreznih tedenskih oziroma dnevnih aktivnostih, ki so bile prilagojene stopnji demence. Vključili sta se socialni delavki z validacijsko skupino za težje oblike demence in delovna terapevtka s skupino za lažjo stopnjo demence, za ohranjanje kognitivnih sposobnosti. Zdaj potekajo aktivnosti vsak dan, od ponedeljka do petka, ki jih

tedensko pripravlja socialna delavka v sodelovanju z ostalimi zaposlenimi. Spremembe aktivnosti oz. plana so možne vsak dan, glede na zdravstveno stanje stanovalcev in njihove potrebe. Več je gibanja na prostem.

3. Čemu so namenjeni programi oz. projekti za ljudi z demenco?

Aktivnosti so prilagojene in namenjene ohranjanju kognitivnih sposobnosti za tiste z lažjo obliko demence, za ohranjanje gibalnih sposobnosti za vse ter ohranjanje identitete in integritete za stanovalce z napredujočo stopnjo demence. V programe se vključujejo tudi prostovoljci, ki prihajajo tedensko in skrbijo za dvig družabništva in ohranjanju socialnih mrež ter socializacije.

4. Ali v okviru teh programov oz. dejavnosti sodelujete s kakšnimi zunanjimi organizacijami? Katerimi?

Da, sodelujemo z zunanjimi prostovoljci, tako mladimi kot tudi starejšimi. Sodelujemo tudi z osnovnimi šolami, s Srednjo zdravstveno šolo, Karitasom, Društvom upokojencev, Župnijo, z Združenjem zahodno štajerske pokrajine za pomoč demenci Spominčica Šentjur.

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako ste do sedaj sodelovali s svojci? Na kakšen način?

Svojci so se do sedaj, dnevno, tedensko in po presoji, individualno vključevali v enoto v smislu obiskov. Pred sprejemom in ob začetku namestitve so svojci sodelovali pri izdelavi življenjske zgodbe stanovalca z demenco. Sodelovali smo pri raznih skupnih prireditvah, pri izvedbi krajših izletov v okolici doma, pri piknikih in drugih srečanjih in prireditvah.

2. Načrtujete kakšne nove oblike sodelovanja s svojci? Bodo morda sodelovali pri oskrbi?

Svojcem je v gospodinjstvi skupini omogočeno tudi sodelovanje pri oskrbi, v smislu pomoči pri kopanju oziroma tuširanju, urejanju zjutraj ali pri večerni negi in stimuliranju pri počitku. So partnerji pri oblikovanju aktivnosti v gospodinjstvi skupini v smislu sestavljanju oziroma podajanju manjkajočih podatkov za izdelavo življenjske zgodbe posameznika. Sodelujejo pri skupnih akcijah in izvedbi skupnih delavnic, dostikrat prinesejo material za skupne aktivnosti v smislu ohranjanja starih običajev, kot so ličkanje koruze, luščenje fižola, trenje orehov in podobno.

3. Menite, da si svojci želijo še več pomoči?

Da, kajti potrebujejo pomoč in podporo, zlasti na začetku ob vselitvi svojcev v dom. S sprejemom svojca v dom, stiska pri njih ni končana, pogosto se potencira, saj sedaj niti več ne opravljajo vloge negovalca, so v neki drugi vlogi, včasih je ta še bolj boleča. Sproti pa jim dajemo vrsto informacij, kako življenje in prilagajanje ter ritem posameznika poteka. Svojci potrebujejo veliko sprotnih informacij, zato smo jim ves čas na voljo, tudi strokovni delavci, ne le neposredno zaposleni na enoti.

4. Se pri delu s svojci ljudi z demenco srečujete s kakšnimi težavami?

Občasno se težava pojavi s prevelikimi pričakovanji, nezadovoljstvom glede oskrbe in nege, ki pa je v večini primerov posledica občutkov krivde. Tudi s svojci je nujno govoriti oziroma jim predstaviti koncept gospodinjstvih skupin, saj postavljamo v tem primeru, v ospredje potrebe in želje stanovalcev z demenco in ne svojca, sploh glede ritma in urejanja, nege in oskrbe. Oboje mora ostati na visokem nivoju, le ritem je počasnejši in prilagojen posamezniku.

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako ste se do sedaj vključevali v obravnavo ljudi z demenco? Kakšne pa so vaše naloge oziroma zadolžitve v gospodinjstvi skupini?

Delo socialne delavke v Domu starejših Šentjur sem nastopila novembra 2012. Na začetku smo uvedli redne tedenske sestanke ali tako imenovane intervizije za zaposlene na enoti, z namenom, da se sprostijo dogovarjamo o ustreznih aktivnostih, o izvedbi le teh. Prav tako so bile te intervizije namenjene temu, da smo se pogovorili o načinu in pristopih s stanovalci in reševali problematiko posameznikov, ki so se pojavljale. Ob postopnem uvajanju koncepta gospodinjstvih skupin je vloga socialne delavke enaka, s tem, da skrbim tudi za uvedbo koncepta in sem zanj odgovorna. Cilji so postavljeni, jaz pa redno spremljam rezultate, po potrebi prilagajam in spreminjam ustaljen in dogovorjen način posameznih korakov do uvedbe gospodinjstvih skupin. Sem na nek način koordinatorka. V sklopu dogajanja oz. aktivnosti na skupnosti za osebe z demenco vodim validacijsko skupino in sicer 1x tedensko, ki je namenjena stanovalcem z napredujočo demenco. Biografijo, torej pripravljen vprašalnik dobijo svojci oz. stanovalec že pred sprejemom v dom,

tako da jo običajno prinesejo s sabo ob sprejemu, ta pa se potem kopira in odda fizioterapevtki, delovni terapevtki in vodji tima, kamor je oseba sprejeta to je običajno diplomirana medicinska sestra, v socialno službi se shrani v spis, možno je vpogledati vanj, tudi ostali zaposleni, če to želijo. Biografijo mora praviloma zapisati stanovalec sam, če pa ni možno, jo zapiše po njegovem pripovedovanju najbližji svojec ali zaposleni v domu, če ni svojcev, to pa je potem socialna delavka.

2. Katere metode dela uporabljate pri svojem delu z ljudmi z demenco?

Delam po metodi inovativne validacije. Prvine validacije in inovativne validacije so v domu deloma uporabljali že nekateri zaposleni na tej enoti, ne pa vsi. Po začetku uvajanja gospodinske skupine se to uvaja hkrati, saj je temelj inovativne validacije ne samo poznavanje demence in tehnik za lažji in uspešnejši pristop k osebi z demenco, temveč tudi za poznavanje in prepoznavanje posameznikovih telesnih, duševnih, čustvenih, socialnih razsežnosti posameznikovega življenja in življenjskega okolja, v katerem je do sprejema v dom posameznik živel. Gre za negovalno odnosni koncept dela z osebami z demenco, v katerem izhajamo iz sveta osebe z demenco, se vživljamo v njen svet, osebo sprejemamo in ji dajemo veljavo. Inovativna validacija je razvojno naravnani koncept, ki je prilagodljiv v uporabi tehnik in iskanju rešitev za delo v širšem smislu. Posebej je pomemben poudarek na psiholoških potrebah oseb z demenco. Kljub temu, da je pri metodi inovativne validacije potrebno imeti znanja o demenci in stadijih bolezni ter tehnikah za delo, je poudarek na vzpostavljanju in iskanju kontaktov, na zaznavanju človeka, na ustreznem reagiranju, na življenjski zgodbi posameznika, na komunikaciji z osebami z demenco in oskrbovalno negovalnem okolju, ki ga tvorijo tudi negovalci in svojci.

3. Kako sodelujete z drugimi strokovnimi timi? Ali so kakšne spremembe v primerjavi z dosedanjim sodelovanjem z drugimi strokovnimi timi?

Kot socialna delavka se do sedaj v konkretno delo z uporabniki na tej enoti nisem vključevala, le pri izvedbi oziroma pri pripravi življenjske zgodbe, pri reševanju sprotne problematike, pri predstavitvi novih sprejemov oziroma stanovalcev na enoto, pri delu s svojci. Timsko delo je vzpostavljeno, ravno pri interviziji, ki je že bila omenjena in pri izdelavi individualnih načrtov. Delo poteka kontinuirano kot socialna delavka ima veliko dela pri vzpostavljanju koncepta gospodinskih skupin in pri prenosu informacij do zaposlenih, ter do svojcev.

4. Se pri svojem delu srečujete s kakšnimi težavami? Na kakšen način oz. kako poskrbite za razbremenitev?

Težava je zlasti preobremenitev, saj takšen pristop terja visok nivo empatije in naravnosti na uporabnika, seveda pa je potrebno upoštevati tudi svojca oziroma ga razumeti in ga delati partnerja v tem odnosu. Poleg tega pa je tudi sproti prisotno še delo s timom zaposlenih na enoti, kjer je v ospredju vzpostavljanje ustreznega komunikacijskega pristopa do stanovalcev. Ena izmed oblik razbremenitve je supervizija, ki pa poteka v smislu debate zunaj ustanove, v smislu udeležbe na aktivih za socialne delavce socialno varstvenih zavodov ter nenehno izobraževanje in izmenjevanje izkušenj s sorodnimi ustanovami.

5. Kakšen je bil odnos med ljudmi z demenco in vami pred uvedbo gospodinskih skupin in kakšen je sedaj?

Sama prihajam iz druge ustanove, kjer je bil ves čas prisoten odnos v smislu enakovrednega partnerstva, zato mi uvajanje koncepta ni tuje oziroma so v ospredju potrebe in preostale sposobnosti stanovalca z demenco.

6. Ali vzpodbujate okolje, ki spominja na dom, ali spodbujate institucionalni duh? Kako?

Naš dom se z uvedbo gospodinskih skupin trudi nadalje zagotoviti domačnost in dom v pravem pomenu besede; obnova skupnih prostorov v koncept zagotavljanja in uvedbe gospodinskih skupin je bil še en korak naprej. Po uvedbi tega koncepta na enoti za stanovalce z demenco, se bo ta koncept širil še na ostale enote v domu. Zadovoljstvo stanovalcev je glavno merilo.

7. Ali je predvidena zaposlitev novih socialnih delavk?

Ne.

8. Ali ste se zaradi uvedbe novega koncepta udeležili kakšnih izobraževanj? Katerih?

Izobraževanja s področja dela z osebami z demenco sem se v preteklosti udeleževala preko podjetja FIRIS Imperi Logatec. Tako sem se udeležila večletnih izobraževalnih seminarjev, tudi samostojnih in kasneje tudi nadaljevalnih. Nekaj malega sem se izobraževala tudi preko Socialne zbornice Slovenije. Sem učiteljica Inovativne validacije v Sloveniji, ki je ene izmed metod za delo z osebami z demenco, ki pokriva poznavanje bolezni same, spremembe v vedenju in

osebnosti, poznavanje potreb in pomena prilagoditve oblikovanja ustreznih prostorskih pogojev, ter dela s svojci oseb z demenco.

### Vloga zdravstvene službe

1. Kakšne je bila vloga zdravstvene službe do sedaj? Kakšne spremembe je prinesla uvedba koncepta gospodinjskih skupin v vlogi zdravstvene službe?

*Vloga zdravstvene službe je bila v ospredju, saj je bil koncept izrazito zdravstveno negovalno naravnana. Sproti z uvajanjem koncepta gospodinjskih skupin se vloga prilagaja in spreminja, saj negovalni kader postopoma prevzema vlogo gospodinje, ki je osrednja oseba v gospodinjski skupini, ki zaznava in prepozna, ter skrbi za zagotavljanje vseh potreb, ne samo zdravstveno negovalnih. Kader, ki je zaposlen na tej enoti, je stalen, kar je velika prednost, poleg tega pa je bil v večini primerov tudi ustrezno izobražen na področju dela z osebami z demenco in na področju ustreznih pristopov do njih samih. Tudi sami so lahko izbrali delovno mesto, se pravi, da se na tem področju čutijo domači in kompetentni, predvsem pa empatični.*

2. Uporabljajo kakšno posebno metoda dela za ljudi z demenco? Katere?

*Zaposleni uporabljajo zlasti metode validacije in inovativne validacije.*

3. Kako sodelujejo z drugimi strokovnimi timi? Ali so kakšne spremembe v primerjavi z dosedanjim sodelovanjem z drugimi strokovnimi timi?

*Menim, da dobro sodelujemo. Menim, da je po uvedbi gospodinjskih skupin sodelovanja več in da je tudi dosti bolj uspešno.*

4. Kaj vi menite, če se zdravstveno osebje srečuje s kakšnimi težavami pri njihovem delu?

*Opažam preobremenjenost v smislu iskanja ustreznega ravnotežja med zdravstveno negovalnim konceptom in socialnim konceptom. Postavljanje primata oskrbe na primat nege. Za razbremenjevanje poskrbimo predvsem v smislu intervizijskih sestankov, nudenjem pomoči in svetovanjem ter razreševanjem stiske v smislu težavnosti posameznih stanovalcev, kajti nekateri so agresivni. Intervizije so namenjene tudi nenehnemu izobraževanju in izpopolnjevanju. Dodatno smo zagotovili prisotnost javnih delavcev v smislu družabništva in izvajanja družbenih aktivnosti. Sodelujejo tudi drugi strokovni delavci.*

5. Kakšen je bil odnos med zdravstvenim osebjem in ljudi z demenco pred uvedbo gospodinjskih skupin, in kakšen je sedaj?

*Menim, da je bil poprej izrazito nadrejen stanovalcu. Ocenjujem, da se v tako oblikovani gospodinjski skupnosti in z znanjem, ki ga zaposleni imajo, ustvarja enakovreden odnos med negovalci in stanovalci z demenco oziroma je ta vzajemna, torej ohranja in spodbuja preostale sposobnosti posameznika, ga neposredno vključuje v dogajanje in mu daje veljavo, koristnost, ga potrjuje. V ospredju mora biti psihosocialni moment, ne zdravstveni.*

6. Ali zdravstveno osebje spodbuja institucionalni duh ali domače vzdušje?

*To pa ne vem.*

7. Ali se je zdravstveno osebje zaradi uvedbe novega koncepta udeležilo kakšnega izobraževanja?

*Zaposleni se sproti izobražujejo, torej predvsem interno, dodatno izobraževanje za gospodinje v socialno varstvenih zavodih pa so se udeležili izobraževanje preko Firisa Imperl, ravno zaradi uvedbe koncepta gospodinjskih skupin. Prav tako so se zaposleni udeležili strokovne ekskurzije v tujini, kjer so si ogledali gospodinjske skupine, torej kako funkcionirajo v tujini, prav tako pa smo si ogledali slovenske domove, ki deloma sledijo konceptu gospodinjskih skupin.*

## 9.2.2 Pogovor z gospodinjo v gospodinjski skupini

### Osnovni podatki

Spol: ženski

Izobrazba: višja

## Oskrba ljudi z demenco

1. Kakšne spremembe opazate v oskrbi ljudi z demenco? So kakšne spremembe v zdravstveni negi? Kako je s prehrano – so kakšne razlike?

*Torej glede kuhinje, prej je prišlo vse iz centralne kuhinje. No, sedaj pa smo na oddelku že nekajkrat poskusli, da smo zajtrk skuhali tukaj v gospodinjski skupini. Pa morem reči, da je to ljudem, kar precej všeč. Ko kuhamo zajtrk, kar vsi čakajo okoli kuhinjskega pulta, vsi so tako lačni. Me pa jih spodbujamo s tem, da jih povprašamo, kaj pa moramo še dat v kakšno jed, da bo bolj okusna. Naprimer zadnjič smo kuhali gobovo juho, pa sem jih povprašala, kaj pa bi še dali not v juho, pa so svetovali, kaj bi bilo dobro. Tako, da lahko rečem, da je čisto drug občutek, kot pa da se vse kuha v centralni kuhinji. Vsi pa le bolj ali manj opazujejo, kajti tukaj imamo ljudi, kjer je demenca, že kar v napredujočem stadiju, tako da tukaj od njih pomoči, ne moreš pričakovati. Je pa vzdušje čisto drugo. Ljudje z demenco so bolj umirjeni, sedijo, pa čakajo na obroke, ker prej so pa ljudje kar »šibali« sem in tja. Tako menim, da te ljudje z kuhanjem hrane, kar pomiriš. Hmm, glede zdravstvene nege je pomembno to, da smo ločeni, torej da smo na oddelku vedno eni in isti. Se mi zdi, da imamo nekako tudi odnos nekako drugačen do ljudi z demenco. Torej mi do njih, pa tudi ljudje z demenco do nas. Kajti ljudem veliko pomeni, da nas poznajo, torej rekla bi lahko, da smo navajeni drug drugega. Torej to je čisto drugače, kot je bilo prej, kajti prej smo se pa stalno menjavali in ni bil odnos z ljudmi tako dober.*

2. Kako pa vi vidite arhitekturne spremembe? Kje vse so spremembe?

*To je zelo pomembno, da so nam povečal prostor. Ampak menim, da bi lahko bil še večji, kajti če želimo mi vse ven iz sob dat, jih ne moremo. Da bi dali vse iz postelj ven, kar je namen gospodinjske skupine, nimamo kam. Samo dobro je pa to, da sedaj ko delamo zajtrk tukaj, damo zajtrk najprej tistim, ki so že v jedilnici. In potem že ti odidejo in nato predejo novi, torej se nekako izmenjujejo. Malce je problem tudi, ker je še vedno nekaj triposteljnih sob, drugače pa so po večini eno in dvoposteljne sobe.*

3. Se v oskrbo vključujejo kakšne zunanje organizacije ali morda kakšni prostovoljci?

*Ja, tudi hodijo prostovoljci, vendar le večina za družabništvo. Pridejo zato, da se pogovarjajo z ljudmi, da jim s tem krajšajo čas. Torej s temi prostovoljci jim malo popestrimo dan. Drugače pa imamo skupine, ki so zelo aktivne tako dopoldne, kot tudi popoldne. Torej v te skupine tudi vključujemo prostovoljce. Menim, da bo to prostovoljno delo tudi vedno bolj zaživelo, da bodo tudi na tem področju, kakšne spremembe, vendar menim, da ljudje še niso dovolj seznanjeni, s tem, kakšnega pomena imajo prostovoljci za ljudi z demenco.*

4. Kako pa je z zasebnostjo stanovalcev? Je z uvedbo gospodinjskih skupin prišlo do kakšnih sprememb?

*Mi stanovalčevo zasebnost spoštujemo, če se le da. Je pa razlika od prej. Kdor hoče zjutraj, lahko malo dlje poleži in mu kasneje postrežemo zajtrk. Tudi kakšno posebno željo izpolnimo, če lahko.*

5. Kje vi opazata glavne prednosti na novo uvedenega koncepta?

*V glavnem jaz opažam spremembo v počutju, kajti sedaj se spodbuja bolj domače počutje. Pa da recimo, da kdor je navajen zjutraj dlje časa poležati, ga pač pustiš, tako kot si želi, torej da ga pustiš, da poleži, pa pač nekoliko kasneje opraviš jutranjo nego pri njem. Torej sedaj ne več silimo ljudi, da zjutraj vstanejo in pojedjo zajtrk ob točno določeni uri. Torej sedaj stanovalci poje zajtrk takrat, ko si želi. Vendar prej smo bili vezani na uro, torej ko je bila jutranja nega, takrat smo morali vsem stanovalcem opraviti jutranjo nego, ker je bil nato zajtrk, ki je bil zopet vezan na uro. Sedaj pa če ga pustiš spati ni nič narobe, torej vstane takrat, ko si on želi.*

6. Kje pa opazate pomanjkljivosti uvedenega koncepta?

*Potrebujejo več ljudi, torej večji kader, kajti potem bi se lahko bolj posvetil posameznikom, torej res vsakemu posebej, še bolj kot sedaj. Torej, da bi še lahko več delal in se ukvarjal le z enim stanovalcem. Torej, da se lahko bolj posvetiš ljudem. Čeprav pa moram povedati, da se zelo pozna, da smo več z njimi. Sej res, da ni nič več zaposlenih na oddelku, vendar sedaj, ker smo ene in iste, smo si malce drugače organizirale delo, tako da ostane več časa za ljudi.*

## Programi oz. projekti

1. Kakšni programi oz. dejavnosti so sedaj v gospodinjski enoti? So bile kakšne spremembe? Imate kakšne nove programe?

Aaa, ni bilo nekih sprememb, upam pa, da bomo še vključili kakšne nove dejavnosti. Kajti moram povedat, da so nam sedaj na izobraževanju, ki sem se ga udeležila, pokazali toliko zanimivih reči, torej kaj vse lahko delamo z ljudi z demenco. Tako menim, da je bilo to izobraževanje, vsaj zame, velikega pomena, kajti tako sedaj vem, kaj vse lahko delam z ljudi z demenco, pred tem izobraževanjem pa nisem vedela, kaj vse bi lahko delala. Torej sedaj vem, kaj radi ljudje z demenco počnejo, kaj jim vzpodbudi zanimanje. Prav tako sedaj na te ljudje gledam popolnoma drugače in to po zaslugi izobraževanja, ki sem se ga udeležila. Tako iz teh kretenj, ki se pojavijo v drugem in tretjem stadiju, lahko sedaj lažje razberem, kaj bi še človek rad in kaj ne. Glavna razlika je le to, da sedaj tukaj več kuhamo, nekih drugih popolnoma novih programov pa na žalost še ni.

2. Čemu pa so namenjene vse trenutne dejavnosti oziroma programi, ki jih izvajate v gospodinjstvi skupini?

Torej dejavnosti so namenjene tako spominskim funkcijam, pa zelo pomembno je to, da jih s temi programi usmerjamo v to, da bi posamezniki čim dlje sami jedli. Četudi vse popaca, je pomembno, da mu pustimo, da se še človek poskuša sam prehranjevati. Prav tako je pomembno, da jih opomnimo, da gredo na WC še sami, kajti veliko je še takih, ki lahko gredo sami ne WC, torej ne potrebujejo pleničke, samo potrebno jih je nenehno opominjati, da gredo. Torej treba ji je omogočiti, da so čim dlje samostojni.

3. Ali v vse te dejavnosti vključujete tudi kakšno zunanjo organizacijo?

Ja, veliko je dijakov, vendar to je večina tisto, kar je potrebno za šolo. Torej opravljajo obvezno prakso za šolo.

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako, na kakšen način vi sodelujete s svojci? Ali na tem področju opazate, kakšne spremembe?

Torej s svojci se lahko sodeluje tudi s pomočjo društva Spominčice, kajti oni organizirajo zelo veliko predavanj na temo demence, in to je lahko zelo koristno za svojce in tudi druge. In ta predavanja so s strani svojcev kar zelo dobro obiskana. Pa tudi tukaj na oddelku, kar veliko sodelujemo s svojci, res se zelo pozna to, da smo v gospodinjstvi skupini ves čas isti zaposleni, torej smo stalni. Tako se lažje srečujemo s svojci in si izmenjujemo kakšne pomembne informacije. Prav tako menim, da so svojci z našim sodelovanjem, kar zadovoljni. Nima nikakršnih večjih težav pri sodelovanju s svojci.

2. Menite, da bi svojci potrebovali še več vaše pomoči in podpore?

Menim, da ne potrebujejo več pomoči. Zagotovo je zelo dobro, da lahko veliko in kakovostno sodeluješ s svojci, vendar menim, da ne potrebujejo še več pomoči in podpore. Imamo kar nekaj takšnih svojcev, ki redno obiskujejo svoje svojce v domu, in z njimi sploh nimamo problemov, saj takoj vse sproti razrešujemo, torej če nastanejo kakšni problemi. Je pa nekaj takšnih stanovalcev, ki nimajo svojcev, da bi jih redno obiskovali, tam pa je sodelovanje malce težje, ker nismo v stalnem kontaktu.

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako vi vidite vlogo socialne delavke v domu?

Tukaj, na našem oddelku, se socialna delavka kar »fajn« vključuje. Naša Beti je res začela delat tako, kot so nas učili na teh izobraževanjih, ki sem se jih udeležila. Nam je tudi ona veliko predavala. Ona redno hodi na oddelk, vodi validacijske skupine. Prva tako če kje nastopijo težave, vedno pride na pomoč, torej največkrat se pogovori s posameznikom, če so kje kakšne težave. Res, ona zelo veliko naredi na tej naši enoti. Pa tudi obljubila nam je vso pomoč, če jo bomo kjerkoli potrebovali, tekom uvažanje gospodinjstvi skupin. Tako da je res krasna oseba. Prav tako pa opažam, da jo imajo stanovalci zelo radi in tudi ona se zelo dobro znajde me ljudmi z demenco. In ima takšen odnos, da se z vsakim dobro ujame. Imamo, kar veliko problematičnih posameznikov, pa zna ona najti zelo dober in učinkovit način, da se vse lepo razreši.

2. Se je vloga socialne delavke po uvedbi gospodinjstvi skupin, kaj spremenila?

Ja, se je, morda tudi zato, ker naša Beti zelo dobro ve, kako delati v skupinah z demenco. Zdaj ima enkrat tedensko intervizije z delavci na našem oddelku. Se pogovorimo o posameznikih, ki so bolj problematični, da jim lažje nudimo, kar potrebujejo. Velikokrat pride na oddelek, se s stanovalci pogovarja.

## Vloga zdravstvene službe

1. Kakšna pa je vaša vloga sedaj, v gospodinjskih skupinah, torej je kakšna sprememba v vlogi zdravstvene službe?

*V glavnem moja najpomembnejša vloga je pri pripravi zajtrka, pa pri aktivnostih, ki se izvajajo dopoldne in popoldne v skupini. Sedaj imamo le malce težav s tem, da so skupina kar zelo velike. Hmm, če so kakšne spremembe, v moji vlogi, ne vem, kaj bi rekla. Rekla bi lahko to, da imam sedaj še več dela, sam to ni nobena takšna težava, ki bi me bremenila. Mi je fajn.*

2. Ali pri svojem delu uporabljate kakšne posebne metode dela? Kakšne?

*Se pravi, naša naloga je, da jim vzpodbujamo misli, torej razne miselne vaje izvajamo. To delamo tako, da jih sprašujemo o tem, da ti govorijo imena, na neko določeno črko. Imeli smo tudi igre z rolicami od papirja, to igro so nam pokazali na izobraževanjih. To je igra, ki je namenjena spretnostim, torej ta je namenjena predvsem prstnim gibanjem, torej, da mičajo s prsti in uporabljajo prste. Moram povedati, da jim to delo gre kar dobro od rok. Se zgodi, da včasih od kakšnega takšnega, ki ne pričakuješ, da bi lahko nekaj naredil, ti naredi, takšno stvar, da si kar presenečen, kako je to naredil. Veliko je takšnih, čisto preprostih stvari, ki pa so za ljudi z demenco lahko zelo koristne. Prste spodbujajo s tem, da te rolice vrtijo med prsti, z večimi, ali le z enim prstom in tako spodbujamo te ročne spretnosti, torej, da njihovi prsti ne preveč okrnijo. In to dela tudi tisti, za katere si nisem mislila, da še to zmorejo. So nas pa sedaj na izobraževanju podrobneje seznanili z inovativno validacijo, o kateri prej nismo toliko vedeli.*

3. Kako vi sodelujete z drugimi strokovnimi timi, torej socialno službo, delovno terapijo ...?

*Imamo kar veliko sestankov, pa tudi validacijske skupine imamo skupaj s socialno delavko. Te skupine, torej validacijske skupine pa izgledajo tako, da je običajno prisotna socialna delavka in skupina šteje od osem do deset stanovalcev. Ta skupinica pa traja približno eno uro. In tekom te skupine se izvajajo različne vaje, ki jih vodi socialna delavka v okviru te inovativne validacije. Za nas delavce, pa imamo intervizije, tam pa se srečujemo vse službe doma, in sicer enkrat na teden. Če pa je potrebno, tudi večkrat. So pa vsaj meni, te intervizije zelo koristne, saj tam lahko rešujemo vse pereče težave, in probleme, ki se pojavijo tekom našega dela. In to je zelo fajn, da vse sprostimo rešujemo, da se ne to kar nalaga in nalaga. Zdravstvena služba že od prej dobro sodeluje, zdaj pa se aktivno vključuje tudi socialna delavka. Tudi delovna terapevtka sedaj vodi enkrat na teden skupino dementnih stanovalcev.*

4. Se pri svojem delu srečujete s kakšnimi težavami? Kako poskrbeti za razbremenitev?

*Moram povedat, da mi je delo všeč, da stanovalci, me sploh ne obremenjujejo, zaradi njih se ne jezim. Včasih me bolj razjezi, kakšen delavec, ki se malce zelo »našarf« obnaša do stanovalcev. Drugače stanovalci, pa takšni kakršni so so, takšne moramo sprejeti in jim pomagati. Za razbremenitev po napornem dnevu, pa mi najbolj pomaga pogovor. Lahko rečem, da imamo delavci zelo dober odnos med seboj in to mi veliko pomeni, tako da se lahko pogovorimo, če nas kaj bremeni. Velikokrat se že kar tukaj v domu pogovorimo, včasih pa se tudi pokličemo s kakšno sodelavko, kako je bilo v službi. In to je res zelo velikega pomena.*

5. Kakšen odnos razvijate do vaših stanovalcev v gospodinjski skupini? Se je sedaj ob uvedbi gospodinjskih skupin morda kaj spremenil?

*Ne bi rekla, da se je spremenil, mi se že vseskozi trudimo, da so naši stanovalci zadovoljni. Ne, nadrejeno se nikakor ne počutim. Lahko rečem, da imamo zelo dobre odnose, najbolj mi je všeč to, ko se zgodi, da te kakšen stanovalec povpraša, ja kje pa si bila, in tako vidiš, da te pogrešajo in da te imajo radi. Pomembno je tudi to, da vidiš, da te ljudje prepoznajo, čeprav nimamo vedno istega imena, vendar mene to ne moti. Važno je, da se razumemo in da se imamo fino.*

6. Ste se udeleževali, kakšnih izobraževanja ob uvedbi koncepta gospodinjskih skupin?

*Izobraževala sem se eno leto in pol. Smo se pa dobili enkrat do dvakrat na mesec po dva dni. Imeli pa smo srečanja vse povsod, od Strunjana, Divače, Moravskih Toplic, Zreč. Nazadnje pa smo bili še v Avstriji. Sedaj pa zaključujemo to izobraževanje in imamo junija izpit. Vmes pa smo že pisali razne seminarske naloge, ki so bile obvezne. Smo pa se tega izobraževanja udeležile le dve zaposleni na tem oddelku. Tako, smo me imela naloge, da smo vsake toliko čas podali svoja pridobljena znanja naprej, torej našim ostalim zaposlenim v gospodinjski skupini. Me pa jih tudi sedaj opozarjamo, na kaj vse je potrebno biti pozoren pri ljudeh z demenco, kajti tudi jaz do tega izobraževanja, veliko teh znanj, ki jih ima sedaj, nisem imela, in nekaterih stvari nisem vedela. Nisem vedela, da lahko človeka z demenco glasba zelo moti, če traja predolgo. Muzika je dobra le 10 do 15 minut, nato pa za ljudi z demenco, to ni več glasba, ampak bobnenje. In tega nisem vedela in mi smo imeli prej ves čas radio prižgan. Sedaj pa sem se že navadila, da radio ugasnem, če vidim, da je radio predolgo prižgan. Res sem veliko pridobila na tem izobraževanju. Tako sedaj tukaj opažam še veliko stvari, ki jih bo potrebno spremeniti, saj niso dobre za naše stanovalce. Najbolj je pomembno to, da najprej utišamo nekatere zaposlene, kajti nekateri so še vedno tako glasni. Kajti tišina je zelo pomembna za te ljudi, to smo lahko videli tudi v*

tujini, kjer je tišina zelo pomembna in tudi zahteva se v domovih. Prav tako je pomembno to, da takrat ko delaš s posamezno skupino, da imaš mir, da te ne ves čas sodelavci motijo z raznimi vprašanji, kajti s tem zmotijo proces dela. Kajti v delo s stanovalci moraš vložiti veliko truda, ljudem se moraš v celoti posvetiti in potem, če te nekdo zmoti med vodenjem skupine, se ti vse poruši. In tako moraš ponovno vso energijo usmeriti v to, da pridobiš zanimanje ljudi z demenco in da padeš nazaj v delo.

Moram pa še enkrat poudariti, da naše stanovalce pripravna hrane na oddelku zelo pritegne, kajti ko začnemo kuhati so vedno vsi takoj okoli kuhinjskega pulta in gledajo, kaj se dogaja. In to ima velik vpliv na ljudi, kajti sedaj bi lahko rekla, da so stanovalci bolj umirjeni in pritegne njihovo pozornost. Če ni takoj nikogar k pultu, pa jih začneš spraševati, kaj bi pa še dal v kakšno jed, tedaj pa jih pridobiš in vsi pridejo k pultu in začnejo dajati predloge. Prav tako pa jih povprašamo tudi po tem, kaj pa bi še radi kuhali, in to poskušamo nato uresničiti, naprimer ne takoj takrat, vendar lahko pa drug dan, torej poskušamo jim uresničevati želje, kolikor se pač da. Enkrat enemu, drugič drugemu, ne moreš vsem na enkrat vse ponuditi. Tako smo npr. naši stanovalki, ki si je prejšnji teden zaželela, da ji spečemo v skupini torto za rojstni dan, pa smo jo. Torej tega je zdaj več, uresničevanje želja stanovalcev. Torej bistvo gospodinjske skupine je, da delaš tisto, kar stanovalci želijo in ne tisto, kar je tebi fajn. Torej v to smer gremo, pa bom potem videli, kako nam bo uspelo.

## 9.2.3 Pogovor z vodjo zdravstvene nege v gospodinjski skupini

### Osnovni podatki

Spol: ženski

Izobrazba: univerzitetna

Delovno mesto: Vodja enote za demenco

### Oskrba ljudi z demenco

1. Zanima me, kako poteka oskrba ljudi z demenco v gospodinjski enoti? Kako velika je gospodinjska enota? Kako poteka zdravstvene nega? Je uvedba koncepta gospodinjskih enot prinesla, kakšne spremembe v zdravstveni negi?

Mi imamo kar velik oddelek, to sta dva trakta, in sicer oba spadata pod isti oddelek. Na obeh traktih so osebe z demenco in en posamezen trakt ima 21 ljudi. Tako, da so to, kar velike skupine. Prej po starem sistemu so se na oddelku ves čas menjavali zaposleni, kajti imeli smo delavce za celoten dom in zaposleni so se menjavali po oddelkih. Tako je bil naprimer eden izmed zaposlenih en teden na negovalnem oddelku, en teden na polpokretnem oddelku. Torej na našem oddelku ni bilo stalne ekipe. V tem je zdaj razlika, kajti sedaj pa je na oddelku stalna ekipa. Tako, da ljudje poznajo obraze, tudi imensko nas prepoznavajo. V glavnem ko pa vidijo obraze, pa si od ljudi pridobiš zaupanje, te prepoznajo. Razlika, kar se tiče same oskrbe, če ni stalne ekipe, tudi oskrba ne more biti tako individualna, ker se toliko menjavajo delavci, da ne morejo prepoznavati potreb posameznih stanovalcev. Tako, da ti delavci, ki so zdaj zaposleni na tej enoti, točno poznajo vsakega stanovalca, točno vedo, kakšne navade ima posamezen stanovalec in se tudi trudimo čimbolj iti, njim nasproti. Če naprimer nekdo rad zjutraj spi, ga pustimo spati in naredimo nego pri njem nazadnje, torej, ko se zbudi. Tudi z zajtrkom počakamo, če vidimo, da nekdo rad poleži. Potem upoštevamo tudi, kje si človek želi jest, ali želi jest v sobi, ali želi jest v jedilnici. Torej sedaj delamo bolj individualno, torej se prilagajamo željam stanovalcev, prej tega ni bilo toliko. Pri sami oskrbi poskušamo, delati na tak način, da stanovalec, tisto, kar še lahko naredi sam, da to tudi sam naredi. In tukaj je zelo pomembno, da ti človeka poznaš, kajti tako ga lahko pri tistih stvareh, spodbujaš, ga vodiš korak za korakom in ne da delaš stvari namesto njega. To pa se da delati zelo dobro, če je ekipa dovolj velika, in kadrovsko so pa velikokrat kar precej omejeni. Tako, da če bi bili kadri takšni kot je treba, bi se dalo tukaj še veliko narediti, boljše. Hmm, kaj bi še lahko povedala...

2. So bile za uvedbo koncepta gospodinjskih skupin potrebe kakšne arhitekturne spremembe?

Ja, arhitekturno ni drugih sprememb, kakor jedilnice, ki je tukaj v osrčju oddelka. Prej so bile tukaj na mestu zdajšnje jedilnice dve jedilnici, ki sta bili pregrajeni. To so bili zelo mali prostori. Sedaj so vse te stene podrli in razširili prostor v atrij. Stene so steklene, tako, da so prostori svetli. Torej okna, dajejo dovolj svetlobe v prostor. Naredimo dve skupini, tako da imamo dve manjši skupini na obeh straneh. Tako z eno skupino delamo tukaj v jedilnici, drugo skupino pa odpeljemo tukaj v zimski vrt. Te skupine pa potekajo od 09.30 do 11.30 ure dopoldne. V teh skupinah so te zaposlene, ki so obiskovale tudi izobraževanje za demenco, tako da malce vedo, kako, na kakšen način delati s stanovalci. Se pa gre v tej smeri, da se počutijo, tako kot doma, da delajo takšne stvari, kot so jih delali včasih doma. Se pravi, da se pripravljajo, kakšna hrana, da se speče, kakšno pecivo, kakšni piškoti. Če se le da, ker smo v precej kmečkem okolju in je tudi veliko naših stanovalcev s podeželja, v dom prinesemo fižol, ali pa koruzo, da delajo kaj iz tega. Če ima katera izmed stanovalcev kakšne šiviljske sposobnosti od prej, jim prinesemo blago, da ga režejo, vendar šivajo pa ne. Potem se izvajajo kakšne vaje za spomin. Bistvo gospodinjske skupine je pa to, da se ustvari občutek domačega ognjišča. Prej se je hrana pripravljala v centralni kuhinji, sedaj pa bom ta teden že 3-krat sami pripravili zajtrk. Torej tukaj na oddelku. To poteka tako, da se pripelje na oddelek hrana in se tukaj skuha. Tako, da že res zjutraj zadiši po hrani. In tukaj smo opazili razlike, če se hrana že pripelje na oddelek, saj se voha, vendar ne tako intenzivno, kajti hrana se pripelje v teh

posodah. Sedaj ko pa se hrana pripravlja tukaj za štedilnikom in pa ljudje sami pridejo bližje, ker jih privabi vonj in ko vidijo, da se tam nekaj ženske vrtijo okoli štedilnika, jih privabi, pa pridejo zraven in opazujejo. Jih pa potem poskušamo tudi vključiti, spodbujamo jih, da sami dajo prtiče na mizo, pa da potem poskušajo pobrisati mizo za seboj ko pojedjo, seveda tisti, ki še lahko. Torej stanovalce se danes bolj vzpodbuja k ohranjanju sposobnosti, ki jih še imajo. Kajti na oddelku je zelo veliko stanovalcev z zelo napredujočo demenco. Glavna razlika z uvedbo gospodinjskih skupin je, da se dela v manjših skupinah, pa bolj individualno, pa bolj domač občutek je.

3. Morda, sedaj ko uvajate koncept, kje opazata, kakšen pomanjkljivosti gospodinjski skupin?

Nas moti predvsem to, da nimamo toliko kadra, kot bi si mi želeli, ker v tujini, te gospodinjske skupine zelo dobro delujejo in funkcionirajo, vendar imajo čisto drugačno kadrovsko strukturo, kot mi. To je tisto, kar nas najbolj moti.

4. Ali v oskrbo vključujete tudi kakšne zunanje organizacije, ali morda prostovoljce?

Prostovoljci, so kar pogosti obiskovalci, tukaj v naši hiši. Prav v tole osrčje našega dogajanja se ne vključujejo. Jih pa porabimo za tiste stanovalce, ki si želijo pogovore, pa za sprehode, pa tudi za kakšna spremstva na kakšne prireditve. Hmm, ali so kakšne razlike pri prostovoljcih? Sedaj trenutno je več prostovoljcev, kot jih je bilo, samo ne vem, ali je to kje drugje vzrok, ali pa je morda tudi koncept gospodinjskih skupin pripomogel k povečanju števila prostovoljcev. Sedaj jih je res več, vendar ne vem, če je to soodvisno z gospodinjskimi skupinami ali je ustanova bolj odprta za prostovoljce oziroma za zunanje ljudi. Se pa vključujejo tudi zunanje organizacije, npr. šole.

## **Programi oz. projekti**

1. Kako pa je sedaj z programi oz. dejavnostmi? Ali ste tekom procesa uvajanja gospodinjskih skupin, uvedli kakšne nove programe? Kdo jih izvaja?

Programi izvajajo, če je mogoče te gospodinje, ki so se za to izobrazile in se poučile o demenci. Drugače pa tudi vsi ostali zaposleni na tej enoti, če teh, ki so se udeležile izobraževanja ni na izmeni, potem se tudi drugi vključujejo, tudi bolničarji, negovalci, zdravstveni tehniki. Same aktivnosti, ki so se spremenile, je to, da se daje večji poudarek tej pripravi hrane, pa tudi domačnosti, da se danes ne izvajajo aktivnosti, ki jim naprimer niso tako domače. Kakšno igranje družabnih iger ali kaj podobnega, ali kakšnemu barvanju, tega se res poskušamo izogibati. Do sedaj aktivnosti niso bile tako prilagojene sposobnostim stanovalcem. Sedaj pa aktivnosti, vsak teden znova, predlaga socialna delavka, naredi en program. Ona pa upošteva vse to, kako naj bi se delalo z ljudi z demenco. Tega predlaganega programa se potem naše vodje poskušajo držati, se pa seveda vsak dan prilagajajo, glede na počutje stanovalcev, glede na vremenske razmere, če so kakšni prazniki. Aktivnosti potekajo, tako v vzdušju tistih praznikov, se o tem pogovarjajo in naprimer za Veliko noč barvajo jajčka. Torej se prilagajamo praznikov, glede aktivnosti. Hmm, kaj so že imeli prejšnji teden. Aha molitveni dnevi, tako, da so prejšnji teden tudi veliko molili, kdo je pač želel. In za to so sami izrazili željo. Torej upoštevamo želje, ki jih izrazijo stanovalci. Zelo pomembno se mi zdi poudariti tudi to, da jih ne silimo v dejavnosti, kateri jim niso všeč. Če vidimo, da še lahko nekdo, nekaj dela, pa če ne želi, je naša naloga, da ga poskušamo vzpodbujati, vendar če ne želi, ga ne smeš siliti v kar koli.

2. Čemu pa so namenjeni vsi ti programi, aktivnosti?

Predvsem so aktivnosti namenjene njihovem ohranjanju spomina, kar je seveda možno pri vsakem posamezniku. Prav tako poskušamo ohraniti njihove sposobnosti, ki so še prisotne. Pa predvsem njihovem dobremu počutju na oddelku. Prav tako so dejavnosti namenjene navezovanju stikov med seboj, torej med stanovalci samimi. Ker so jim le en nadomestek svojcev in njihovega primarnega okolja. Tako je torej potrebno, da se tukaj steže nove socialne vezi. Čeprav so te primarne vezi, kot so svojci, zagotovo najbolj pomembne. Kajti jaz sem pred časom izvedla eno raziskavo v našem domu, torej raziskovala sem kako se uporabniki počutijo osamljene v domovih, torej raziskovala sem osamljenost. In pokazala se je, da tisti, ki imajo obiske nad trikrat tedensko se sploh ne počutijo osamljene. Tako bi lahko rekla, da je zelo soodvisno, kolikokrat imajo obiske svojcev, prijateljev, tako se oni počutijo osamljene. Torej rekla bi lahko, da so te naše aktivnosti v domu nadomestilo, vendar če izgubijo stik s svojci, jih to prizadene in se počutijo osamljeni. Popolnoma nova dejavnost, ki jo izvajamo sedaj v gospodinjski enoti je priprava hrane. Sej res, da smo že prej pekli kakšne piškote, da bi pa na oddelku pripravljali prav obroke, to pa ne. Sedaj tako postopoma uvajamo zajtrk, nato pa bomo postopoma začeli uvajati tudi pripravo večerje v gospodinjski skupini. Za kosilo pa še ne vem, ali ga bomo poskušali pripraviti v gospodinjski skupini ali ne. Bi bilo, če bi bili kadrovske normativi drugačni kot so sedaj. Torej ostale aktivnosti pa so se izvajale že prej, tako, da razen priprave hrane, ni sedaj nekaj novega.

3. Ali se morda v izvajanje dejavnosti, programov, vključuje kakšna zunanja organizacija?

Redno se vključujejo v izvajanje dejavnosti socialna služba doma, pa delovna terapija. Od zunanjih pa se tudi vključujejo, redno se vključuje Kmetijska šola Šentjur. Kmetijska šola ima delavnico, priprava in peka peciva. Hmm. Prihajajo tudi društva, vendar bolj v okviru delovne terapije. Prav na sami demenci pa neka društva niti ne prihajajo.

## Sodelovanje s svojci

1. Kako je do sedaj potekalo sodelovanje s svojci? Kaj je zdaj morda novega, drugačnega v zvezi s sodelovanjem s svojci?

Čedalje več je tega, da jih poskušamo vključiti v samo domsko življenje. Spodbujamo jih, da bi obiskovali stanovalce čim večkrat, prav tako pa jih vabimo, da se vključijo v te aktivnosti. Potem, kar se tiče zdravstvenega stanja, torej mi kot zdravstvo jih obveščamo za vsake spremembe ki nastanejo v zdravstvenem stanju, tako za poslabšanje, kot tudi izboljšanja zdravstvenega stanja. To smo počeli že prej. In delavci na oddelku, ko prihajajo svojci na obisk, posvetijo tudi njim čas. Torej vzamemo jih kot celoto s stanovalcem, da s tem pomagamo našim stanovalcem. Tudi v procesih ko nekdo umira, veliko časa namenimo svojcem. Se pogovarjamo z njimi. In jih res tudi povabimo na prireditve in tudi na same aktivnosti na oddelku. Tako, da tukaj je tudi več sodelovanja s svojci, kot je bilo včasih.

2. Ali se pri delu s svojci, srečujete s kakšnimi težavami?

Na splošno se svojci zelo dobro odzivajo, če so dobro seznanjeni. Prav tako pa pride tudi do kakšnih nesoglasij, nerazumevanj ali pa pričakovanj, torej da imajo oni drugačna pričakovanja kot stanovalec, ali pa na primer mi, kot dom. Tako, da je s svojci zelo pomemben dober pogovor ob sprejemu.

3. Menite, da si svojci želijo več sodelovanja z vami. Torej, da bi svojci potrebovali, še kakšne dodatno pomoč in podporo?

Povabi se jih na sestanke, torej skupne. Ponavadi se na te sestanke vabi svojce na novo sprejetih stanovalcev. Drugače pa se jih povabi na prireditve. Hmm, če bi si oni želeli še več, ne vem. So pa zelo zadovoljni, če jih obveščamo o razno raznih stvareh. Pokažejo zelo dober odziv. Tako, da mislim, da tudi ta anketa Ekvalin, ki se izvede enkrat letno v domu, vključuje tudi svojce naših stanovalcev, in kolikor vem, so izrazili željo, da jih še več obveščamo.

## Vloga socialne delavke

1. Kako vi vidite vlogo socialne delavke? Se je morda njena vloga sedaj kaj spremenila?

Na samem oddelku za demenco je zelo pomembna njena vloga. V bistvu mora sodelovati kot vodja oddelka. Naprimer jaz sem vodja za nego, ona pa je strokovni vodja. In je zelo važno, da sodeluje z zdravstvom in da se vključuje v sam program. Pomembno je, da se rešujejo problemi skupaj, da se skupaj zastavijo cilji, da se skupaj naredi načrt. Potem imamo za vsakega stanovalca individualno obravnavo. Gremo tako socialna delavka, jaz in delovna terapevtka, fizioterapevtka k vsakemu stanovalcu in ga povprašamo o njegovih željah, kaj bi si on želel drugače, ali ima kakšen probleme, težave. Se pravi vse skupaj načrtujem. Da bi se nekaj prav spremenilo v njeni vlogi ne bi rekla, je pa res da je sedaj več na oddelku.

2. Kako pa vi opazata oz. vidite njen odnos do ljudi z demenco? Se je le ta morda kaj spremenil?

Ja, zelo se zna vključiti, tudi vodi eno skupino, validacijsko skupino. Torej dela z eno manjšo skupino, čisto tako individualno, enkrat tedensko. Tako bi lahko rekla, da se aktivno vključuje v dogajanje na demenci. Prav tako pride pomagat pri pripravi zajtrka. Ima zelo dober odnos do ljudi z demenco, ima tudi zelo veliko znanja, ki ji pomaga pri vodenju gospodinjske skupine. Ne, da bi se njen odnos kaj spremenil, nisem opazila, ves čas je ta odnos zelo dober.

## Vloga zdravstvene službe

1. Kakšne je vloga zdravstvene službe sedaj? So bile kakšne spremembe, ko ste uvedli gospodinjske skupine?

V samem gospodinjskem modelu naj bi se malce izničila vloga zdravstvene službe. Samo pri nas je populacija teh gospodinjskih skupin malo drugačna, kakor je drugje v tujini. V tujini gospodinjske skupine vključujejo ljudi z demenco, ki so še dosti mobilni, še lahko kar veliko sami urejajo. Pri nas pa so ti oddelki takšni, da večina teh ljudi že rabi celotno nego. Tako, da tu se pa kažejo razlike. Tako jaz opažam, da je tukaj, pri nas zaradi tega, še velika potreba po zdravstvenih storitvah. Pa tudi svojci so tukaj navajeni, da se ukrepa, da pride zdravnik. To ljudem še vedno zelo veliko pomeni. Tudi terapije, s katerimi ljudem lajšamo bolečine, so potrebne in pomembne za ljudi. Tudi ko nastopijo problemi s hranjenjem. Sicer sedaj pristopamo na ta način, da bi čim manj mučili, da bi se ljudi čim manj »matralo«, tako da se potem s svojci, medicinska sestra, zdravnik skupaj usedemo in se skupaj dogovorimo, kaj bi naredili. Tako menim, da je še zdravstvo vedno zelo pomembno. Nekih posebnim metod dela nimamo. Kot sem že prej rekla, gre za individualno obravnavo ljudi, vodenje ljudi, zelo pomembno je da ne delaš namesto njih, da vidiš, kaj še lahko posameznika sam naredi, da vidiš in veš, kaj posameznika razveseli in da ga poskušaš v te dejavnosti vključiti, ki ga razveseljujejo; da jih

poskušamo čimbolj usmerjati in voditi pri stvareh, ki jih še zmore sam. Vendar takšen način dela oz. takšne metode smo uporabljali že prej.

2. Se pri svojem delu srečujete s kakšnimi težavami? Na kakšen način oziroma kako poskrbite za razbremenitev?

*Ja, tukaj na oddelku imamo sestanke enkrat tedensko s socialno delavko, pa fizioterapevtko in delovno terapevtko. Imamo pa tudi občasno sestanke samo zdravstvena ekipa, za kakšne tekoče probleme. Razbremenitev pa nam ponuja dom v okviru športnih aktivnosti, tako se lahko udeležimo odbojke. Imamo pa tudi kakšne piknike, izlete. To je v okviru službe. Privat pa je vsak dolžen poskrbeti sam zase, torej z rečmi, ki ga razbremenijo.*

3. Kako vi ocenjujeta vaš odnos z ljudmi z demenco? Kakšno okolje vzpodbujate, institucionalno ali domače vzdušje?

*Ja, mi smo tukaj zaradi njih.*

4. Ali ste se zaradi uvedbe novega koncepta udeležili kakšnih izobraževanj? Katerih?

*Ja, kar se tiče tega samega koncepta, mislim, da je samo to, kar so se udeležile nekatero zaposlene, torej imele so izobraževanje za gospodinjo. Smo pa imeli vsi predstavljeno, s strani načrtovalca, ki si je zamislil, kako naj bi gospodinjska skupina izgledala. On nam je predstavil in arhitekturno in tudi organizacijsko, kako naj bi izgledala gospodinjska skupina in kako naj bi vse skupaj potekalo. Šli pa smo si tudi pogledat domove, tako v Sloveniji, kot tudi v tujini, kjer že pač imajo vsaj deloma uveljavljene te gospodinjske skupine.*

5. So morda predvidene, kakšne nove zaposlitve na področju zdravstva?

*Ne, zaenkrat ne. Dokler ne da država zelene luči za nove zaposlitve ne bo nič. Torej s tem, kar imamo sedaj, se moramo znajti.*

## 9.3 PRILOGA 3: Transkripcija pogovorov s svojci ljudi z demenco

### 9.3.1 Pogovor s svojcem 1

#### Osnovni podatki

Spol: ženski

Sorodstveno razmerje z osebo z demenco: hči

Koliko čas je svojce v domu starejših Šentjur: 7 leta

#### Oskrba ljudi z demenco:

1. Zanima me, kako vi opažate spremembe v oskrbi, torej v zdravstveni negi, glede priprave hrane?

*Ja, v zvezi s to oskrbo in pa nego mislim, da je precej boljše, da so se odločili, da imajo kr eno in isto osebje. Se pravi, da so izbrali osebje, ki rado dela z dementsnimi ljudmi. Glede načina zdravstvene nege, pa do sedaj nisem opazila kakšnih sprememb. Jaz niti ne. Kar pa zadeva hrano se mi pa zdi fajn, da imajo sedaj ta kuhinjski blok, v katerem pač lahko, po svojih močeh, tudi varovanci soustvarjajo, te obroke. Tako da se mi zdi, da je to boljše. Nekaj se jim stalno dogaja, vonj po pripravljeni hrani jih verjetno bolj spominja na dom, pa najde se mogoče kakšna nit pogovora, pa magari v par stavkih. Tak, da je boljše, kajti spomin se jim spodbuja. Pa tudi domače okolje, vzdušje se jim vzpodbuja. Prav tako pa sem opazila, da upoštevajo želje, če si nek stanovalec zaželi neko hrano, ki jo seveda lahko pripravijo na oddelku.*

2. Kako pa so vam všeč arhitekturne spremembe? Kje opažate razlike?

*Ja, spremembe mogoče v postavitvi, ki si jo bodo same prilagodile. Kar pa zadeva, po izvedbi, kako bi temu rekla, kajti nisem arhitekt. No, kreiranje pohištva, stoli, oprema. Tisti, ki je snoval to opremo, za moje pojme ni imel najbolj srečne roke. Ker stoli so grozovito težki in recimo eni takšni drobni starejši, dementsni varovanci, kot so recimo naše mame, zelo težko premikajo te stole. In tako jim to predstavlja eno oviro. Potem sem študirala, oglate mize, ljudje so nerodni, še mi se včasih zadevamo vanje. To bi morali razumeti, da rabijo bolj zaobljene mize. To je le moje mnenje. Kar pa zadeva razširitev, ko imajo to stekleno steno je zdaj super, ko so postavili gor ene take, kot kulise, oziroma oznake, kot so drevo, list, da se ve, da ni sama stena, je pa razgleda krasen, pa takoj so zunaj, to pa je enkratno.*

3. Menite, da se osebje prilagaja željam in potrebam vaših svojcev?

*Mislim, da ja. Že skozi se prilagajajo, kolikor se lahko. Že prej so se, sedaj se pa tudi.*

4. Kaj pa vi menite o velikosti gospodinjske skupine?

*Ja, zdejo so razdeljeni nekako, vendar še vedno ne v celoti, vendar si še vsi ne predstavljamo, kako bo to funkcioniralo. Mislim, da je kar vredno, glede števila ljudi na oddelku.*

5. Kje vi vidite prednosti tega koncepta, ki se sedaj uvaja? Kaj vas morda moti, pri tej oskrbi?

*Ja to, da delajo z varovanci vedno ene in iste osebe, to se pravi, da so jih varovanci navajeni in te osebe imajo prav zares zelo veliko srce, a ne. Se vidi, da rade delajo z njimi in to je zelo pomembno. Torej da čutijo ti ljudje eno sigurnost, eno varnost, skratka navadijo se jih, saj končno so več tu z njimi, kot s svojci. Sej če tudi prideš vsak dan, si tukaj kaj pol ure ali eno uro, in to je to. Malo napram štiriindvajsetim uram in je to pomembno. Glede tega, kaj me moti. Hmm. Glejte, takle je, zdejo ko bo ta koncept čisto v celoti zaživel, bomo tudi mi svojci, lažje sodili oziroma, kaj priporočili. Kajti sedaj še ne morem soditi, kajti premalo še poznam ta koncept, da bi lahko karkoli rekla o tem, kaj me moti. Pač skupaj se privajamo, pa bomo videli, kako bo, ko bo vse do konca izpeljano.*

#### Programi oz. projekti

1. Zanima me, kaj menite o dejavnosti? Opažate sedaj več dejavnosti, kot ji je bilo? Morda manj?

*Mislim, da je dejavnosti več, ker ne glede na to, ob katerem času dneva pač utegnem prit na obisk, skoraj vedno se nekaj dogaja, razen, če je to zvečer, ko jih je potrebno pripraviti za spat. Ali pa tik pred dnevnim obrokom, takrat ne more biti aktivnosti, drugače pa je men osebno zelo všeč to, da je vedno nekdo zraven. Res vedno. In to se mi zdi, sedaj v gospodinjski skupini najbolj fajn. Torej vedno se nekaj dogaja, al se poje, al se pogovarja, al se računa, al se obnavlja dogodke iz mladih let, al se žoga, al se telovadi, torej vedno je nekaj. Je pa zagotovo, tako kot se že rekla, tega več. Mogoče, bi lahko še kdaj, ko vreme dopušča, zadnje čase je res bolj težko, več aktivnosti zunaj, kar pa mislim, da bo,*

*glede na prejšnja leta, ampak letos je res tako, da se sonce kaže po urah in ne moreš tega narediti. Te aktivnosti zunaj, to jim po moje manjka. Svežega zraka.*

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako ste zadovoljni s sodelovanjem doma z vami, kot svojcem? So v sodelovanju med vami in zaposlenimi, kakšne spremembe, sedaj po uvedbi koncepta gospodinjskih skupin?

*Ja, jst osebno sem zelo zadovoljna s sodelovanjem z zaposlenimi. Vedno se lahko pogovoriš, lahka jih karkoli vprašaš. Vedno upoštevajo tvoje mnenje, naredijo tako, kot jim rečeš. Lahko se zanesesh na njih, se pravi mi na njih in tudi oni na nas. Jaz mislim, da je tukaj to kar zgledno. Jaz osebno še nisem opazila, nekih sprememb v našem sodelovanju.*

2. Imajo organizirane, kakšne oblike pomoči in podpore prav za vas, torej za svojce, npr. kot so skupine za samopomoč?

*Jaz osebno tega še nisem opazila. Je pa res, da samo aktivno sodelujem v druženju Spominčica Šentjur, ki je namenjena za pomoč pri ljudeh z demenco. In tako, nisem opazila, da bi bilo v domu starejših prav kaj posebej organiziranega za svojce. Mogoče je to posledica tudi tega, ker vedo, da sem vključena v združenje Spominčica. Drugače pa mislim, da vsem svojcem ponujajo tovrstno obliko pomoči, ker ravno v Spominčici imamo to skupino za samopomoč. Tak, da je ta skupina namenjena bolnike z demenco in tudi svojce. Prav dom, kolikor vem, pa ne izvaja te skupine za samopomoč, vendar mislim, da vse bolj poteka tako individualno, torej delajo z vsakim posameznikom posebej. Torej, da bi jaz vedela, sedaj po uvedbi koncepta gospodinjskih skupine ni prišlo do nikakršnih sprememb. Lahko pa za sebe rečem, da sem imela dovolj podpore s strani doma, ko sem dala mamo v dom starejših Šentjur.*

3. Ali se želite vključevati v oskrbo vaših svojcev? Kako? Na kakšen način?

*Ne v zdravstveno nege se ne želim vključevati, to nalogo prepuščam domu. Kar se pa tiče zdravstvene oskrbe, se pravi, če rabi, ena ali druga zdravstveno pomoč, takrat pa sami odreagiramo in jih tudi sami odpeljemo do ustreznega zdravnika ali zdravstvene ustanove. In tako sami urejamo te stvari. Domu pa nato nazaj poročamo, kaj so nam povedali zdravniki.*

4. Zanima me, ali bi si želeli še več pomoči in podpore s strani doma? Kakšno pomoč bi si želeli?

*Ne. Sem zadovoljna s sedanjo pomočjo.*

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako vi vidite delo socialne službe? Kako ste zadovoljni z njenim delom? Ali se je njen način dela, po uvedbi gospodinjskih skupin, kaj spremenil?

*Ja, jaz mislim, da socialna delavka opravlja krasno delo. Mislim, da so to gospe, ki dobro poznajo ljudi s takšnimi ali drugačnimi potrebami in se za vsakega posebej zavzamejo in se potrudijo, da mu pomagajo. Tak da ti ljudje, kolikor so še pač sposobni, jih lahko sami poiščejo, pa jih seznanijo, z določenimi informacijami ali pa one same preko svojcev, ali opozoril negovalnega osebja začnejo s konkretno zadevo. Njihov način dela, mi je všeč. Da bi opazila kakšne spremembe, nisem.*

2. Kako vi ocenjujete odnos med vašimi svojci in socialno delavko?

*Zelo pozitivno. Tak prijeten, primeren pristop do vsakega posebej, tudi kolikor vidim, ker sem kar dost tukaj, vsakega prav za prav poznajo in o vsakem kar dost vejo, kar ne pomeni nič drugega, kot to, da želijo biti seznanjene z zadevami, da lahko ustrezno pomagajo, v primernem trenutku. No tak, jst to vidim. Glede spremembe pa ne vem, ker glejte mi, ko pridemo, pridemo popoldne in takrat teh ljudi ni več in tukaj bi vam težko rekla, da je bilo prej več, al manj vključevanja socialne delavke na oddelku. Jaz samo vem, da je njihovo vodilo, kar zadeva moji vidik, kot svojc, odlično. Glede spremembe o delu na oddelku, pa vam ne bi vedela povedati. Popoldne jih pač ni več v službi.*

### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako vi vidite vlogo zdravstvene službe? Se je njihov način dela, po uvedbi gospodinjskih skupin, kaj spremenil?

*Pri zdravstveni službi pa moram reči še to, da je treba, po mojem malo več pozornosti, dat tem znakom, določenih obolenj. Tukaj se mi zdi, da, pa ne osebje, ki je na dementnem oddelku, ampak naprej naprimer do zdravnika. Ne vem, vsaj naše izkušnje so take, da je potrebno prevečkrat reagirat, torej da zdravniku poveš, da opažaš neke znake, ki lahko opominjajo na neko bolezen. Tukaj se mi zdi, da rahlo šepa oskrba. Ne vem mogoče zato, ker so demenčni ljudje posebni*

in jih je težko pregledat in na neke znak niso pozorni. Torej osebje moraš nenehno opozorjat, da naprimer pokličejo zdravnika, če opašaš neke spremembe v zdravstvenem stanju človeka. No, to so pač moje izkušnje. Nekih sprememb, glede zdravstvene vloge, pa zaenkrat še ne opažam. Ja zdi se mi, da je zdaj to precej bolje, če takole gledamo. Moram pa reči, da so že prej pravzaprav to delal, samo zdej se to drugače imenuje. Ker te gospe, ki dol delajo, so predane temu delu in tudi prej, ne glede na to, da niso imele take funkcije, niso delale kaj dosti drugače. Je pa res, da je zdaj zelo vidno to, se z veseljem še dodatno izobražujejo in še več pozornosti posvečajo temu svojemu delu. Nekateri so zelo, zelo predane svojemu delu in se tudi to vidi, da rade rastejo skozi svoj proces dela in to je zelo pomembno in pozitivno.

2. Kako vi ocenjujete ta odnos med zdravstvenim osebjem in vašimi svojci? Opažate, kakšne spremembe v tem odnosu?

Odnos je dober. Težko je ocenjevati, ker tega ne vidiš veliko. Kolikor vidim, pa jaz mislim, da tud ni nobenih posebnih problemov. Da je odnos med njimi v redu. Je pa res, da vzpodbujajo sedaj bolj domače vzdušje. In to je dobro, kajti demenčni osebi ne pomeni, nič drugega dobro, kot samo domače okolje, tista domačnost da ve, da lahko nekomu zaupa. In v tem primeru, ali je to negovalec, ali je to kuhar, al je to sestra je za njih, po mojem, popolnoma isto. Samo, da je to oseba, ki veš, da ti želi dobro. In take pa so zaposlene na oddelku. Vse. Ne, sprememb pa ne opažam

## 9.3.2 Pogovor s svojcem 2

### Osnovni podatki

Spol: moški

Sorodstveno razmerje z osebo z demenco: sin

Koliko čas je svojce v domu starejših Šentjur: dobra dva meseca

### Oskrba ljudi z demenco

1. Zanima me, kako vi opažate spremembe v oskrbi, torej v zdravstveni negi, glede priprave hrane?

No, sedaj vam bom jaz bolj težko dal primerjavo, ker imam mama v domu šele dva, tri mesece. Imam pa izkušnjo, doma na Polzeli, kjer je bila prej moja mama. Tak, da s tem domom, vam bom pa težko povedal, kaj je zdaj bolje kot včasih. Vem, kako pa imajo sedaj. Zelo všeč, mi je to, kar so sedaj naredili, in sicer, da je na oddelku, kuhinja. Kajti to malce približa tistemu domačemu okolju, vsaj pri ženskah, ko so bile navajene kuhati. Zlasti moja mama je zelo rada kuhala in je bila tudi zelo pedantna, kar se tiče kuhanja. In zdi se mi dobr, da jo sedaj mal nazaj uvajajo, po tem, ko že ni več mogla kuhat, ampak je pa dejstvo, da če ji nekdo stoji ob strani in jo vzpodbuja, pa zna še določene jedi skuhati. Torej ta kuhinja je zagotovo velika prednost. Glede zdravstvene nege pa menim, da se moji mami zelo prilagajajo, kajti pri moji mami je bil problem, pri zajtrku. Kajti zjutraj se je prej zbudila in potem je normalno, da je tavalala, kajti doma je bila navajena po tem ko je vstala, zajtrkovati. In sestre so ji tako pomagale, da so šle prej gor v kuhinjo, pa so ji dol, posebej zanjo prinesle zajtrk. Tako, da je lahko v miru pojedla in da ni hodila okoli in nekaj iskala in enostavno to je super. Se pravi, da ji prinesejo dol, torej opažam, da se prilagajajo željam stanovalcev.

2. Kako pa vam je všeč arhitekturna prilagoditev? Kaj vam je všeč? Kaj vas morda moti?

Hmm, kuhinja je vredu, ker je v centru nekega dogajanja, torej v središču, mize okoli. To je res za mene dobra rešitev. Mogoče samo mal pogrešam televizor. Zaradi tega, ker pač, kadar osebe nimajo kaj drugega delat, jim je kar malce dolgočasno. Če ne drugega, lahko sedi in gleda, saj res, da imajo razne aktivnosti, sam so pa vseeno vmes trenutki, ko nič ne delajo, pa če je nekje televizor, se še vseeno nekaj dogaja. Lahko imajo gor, kakšno domačo muziko in to bi še dodatno pripomoglo k boljšemu počutju.

3. Pa na splošno menite, da se osebje prilagaja željam in potrebam vaših svojcev?

Mislim, da se prilagajajo, jaz sem že tako rekel, da takrat, ko sem prišel v dom, sem 14 dni malce opazoval to osebje, sem jim rekel, če so delali avdicijo za na ta oddelke. Ker je to dejansko nemogoče, da spraviš tok dobrega kadra na en oddelek. Dobesedno, ponavadi vidiš pri osebju, da je tam pač zato, da zasluži, torej, ker pač more biti tam, da ima denar, da preživi. Te punce dol pa so tako domače, a ne, da se točno vidi, da so iz okolice, da so iz podeželja in da so tok domače, do teh starostnikov, da včasih ne moreš verjet. Jaz mislim, da velikim stanovalcem, da se jim doma ne godilo, kot se jim tukaj. Ker tukaj so res tako prijazni do njih, torej tisti dotik, prijaznost, topla beseda, nasmeh, ko dobesedno potegne tisto dobro voljo iz starostnika, ki je že tako ali tako malo odveč in da se dejansko nasmeji. No, to je fenomenalno tukaj.

4. Malce me zanima glede gibanje, imate občutek da se lahko vaša mama prosto giblje ali je kaj omejena pri gibanju?

*Mama je še fizično zelo sposobna, in to pa tukaj mogoče mal pogrešam, torej sprehode. Na tem delu, pa bi bilo mogoče dobr, da bi imeli, kake ljudi, ki bi jih vodl ven na sprehod. Sej spodaj, nekaj imajo, vendar mislim, da je to premalo. To pa je edina stvar, ki bi jo mogli izboljšati, zaradi tega, ker moja mama ko je še bila doma, je bila še v zelo dobri kondiciji. Zdaj pa vidim, da malce peša. Ne, ker enostavno nima tistih razdalj, ki jih je imela prej doma. Tako bi v bistvu moral biti vsak dan, nekdo, ki bi zbral enega ali dva, ali več, torej tiste ljudi, ki bi si želeli hoditi. Bi jih pa lahko tudi razvrstili, tisti, ki so bolj sposobni, bi naredili tak krog, tisti, ki težje hodijo, bi šli manjši krog. Torej to je pomembno, da gredo izven tega okolja tukaj, ker konc koncev je tule okoli toliko narave, da recimo sploh ne bi bil, to problem.*

5. Zanima me, kaj menite o trenutni velikosti gospodinske skupine?

*Hmm, ne vem niti, kok to izgleda, ker čez teden mene ni tukaj, tako, da točno ne vem, kaj se tukaj dogaja. Tako, da bi vam o tem res težko zdajle reku.*

6. Kaj vam pa je pri tej obliko oskrbe najbolj všeč? Torej kje vi opazate prednosti ali pa morda tudi pomanjkljivosti koncepta gospodinskih skupin?

*Mislim, da pri tej oskrbi mi je najbolj všeč to, da se ne preveč poslužujejo tablet, torej, da ljudi ne filajo s tableti. Recimo, kajti to se je moji mami dogajal na Polzeli. In ko sem jaz vidu, kaj se tam dogaja, sem moral it do psihiatra, pa še tam sem bil precej negativno presenečen, ker me je on postavil pred dejstvo. Ali jo bo zdravil, tak kot bo on rekel al je pa sploh ne bo zdravil in potem sem bil tok zmeden, kaj naj naredim. Prav tako mi je grozil tudi, da bo mama padla v šok in ne vem, kaj še, če ne bo jedla teh tablet. In tam se je stanje njej kar precej poslabšal. Ko pa je prišla sem, jo je pa drug psihiater dobil, je pa celo vprašal, kdo je sploh predpisal takšno dozo pomirjeval njej, tak da ji je čisto ukinil ta zdravila, pa se ji ni nič zgodil. Čeprav je pol že pa preveč ukinil, zato ji je pa zdravnica, dala minimalno dozo, ker je bila mama zaradi tega malce preveč vznemirjena. Ampak tukaj, saj pravim, kar se tega tiče je zelo vredeu. No vsaj pri moji mami je tako, samo nekateri pa, ko vidim, bi pa mogoče mogli poseči vmes, zlasti pri moških. Vem, da dva sta notri, ki ne sodita sem notri in mislim, da že celo mal nevarnosti predstavljata, ker sem bil zadnjič tudi priča temu incidentu med delavko in možakarjem, ki je bil zelo agresiven, tako da je prišlo, celo do fizičnega napada. No, v teh primerih pa bi mogli malo ukrepati z zdravili. Na splošno omejujejo količino zdravil, jaz sicer ne vem, kako je pri drugih, mislim, pa da je pri vseh tako. Tu niso zagovornika tega, da dajo mal večjo dozo, pa bodo imeli mir, ampak raje delajo s človekom, kar je mislim, da tudi prav. Ne ker konc koncev so ljudje tu, zato, da bi v miru tu dočakal svoj konc, ne pa zato, da bi jim možgane še dodatno zablokirjal, a ne. Kajti zdravila lahko vse skupaj, še samo pospešijo. Prav tako jim tukaj ni mar, da bi imeli z ljudmi čim manj dela. V tem primeru so torej lahko zgodi, da so osebe bolj nemirne, ali mogoče več hočejo od osebja, vendar se mi zdi vseeno bolje, kot pa če jim dajo tableta.*

*Kar bi me motilo, to bi težko rekel. Da bi me kaj posebej motilo, ne morem rečt. Mogoče le, ne vem kako je s temi, ki so skoz v postelji, mogoče bi bilo dobro, da bi jih dali čez dan, tiste, ki so še sposobni, na voziček in da bi jih odpeljali v skupne prostore. Torej, da bi jih obleki in dali med ostale. No to mislim, da bi bilo pozitivno, ker ni vredeu, da je nekdo skoz v postelji. Ker v mamini sobi sta dve ženski, sicer ne poznam tok primera, zakaj so skoz v postelji, ampak nekdo, če tudi ne more več hodit, se ga lahko da na voziček in se ga pelje med ostale, ker mislim, da je zelo pomemben ta stik, da se ohranja stik z ljudmi, z okolico, torej s tistimi, ki še hodijo. Torej jaz mislim, da je to zelo pomembno, tak da ni postelja tisto zadnje, postelja je res za tiste, čisto na koncu, ko ne more biti na vozička, in to predstavlja neko večjo oviro. Tako mislim, da za ostale bi bilo dobro, da bi jih imeli skupaj z ostalimi. Je pa res, da je to večji napor, za osebje. Čeprav, jaz ne vem zakaj v teh stavbah, ne uporabljajo pripomočkov kot so stropna dvigala, ker bistveno olajšajo delo uslužbencev, dejansko tudi tistemu, ki ga predstavljajo, je veliko bolj komfortno to prestavljanje iz postelje na voziček. Gre za konc koncev pripomočke, ki so nam v pomoč pri prestavljanju ljudi iz ene sobe v drugo. In to bi lahko imeli, vendar za enkrat nimajo tega nikjer, ne tukaj, ne v bolnicah. In tako jih razumem, da ženske ne morejo dvigovati nekih bremen, ki so težak 40, 50 ali še več kilogramov. Z dvigalom, pa ne ostane nič teže, kot samo še teža nog in to je vse. In to pa lahko vsaka ženska zmore, brez nekih večjih fizičnih naporov. No, to mogoče pogrešam. Ker to res obstaja, že tudi v Sloveniji in se res čudim, zakaj tega ne uporabljajo. Pa tudi cene niso tako strahotno velike, zlasti, kjer se samo motor prenaša iz sobe v sobo, te šine, ki pa se pritrdijo na strop, pa prav tako niso tako drage. In prav tako so zelo neopazne. No to bi lahko bila ena velika prednost, pa tudi na WC-jih. Se pravi, ker plenica, je res ena zadeva, ki je, vendar jaz sem velik nasprotnik tega, razen v primerih, ko res ne gre več drugače. Drugače pa mislim, da tudi tisti, ki ležijo, se mi zdi, da raje gredo no potrebo na WC, kot pa da je v plenici. Te plenice so uporabne mogoče res le v zadnji fazi. Tudi v kopalnici mislim, da nimajo teh dvigal, kjer bi bila nujno potrebno. Ker tudi kopanje nekoga, če ga daš ti v kad z vodo, bo tudi za njega to dobro. Konc koncev se bo lahko lažje razmikal in je povsem drugače, kot pa če je samo na tistih blazinah, da ga stuširajo, ker če bi imeli ta dvigala v kopalnici bi lahko človeka, dal v banjo, kajti obstajajo tudi sedeži, ki ne morejo zdrsni in je to dejansko varno. In to je veliko boljše, zlasti ne morem prenesti, če kje nekoga umivajo s temi kemičnimi čistili, kar na postelji. Kajti to sem jaz preizkusil na lastni koži in sem videl, kaj to s kožo naredi. To je res v skrajnih primerih. Kajti voda je le voda, nobena kemikalija je ne more zamenjati, čeprav eni trdijo, da lahko.*

## **Programi oz. dejavnosti**

1. Kakšno je vaše mnenje glede dejavnosti? Menite, da jih je dovolj ali premalo?

Ne tega, ne bi vedel. Naprimer videl sem, in bilo mi je všeč, da so delali v kuhinji, enkrat celo neke domače rezance, ko sem čisto slučajno prišel na oddelek. In to mi je bilo zelo všeč in sam da je nekaj takega, kar je bližje tistemu domačemu okolju. Mogoče bi lahko kdaj, s kakšnimi igrami zaposlili njihov čas. Tiste, ki še seveda lahko, naprimer lahko bi igrali Človek ne jezi se, Domine, kar koli takega. Lahko bi sestavljali tudi puzzle. Je pa res, da pri tem pa more biti nekdo skoz zraven, vendar ne vem ali imajo dovolj osebja za to. Torej take, čimbolj domače zadeve. Mogoče še to, zvečer se mi zdi, da jih dajo relativno hitro v postelje. Zdi se mi, da jih tok hitro spokajo v postelje, ker to je po večerji. Lahko bi imeli še zvečer kakšne dejavnosti. Ob šestih, ko je še zunaj svetlo, je meni osebno mal zgodaj za spanje. Sej tisti, ki pač nočejo, še malce potavajo okoli, ampak nimajo pa nič kakšnih dejavnosti po večerji. Prav tako menim, da če bi se ljudi čez dan bolj utrudili, ne bi rabli zvečer nobenih tablet. Torej bolj kot bi jih utruditi, raje bi šli spat in boljše bi tudi spali, torej ne bi se prebujali sredi noči in taval naokoli. Tako, da mislim, da bi bilo tako bolje. Ker ob šestih pa je mal prekmalu.

## Sodelovanje s svojci

1. Kako ocenjujete vaše sodelovanje z zaposlenimi doma? Kako sodelujete?

Ja to pa moram reči, da zelo dobro. Enkrat vem, da je bilo neko predavanje nekega psihiatra in takrat sem dobil vabilo in to mi je bilo zelo všeč. In a ne, te zadeve so mi res zelo všeč, res, da zdaj na zadnje nisem mogel prit na predavanje, ker sem imel neke druge obveznosti. Tak, da smo mi pa ta predavanja za svojce, zelo všeč. No te stvari, morem reči, so kar vedu urejene.

2. Bi si morda želeli, še kakšno dodatno pomoč in podporo. Morda kakšno skupino za samopomoč?

Ma ne, to niti ne, ker konc koncev niti ne vam, zakaj bi potreboval te skupine. Je pa mogoče res, kajti jst sem imel grozen občutek, glede tega, ko sem mam dal v dom za stare ljudi. S tem občutkom sem se že srečeval, ko sem dal mam na Polzelo, že tam sem imel problem. Potem, ko se je mama le že malce navadila po treh mesecih na Polzeli, so mi rekli, da mama ne more biti več tam. In ko je spet prišla sem, sem se ponovno srečeval s takšnim občutkom, čeprav sem se za ta dom odločil, ravno zaradi tega, ker je že prvi stik z osebjem, ki je bil takrat na oddelku, bilo odlično. Ko sem prišel v dom, mi je osebje dalo občutek neke domačnosti in topline. Ko sem enkrat prišel zelo pozno, mislim, da po šesti uri, pa še takrat so celo renovirali ta oddelek, in ko sem jih jaz takrat videl, da se oni dejansko dotikajo ljudi brez rokavic, kajti običajno po bolnicah in domovih so vsi v rokavicah. In že to da nekoga objamejo me je pozitivno presenetilo, in da je ta objem pristen in da je pristen tudi odnos, oziroma pristop, torej, da ni ta odnos naučen. In to mi je dalo dejansko mal mislit, da bi bil ta dom res pravi, čeprav je neke daleč od mojega doma. Niti na prvi pogled se mi dom ni zdel nekaj posebnega, ampak ta dom definitivno žari od znotraj, ne tok od zunaj, ampak od znotraj pa. In pol ko sem se nekako odločil, tudi po pregledih ostalih domov, sem vedel, da sem se prav odločil. Posebej ta stik z gospo Beti, socialno delavko me je še posebej prepričal Ko sem pa njo videl, s kakim žarom opravlja svoje delo, ti pa nekako kar nekako odleže. Torej sprejmeš, da bo pa za mam tukaj lepo poskrbljeno. In ko jo daš, normalno, da mama nasprotuje in tako moraš iti preko njenih želj, tam je bilo malce hudo, ampak, ko sem pol vidu kako je osebje prijazno reagiralo, toplo reagiralo do nje, sem misli, saj konc koncev, če že moram to narediti, in da ni druge možnosti, saj vem, da sem mam dal nekam, kjer je ne bodo zapostavljali. Prav tako, vem, da ni tukaj samo neka številka, kot sem imel drugje občutek. Pa tudi hrana je bila tu odločilna tu notr. Že tud, ko sem jo pripeljal gor in sva šla prvič skupaj na kosilo, sem videl, kakšna hrana je tukaj. Bil sem res izjemo presenečen, tok dobre hrane jaz nisem jedel v ornk gostilnah. Ne tukaj je tista domača hrana, je res priokus domačnosti, ne tistih abstraktov ni v njen, a ne. Že to se mi je takaj zadopadlo, pa ko sem opazil, da imajo celo ocvirke. Ne, to je tisto, kar jaz vidim, kot domače, ta pravo. No, pa pustimo tisto, kar doktorji svetujejo, če je vsega pomalo je lahko vsaka hrana zdrava. Tak, da to me je zelo presenetlo in to mi je všeč, da lahko prideš na obisk, in lahko greva z mam skupaj jest v domu. Prav tako je tukaj zelo poceni, dobro je in občutek imam tukaj, kot da sem v hotelu in ne v nekem domu ali bolnici. In zelo prijazno osebje. Ne in to so stvari, ki sestavijo nek mozaik, ki te prepriča, da si se prav odločil. In po teh dveh meseci, kar je mama tu, vem da sem se prav odloču. Tak, da tudi moram reči, da je vse to skupaj delovalo meni v neko podporo in pomoč. In tudi, ko sem vse osebje spoznal na oddelku, nisem mogel verjet, da je to možno. Za vsakega, ko ga na novo spoznaš, na oddelku, vidiš, da je za naše svojce vrhunsko poskrbljeno. To vidim, v vzpodbujanju, v prijaznosti. Tak, da tu pa nima kaj reči.

## Vloga socialne delavke

1. Kako vi vidite delo socialne delavke? Kako ste zadovoljni z njenim delo?

Mislim, da je socialna delavka zelo strokovno podkovana, to se vidi že takrat, ko imaš prvi stik z njo. Prvič je izjemo pozitivna oseba, pri njej začutiš neko toplino, neko energijo, ki te odpre, ko ti razbije vse te blokade, v glavi in tisti strah al si prav naredil, al ne. In ona je res strašno pozitivna oseba. In takih je malo. Je tak odprta, energična in obenem prijazna. Res se mi zdi pravi sonček, tu not.

2. Kako vi ocenjujete njen odnos do ljudi z demenco?

Zelo vrede, tud mami, ko je spregovorila. V mami sem videl, neko zakrčenost, ko sva prišla sem. Torej bilo jo je strah, vedela je, da nekam gre, vendar se temu ni mogla upreti. In pri moji mami je socialna delavka to blokado razbila brez problema. Mamo je kar potegnila, in tudi zanimivo je, da si je mama njo tak hitro zapomnila. Njen odnos, njeno obnašanje vse to je tisto, za kar jo ima mama rada. In tudi drugi jo imajo radi. Tudi sama mama je meni rekla, ja tu me pa imajo radi in to je znala zelo hitro povedat. Tak, da tukaj res nima kaj reči. Ona je res visoko strokovno podkovana in tudi kot oseba je zelo topla. In to je taka kombinacija, ki jo težk srečaš. Torej dobra strokovna podkovanost in gospa ima dobre osebnostne lastnosti.

## Vloga zdravstvene službe

1. Kako vi vidite delo zdravstvene službe? Kako ste zadovoljni z njihovim delom?

Ja, kar se tiče zdravstven službe, edino mogoče to, včasih ko pride do nekih bolečin, se prehitro zatekajo, k tabletom, ki omilijo bolečine. No, to sem videl. Torej bolj bi morali pogledati od kod te bolečine izvirajo. Saj res bolečina včasih sama po sebi tudi izgine, ampak jaz menim, da imam zdravstvo nekoliko napačen pristop do tega. Vedno je treba ugotavljati vzroke bolečine in ne samo bolečino odpravljati. Sej kadar je nujno, jo moreš vzeti, ne moreš pustiti, da ljudje trpijo, ampak takoj je treba, torej kar drug dan je treba opraviti pregled pri zdravniku ali specialistu, ki ugotavlja vzrok te bolečine.

2. Kako vi vidite odnos zdravstvenega osebja, do vaše mame?

Sicer ga nisem nekako videl. Zdravnico, ko sem jo srečal je bila vrede. Prav tako mi je pomagala pri izpolnjevanju te vloge za postrežnino, kajti prej tega moja mama ni imela. To so tukaj takoj naredili, medtem ko na Polzeli tega ni bilo. Jaz sem mislil, da so to naredili, v resnici pa niso naredili nič. Ne ker bo bi morala mama to že zdavnaj dobivati, vendar na žalost ne, čeprav imam mama zelo nizko pokojnino. Tak, da tu sem opazil, da je bilo bistveno večja prisotna pomoči zdravnice, pri tej zadevi. In to mi je bilo všeč, da so pomoč dejansko sami ponudili. Res mi zdi zelo pomembno, da imaš nekoga, ki ti dejansko pove, vse kar to pripada, pa čeprav jih za to plačaš, sej to je razumljivo, saj imamo oni s tem stroške. Tako, da glede tega nimam nobenih pripomb, imam le pohvale. Pri sestrah, pa do se daj nisem videl ničesar takšnega, kar bi me motilo pri njihovem delu in odnosu. Moti me morda to, da pozimi glavni vhod zaprejo že ob sedmih. In to mi je kmalu. In tako sem nato, že dvakrat naletel in potem sem po celem domu letal, da sem našel koga, ki mi je odprl vrata. In to, da nekoga iščeš po oddelkih je zelo neprijetno, tako, da to bi morali nekako urediti torej, da bi bil izhod drugače urejen. No, pozimi, da je dežurni le do sedmih tu, mi je malce zoprno. No to, da išče ljudi po domu je res malce neprijetno. Sej poleti je za eno uro kasneje, in to je že boljše. In če bi bil tudi pozimi isto do osmih, ne bi bilo nič narobe.

3. Bi modra še kaj sami dodali?

Ja dodal, bi še to, da mi ni všeč, da imajo spodaj, torej na oddelku kovinske porcije. Kajti morali bi biti krožniki, to bi bilo veliko boljše, kajti hrana je veliko bolj okusna iz keramičnega krožnika, kot iz kovinskega krožnika. Kajti to imajo ponavadi v vojski. Kajti tukaj ni toliko nepokretnih, da bi razbijali krožnike. No to bi bilo boljše, da bi spremenili. Tudi stekleni kozarci, bi bilo boljši. Če jim dajo sok, da jim ga dajo v steklenem kozarcu, ne v šalico. Ne vem no ali sem jaz malce pedanten, ampak jaz si ne predstavljam, da bi doma pil sok iz šalice za čaj. No na te stvari bi morali malce paziti. Kar se tiče tega, da je topla hrana na krožnikih, je vrede. Tako, da glede tega nima kaj dodati. Celo to lahko pohvalim, da ponavadi ob sobotah, ko mam pripeljem nazaj, dostikrat zamudiva večerjo, ampak so tako prijazne, da gredo sestre same iskat večerjo zanj v kuhinjo. In ji posebej zanj dol prinesejo, če je nimajo več na oddelku. Tako da to je res zelo pozitivno. Samo večerja je res zelo kmalu, kajti jaz bi jo prestavil, vsaj ob šestih, če že ne ob sedmih. In to mi je sedaj res malce prekmalu. Saj vem, da še imajo pol punce naprej delo, s previjanjem, vendar vseeno menim, da bi se dalo to malce prestaviti, vse skupaj. In tole bi še rad poudaril, sicer ne vem kako je s tem to tukaj, vendar poznam kar nekaj domov, da plenice menjujejo le ob točno določenih urah. Vendar ne vem kako je to tukaj. Vendar menim, da je glede tega tu boljše poskrbljeno, kot v nekaterih domovih, ki imajo za posameznika točno določeno število plenice na dan in previjajo le ob določenih urah. In to, da osebe previjejo takrat, ko je potrebno, se mi zdi zelo pomembno, kajti če je nekdo, v takšni plenici cel dan v postelji ni dobro. V takšen primeru bi najraje tistega, ki to dovoli, postavil v takšno vlogo, pa bi videli, kako dolgo bi zdržal, videl bi lahko, kako je to neprijetno. Tak, da to je potrebno paziti, kajti če ne lahko pride še do dodatnih zdravstvenih težav naprimer do raznih vnetij lahko pride.

Pa to, kar sem že prej poudaril, sprehodi, torej, da jih čimveč vodijo v naravo, na svež zrak. Torej, da jih čim bolj spravljajo v naravno okolje, kajti hiša te omeji, in zaradi te omejitve postaneš tudi zelo asocialen, torej ko izgubiš stik z naravo. Lahko imaš vse, ne vem kako fajn hrano in ne vem, kaj še vse, ampak ko si ti na parih kvadratih in si v tisti energiji, ki prevladuje v domovih za stare ljudi, ni dobro. Dejansko v teh domovih ni neke pozitivne energije in zaradi tega bi jih bilo potrebno ven spravlat, da bi ljudje prinašali več pozitivne energije iz okolja, torej od zunaj. No to mislim, da je zelo pomembno. No ne vem, mogoče sem le jaz za te zadeve, nekoliko bolj občutljiv.

Poudarjam, da je potrebno te starostnike peljati ven, iz teh okvirjev, ki jih omejujejo. Mislim, da mi danes, čisto premalo gledamo na to energijo. In na te bolne in slabotne ljudi, pa bi morali biti še toliko bolj pozorni. Lahko bi tudi bolj

*vklučevali pse, kajti tudi psi prinašajo neko pozitivno energijo v dom za stare ljudi. Lahko bi se posluževali tudi kakšnih bioenergetikov, ampak res ljudi, ki so profesionalci in ne tisti šarlatani, ki le neumnosti počenejo. Kajti le ti bioenergetiki, bi lahko dom počistili in odpravili te negativne energije in vanj prinesli pozitivno energijo. In le ta pozitivne energija bi lahko odpravljala določena obolenja, ki se sedaj pojavljajo. In jaz ne bi verjel v te zadeve, če tega ne bi sam preizkusil na lastni koži.*

### 9.3.3 Pogovor s svojcem 3

#### Osnovni podatki

Spol: ženski

Sorodstveno razmerje z osebo z demenco: hči

Koliko časa je svojcev Domu starejših Šentjur: 4 leta

#### Oskrba ljudi z demenco:

1. Zanima me, kako vi opazate spremembe v oskrbi naprimer v zdravstveni negi?

*Ne opažam razlik v zdravstveni negi. Razlika je le ta, da je sedaj na oddelku stalna ekipa osebje, torej, negovalke in medicinske sestre se ne menjujejo, so ves čas iste. In to je izrednega pomena za ljudi z demenco, kajti tako se navadijo na neke obraze, ki so prijazni in zaradi tega niso ljudje preveč vznemirjeni. Res se opaža, da ker so sedaj dol vedno ene in iste osebe, so ljudje z demenco, bolj mirni, zaupljivejši. Tako, da to je sedaj velika prednost gospodinjskih skupin. Preje tega ni bilo.*

2. Kako so vam vseč arhitekturne prilagoditve? Kaj vam je všeč? Kaj vas morda moti?

*Sobe so mi zelo všeč, sicer jih sedaj niso nič spreminjali oziroma jih niso adaptirali. Dnevni prostor, torej jedilnica in kuhinja, mi je obetala veliko, vendar sem sedaj malce razočarana nad tem. Kajti moja mama je na vozičku, prav tako oče, ki sicer ni v gospodinski enoti in včasih je bil transport z vozičkom zelo otežen, ker je bilo vse tako malo in stisnjeno, in s prenovo sem si jaz obetala, da se bo to izboljšalo, vendar se ni, še vedno je transposrt z vozičkom zelo otežen. Tako se po tem skupnem prostoru zelo težko giblješ z vozičkom, ker je oprema tako zelo velika, naprimer stoli so zelo veliki in tudi zelo težki. In ti stoli zavzamejo ogromno prostora in tako, ko s svojci sedimo za mizami, ko smo na obisku, ves čas motimo drug druge, saj nimaš dovolj prostora okoli mize. Sicer mi je oprema zelo všeč, tudi kuhinja je super, vendar vsa ta oprema ni najbolj funkcionalna. Vendar, jaz pravim tako, če sta komunikacija in medčloveški odnosi ok, se vse to še da urediti in kaj spremeniti.*

3. Kako ste zadovoljni s pripravo hrane? Kaj je drugače, kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?

*Ja sem slišala, da sedaj več kuhajo na oddelku, in kolikor slišim odzive stanovalcev z demenco in moje mame, jim je to všeč. Da bi pa lahko dala kaj bolj natančno oceno, kako to poteka in kakšno mnenje imam o tem, pa ne morem soditi, ker v tem času, ko kuhajo zajtrk ne prihajam v dom, na obisk. Prav tako so te gospodinske skupine začeli uveljavljati šele pred nekaj mesci in je o tem sedaj še zelo težko soditi.*

4. Menite, da se osebje dovolj prilagaja željam in potrebam vaše mame? Je kaj drugače, kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?

*Popolnoma se prilagajajo željam stanovalcev, in sicer to je že skozi, torej tako so že delali, pred uvedbo gospodinjskih skupin in tako še vedno delajo sedaj. V takšnih razmerah, kot jih imajo na oddelku, je njihovo delo odlično. Zelo se trudijo, da ustrežejo željam stanovalcem in tudi nam, svojcem.*

5. Kako vam je všeč velikost skupine? Kaj je drugače kot je bilo pred uvedbo gospodinjskih skupin?

*Ni opaziti razlik, je pa res, da pridem na obisk takrat, ko ni teh skupin in bi to zelo težko komentirala. Tudi ko pa pridem na obisk, pa običajno gremo z mamo in očetom na teren in nismo ves čas na oddelku.*

6. Kaj vam je najbolj všeč pri novi obliki oskrbe za ljudi z demenco? Kaj vas morda moti?

*Najbolj super se mi zdi to, da se več kuha hrana na oddelku in, da se z vonjavami spodbudi ljudi z demenco, da so bolj aktivni. In po pripovedovanju ljudi, jim je to kuhanje všeč.*

7. Imate morda kakšne predloge za izboljšavo koncepta?

Le glede opreme, mize in stolov bi imela nekaj pripomb, kot sem vam že povedala. Kajti stoli so preveliki in pretežki. Menim, da je takšna oprema tudi zaposlenim v breme, kajti opažam, da se morajo zaposleni s skoraj vsako osebo ukvarjati, da jih posedejo za mizo, kajti sami ljudje zelo težko premikajo te stole, ki so tako težki. In potem se uboge zaposlene ukvarjajo s tem, namesto da bi delala kaj drugega ta čas. Prav tako pa so, po moje osebe zelo omejene, ko sedijo, saj se ne morejo premikati svobodno na teh težkih stoli, nenehno potrebujejo neko pomoč pri premikanju stolov.

### **Programi oz. projekti za delo z ljudmi z demenco**

1. Kako je z dejavnostmi? Ali je sedaj kaj več dejavnosti ali jih je morda manj?

Tu pa moram pohvaliti osebje oziroma vse zaposlene, kajti vsi se trudijo, da osebe čim bolj zaposlijo. Res se zelo trudijo, tudi, ko je potekala adaptacija oddelka, so nenehno nekaj delali, pa čeprav so bili stisnjeni v zelo majhen prostor. Tako ves čas pojejo, plešejo, izdelujejo razno razne izdelke... In pri dejavnostih morem poudariti to, kar je res zelo cenjeno in to je, da tudi nepokretne pripeljejo v skupni prostor in jih dajo na ležalnike in lahko tudi oni sodelujejo in se vključujejo v dogajanje, kolikor seveda lahko. To je res hvale vredno. Samo bi pa zelo težko rekla, ali je tu kakšna sprememba, kajti to, da so nepokretne pripeljali v skupni prostor so delali že prej. Mogoče jih je pa zdaj, res, še več, kot jih je bilo včasih.

2. Imate kakšne predloge oz. želje, kaj bi še lahko ponujal Dom starejših Šentjur?

*Ne nimam nobenih predlogov, kajti vsega je tolko, da ne vem, kaj bi še lahko ponujali.*

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako sodelujete z domom, oziroma z zaposlenimi? So bile tukaj kakšne spremembe z uvedbo gospodinjskih skupin?

Ne, nekih razlik jaz ne opažam, ker z domom res krasno sodelujemo, že odkar je mama prišla v dom. Tako me nenehno vabijo na razno razne zadeve, od izletov, prireditve, predavanj. Res me skozi vabijo na vse mogoče zadeve.

2. Imate mogoče skupine za samopomoč?

Ne, nimamo. Vendar jaz niti ne potrebujem, kakšne dodatne pomoči zase, kajti tukaj imajo takšen način dela, da ti takoj poskušajo individualno pomagati, če je kaj narobe, ali pa potrebuješ zgolj neko oporo in pomoč. Tukaj delajo res zelo osebno, individualno in to mi je všeč. Ker imam moja mama res veliko zdravstvenih težav in nenehno potrebuje zdravniško pomoč, mi osebje res zelo veliko pomaga. Ob vsakih padcih se z menoj pogovorijo in mi nudijo neko oporo. Tudi ko se je ustanovila v domu skupina za paliativno oskrbo, so me takoj vključili in me v okviru te skupine vabijo na številna predavanja, ki so mi v pomoč, ko se mami zdravstveno stanje poslabša. In tako je to njihovo delo, res čudovito, imam sam pohvale.

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako vi vidite delo socialne delavke? Kako ste zadovoljni z njenim delom? Vas morda, pri njenem načinu dela, kaj moti?

Delo socialne delavke res zelo spoštujem. Vedno mi je na voljo za pomoč, in sicer ko sem imela nenehno neke želje, naprimer glede premestitve, me je vedno z veseljem sprejela in mi pomagala. Res krasno sodelujemo, vedno prisluhne željam.

2. Kako se socialna delavka vključuje v delo v gospodinski skupini? Menite, da se sedaj bolj vključuje v dogajanje ali enako kot prej?

Veliko se vključuje v dogajanje na oddelku. Velikokrat ko sem na obisku, jo opazim na oddelku. Prav tako sem opazila, da zelo dobro sodeluje z zdravstvenim osebjem in to moram tudi pohvaliti in sicer, da je komunikacija med zdravstvenim osebjem in socialno delavko odločna in da res dobro sodelujejo, kajti skupaj rešujejo neke nastale težave in to je res krasno. Je pa se že prej veliko vključevala v delo na oddelku in tudi sedaj se, tako da ne opažam nekih bistvenih razlik v njenem vključevanju v delo na oddelku. Mogoče je sedaj res, še več na oddelku, kot je bila prej.

3. Kako vi vidite odnos med socialno delavko in vašo mamo?

Odlično sodelujeta. Socialna delavka je res krasna.

## Vloga zdravstvene službe

1. Kako vi vidite delo zdravstvene službe? Kako ste zadovoljni z njihovim delom? Ali se je njihov način dela, po uvedbi gospodinjских skupin, kaj spremenil?

*Ne nič se ni spremenilo, ves čas bivanja moje mame v domu sem zelo zadovoljna z njihovim delom. Moti me le to, da ponoči ni stalno prisotna ena oseba, ki bi imela nadzor nad dogajanjem na oddelku. Kajti vedeti moramo, da so te osebe z demenco, ponoči lahko zelo aktivne, ker podnevi veliko dremajo, in tako lahko ponoči tavajo okoli in zelo pomembno se mi zdi, da bi bil nekdo nenehno na oddelku.*

2. Kako vi vidite odnos med zdravstvenim osebjem in vašo mamo?

*Samo pohvalim jih lahko. Zdravstveno osebje se zelo trudi, da bi ustreglo željam in se nenehno trudijo, kolikor je v njihovi moči, da bi ustregle stanovalcem. Na opažam pa sprememb v njihovem odnosu. Moram pa sedaj pohvaliti še dom kot celoto, da si nenehno prizadevajo za izobraževanja zaposlenih, tako da se nenehno zaposleni izobražujejo, in da se s tem trudijo izboljšati bivanje v domu za stare ljudi. In to, da se nenehno izobražujejo je super, kajti, tako bi lahko rekla, da gredo s časom naprej. Prav tako moram pohvaliti zdravniško osebje, kajti tudi z njimi sem zelo zadovoljna, saj vedno dobro sodelujemo, vedno me vključijo v dogajanje, ko se mami poslabša zdravstveno stanje, me pokličejo in skupaj se dogovorimo kako naprej oz. kaj je potrebno narediti. To mi je zelo všeč. Prva tako moram pohvaliti kuhinjo, ki se ves čas trudi izboljšati kvaliteto hrane, to jim tudi dobro uspeva, upoštevajo vsakršno željo in navsezadnje pohvaliti je treba tudi vzdrževalno službo, ki je nenehno na voljo za razne razne tehnične okvare in težave. Že osebje na recepciji je izredno prijazno, vedno nasmezano. Opazila pa sem tudi to, da v domu službe med seboj zelo dobro sodelujejo, se dogovarjajo med seboj in to je izrednega pomena, tudi za nas svojce. Zdravstveno osebje pa se res raztrga pri svojem delu, res dajo punce vse od sebe, samo da bi bilo našim svojcem, tukaj v domu, lepo.*

## 9.4 PRILOGA 4: Transkripcija pogovorov z ljudmi z demenco

### 9.4.1 Pogovor z osebo z demenco 1

#### Osnovni podatki

Spol: ženski

Čas bivanja v domu: 1 leto

Stadij demence: 2. stadij

#### Oskrba ljudi z demenco

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego oz. kako vam je všeč v Domu starejših Šentjur?

Kar vrede. Tud zaposleni so kar vrede. Nič me ne moti.

2. Kako so vam všeč arhitekturne prilagoditve? Torej, kako vam je všeč kuhinja in jedilnica, ki je sedaj na novo urejena?

Lepo je, je vrede. Mogoče bi lahko še kaj dodali, samo niti sama ne vem, kaj bi morali še dodati, da bi bilo boljše.

3. Ali se v domu počutite svobodne? Se lahko gibljete, kjer želite?

Smo svobodni, se lahko gibljemo, kjer želimo. Zvečer pa moramo biti v domu, ne moremo ven. Čez dan gremo ven, tam pa počivamo, tudi, kaj oplejemo rožice, če je potrebno. Vedno se kaj najde.

4. Kaj bi si še morda želeli, da bi se v Domu starejših Šentjur počutili še bolj domače oz. bolj prijetno?

Želimo si več obiskov naših sorodnikov. Saj se tukaj pogovarjamo z zaposlenimi, vendar veliko jih ne moremo motiti pri delu, saj so zelo zaposleni. Več bi se pogovarjala.

5. Kakšne so spremembe v pripravi hrane?

Ja, sedaj veliko kuhamo in to mi je všeč. Prav tako je hrana zelo dobra, znajo te zaposlene, kar dobro kuhati.

6. Ali v domu upoštevajo vaše želje glede tega, na primer, kdaj boste vstali? Ali vas pustijo spati, če si to želite?

Ja, moramo kar vstati, pa saj ni zgodaj. Kar dolgo lažimo.

7. Kako se počutite v tej gospodinjski skupini? Bi kaj spremenili?

Nič me ne moti, vse je vrede.

#### Programi oz. projekti za delo z osebami z demenco

1. Kakšne dejavnosti imate v domu starejših Šentjur? Katere dejavnosti radi obiskujete?

Nič ne delamo, če češ, sam kaj delaš. Pa saj res, nekaj smo delali iz papirja za praznike. Ja, pa buče smo izrezovali. Pa v jedilnici smo in se pogovarjamo. Tam, kdo kaj prebere, pa o tem razpravljamo. Gledamo televizijo.

2. Vas obiskujejo kakšni prostovoljci?

Do zdaj jih še ni bilo. Včasih kdo pride kaj zapeti. Prišli so Fantje s Praprotna.

3. Ali se vi sami odločite, kaj bi radi počeli čez dan?

Če želim kam iti, grem, če ne pa ne grem.

4. Kakšnih dejavnosti bi si še želeli v domu starejših Šentjur?

Še sam ne vem, kaj bi rada imela. Mogoče kakšno glasbeno skupino.

### Sodelovanje s svojci

1. Menite, da vaši svojci, dobro sodelujejo z zaposlenimi v domu?

Ja se razumejo. Dobro sodelujejo.

### Vloga socialne delavke

1. Kako se razumete s socialno delavko, z gospo Beti?

Hmm, katera je že to? Aha, ja gospa Beti pride, pa nam kaj prebere, pa pol razpravljamo o tem, pa kakšna ročna dela imamo.

2. Kako vam je všeč njen način dela?

Je kar v redu, je prijazna. Ne nič me ne moti pri njej, je kar prima.

### Vloga zdravstvene službe

1. Kako se razumete z zdravstvenim osebjem?

Se kar razumemo, je kar v redu. Nič me ne moti.

2. Kako vam je všeč njihov način dela?

Je kar v redu, všeč mi je. So prijazne, domače. Tak, da je tukaj lepo in domače, tako da ne bi nič spremenila.

## 9.4.2 Pogovor z osebo z demenco 2

### Osnovni podatki

Spol: ženski

Čas bivanja v domu: 3 leta

Stadij demence: prehajanje iz 1. stadija v 2. stadij

### Oskrba ljudi z demenco

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego v domu?

Vse je v redu. Pa sej veste, ni pa tako kot je doma, ali pa če ti kaj tvoj domač naredi. Moram sprejet, tako kot je, kaj pa čem. Tako pride.

2. Kako so vam všeč arhitekturne prilagoditve. Koliko sem izvedela, imate sedaj novo kuhinjo in jedilnico?

V redu je, nič me ne moti.

3. Zanima me, če se v domu počutite svobodna?

Sem svobodna in lahko grem, kamor želim.

4. Kaj bi si še morda želeli, da bi se v domu počutili bolj domače, torej kot doma?

Veste nisem razvajena in nima kaj reči, kaj bi si še želela. Sedaj si želim le zdravja, kajti tako sem slabotna. Veste, mi pravijo, da sem kar v redu, pa nisem, opažam, da z menoj ni nekaj v redu, da pešam in da bo verjetno vsak čas konec. Pa kaj čem, saj nas vse to čaka. Poglejte, kako mi zatekajo noge, pa tako me bolijo. So mi jih sedaj povili, pa je malce bolje.

5. Kakšne so spremembe v pripravi hrane? A je sedaj kaj drugače, kot je bilo včasih?

*Ne vem, kako to mislite.*

6. Slišala sem, da sedaj občasno kuhate zajtrk na oddelku?

*A ja, saj res. Ja to je pa res zelo fajn, zelo vredno.*

7. Ali v domu upoštevajo vaše želje, glede oskrbe, glede urnika, naprimer, kdaj želite vstati iz postelje?

*One že vedo, kako morajo delati. Saj si ne moremo kar vsi povprek izmišljevati, kaj vse bi radi. Kako pa bi bilo to, če bi imel vsak nekaj drugače. Ko dobim zajtrk, ga pojem, si nič ne izmišljujem.*

8. Kako se počutite v tej gospodinjski skupini?

*Počutim se normalno, kaj pa češ, kar je, je.*

### **Programi oz. projekti za delo z osebami z demenco**

1. Se radi vključujete v dejavnosti, ki vam jih ponuja dom?

*Ja, zelo rada se vključujem, kolikor seveda lahko.*

2. Menite, da imate sedaj več dejavnosti, kot se te jih imeli včasih?

*Niti ne. Kolikor morejo delajo, vse se zelo trudijo, in želijo čim več narediti. Mi pa tudi poskušamo delati, koliko lahko.*

3. Katerih dejavnosti se najraje udeležujete?

*Razno raznih. Kar se lahko, se udeležim, če pa ne morem, pa ne grem.*

4. Kakšnih dejavnosti pa bi si še želeli v domu?

*Ne vem, kaj bi še lahko imeli.*

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako vi vidite sodelovanje zaposlenih z vašimi svojci?

*Dobro, vredno sodelujejo. Zelo se razumejo.*

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako se razumete s socialno delavko, z gospo Beti?

*Vse je vredno, nimam pripomb.*

2. Kaj vam je všeč pri njenem delu?

*Zelo vredno je, rada se pogovarja. Pa saj se nimajo časa veliko pogovarjati, res pa je, da se tudi jaz sedaj nisem najbolj sposobna veliko pogovarjati. Sem zelo slabotna.*

3. Kako bi opisali vaš odnos s socialno delavko?

*Najin odnos je dober.*

### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako se razumete z zdravstvenim osebjem, naprimer z negovalkami, medicinskimi sestrami?

*Se razumemo. Nič me ne moti.*

2. Kako vam je všeč njihovo delo?

So prijazne. Včasih imajo tudi slabe dni, pa saj ne morejo biti ves čas nasmejane, pri tolikšnem delu, kot ga imajo.

3. Kako pa bi opisali vaš odnos z zdravstvenim osebjem?

Naš odnos je vreden, saj jaz od njih nič na zahtevam, ker vem, da imajo veliko dela.

### 9.4.3 Pogovor z osebo z demenco 3

#### Osnovni podatki

Spol: ženski

Čas bivanja v domu: 2 leti

Stadij demence: prehajanje iz 1. stadija v 2. stadij

#### Oskrba ljudi z demenco

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego v domu? Bi morda kaj spremenili?

Veste nekatere sestre so sitne, jih ne smeš čisto nič vprašat. Nekatere so tak sitne, da sploh nočjo odgovoriti in nič jih ne smeš vprašat.

2. Kako so vam všeč arhitekturne spremembe? Slišala sem, da imate sedaj novo kuhinjo in jedilnico?

Ja, je novo in vse je tako čisto. Veste to, da je vse čisto, je zelo pomembno.

3. Ali se v domu počutite svobodno?

Ja, se počutim svobodno.

4. Kaj bi si še morda želeli, da bi se v domu počutili kot doma?

To pa ne bi nič rekla. Ne vem, ker je tukaj vse tako čisto, tako, da me nič ne moti. Pa to mi je všeč v domu, da smo sami Slovenci, da ni Hrvatov.

5. Ali opažate kakšne spremembe v pripravi hrane? Ali je sedaj kaj drugače, kot je bilo včasih?

Ja, to je pa tako čisto.

6. Zanima me, če ste morda opazili, da imate sedaj kuhinjo in kot sem izvedela od sester, naj bi zajtrk pripravljali na oddelku? A to drži?

Ja to pa je res, pa vse ja tako čisto.

7. Torej vam je takšen način priprave hrane všeč?

Ja, fino je.

8. Ali v domu upoštevajo vaše želje, glede urnika, npr. če bi jutraj še radi poležali, vas pustijo spati, ali morate vstati?

Ja upoštevajo moje želje. Ravno zadnjič, veste jaz ne maram mleka, to nisem nikoli marala, in ko sem dobila mlečni riž, sem rekla, da tega ne bom jedla, ker ne maram mleka in mi je nekaj drugega prinesla. Kaj že. No, dobila sem nekaj drugega.

9. Kako pa se vi počutite v tej gospodinjski skupini?

Ja lušno je, to mi je všeč, da smo same Slovenke in se lepo razumemo, se pogovarjamo. Moški pa so bolj sitni, pa saj jih ni veliko, tak da se kar vsi lepo razumemo.

#### Programi oz. projekti za delo z ljudmi z demenco

1. Ali se radi vključujete v dejavnosti, ki vam jih ponuja dom?

*Ja. In dejavnosti so zelo vredne.*

2. Menite, da imate sedaj več dejavnosti, kot se jih imeli včasih, naprimer, ko ste vi prišli v dom?

*Kar vredno je.*

3. Katerih dejavnosti pa se najraje udeležujete?

*Marsikaj delamo. Veliko se pogovarjamo o rastlinah, pa tudi sadili smo jih. Saj jih vidite tam, kako lepo cvetijo. Se marsikaj dogaja. Pa veliko pojemo, joj kako rada ima jaz domačo glasbo. Tako, da jo veliko poslušamo na radiu, pa na kasetah imamo domačo glasbo. Včasih sem tako rada plesala, sedaj pa ne morem več, pa bi si tako želela, samo mi noge ne dopuščajo več.*

4. Kakšnih dejavnosti bi si morda še želeli?

*Želim si, da bi še šli na kakšen izlet v lepem vremenu. Tudi na sprehod bi rada šla, samo da je lepo vreme, ker v dežju pa res ni prijetno hoditi okoli. Predvsem pa si želim več izletov v lepem vremenu, veste včasih smo veliko hodili na izlete, sedaj pa ne več hodimo.*

### **Sodelovanje s svojci**

1. Kako vi ocenjujete odnos med vašimi svojci in zaposlenimi. Menite, da dobro sodelujejo?

*Ja, se zelo razumejo. Veliko sodelujejo. Z osebjem imajo velikokrat kakšne izlete, ali kam gredo skupaj.*

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako se vi razumete s socialno delavko, z gospo Beti?

*Ja ona je tako vredna. Ona tako rada govori, skoz ti kaj govori.*

2. Kako vam je všeč njen način dela? Vas morda, kaj moti?

*Pri njen me nič ne moti. Je vse vredno. Všeč mi je zato, ker je tako prijazna in se veliko pogovarja z nami. Pa pomaga nam kaj narediti. Vedno se veliko pogovarjamo, je vedno dobre volje.*

3. Zanima me, če je morda sedaj, kaj več na oddelku, kot je bila, ko ste bi prišli v dom?

*Ja, velikokrat nas obišče.*

4. Kakšen odnos imate s socialno delavko?

*Zelo se razumeva, kot da bi bili prijateljici.*

### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako se razumete z zdravstvenim osebjem, torej z negovalkami in medicinski sestrami?

*So zelo različne. Nekatere sestre so zelo prijazne, se rade pogovarjajo, nekatere pa se ne nič pogovarjajo, bi jim morala plačati, da bi kaj spregovorile. Pa všeč mi je pa to, da vse govorijo slovensko.*

2. Kako vam je všeč njihov način dela?

*Vse je vredno. Nič me ne moti.*

3. Kako pa bi opisali vaš odnos z zdravstvenim osebjem?

*Imamo dober odnos. Se razumemo. No kakor s katero, z enimi bolj kot z drugimi.*

## 9.4.4 Pogovor z osebo z demenco 4

### Osnovni podatki

Spol: ženski

Čas bivanja v domu: 2 leti

Stadij demence: 2. stadij

### Oskrba ljudi z demenco

1. Kako ste zadovoljni z zdravstveno nego v domu? Bi morda kaj spremenili?

Sem zelo zadovoljna, veste tukaj so vsi tako prijazni. Tako lepo znajo poskrbeti za nas. Ne, nič ne bi spremenila.

2. Kako so vam všeč arhitekturne spremembe? Kolikor sem slišala, imate sedaj novo kuhinjo in jedilnico?

Ja, so kar vredu. Nič me ne moti. Vredu je, kaj pa čmo mi spremeniti, tako kot je, je.

3. Ali se v domu počutite svobodne? Se lahko gibljete, kjer si želite?

Ja, počutim se svobodno.

4. Kakšne pa so spremembe, glede priprav hrane? Zanima me, če sedaj kaj več kuhate na oddelku?

Ja, veliko kuhamo in všeč mi je to.

5. Ali v domu upoštevajo vaše želje, glede urnika, npr. kdaj boste vstali iz postelje?

Ne ni treba kr vstati. Upoštevajo. Se lahko vedno sama odločim, kaj bom, niso vsiljive.

6. Kako se počutite v tej gospodinjski skupini?

Sem zadovoljna, sem se privadila. Na začetku, ko sem prišla sem, je bilo težko, sedaj pa sem se privadila.

7. Kaj bi še morda dodali, da bi se tukaj v domu počutili še bolj domače, torej kot doma?

Nič takega ni bi dodala.

### Programi oz. projekti za delo z osebami z demenco

1. Se radi vključujete v dejavnosti, ki vam jih ponuja dom?

Ja, če le lahko. Zelo rada se udeležujem teh zadev.

2. Kaj vse pa vam ponuja dom?

Vse sorte, pojemo, se pogovarjamo.

3. Menite, da imate sedaj kaj več dejavnosti, kot se jih imela, ko ste prišli v dom?

Ne, enako je.

4. Kakšnih dejavnosti si še želite?

Šivala in štrikala bi rada.

### Sodelovanje s svojci

1. Menite, da vaši svojci dobro sodelujejo z domom?

Zelo dobro sodelujejo.

### **Vloga socialne delavke**

1. Kako se razumete s socialno delavko, z gospo Beti?

Se zelo razumeva.

2. Kako vam je všeč njen način dela?

Vredu je, je prijazna, vljudna. Se veliko pogovarja.

3. Vas velikokrat obišče na oddelku?

Ja, velikokrat nas obišče, z njo se pogovarjamo.

4. Kako bi opisali vajin odnos?

Dober je.

### **Vloga zdravstvene službe**

1. Kako se razumete z zdravstvenim osebjem, torej z medicinskimi sestrami, negovalkami?

Se razumemo. Nič me ne moti.

2. Kako vam je všeč njihov način dela?

So prijazne. Dobre.

## 9.5 PRILOGA 5: Tabele (Kodiranje)

### 9.5.1 Zaključno kodiranje (Zaposleni v domu)

| IZJAVA                                                                                                                                                         | POJEM                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| <b>Struktura gospodinjske skupine</b>                                                                                                                          |                                                      |
| Gospodinjska skupina šteje 44 stanovalcev.                                                                                                                     | Število stanovalcev                                  |
| Razdeljena je na dva dela.                                                                                                                                     | Organizacija gospodinjske skupine                    |
| Vse skupne aktivnosti, glede uvajanja kuhinje na gospodinjski skupine, se izvajajo za vse skupaj.                                                              | Organizacija gospodinjske skupine                    |
| Razmišljamo o delitvi na dva dela tudi za te skupne aktivnosti.                                                                                                | Aktivnosti:<br>- želja po delitvi skupnih aktivnosti |
| V gospodinjsko skupino so vključeni vsi stanovalci, ki so pomični, delno pomični in tudi tisti, ki so sicer nepomični.                                         | Organizacija gospodinjske skupine                    |
| Nepomične pa se vključuje občasno, na primer nekajkrat na teden ali dnevno, odvisno kateri del dneva, skladno z dogovorom, jih posedajo na invalidski voziček. | Vključevanje                                         |
| Mi imamo kar velik oddelek,                                                                                                                                    | Velikost gospodinjske skupine                        |
| to sta dva trakta, in sicer oba spadata pod isti oddelek                                                                                                       | Organizacija gospodinjske skupine                    |
| en posamezen trakt ima 21 ljudi,                                                                                                                               | Število stanovalcev                                  |
| kar velike skupine.                                                                                                                                            | Velikost gospodinjske skupine                        |
| Naredimo, dve skupini, tako da imamo dve manjši skupini, na obeh straneh.                                                                                      | Organizacija gospodinjske skupine                    |
| <b>Oskrba ljudi z demenco (pred uvedbo gospodinjskih skupin)</b>                                                                                               |                                                      |
| Zdravstvena nega je pred uvedbo gospodinjskih skupin potekala po tipičnem zdravstvenem modelu.                                                                 | Tipičen zdravstveni model                            |
| Potem je sledil zajtrk, potem aktivacija posameznika in sodelovanje v dnevnih aktivnostih.                                                                     | Ustalen urnik                                        |
| Nato je sledila nega, glavni obrok, počitek, popoldanske aktivnosti, obiski svojcev ali družabne aktivnosti, nega in počitek.                                  | Ustalen urnik                                        |
| Prej se je hrana pripravljala v centralni kuhinji za enoto in hrana se je postregla že posednim stanovalcem.                                                   | Priprava hrane:<br>- v centralni kuhinji             |
| Prej po starem sistemu so se na oddelku ves čas menjavali zaposleni.                                                                                           | Nestalen kader                                       |
| Zaposleni so se menjavali po oddelkih.                                                                                                                         | Nestalen kader                                       |
| Na našem oddelku ni bilo stalne ekipe.                                                                                                                         | Nestalen kader                                       |
| Če ni stalne ekipe, tudi oskrba ne more biti tako individualna.                                                                                                | Individualnost:<br>-ne                               |
| Se toliko menjavajo delavci, da ne morejo prepoznavati potreb posameznih stanovalcev.                                                                          | Ne prepoznavanje potreb stanovalcev                  |
| Prej se je hrana pripravljala v centralni kuhinji.                                                                                                             | Priprava hrane:<br>- v centralni kuhinji             |
| Torej glede kuhinje, prej je prišlo vse iz centralne kuhinje.                                                                                                  | Priprava hrane:<br>- v centralni kuhinji             |
| ...ker prej, so pa ljudje kar »šibali« sem in tja.                                                                                                             | Nemirnost                                            |
| Prej smo se pa stalno menjavali                                                                                                                                | Nestalen kader                                       |
| in ni bil odnos z ljudmi, tako dober                                                                                                                           | Slabši medsebojni odnosi                             |
| Prej smo bili vezani na uro, torej ko je bila jutranja nega, takrat smo morali vsem stanovalcem opraviti jutranjo nego,                                        | Urniki določeni s strani doma                        |
| pred tem izobraževanjem pa nisem vedela, kaj vse bi lahko delala.                                                                                              | Nepoznavanje potreb                                  |
| <b>Oskrba ljudi z demenco (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                 |                                                      |
| Bolj se upošteva posameznikova biografija in življenjski slog ter navade.                                                                                      | Upoštevana:<br>- posameznikova biografija            |
| Torej stanovalcem se individualno prilagajamo, kljub velikem številu stanovalcev                                                                               | Individualnost                                       |
| lahko z obeh strani sodelujejo, bodisi samo z                                                                                                                  | Sodelovanje stanovalcev                              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| opazovanjem, vonjanjem, ali aktivno pri samem kuhanju ali pri posameznem procesu priprave hrane in pijače.                                                                                                                                                     |                                                                                                                 |
| Sedaj se hrana, za enkrat zajtrk, poskusno nekajkrat na teden, pripravlja na enoti sami.                                                                                                                                                                       | Priprava hrane:<br>- v gospodinski enoti                                                                        |
| Lahko sodelujejo tudi stanovalci.                                                                                                                                                                                                                              | Sodelovanje stanovalcev                                                                                         |
| Tako sedaj sodelujejo pri kuhi, pri pripravi miz, pri deljenju pribora.                                                                                                                                                                                        | Sodelovanje stanovalcev                                                                                         |
| Zajtrk se sedaj skuha na enoti sami.                                                                                                                                                                                                                           | Priprava zajtrka:<br>- v gospodinski skupini                                                                    |
| Sam proces priprave zajtrka lahko stanovalci spremljajo vidno in preko vonjav ter tudi okušajo.                                                                                                                                                                | Vključevanje stanovalcev                                                                                        |
| Ves čas priprave zajtrka zraven komentirajo, kaj se jim zdi dobro, ali če se jim kaj ne zdi dobro.                                                                                                                                                             | Vključevanje stanovalcev                                                                                        |
| Pri zajtrku upoštevamo tudi želje za prehrano, torej skladno z biografijo, kaj stanovalci radi jedo in kaj so včasih kuhali za zajtrk.                                                                                                                         | Upoštevanja<br>- posameznikove biografije                                                                       |
| Že uvedba zajtrka na enoti, priča o tem, da želimo upoštevati individualne prehranske navade ljudi.                                                                                                                                                            | Individualnost                                                                                                  |
| Ravno tako upoštevamo želje pri jutranjem ritmu vstajanja in urejanja. Upoštevamo, da nekateri stanovalci potrebujejo dlje časa, da pričnejo funkcionirati, zato jih pustimo, da še malo poležijo, ta čas se uredi druge stanovalce, ki pa raje vstanejo prej. | Individualnost                                                                                                  |
| V oskrbo se vključujejo zaposleni na enoti, strokovni delavci doma in drugi sodelavci, ki so ravno tako povabljeni, da če jim delo dopušča, pridejo na enoto in pomagajo pri pripravi zajtrka npr. zaposleni v upravi.                                         | Pomoč pri oskrbi:<br>- zaposleni na enoti,<br>- strokovni delavci in<br>- drugi sodelavci (zaposleni na upravi) |
| Vključujemo tudi delavce preko javnih del, zunanje sodelavce, kot so npr. srednje šole, tako se vključujejo njihovi dijaki in njihovi učitelji, profesorji.                                                                                                    | Pomoč pri oskrbi:<br>- delavci preko javnih del<br>- zunanji sodelavci                                          |
| Naš dom nima zaklenjenega oddelka oz. je skupnost za osebe z demenco odklenjena.                                                                                                                                                                               | Odprtost gospodinske skupine                                                                                    |
| Stanovalci lahko tako prehajajo iz te enote prosto na enoto bivalnega dela.                                                                                                                                                                                    | Svobodno gibanje                                                                                                |
| Iz skupnega prostora na teraso oz. v neposredno okolico, torej v naravo, med gredice.                                                                                                                                                                          | Svobodno gibanje                                                                                                |
| Iz same enote je možno po stranskem vhodu / izhodu tudi v gornja nadstropja, v recepcijo, kavarno, negovalni oddelek.                                                                                                                                          | Svobodno gibanje                                                                                                |
| Če si stanovalec želi gibanja po prostoru ali na terasi, se to stanovalcu takoj omogoči.                                                                                                                                                                       | Svobodno gibanje                                                                                                |
| Sedaj pa je na oddelku stalna ekipa.                                                                                                                                                                                                                           | Stalen kader                                                                                                    |
| Ti delavci, ki so zdaj zaposleni na tej enoti, točno poznajo vsakega stanovalca                                                                                                                                                                                | Upoštevanje:<br>- potreb stanovalcev                                                                            |
| in kakšne navade ima posamezen stanovalec.                                                                                                                                                                                                                     | Upoštevanje:<br>- navad stanovalcev                                                                             |
| Sedaj delamo bolj individualno.                                                                                                                                                                                                                                | Individualnost                                                                                                  |
| V oskrbi poskušamo delati na tak način, da stanovalec tisto, kar še lahko naredi sam, da to tudi sam naredi.                                                                                                                                                   | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                                                            |
| Pomembno je, da ti človek poznaš, kajti tako ga lahko pri tistih stvareh spodbujaš, ga vodiš korak za korakom.                                                                                                                                                 | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                                                            |
| Ne da delaš stvari namesto njega.                                                                                                                                                                                                                              | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                                                            |
| V teh skupinah so te zaposlene, ki so obiskovale tudi izobraževanje za demenco, tako da malce vedo, kako, na kakšen način delati s stanovalci.                                                                                                                 | Izobražen kader                                                                                                 |
| Sedaj pa bomo ta teden že 3-krat sami pripravili zajtrk. Torej tukaj na oddelku.                                                                                                                                                                               | Priprava hrane:<br>- v gospodinski skupini                                                                      |
| Sedaj ko pa se hrana pripravlja tukaj za štedilnikom in pa ljudje sami pridejo bližje, ker jih privabi vonj.                                                                                                                                                   | Aktiviranje stanovalcev                                                                                         |
| Ko vidijo, da se tam nekaj ženske vrtijo okoli štedilnika, jih privadi, pa pridejo zraven in opazujejo.                                                                                                                                                        | Aktiviranje stanovalcev                                                                                         |
| Poskušamo tudi vključiti, spodbujamo jih, da sami dajo prtiče na mizo, pa da potem poskušajo pobrisati mizo za                                                                                                                                                 | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                                                            |

|                                                                                                                                                                                                              |                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| seboj ko pojedjo, seveda tisti, ki še lahko.                                                                                                                                                                 |                                                   |
| Torej stanovalce se danes bolj vzpodbuja k ohranjanju sposobnosti, ki jih še imajo.                                                                                                                          | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev              |
| Da se dela v manjših skupinah                                                                                                                                                                                | Velikost skupine                                  |
| pa bolj individualno.                                                                                                                                                                                        | Individualnost/Individualna obravnava             |
| Prostovoljci so kar pogosti obiskovalci, tukaj v naši hiši.                                                                                                                                                  | Pomoč pri oskrbi:<br>- prostovoljci               |
| Sedaj trenutno je več prostovoljcev, kot jih je bilo.                                                                                                                                                        | Več prostovoljcev                                 |
| Če vidimo, da še lahko nekdo nekaj dela, pa če ne želi, je naša naloga, da ga poskušamo vzpodbujati.                                                                                                         | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev              |
| So te naše aktivnosti v domu nadomestilo, vendar če izgubijo stik s svojci, jih to prizadene in se počutijo osamljeni.                                                                                       | Ohranjanja stika s svojci                         |
| Imamo za vsakega stanovalca individualno obravnavo.                                                                                                                                                          | Individualnost                                    |
| Sedaj pa smo na oddelku že nekajkrat poskusili, da smo zajtrk skuhali, tukaj v gospodinjstvi skupini.                                                                                                        | Priprava zajtrka:<br>- v gospodinjstvi skupini    |
| Morem reči, da je to ljudem, kar precej všeč.                                                                                                                                                                | Zadovoljstvo stanovalcev                          |
| Me pa jih spodbujamo s tem, da jih povprašamo, kaj pa moramo še dati v kakšno jed, da bo bolj okusna.                                                                                                        | Vključevanje stanovalcev                          |
| Vsi pa le bolj ali manj opazujejo.                                                                                                                                                                           | Aktiviranje stanovalcev                           |
| Torej da smo na oddelku vedno eni in isti.                                                                                                                                                                   | Stalen kader                                      |
| Se nekako izmenjujejo.                                                                                                                                                                                       | Organizacija dela:<br>- boljša                    |
| Tudi hodijo prostovoljci, vendar le večina za družabništvo.                                                                                                                                                  | Pomoč pri oskrbi:<br>- prostovoljci               |
| Sedaj ne več silimo ljudi, da zjutraj vstanejo in da pojedjo zajtrk ob točno določeni uri.                                                                                                                   | Ne ustaljen urnika                                |
| Da se zelo pozna, da smo več z njimi.                                                                                                                                                                        | Individualnost                                    |
| Sej res, da ni nič več zaposlenih na oddelku, vendar sedaj, ker smo ene in iste, smo si malce drugače organizirale delo, tako, da ostane več časa za ljudi.                                                  | Organizacija dela:<br>- boljša                    |
| Sedaj na izobraževanju, ki sem se ga udeležila, so pokazali toliko zanimivih reči, torej, kaj vse lahko delamo z ljudi z demenco.                                                                            | Upoštevanje:<br>- potrebe stanovalcev             |
| Izobraževanje je, vsaj zame, velikega pomena, kajti tako sedaj vem, kaj vse lahko delam z ljudi z demenco,                                                                                                   | Upoštevanje:<br>- potrebe stanovalcev             |
| sedaj vem, kaj radi ljudje z demenco počnejo, kaj jim vzpodbudi zanimanje.                                                                                                                                   | Upoštevanje:<br>- potreb stanovalcev              |
| Prav tako sedaj na te ljudje gledam popolnoma drugače in to po zaslugi izobraževanja, ki sem se ga udeležila.                                                                                                | Drugačen pogled na ljudi z demenco                |
| Ja, veliko je dijakov, vendar to delajo večina tisto, ker je potrebno za šolo.                                                                                                                               | Pomoč pri oskrbi:<br>- dijaki                     |
| Bistvo gospodinjstve skupine je, da delaš tisto, kar stanovalci želijo.                                                                                                                                      | Upoštevanje:<br>- želje stanovalcev               |
| <b>Vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitve (pred uvedbo gospodinjstvih skupin)</b>                                                                                                        |                                                   |
| Torej zjutraj najprej jutranja nega, ne glede na ritem stanovalca.                                                                                                                                           | Neupoštevanje:<br>- ritem stanovalca              |
| Glede na sposobnosti in želje,                                                                                                                                                                               | Upoštevanje:<br>- sposobnosti, želje              |
| Prej tega ni bilo toliko.                                                                                                                                                                                    | Neupoštevanje:<br>- želja stanovalcev             |
| <b>Vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitve (po uvedbi gospodinjstvih skupin)</b>                                                                                                          |                                                   |
| Razlike so v tem, da se sedaj čedalje bolj upošteva posameznikov ritem, glede bujenja, vstajanja, prihoda na zajtrk.                                                                                         | Upoštevanje:<br>- ritem stanovalca                |
| Upoštevalo se tudi želje glede prehrane in priprave hrane.                                                                                                                                                   | Upoštevanje:<br>- želje stanovalcev               |
| Struktura dneva življenje stanovalcev bo takšna, kot jo stanovalci, med katerimi so tudi osebe z demenco, poznajo, kar pomeni, da se bomo prilagajali posameznikovim izkušnjam, navadam, potrebam in željam. | Upoštevanje:<br>- izkušnje<br>- navade<br>- želje |
| Smo že prilagodili aktivnosti glede na stanovalce.                                                                                                                                                           | Individualnost                                    |

|                                                                                                                                                                                                                                    |                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| Se tudi trudimo čim bolj iti, njim nasproti.                                                                                                                                                                                       | Upoštevane:<br>- potrebe<br>- želje        |
| Nekdo rad zjutraj spi, ga pustimo spati in naredimo nego pri njem nazadnje, torej, ko se zbudi.                                                                                                                                    | Upoštevanje<br>- želja                     |
| Tudi z zajtrkom počakamo, če vidimo, da nekdo rad poleži.                                                                                                                                                                          | Upoštevane:<br>- želje                     |
| Upoštevamo tudi, kje si človek želi jesti.                                                                                                                                                                                         | Upoštevane:<br>- želja                     |
| Se prilagajamo željam stanovalcev.                                                                                                                                                                                                 | Upoštevane:<br>želje                       |
| Ker smo v precej kmečkem okolju in je tudi veliko naših stanovalcev s podeželja, v dom prinesemo fižol ali pa koruzo, da delajo kaj iz tega.                                                                                       | Upoštevane:<br>- navade                    |
| Upoštevamo želje, ki jih izrazijo stanovalci,                                                                                                                                                                                      | Upoštevane:<br>- želje                     |
| Vendar če ne želi, ga ne smeš siliti v kar koli.                                                                                                                                                                                   | Upoštevana:<br>- lastna odločitev          |
| In ga povprašamo o njegovih željah, kaj bi si on želel drugače ali ima kakšen probleme, težave.                                                                                                                                    | Upoštevane:<br>- želje                     |
| So prejšnji teden tudi veliko molili, kdor je pač želel. In za to so sami izrazili željo.                                                                                                                                          | Upoštevane:<br>- želje                     |
| Jih ne silimo v dejavnosti, kateri jim niso všeč.                                                                                                                                                                                  | Upoštevana:<br>- lastna odločitev          |
| Sedaj stanovalce poje zajtrk, takrat, ko si želi.                                                                                                                                                                                  | Upoštevane:<br>- želje                     |
| Sedaj pa če ga pustiš spati ni nič narobe, torej vstane takrat, ko si on želi.                                                                                                                                                     | Upoštevan:<br>- življenjski ritem          |
| Prav tako pa jih povprašamo tudi po tem, kaj pa bi še radi kuhali in to poskušamo nato uresničiti, naprimer ne takoj takrat, vendar lahko pa drug dan, torej poskušamo jim uresničevati želje, kolikor se pač da.                  | Uresničevane:<br>- želje                   |
| Kdor je navajen zjutraj dlje čas poležat, ga pač pustiš, tako kot si želi, torej da ga pustiš, da poleži, pa ga pač nekoliko kasneje opraviš jutranjo nego pri njem.                                                               | Upoštevan:<br>- življenjski ritem          |
| Naši stanovalki, ki si je prejšnji teden zaželela, da ji spečemo v skupini torto za rojstni dan, pa smo jo.                                                                                                                        | Upoštevane:<br>- želje                     |
| Torej tega je zdaj več, uresničevanje želja stanovalcev.                                                                                                                                                                           | Upoštevane:<br>- želje                     |
| <b>Zasebnost stanovalcev z demenco (pred uvedbo gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                          |                                            |
| Zasebnost je sigurno najboljša v enoposteljnih.                                                                                                                                                                                    | Največja zasebnost:<br>- enoposteljne sobe |
| Vendar pa se zasebnost povečuje v primeru, ko ima posameznik obisk svojcev ali drugih oseb, z uporabo zimskega vrta ali uporabo zunanje terase.                                                                                    | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| Seveda po potrebi in če do tega pride, v triposteljne sobe lahko namestimo tudi pregrado, če so potrebni posebni posegi ali je potrebno zagotoviti dodatno zasebnost pri izvajanju osebne nege in oskrbe, tudi v primeru umiranja. | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| Mi stanovalčevo zasebnost spoštujemo, če se le da.                                                                                                                                                                                 | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| <b>Zasebnost stanovalcev z demenco (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                            |                                            |
| Uvajanje gospodinjskih skupin je z obnovo skupnega prostora prineslo možnost nenehne uporabe skupnega prostora.                                                                                                                    | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| Če pa posamezni stanovalec z demenco želi ali nakazuje potrebo po umiku iz skupnega prostora, se mu to seveda zagotovi.                                                                                                            | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| Je pa razlika od prej.                                                                                                                                                                                                             | Sprememba:<br>- zasebnost                  |
| Kdor hoče zjutraj lahko malo dlje poleži in mu kasneje postrežemo zajtrk. Tudi kakšno posebno željo izpolnimo, če lahko.                                                                                                           | Zagotavljanje zasebnosti                   |
| <b>Arhitekturne spremembe</b>                                                                                                                                                                                                      |                                            |

|                                                                                                                                                                                                                            |                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| Obnovili smo skupni prostor in s to prenovo smo dobili večji skupni prostor.                                                                                                                                               | Večji prostor                                 |
| Glavna arhitekturna sprememba je osrednja kuhinja s kuhinjskih pultom in pohištvo.                                                                                                                                         | Osrednja kuhinja                              |
| Arhitekturno ni drugih sprememb, kakor jedilnice, ki je tukaj v osrčju oddelka.                                                                                                                                            | Jedilnica                                     |
| Vse te stene podrli in razširili prostor v atrij.                                                                                                                                                                          | Večji prostor                                 |
| Stene so steklene, tako da so prostori svetli.                                                                                                                                                                             | Osvetljenost prostorov                        |
| So nam povečal prostor.                                                                                                                                                                                                    | Večji prostor                                 |
| Ampak menim, da bi lahko bil še večji.                                                                                                                                                                                     | Želja še po večjem prostoru                   |
| <b>Prednost gospodinjskih skupin</b>                                                                                                                                                                                       |                                               |
| Če se kuha na enoti, se spodbuja hranjenje,                                                                                                                                                                                | Izboljšanje:<br>- hranjenja                   |
| tudi apetit z vonjavami in videnim.                                                                                                                                                                                        | Izboljšanje:<br>- apetita                     |
| Prav tako se izboljša lastna aktivnost pri hranjenju.                                                                                                                                                                      | Ohranjanje samostojnosti                      |
| Prav tako pa je več druženja.                                                                                                                                                                                              | Druženje                                      |
| Tako je aktivnost pri prehranjevanju izboljšana.                                                                                                                                                                           | Izboljšanje:<br>- prehranjevanja              |
| S spodbujanjem spomina preko tipa, vonjam, okusa se jih lažje animira za pomoč in sodelovanje pri pripravi mize in prostor, nekateri smo sedejo in čakajo na postrežen zajtrk, drugi potem pospravijo mize, jih pobrišejo. | Aktiviranje stanovalcev                       |
| Skladno z uvajanjem gospodinjskih skupin opazamo v dopoldanskem času več umirjenega gibanja,                                                                                                                               | Več umirjenega gibanja                        |
| ni opaziti neke nervoze,                                                                                                                                                                                                   | Ni nervoze                                    |
| vse se dogaja spontano in neprisiljeno.                                                                                                                                                                                    | Spontano, neprisiljeno dogajanje              |
| Želimo stanovalcem omogočiti ustrežnejše doživljanje skupnosti oz. druženja v skupinski kuhinji.                                                                                                                           | Doživljanje skupnosti                         |
| V gospodinjski skupini se bo življenje odvijalo spontano                                                                                                                                                                   | Spontano življenje                            |
| z možnostjo čim večjega vključevanja,                                                                                                                                                                                      | Vključevanje stanovalcev                      |
| spodbujanja stanovalcev k interakciji, opazovanju, komunikaciji                                                                                                                                                            | Vključevanje stanovalcev                      |
| in sodelovanju v smislu aktivnega sooblikovanja dnevnega ritma,                                                                                                                                                            | Sodelovanje stanovalcev                       |
| z upoštevanjem bistvenih značilnosti posameznikovih življenjskih zgodb.                                                                                                                                                    | Upoštevanja:<br>- biografija stanovalca       |
| Se pa gre v tej smeri, da se počutijo tako kot doma, da delajo takšne stvari, kot so jih delali, včasih doma.                                                                                                              | Spodbujanje domačnosti                        |
| Bistvo gospodinjske skupine je pa to, da se ustvari občutek domačega ognjišča.                                                                                                                                             | Spodbujanje domačnosti                        |
| Drugače pa so povečini eno in dvoposteljne sobe.                                                                                                                                                                           | Organizacija gospodinjske skupine             |
| Da je čisto drug občutek, kot pa da se vse kuha v centralni kuhinji.                                                                                                                                                       | Boljše vzdušje                                |
| Je pa vzdušje čisto drugo.                                                                                                                                                                                                 | Boljše vzdušje                                |
| Ljudje z demenco so bolj umirjeni,                                                                                                                                                                                         | Več umirjenega gibanja                        |
| menim, da te ljudje z kuhanjem hrane, kar pomiriš.                                                                                                                                                                         | Pozitivni učinki:<br>- priprava hrane         |
| Rekla bi lahko, da smo navajeni drug drugega.                                                                                                                                                                              | Sodelovanje                                   |
| Jaz opažam spremembo v počutju.                                                                                                                                                                                            | Boljše počutje                                |
| Sedaj se spodbuja bolj domače počutje.                                                                                                                                                                                     | Bolj domače počutje                           |
| Moram pa še enkrat poudariti, da naše stanovalce pripravna hrane na oddelku zelo pritegne,                                                                                                                                 | Pozitivni učinki:<br>- priprava hrane         |
| Ko začnemo kuhati so vedno vsi takoj okoli kuhinjskega pulta in gledajo, kaj se dogaja.                                                                                                                                    | Aktiviranje stanovalcev                       |
| Ima velik vpliv na ljudi, kajti sedaj bi lahko rekla, da so stanovalci bolj umirjeni in pritegne njihovo pozornost.                                                                                                        | Več umirjenega gibanja                        |
| <b>Pomanjkljivosti gospodinjskih skupin</b>                                                                                                                                                                                |                                               |
| Pomanjkljivosti spremljamo sprotno,                                                                                                                                                                                        | Sprotno spremljanje                           |
| po potrebi prilagajamo, v ta namen so izvedene tedenske intervizije, na katerih predvidevamo težave in poskušamo                                                                                                           | Sprotno spremljanje:<br>- predvidevanje napak |

|                                                                                                                                                                             |                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| odpraviti nastale, če je možno.                                                                                                                                             | - odpravljanje napak                                             |
| Glavna pomanjkljivost je število zaposlenih, kajti ugotavljamo, da je normativ kadra neustrezen.                                                                            | Neustrezen normativ kadra                                        |
| Sproti odpravljamo tudi organizacijske prepreke, prilagajamo način izvedbe,                                                                                                 | Sprotno spremljanje:<br>-odpravljanje organizacijskih preprek    |
| prostorsko organizacijo, imamo možnost, da uporabimo še zimski vrt, se pravi, da skupino razdelimo na dve manjši skupini in je tako obvladljivejše delo in same aktivnosti. | Sprotno spremljanje:<br>- urejanje prostorske organizacije       |
| Kadrovsko so pa velikokrat kar precej omejeni.                                                                                                                              | Neustrezen normativ kadra                                        |
| Da nimamo toliko kadra, kot bi si mi želeli.                                                                                                                                | Neustrezen normativ kadra                                        |
| Če bi bili kadri takšni kot je treba, bi se dalo tukaj še veliko narediti, boljše.                                                                                          | Neustrezen normativ kadra                                        |
| Malce je problemu tudi, ker je še vedno nekaj triposteljnih sob.                                                                                                            | Organizacija gospodinske skupine                                 |
| Da bi dali vse iz postelj ven, kar je namen gospodinske skupine, nimamo kam.                                                                                                | Želja po še večjem prostoru                                      |
| Potrebujemo več ljudi, torej večji kader;                                                                                                                                   | Neustrezen normativ kadra                                        |
| Malce težav je s tem, da so skupina kar zelo velike.                                                                                                                        | Velikost gospodinske skupine                                     |
| <b>Dnevne, tedenske aktivnosti (pred uvedbo gospodinskih skupin)</b>                                                                                                        |                                                                  |
| Do sedaj so se izvajale dnevne aktivnosti glede na sposobnosti stanovalcev,                                                                                                 | Upoštevana:<br>- sposobnosti stanovalcev                         |
| glede na razpoložljivost skupnih prostorov.                                                                                                                                 | Organizacija skupine                                             |
| Tako smo imeli eno veliko skupino, ki je bila neobvladljiva.                                                                                                                | Organizacija skupine                                             |
| Aktivnosti se niso izvajale skladno z biografijami,                                                                                                                         | Neupoštevana:<br>- biografija                                    |
| enolične,                                                                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- enolične                                        |
| pogosto izbrane neustrezno, glede na preostale sposobnosti stanovalcev.                                                                                                     | Aktivnosti:<br>- neustrezno izvajanje                            |
| Pogosto tudi niso bile poenotene, kakor tudi ne pristopi do stanovalcev.                                                                                                    | Aktivnosti:<br>- nepoenotenost                                   |
| Aktivnosti so izvajali zaposleni na enoti,                                                                                                                                  | Aktivnosti izvajajo:<br>- zaposleni ne enoti                     |
| v delo niso bili vključeni ne socialna delavka                                                                                                                              | Ne vključenost pri izvajanju aktivnosti:<br>- socialne delavke   |
| ne delovna terapevtka.                                                                                                                                                      | Ne vključenost pri izvajanju aktivnosti:<br>- delovne terapevtke |
| Pogosto so jih izvajali eni in isti zaposleni, ki so se čutili sposobne in inovativne, ostali so izvajali nego in oskrbo, ki je tipično za zdravstveno ustanovo.            | Aktivnosti izvajajo:<br>- eni in isti                            |
| Do sedaj aktivnosti niso bile tako prilagojene sposobnostim stanovalcem.                                                                                                    | Aktivnosti:<br>Neprilagojene                                     |
| <b>Dnevne, tedenske aktivnosti (po uvedbi gospodinskih skupin)</b>                                                                                                          |                                                                  |
| Popolnoma nov program je uvedba gospodinskih skupin.                                                                                                                        | Nov program:<br>- gospodinska skupina                            |
| Prešli smo v pripravo ustreznih tedenskih oziroma dnevnih aktivnostih, ki so bile prilagojene stopnji demence.                                                              | Aktivnosti:<br>- prilagojene stopnji demence                     |
| Vključili sta se socialni delavki z validacijsko skupino za težje oblike demence.                                                                                           | Vključenost pri izvajanju aktivnosti:<br>- socialne delavke      |
| Delovna terapevtka s skupino za lažjo stopnjo demence, za ohranjanje kognitivnih sposobnosti.                                                                               | Vključenost pri izvajanju aktivnosti:<br>- delovne terapevtke    |
| Zdaj potekajo aktivnosti vsak dan, od ponedeljka do petka.                                                                                                                  | Aktivnosti izvajajo:<br>- vsak dan                               |
| Tedensko pripravlja socialna delavka v sodelovanju z ostalimi zaposlenimi.                                                                                                  | Aktivnosti:<br>- Timska priprava                                 |
| Spremembe aktivnosti oz. plana so možne vsak dan.                                                                                                                           | Aktivnosti:<br>- sprotne prilagajajo                             |
| Več je gibanja na prostem.                                                                                                                                                  | Aktivnosti:<br>- več gibanja na prostem                          |
| Aktivnosti so prilagojene,                                                                                                                                                  | Aktivnosti:<br>- prilagojene posamezniku                         |
| namenjene ohranjanju kognitivnih sposobnosti za tiste z                                                                                                                     | Aktivnosti namenjene:                                            |

|                                                                                                                                                                                         |                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| lažjo obliko demence.                                                                                                                                                                   | - ohranjanju kognitivnih sposobnosti                            |
| Za ohranjanje gibalnih sposobnosti za vse,                                                                                                                                              | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju gibalnih sposobnosti      |
| ohranjanje identitete in integritete za stanovalce z napredujočo stopnjo demence.                                                                                                       | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju identitete in integritete |
| V programe se vključujejo tudi prostovoljci, ki prihajajo tedensko in skrbijo za dvig družabništva in ohranjanju socialnih mrež, ter socializacije.                                     | Pomoč pri aktivnostih:<br>- prostovoljci                        |
| Sodelujemo tudi z osnovnimi šolami, s Srednjo zdravstveno šolo, Karitasom, Društvom upokojencev, župnijo, z Združenjem zahodno štajerske pokrajine za pomoč demenci Spominčica Šentjur. | Pomoč pri aktivnostih:<br>- šole<br>- društva                   |
| Programe izvajajo, če je mogoče te gospodinje, ki so se za to izobrazile in se poučile o demenci.                                                                                       | Aktivnosti izvajajo:<br>- gospodinja                            |
| Da se daje večji poudarek tej pripravi hrane.                                                                                                                                           | Nov program:<br>- priprava hrane                                |
| Da se danes ne izvajajo aktivnosti, ki jim naprimer niso tako domače.                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- so ljudem poznane<br>- so ljudem domače        |
| Igranje družabnih iger ali kaj podobnega, ali kakšnemu barvanju, tega se res poskušamo izogibati.                                                                                       | Aktivnosti:<br>- ni barvanja                                    |
| Aktivnosti nam sedaj, vsak teden znova, predlaga socialna delavka.                                                                                                                      | Aktivnosti:<br>- predlaga socialna delavka                      |
| Se pa seveda vsak dan prilagajajo, glede na počutje stanovalcev, glede na vremenske razmere, če so kakšni prazniki.                                                                     | Aktivnosti:<br>- dnevno prilagajajo                             |
| Aktivnosti namenjene njihovem ohranjanju spomina.                                                                                                                                       | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju spomina                   |
| Prav tako poskušamo ohranjanje njihove sposobnosti, ki so še prisotne;                                                                                                                  | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju sposobnosti               |
| njihovemu dobremu počutju na oddelku.                                                                                                                                                   | Aktivnosti namenjene:<br>- dobremu počutju                      |
| Dejavnosti namenjene navezovanju stikov med seboj, torej med stanovalci samimi,                                                                                                         | Aktivnosti namenjene:<br>- druženju                             |
| da se tukaj stkejo nove socialne vezi.                                                                                                                                                  | Aktivnosti namenjene:<br>- navezovanju novih socialnih vezi     |
| Nova dejavnost, ki jo izvajamo sedaj v gospodinjstvi enoti je priprava hrane,                                                                                                           | Priprava hrane:<br>- v gospodinjstvi skupini                    |
| tako postopoma uvajamo zajtrk,                                                                                                                                                          | Priprava zajtrka:<br>- v gospodinjstvi skupini                  |
| nato pa bomo postopoma začeli uvajati tudi pripravo večerje v gospodinjstvi skupini.                                                                                                    | Priprava večerje:<br>- v prihodnje v gospodinjstvi skupini      |
| Torej ostale aktivnosti pa so se izvajale že prej,                                                                                                                                      | Aktivnosti:<br>- ohranjanje starih aktivnosti                   |
| razen priprave hrane, ni sedaj nekaj novega.                                                                                                                                            | Nov program:<br>- priprava hrane                                |
| Redno se vključujejo v izvajanje dejavnosti socialna služba doma                                                                                                                        | Vključenost:<br>- socialne službe                               |
| pa delovna terapija.                                                                                                                                                                    | Vključenost:<br>- delovne terapije                              |
| Vključuje se Kmetijska šola Šentjur.                                                                                                                                                    | Vključenost:<br>- Kmetijske šole Šentjur                        |
| Ni bilo nekakšnih sprememb.                                                                                                                                                             | Aktivnosti:<br>- ni večjih sprememb                             |
| Glavna razlika je le to, da sedaj tukaj več kuhamo,                                                                                                                                     | Aktivnosti:<br>- več kuhanja                                    |
| nekih drugih popolnoma novih programov pa na žalost še ni.                                                                                                                              | Novih programov:<br>- jih ni                                    |
| Dejavnosti so namenjene tako spominskim funkcijam,                                                                                                                                      | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju spominskih funkcij        |
| da jih s temi programi usmerjamo v to, da bi posamezniki čim dlje sami jedli.                                                                                                           | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanju samostojnosti stanovalcev |
| Prav tako je pomembno, da jih opomnimo, da gredo na                                                                                                                                     | Aktivnosti namenjene:                                           |

|                                                                                                                                                                                                                               |                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| WC še sami, kajti veliko je še takih, ki lahko gredno sami ne WC, torej ne potrebujejo pleničke, samo potrebno jih je nenehno opominjati, da gredo.                                                                           | - ohranjanju samostojnosti stanovalcev                              |
| Torej treba ji je omogočiti, da so čim dlje samostojni.                                                                                                                                                                       | Aktivnosti namenjene:<br>- ohranjanje samostojnosti stanovalcev     |
| <b>Sodelovanje s svojci (pred uvedbo gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                |                                                                     |
| Svojci so se do sedaj, dnevno, tedensko in po presoji, individualno vključevali v enoto v smislu obiskov.                                                                                                                     | Vključevane:<br>- po lastni presoji                                 |
| Pred sprejemom in ob začetku namestitve so svojci sodelovali pri izdelavi življenjske zgodbe stanovalca z demenco.                                                                                                            | Pomoč svojcev:<br>- pri izdelavi biografije                         |
| Sodelovali smo pri raznih skupnih prireditvah,                                                                                                                                                                                | Skupne prireditve                                                   |
| pri izvedbi krajših izletov v okolici doma,                                                                                                                                                                                   | Krajši izleti                                                       |
| pri piknikih in drugih srečanjih in prireditvah.                                                                                                                                                                              | Pikniki                                                             |
| Mi kot zdravstvo jih obveščamo za vsake spremembe, ki nastanejo v zdravstvenem stanju, to smo počeli že prej.                                                                                                                 | Obveščanje o zdravstvenem stanju                                    |
| <b>Sodelovanje s svojci (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                  |                                                                     |
| Svojcem je v gospodinjski skupini omogočeno tudi sodelovanje pri oskrbi, v smislu pomoči pri kopanju oziroma tuširanju, urejanju zjutraj ali pri večerni negi in stimuliranju pri počitku.                                    | Vključevane svojcev:<br>- pri oskrbi (kopanje, urejanje zjutraj...) |
| So partnerji pri oblikovanju aktivnosti v gospodinjski skupini.                                                                                                                                                               | Vključevanje svojcev:<br>- sooblikovanju aktivnosti                 |
| V smislu sestavljanju oziroma podajanju manjkajočih podatkov za izdelavo življenjske zgodbe posameznika.                                                                                                                      | Pomoč svojcev:<br>- pri izdelavi biografije                         |
| Sodelujejo pri skupnih akcijah in izvedbi skupnih delavnic.                                                                                                                                                                   | Vključevanje svojcev:<br>- pri izvedbi delavnic                     |
| Čedalje več je tega, da jih poskušamo vključiti v samo domsko življenje.                                                                                                                                                      | Vključevanja svojcev:<br>- več                                      |
| Spodbujamo jih, da bi obiskovali stanovalce čim večkrat ...                                                                                                                                                                   | Spodbujanje k obiskovanju svojcev                                   |
| jih vabimo, da se vključijo v te aktivnosti,                                                                                                                                                                                  | Vključevanje svojcev:<br>- v aktivnosti                             |
| tudi povabimo na prireditve                                                                                                                                                                                                   | Prireditve                                                          |
| in tudi na same aktivnosti na oddelku.                                                                                                                                                                                        | Vključevanje svojcev:<br>- v aktivnosti                             |
| Tako da tukaj je tudi več sodelovanja s svojci, kot je bilo včasih.                                                                                                                                                           | Sodelovanje s svojci:<br>- več                                      |
| Nasplošno se svojci zelo dobro odzivajo, če so dobro seznanjeni.                                                                                                                                                              | Sodelovanje s svojci:<br>- dobro                                    |
| Svojci, se lahko sodeluje tudi s pomočjo društva Spominčice.                                                                                                                                                                  | Sodelovanju s svojci:<br>- vključevanje Spominčice                  |
| Oni organizirajo zelo veliko predavanj na temo demence in to je lahko zelo koristno za svojce in tudi druge.                                                                                                                  | Predavanja                                                          |
| ...kar veliko sodelujemo s svojci.                                                                                                                                                                                            | Sodelovanja s svojci:<br>- veliko                                   |
| Se zelo pozna to, da smo v gospodinjskih skupini ves čas isti zaposleni, torej smo stalni, lažje srečujemo s svojci in si izmenjujemo, kakšne pomembne informacije.                                                           | Sodelovanje s svojci:<br>- lažje                                    |
| So svojci z našim sodelovanjem kar zadovoljni.                                                                                                                                                                                | Svojci zadovoljni s sodelovanjem                                    |
| ...da ne potrebujejo več pomoči.                                                                                                                                                                                              | Mnenje, če svojci potrebujejo še več sodelovanja:<br>-Ne            |
| <b>Oblike pomoči, ki so namenjene svojcem</b>                                                                                                                                                                                 |                                                                     |
| Da, kajti potrebujejo pomoč in podporo.                                                                                                                                                                                       | Pomoč in podporo sorodnikom                                         |
| Zlasti na začetku ob vselitvi svojcev v dom. S sprejemom svojca v dom stiska pri njih ni končana, pogosto se potencira, saj sedaj niti več ne opravljajo vloge negovalca, so v neki drugi vlogi, včasih je ta še bolj boleča. | Ob vselitvi svojca                                                  |
| Svojci potrebujejo veliko sprotne informacij,                                                                                                                                                                                 | Sprotno obveščanje                                                  |
| smo jim ves čas na voljo, tudi strokovni delavci, ne le neposredno zaposleni na enoti.                                                                                                                                        | Sodelovanje                                                         |
| Tudi s svojci je nujno govoriti oziroma jim predstaviti koncept gospodinjskih skupin, saj postavljamo v tem                                                                                                                   | Predstavitve koncepta gospodinjskih skupin                          |

|                                                                                                                                                                                              |                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| primeru, v ospredje potrebe in želje stanovalcev z demenco in ne svojca, sploh glede ritma in urejanja, nege in oskrbe.                                                                      |                                                      |
| Delavci na oddelku, ko prihajajo svojci na obisk, posvetijo tudi njim čas.                                                                                                                   | Podpora in pomoč svojcem                             |
| Tudi v procesih ko nekdo umira, veliko časa namenimo svojcem. Se pogovarjamo z njimi.                                                                                                        | Pogovor                                              |
| Povabi se jih na sestanke, torej skupne.                                                                                                                                                     | Sestanki                                             |
| <b>Spremembe v vlogi socialne delavke</b>                                                                                                                                                    |                                                      |
| Ob postopnem uvajanju koncepta gospodinjskih skupin je vloga socialne delavke enaka.                                                                                                         | Vloga socialne delavke:<br>- enaka                   |
| S tem, da skrbim tudi za uvedbo koncepta,                                                                                                                                                    | Skrb za uvedbo koncepta                              |
| sem zanj odgovorna,                                                                                                                                                                          | Odgovorna za koncept                                 |
| redno spremljam rezultate.                                                                                                                                                                   | Spremljanje rezultatov                               |
| Po potrebi prilagam in spreminjam ustaljen in dogovorjen način posameznih korakov do uvedbe gospodinjskih skupin.                                                                            | Prilagajanje posameznih korakov                      |
| Sem na nek način koordinatorka,                                                                                                                                                              | Koordinatorica                                       |
| na skupnosti za osebe z demenco vodim validacijsko skupino in sicer 1x tedensko, ki je namenjena stanovalcem z napredujočo demenco.                                                          | Vodja validacijske skupine                           |
| Biografijo mora praviloma zapisati stanovalec sam, če pa ni možno, jo zapiše po njegovem pripovedovanju najožji svojec ali zaposleni v domu, če ni svojcev, to pa je potem socialna delavka. | Pomoč pri pisanju biografije stanovalca              |
| Je zelo pomembna njena vloga,                                                                                                                                                                | Pomembna vloga                                       |
| mora sodelovati kot vodja oddelka.                                                                                                                                                           | Vodja oddelka                                        |
| Da sodeluje z zdravstvom in da se vključuje v sam program                                                                                                                                    | Sodeluje z zdravstvenim kadrom                       |
| se rešujejo problemi skupaj,                                                                                                                                                                 | Skupno reševanje problemov                           |
| da se skupaj zastavijo cilji,                                                                                                                                                                | Skupno postavljanje ciljev                           |
| da se skupaj naredi načrt.                                                                                                                                                                   | Skupno načrtovanje                                   |
| zelo se zna vključiti,                                                                                                                                                                       | Dobra sodelavka                                      |
| vodi eno skupino, validacijsko skupino                                                                                                                                                       | Vodja validacijske skupine                           |
| se aktivno vključuje v dogajanje na demenci.                                                                                                                                                 | Vključena v gospodinjsko skupino:<br>- aktivno       |
| Da bi se nekaj prav spremenilo v njeni vlogi ne bi rekla, je pa res da je sedaj več na oddelku.                                                                                              | Sprememba:<br>- več v gospodinjski skupini           |
| Socialna delavka kar »fajn« vključuje.                                                                                                                                                       | Vključena v gospodinjsko skupino:<br>- dobro         |
| Naša Beti je res začela delat tako, kot so nas učili na teh izobraževanjih,                                                                                                                  | Pobudnik gospodinjskih skupin                        |
| ona redno hodi na oddelke,                                                                                                                                                                   | Vključena v gospodinjsko skupino:<br>- redno         |
| vodi validacijsko skupino,                                                                                                                                                                   | Vodja validacijske skupine                           |
| če kje nastopijo težave, vedno pride na pomoč,                                                                                                                                               | Pomoč ostalim zaposlenim                             |
| ona zelo veliko naredi na tej naši enoti.                                                                                                                                                    | Vključena v gospodinjsko skupino:<br>- veliko        |
| Obljubila nam je vso pomoč, če jo bomo kjerkoli potrebovali, tekem uvajanje gospodinjskih skupin.                                                                                            | Pomoč zaposlenim                                     |
| Da, je res krasna oseba.                                                                                                                                                                     | Krasna oseba                                         |
| Ona zna najti zelo dober in učinkovit način, da se vse lepo razreši.                                                                                                                         | Uspešna pri reševanju težav                          |
| Ja se je, spremenila njena vloga.                                                                                                                                                            | Sprememba:<br>- vloga socialne delavke               |
| Beti zelo dobro ve, kako delati v skupinah z demenco.                                                                                                                                        | Skrb za uvedbo koncepta                              |
| Zdaj ima enkrat tedensko intervizije z delavci na našem oddelku.                                                                                                                             | Intervizije                                          |
| Velikokrat pride na oddelek in se s stanovalci pogovarja.                                                                                                                                    | Vključevanje v gospodinjsko skupino:<br>- velikokrat |
| <b>Metode dela, ki jih uporabljajo pri svojem delu</b>                                                                                                                                       |                                                      |
| Delam po metodi inovativne validacije.                                                                                                                                                       | Inovativna validacija                                |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| Prvine validacije in inovativne validacije so v domu deloma uporabljali že nekateri zaposleni na tej enoti, ne pa vsi.                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Inovativna validacija:<br>- nekateri uporabljali, nekateri ne           |
| Po začetku uvajanja gospodinjske skupine se to uvaja hkrati; saj je temelj inovativne validacije ne samo poznavanje demence in tehnik za lažji in uspešnejši pristop k osebi z demenco, temveč tudi za poznavanje in prepoznavanje posameznikovih telesnih, duševnih, čustvenih, socialnih razsežnosti posameznikovega življenja in življenjskega okolja, v katerem je do sprejema v dom posameznik živel. | Inovativna validacija z gospodinjskimi skupinami                        |
| Gre za negovalno odnosni koncept dela z osebami z demenco, v katerem izhajamo iz sveta osebe z demenco.                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Negovalno odnosni koncept                                               |
| Nekih posebnim metod dela nimamo,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Ni posebnih metod dela                                                  |
| gre za individualno obravnavo ljudi,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Individualna obravnava                                                  |
| vodenje ljudi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Aktiviranje stanovalcev                                                 |
| Zelo pomembno je, da ne delaš namesto njih,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                    |
| da vidiš, kaj še lahko posameznika sam naredi,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Upoštevanje.<br>- potreb stanovalcev                                    |
| da vidiš in veš, kaj posameznika razveseli in da ga poskušaš v te dejavnosti vključiti, ki ga razveseljujejo;                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Upoštevanje:<br>- želja stanovalcev                                     |
| da jih poskušamo čim bolj usmerjati in voditi pri stvareh, ki jih še zmore sam.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                    |
| Vendar takšen način dela oz. takšne metode smo uporabljali že prej.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Ni sprememb:<br>- metode dela                                           |
| Jim vzpodbujamo misli, torej razne miselne vaje izvajamo.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Miselne vaje                                                            |
| Igra, ki je namenjena spretnostim, torej ta je namenjena predvsem prstnim gibanjem, torej, da migajo s prsti in uporabljajo prste.                                                                                                                                                                                                                                                                         | Ohranjanje samostojnosti stanovalcev                                    |
| So nas pa sedaj na izobraževanju podrobneje seznanili z inovativno validacijo, o kateri prej nismo toliko vedeli.                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Nova metoda:<br>- inovativna validacija                                 |
| <b>Sodelovanje med strokovnimi timi (pred uvedbo gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                         |
| Kot socialna delavka se do sedaj v konkretno delo z uporabniki na tej enoti nisem vključevala.                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Nesodelovanje strokovnih timov:<br>- pri konkretnem delu s posameznikom |
| Le pri izvedbi oziroma pri pripravi življenjske zgodbe,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Sodelovanje strokovnih timov:<br>-pri pripravi življenjske zgodbe       |
| pri reševanju sprotne problematike,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Sodelovanje strokovnih timov:<br>-pri reševanju problemov               |
| pri predstavitvi novih sprejemov oziroma stanovalcev na enoto,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Sodelovanje strokovnih timov:<br>-pri sprejemih                         |
| pri delu s svojci.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Sodelovanje strokovnih timov:<br>-pri delu s svojci                     |
| <b>Sodelovanje med strokovnimi timi (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                         |
| Timsko delo je vzpostavljeno, ravno pri interviziji in pri izdelavi individualnih načrtov.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Sodelovanje strokovnih timov                                            |
| Delo poteka kontinuirano.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Kontinuirano delo                                                       |
| Menim, da dobro sodelujemo.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- dobro                                |
| Po uvedbi gospodinjskih skupin je sodelovanja več                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- več                                  |
| in je tudi dosti bolj uspešno.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- bolj uspešno                         |
| Zdaj pa se aktivno vključuje tudi socialna delavka.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- vključena socialne delavka           |
| Tudi delovna terapevtka sedaj vodi enkrat teden skupino dementnih stanovalcev.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- vključena delovna terapevtka         |
| <b>Odnos socialne delavke z ljudmi z demenco</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                         |
| ves čas prisoten odnos v smislu enakovrednega partnerstva                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Enakovredno partnerstvo:<br>- ves čas                                   |
| zelo dober odnos do ljudi z demenco                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Zelo dober odnos                                                        |
| Ne, da bi se njen odnos kaj spremenil, nisem opazila, ves čas je ta odnos zelo dober.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Ni sprememb.                                                            |
| <b>Izobraževanje na področju demence in gospodinjskih skupin</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                         |

|                                                                                                                                                                                                                  |                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| Izobraževanja s področja dela z osebami z demenco sem se v preteklosti udeleževala preko podjetja FIRIS Imperl Logatec.                                                                                          | Podjetje FIRIS Imperl Logatec                                             |
| Udeležila sem se več letnih izobraževalnih seminarjev, tudi samostojnih in kasneje tudi nadaljevalnih.                                                                                                           | Več letni izobraževalni seminarji                                         |
| Nekaj malega sem se izobraževala tudi preko Socialne zbornice Slovenije.                                                                                                                                         | Socialna zbornica Slovenije                                               |
| Zaposleni se sproti izobražujejo, torej predvsem interno,                                                                                                                                                        | Interno izobraževanje:<br>- zdravstvenega osebja                          |
| dodatno izobraževanje za gospodinje v socialno varstvenih zavodih pa so se udeležili izobraževanje preko Firisa Imperl.                                                                                          | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- nekatere zaposlene                     |
| Se zaposleni udeležili strokovne ekskurzije v tujini, kjer so si ogledali gospodinjске skupine,                                                                                                                  | Ogled domov v tujini                                                      |
| prav tako pa smo si ogledali slovenske domove, ki deloma sledijo konceptu gospodinjских skupin.                                                                                                                  | Ogled domov v Sloveniji                                                   |
| Nekatere zaposlene so imele izobraževanje za gospodinjjo.                                                                                                                                                        | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- nekatere zaposlene                     |
| nam je predstavil in arhitekturno in tudi organizacijsko, kako naj bi izgledala gospodinjска skupina in kako naj bi vse skupaj potekalo.                                                                         | Arhitekturna in organizacijska predstavitev                               |
| Pogledat smo domove, tako v Sloveniji                                                                                                                                                                            | Ogled domov v Sloveniji                                                   |
| kot tudi v tujini.                                                                                                                                                                                               | Ogled domov v tujini.                                                     |
| Izobraževala sem se eno leto in pol,                                                                                                                                                                             | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- eno leto in pol                        |
| enkrat do dvakrat ne mesec po dva dni.                                                                                                                                                                           | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- enkrat do dvakrat na mesec             |
| Sedaj pa zaključujemo to izobraževanje in imamo junija izpit.                                                                                                                                                    | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- zaključni izpit                        |
| Vmes pa smo že pisali razne seminarske naloge, ki so bile obvezne.                                                                                                                                               | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- seminarske naloge                      |
| Udeležili sva se le dve zaposleni na tem oddelku.                                                                                                                                                                | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- dve zaposleni                          |
| Imeli sva nalogo, da smo vsake toliko čas podali svoja pridobljena znanja naprej, torej našim ostalim zaposlenim v gospodinjски skupini.                                                                         | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- informiranje ostalih zaposlenih        |
| Me pa jih tudi sedaj opozarjamo, na kaj vse je potrebno biti pozoren pri ljudeh z demenco.                                                                                                                       | Izobraževanje za gospodinjjo:<br>- Sprotno opozarjanje ostalih zaposlenih |
| <b>Vloga zdravstvene službe (pred uvedbo gospodinjских skupin)</b>                                                                                                                                               |                                                                           |
| Vloga zdravstvene službe je bila v ospredju,                                                                                                                                                                     | Najpomembnejša zdravstvena vloga                                          |
| saj je bil koncept izrazito zdravstveno negovalno naravnan.                                                                                                                                                      | Zdravstveno negovalni koncept dela                                        |
| <b>Vloga zdravstvene službe (po uvedbi koncepta gospodinjских skupin)</b>                                                                                                                                        |                                                                           |
| Z uvajanjem koncepta gospodinjских skupin se vloga prilagaja,                                                                                                                                                    | Spremembe v zdravstveni vlogi:<br>- prilagaja                             |
| spreminja, saj negovalni kader postopoma prevzema vlogo gospodinje, ki je osrednja oseba v gospodinjски skupini, ki zaznava in prepozna, ter skrbi za zagotavljanje vseh potreb, ne samo zdravstveno negovalnih. | Sprememba v zdravstveni vlogi:<br>- spreminja                             |
| ...ki je zaposlen na tej enoti, je stalen,                                                                                                                                                                       | Stalni kader                                                              |
| poleg tega pa je bil v večini primerov tudi ustrezno izobražen na področju dela z osebami z demenco in na področju ustreznih pristopov do njih samih.                                                            | Izobražen kader                                                           |
| ...metode validacije in inovativne validacije.                                                                                                                                                                   | Validacija in inovativna validacija                                       |
| Naj bi se malce izničila vloga zdravstvene službe.                                                                                                                                                               | Sprememba v zdravstveni vlogi:<br>- izničena vloga                        |
| Pri nas pa so ti oddelki takšni, da večina teh ljudi že rabi celotno nego.                                                                                                                                       | Pomembno zdravstvo                                                        |
| Tukaj pri nas je zaradi tega še velika potreba po zdravstvenih storitvah.                                                                                                                                        | Pomembno zdravstvo                                                        |
| Tudi svojci, so tukaj navajeni, da se ukrepa, da pride zdravnik.                                                                                                                                                 | Pomembno zdravstvo                                                        |
| Menim, da je še zdravstvo vedno zelo pomembno.                                                                                                                                                                   | Pomembno zdravstvo                                                        |
| V glavnem moja najpomembnejša vloga je pri pripravi                                                                                                                                                              | Najpomembnejša vloga gospodinje:                                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| zajtrka                                                                                                                                                                                                                                                | -priprava zajtrka                                                   |
| pa pri aktivnostih, ki se izvajajo dopoldne in popoldne v skupini.                                                                                                                                                                                     | Pomembna vloga gospodinje<br>-dopoldanske in popoldanske aktivnosti |
| Hmm, če so kakšne spremembe, v moji vlogi, ne vem, kaj bi rekla.                                                                                                                                                                                       | Sprememba v zdravstveni vlogi:<br>- ne                              |
| Sedaj imam še več dela, sam to ni nobena takšna težava, ki bi me bremenila.                                                                                                                                                                            | Sprememba v zdravstveni vlogi:<br>- več dela                        |
| Mi je fajn.                                                                                                                                                                                                                                            | Zadovoljstvo z delom                                                |
| ...mi je delo všeč.                                                                                                                                                                                                                                    | Zadovoljstvo z delom                                                |
| <b>Odnos zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco (pred uvedbo gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                |                                                                     |
| Menim, da je bil poprej izrazito nadrejen stanovalcu.                                                                                                                                                                                                  | Nadrejen stanovalcu                                                 |
| <b>Odnos zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco (po uvedbi gospodinjskih skupin)</b>                                                                                                                                                                  |                                                                     |
| Tako oblikovani gospodinjski skupnosti in z znanjem, ki ga zaposleni imajo, ustvarja enakovreden odnos med negovalci in stanovalci z demenco                                                                                                           | Enakovreden                                                         |
| oziroma je ta vzajemen.                                                                                                                                                                                                                                | Vzajemen                                                            |
| Mi smo tukaj zaradi njih.                                                                                                                                                                                                                              | Enakovreden                                                         |
| Ne bi rekla, da se je spremenil, mi se že vseskozi trudimo, da so naši stanovalci zadovoljni.                                                                                                                                                          | Ni sprememb:<br>- odnos                                             |
| Ne nadrejeno, se nikakor ne počutim.                                                                                                                                                                                                                   | Enakovreden                                                         |
| Da, imamo zelo dobre odnose.                                                                                                                                                                                                                           | Dobri odnosi                                                        |
| Pomembno je tudi to, da vidiš, da te ljudje prepoznajo, čeprav, nimamo vedno istega imena, vendar mene to ne moti. Važno je, da se razumemo in da se imamo fino.                                                                                       | Dober odnos                                                         |
| Imamo nekako tudi odnos nekako drugačen do ljudi z demenco.                                                                                                                                                                                            | Drugačen odnos                                                      |
| <b>Želje zaposlenih za nadaljnje delo</b>                                                                                                                                                                                                              |                                                                     |
| Tako sedaj tukaj opažam še veliko stvari, ki jih bo potrebno spremeniti, saj niso dobre za naše stanovalce.                                                                                                                                            | Želja:<br>- dodatne spremembe                                       |
| Najbolj je pomembno to, da najprej utišamo nekatere zaposlene, kajti nekateri so še vedno tako glasni.                                                                                                                                                 | Želja:<br>- tišina pri zdravstvenem osebju                          |
| Pomembno je to, da takrat ko delaš s posamezno skupino, da imaš mir, da te ne ves čas sodelavci motijo z raznimi vprašanji, kajti s tem zmotijo proces dela. Kajti v delo s stanovalci moraš vložiti veliko truda, ljudem se moraš v celoti posvetiti. | Želja:<br>- mir pri zdravstvenem osebju                             |
| Menim, da bo to prostovoljno delo tudi vedno bolj zaživelo.                                                                                                                                                                                            | Želja:<br>- večje število prostovoljcev                             |
| Upam, pa da bomo še vključili kakšne nove dejavnosti.                                                                                                                                                                                                  | Želja<br>- nove dejavnosti                                          |

#### LEGENDA:

- Socialna delavka
- Vodja zdravstvene nege v gospodinjski skupini
- Gospodinja v gospodinjski enoti

### 9.5.2 Zaključno kodiranje (Svojci)

| IZJAVA                                                                                                                       | POJEM                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| <b>Oskrba ljudi z demenco in spremembe, ki jih opažajo svojci pri oskrbi ljudi z demenco, po uvedbi gospodinjskih skupin</b> |                                         |
| Mislím, da ja. Že skoz se prilagajajo, kolikor se lahko.                                                                     | Individualnost / Individualna obravnava |
| V zvezi s to oskrbo in pa nego mislim, da je precej bolje, da so se odločl, da imajo kr eno in isto osebje.                  | Sprememba:<br>Kader                     |
| So izbrali osebje, ki rado dela z demenčnimi ljudmi.                                                                         | Sprememba:<br>- kader                   |
| Glede načina zdravstvene nege pa do sedaj nisem opazila                                                                      | Ni opaziti sprememb:                    |

|                                                                                                                                                                   |                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| kakšnih sprememb.                                                                                                                                                 | - zdravstvena nega                            |
| V katerem pač lahko, po svojih močeh tudi varovanci soustvarjajo te obroke.                                                                                       | Sodelovanje stanovalcev                       |
| Nekaj se jim stalno dogaja.                                                                                                                                       | Aktiviranje stanovalcev                       |
| Vonj po pripravljeni hrani jih verjetno bolj spominja na dom.                                                                                                     | Sprememba:<br>- priprava hrane                |
| Pa najde se mogoče kakšna nit pogovora, pa magari v par stavkih.                                                                                                  | Sprememba:<br>- priprava hrane                |
| ...je boljše, kajti spomin se jim spodbuja.                                                                                                                       | Ohranjanje:<br>- spomina                      |
| Pa tudi domače okolje, vzdušje se jim vzpodbuja.                                                                                                                  | Spodbujanje domačnosti                        |
| Mislim, da je kar vredno, glede števila ljudi na oddelku, da delajo z varovanci vedno ene in iste osebe,                                                          | Velikost skupine                              |
| so jih varovanci navajeni.                                                                                                                                        | Sprememba:<br>- kader                         |
| Te osebe imajo prav zares zelo veliko srce.                                                                                                                       | Sodelovanje stanovalcev                       |
| Se vidi da rade delajo z njimi.                                                                                                                                   | Sprememba:<br>- kader                         |
| ...da je na oddelku kuhinja.                                                                                                                                      | Kuhinja                                       |
| To malce približa tistemu domačemu okolju, vsaj pri ženskah, ko so bile navajene kuhati.                                                                          | Spodbujanje domačnosti                        |
| Se mi dobro zdi, da jo sedaj mal nazaj uvajajo, po tem, ko že ni več mogla kuhati,                                                                                | Aktiviranje stanovalcev                       |
| ampak je pa dejstvo, da če ji nekdo stoji ob strani in jo vzpodbuja, pa zna še določene jedi skuhati.                                                             | Ohranjanje:<br>- sposobnosti                  |
| Ta kuhinja je zagotovo velika prednost.                                                                                                                           | Kuhinja                                       |
| Kuhinja je v redu, ker je v centru nekega dogajanja, torej v središču, mize okoli ...                                                                             | Kuhinja                                       |
| Sem 14 dni malce opazoval to osebje, sem jim rekel, če so delali avdicijo za na ta oddelek.                                                                       | Kader:<br>- ustrezno izbran<br>- dobro izbran |
| Tok dobrega kadra za en oddelek.                                                                                                                                  | Kader:<br>- dober                             |
| Te punce dol pa so tako domače, a ne, da se točno vidi, da so iz okolice, da so iz podeželja in da so tok domače, do teh starostnikov, da včasih ne moreš verjet. | Kader:<br>- domače                            |
| Jaz mislim, da velikim stanovalcem, da se jim doma ne godilo, kot se jim tukaj.                                                                                   | Zelo dobro poskrbljeno za stanovalce          |
| Ker tukaj so res tako prijazni do njih,                                                                                                                           | Kader:<br>- prijazen                          |
| torej tisti dotik,                                                                                                                                                | Kader:<br>- iskren dotik                      |
| prijaznost,                                                                                                                                                       | Kader:<br>- prijazen                          |
| topla beseda,                                                                                                                                                     | Sprejetost stanovalcev                        |
| nasmeh, ko dobesedno potegne tisto dobro voljo iz starostnika, ki je že tako ali tako malo odveč in da se dejansko nasmeji.                                       | Sprejetost stanovalcev                        |
| No, to je fenomenalno tukaj.                                                                                                                                      | Sprejetost stanovalcev                        |
| Tako bi v bistvu moral biti vsak dan, nekdo, ki bi zbral enega ali dva, ali več, torej tiste ljudi, ki bi si želeli hoditi.                                       | Aktiviranje stanovalcev                       |
| Raje delajo s človekom, kar je mislim, da tudi prav.                                                                                                              | Pomemben človek in njegovo dostojanstvo       |
| Prav tako jim tukaj ni mar, da bi imeli z ljudmi čim manj dela.                                                                                                   | Pomemben človek in njegovo dostojanstvo       |
| Mi je osebje dalo občutek neke domačnosti                                                                                                                         | Spodbujanje domačnosti                        |
| in topline.                                                                                                                                                       | Spodbujanje topline                           |
| ...da se oni dejansko dotikajo ljudi brez rokavic, kajti običajno po bolnicah in domovih so vsi v rokavicah.                                                      | Spodbujanje domačnosti                        |
| Že to da nekoga objamejo me je pozitivno presenetilo in da je ta objem pristen in da je pristen tudi odnos oziroma pristop, torej da ni ta odnos naučen.          | Odnos zaposlenih:<br>- pristen                |
| Za mamó je tukaj lepo poskrbljeno.                                                                                                                                | Pomemben človek in njegovo dostojanstvo       |

|                                                                                                                                                                                                            |                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| ...kako je osebje prijazno reagiralo, toplo reagiralo do nje, sem mislil, saj konc koncev, če že moram to narediti, in da ni druge možnosti, saj vem, da sem mam dal nekom, kjer je ne bodo zapostavljali. | Kader:<br>- prijazen                                   |
| Prav tako vem, da ni tukaj samo neka številka, kot sem imel drugje občutek.                                                                                                                                | Pomemben človek in njegovo dostojanstvo                |
| Pa tudi hrana je bila tu odločilna tu notr.                                                                                                                                                                | Hrana:<br>- odlična                                    |
| Tukaj je tista domača hrana, je res priokus domačnosti, ne tistih abstraktov ni v njej, a ne.                                                                                                              | Hrana:<br>- domača                                     |
| Občutek imam tukaj, kot da sem v hotelu in ne v nekem domu ali bolnici.                                                                                                                                    | Spodbujanje domačnosti                                 |
| ...zelo prijazno osebje.                                                                                                                                                                                   | Kader:<br>- prijazen                                   |
| Sem vse osebje spoznal na oddelku, nisem mogel verjet, da je to možno.                                                                                                                                     | Kader:<br>- odlično izbran                             |
| Za vsakega, ko ga na novo spoznaš, na oddelku, vidiš, da je za naše svojce vrhunsko poskrbljeno.                                                                                                           | Kader:<br>- odlično izbran                             |
| To vidim v vzpodbujanju, v prijaznosti.                                                                                                                                                                    | Ohranjanje:<br>- samostojnosti stanovalcev             |
| Sobe so mi zelo všeč.                                                                                                                                                                                      | Sobe:<br>- lepe                                        |
| Včasih je bil transport z vozičkom zelo otežen, ker je bilo vse tako malo in stisnjeno.                                                                                                                    | Transport:<br>- otežen                                 |
| Moram pa sedaj pohvaliti še dom kot celoto, da si nenehno prizadevajo za izobraževanja zaposlenih,                                                                                                         | Kader:<br>- nenehna izobraževanja                      |
| tako da se nenehno zaposleni izobražujejo in da se s tem trudijo izboljšati bivanje v domu za stare ljudi,                                                                                                 | Kader:<br>- nenehna izobraževanja                      |
| da se nenehno izobražujejo je super, kajti tako bi lahko rekla, da gredo s časom naprej.                                                                                                                   | Kader:<br>- nenehna izobraževanja                      |
| Že osebje na recepciji je izredno prijazno, vedno nasmevano.                                                                                                                                               | Celotno osebje:<br>- prijazno                          |
| V domu službe med seboj zelo dobro sodelujejo, se dogovarjajo med seboj in to je izrednega pomena, tudi za nas svojce.                                                                                     | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- dobro vzpostavljeno |
| Ne opažam razlik v zdravstveni negi.                                                                                                                                                                       | Ni sprememb:<br>- zdravstvena nega                     |
| Razlika je le ta, da je sedaj na oddelku stalna ekipa osebje,                                                                                                                                              | Sprememba:<br>- kader                                  |
| torej negovalke in medicinske sestre se ne menjujejo, so ves čas iste.                                                                                                                                     | Sprememba:<br>- kader                                  |
| Ni opaziti razlik.                                                                                                                                                                                         | Ni sprememb:<br>- velikost skupine                     |
| Da se z vonjavami spodbudi ljudi z demenco, da so bolj aktivni.                                                                                                                                            | Aktiviranje stanovalcev                                |
| In po pripovedovanju ljudi jim je to kuhanje všeč.                                                                                                                                                         | Pozitiven odziv ljudi                                  |
| <b>Vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev in spremembe, ki jih opažajo svojci pri vplivu stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev</b>                                      |                                                        |
| Prav tako pa sem opazila, da upoštevajo želje, če si nek stanovalec zaželi neko hrano, ki jo seveda lahko pripravijo na oddelku.                                                                           | Upoštevanje:<br>-želje                                 |
| Mislim, da ja. Že vseskozi se prilagajajo, kolikor se lahko.                                                                                                                                               | Prilagajanje stanovalcem:<br>- ni sprememb             |
| Glede zdravstvene nege pa menim, da se moji mami zelo prilagajajo.                                                                                                                                         | Prilagajanje:<br>- pri zdravstveni negi                |
| In sestre so ji tako pomagale, da so šle prej gor v kuhinjo, pa so ji dol, posebej zanjo prinesle zajtrk.                                                                                                  | Prilagajanje stanovalcem                               |
| Opažam, da se prilagajajo željam stanovalcev.                                                                                                                                                              | Upoštevanje:<br>-želje                                 |
| Mislim, da se prilagajajo.                                                                                                                                                                                 | Prilagajanje stanovalcev                               |
| Popolnoma se prilagajajo željam stanovalcev, in sicer to je že skozi, torej tako so že delali, pred uvedbo gospodinjskih                                                                                   | Prilagajanje stanovalcem:<br>- ni sprememb             |

|                                                                                                                                                                                                                    |                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| skupin in tako še vedno delajo sedaj.                                                                                                                                                                              |                                                  |
| Zelo se trudijo, da ustrezajo željam stanovalcem in tudi nam, svojcem.                                                                                                                                             | Upoštevane:<br>- želje                           |
| <b>Arhitekturne spremembe</b>                                                                                                                                                                                      |                                                  |
| Kar pa zadeva hrano se mi pa zdi fajn, da imajo sedaj ta kuhinjski blok.                                                                                                                                           | Nova kuhinja                                     |
| Kar pa zadeva razširitev, ko imajo to stekleno steno, je zdaj super.                                                                                                                                               | Večji prostor                                    |
| Sicer jih sedaj niso nič spreminjali oziroma jih niso adaptirali.                                                                                                                                                  | Sobe:<br>- ni sprememb                           |
| Dnevni prostor, torej jedilnica in kuhinja, mi je obetala veliko.                                                                                                                                                  | Nova jedilnica oz. kuhinja                       |
| <b>Pomanjkljivosti gospodinjskih skupin</b>                                                                                                                                                                        |                                                  |
| Zdej ko bo ta koncept čisto v celoti zaživel, bomo tudi mi svojci, lažje sodili oziroma, kaj priporočili.                                                                                                          | Nov program                                      |
| Sedaj še ne morem soditi, kajti premalo še poznam ta koncept, da bi lahko karkoli rekla o tem, kaj me moti.                                                                                                        | Pomanjkljivosti:<br>- težko govoriti o njih      |
| Tisti, ki je snoval to opremo, za moje pojme ni imel najbolj srečne roke.                                                                                                                                          | Oprema:<br>- nekoliko neustrezna                 |
| Stoli so grozovito težki.                                                                                                                                                                                          | Oprema:<br>- težki stoli                         |
| Takšni drobni starejši, dementni varovanci, kot so recimo naše mame, zelo težko premikajo te stole.                                                                                                                | Ovira za stanovalce                              |
| Oglate mize, ljudje so nerodni, še mi se včasih zadevamo vanje.                                                                                                                                                    | Oprema:<br>- oglate mize                         |
| Morali bi razumeti, da rabijo bolj zaobljene mize.                                                                                                                                                                 | Oprema:<br>- boljše zaobljene mize               |
| Moti me morda to, da pozimi glavni vhod zaprejo že ob sedmih. In to mi je kmalu.                                                                                                                                   | Pomanjkljivost:<br>- pozimi, prehitro zaprt vhod |
| Imajo spodaj, torej na oddelku kovinske porcije.                                                                                                                                                                   | Pomanjkljivosti:<br>- kuhinjski pribor           |
| Večerja je res zelo kmalu, kajti jaz bi jo prestavil, vsaj ob šestih, če že ne ob sedmih.                                                                                                                          | Pomanjkljivost:<br>- večerja je prehitra         |
| In to pa tukaj mogoče mal pogrešam, torej sprehode.                                                                                                                                                                | Pomanjkljivost:<br>- sprehodi                    |
| Še vedno je transpourt z vozičkom zelo otežen.                                                                                                                                                                     | Transport:<br>- otežen                           |
| Po tem skupnem prostoru zelo težko giblješ z vozičkom, ker je oprema tako zelo velika, naprimer stoli so zelo veliki in tudi zelo težki.                                                                           | Oprema:<br>- prevelika<br>- pretežka             |
| In ti stoli zavzamejo ogromno prostora in tako, ko s svojci sedimo za mizami, ko smo na obisku, ves čas motimo drug druge, saj nimaš dovolj prostora okoli mize.                                                   | Oprema:<br>- prevelika                           |
| Sicer mi je oprema zelo všeč, tudi kuhinja je super,                                                                                                                                                               | Oprema:<br>- lepa                                |
| vendar vsa ta oprema ni najbolj funkcionalna.                                                                                                                                                                      | Oprema:<br>- nefunkcionalna                      |
| Vendar jaz pravim tako, če sta komunikacija in medčloveški odnosi ok, se vse to še da urediti in kaj spremeniti.                                                                                                   | Želja:<br>- sprememba opreme                     |
| Le glede opreme, mize in stolov bi imela nekaj pripomb, kot sem vam že povedala.                                                                                                                                   | Oprema:<br>- težki stoli, mize                   |
| Kajti stoli so preveliki in pretežki.                                                                                                                                                                              | Oprema:<br>- pretežka<br>- prevelika             |
| Menim, da je takšna oprema tudi zaposlenim v breme, kajti opažam, da se morajo zaposlen z skoraj vsako osebo ukvarjati, da jih posedejo za mizo, kajti sami ljudje zelo težko premikajo te stole, ki so tako težki | Oprema:<br>- ovira tudi za zaposlene             |
| Prav tako pa so, po moje osebe zelo omejene, ko sedijo, saj se ne morejo premikati svobodno na teh težkih stoli, nenehno potrebujejo neko pomoč pri premikanju stolov.                                             | Oprema:<br>- preprečuje svobodno premikanje      |
| ... vendar sem sedaj malce razočarana nad tem.                                                                                                                                                                     | Prenova:                                         |

|                                                                                                                                                                                                                                    |                                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                    | - razočaranje                                      |
| S prenovo sem si jaz obetala, da se bo to izboljšalo.                                                                                                                                                                              | Prenova:<br>- obetala izboljšanje                  |
| <b>Prednosti gospodinjskih skupin</b>                                                                                                                                                                                              |                                                    |
| Torej da čutijo ti ljudje eno sigurnost, eno varnost.                                                                                                                                                                              | Zagotavljanje varnosti, sigurnost                  |
| Pri tej oskrbi mi je najbolj všeč to, da se ne preveč poslužujejo tablet, torej, da ljudi ne filajo s tableti.                                                                                                                     | Prednost:<br>- ne uporabljajo pretirano tablet     |
| In to je izrednega pomena za ljudi z demenco, kajti tako se navadijo na neke obraze, ki so prijazni in zaradi tega niso ljudje preveč vznemirjeni.                                                                                 | Ni vznemirjenosti                                  |
| Res se opaža, da ker so sedaj dol vedno ene in iste osebe, so ljudje z demenco, bolj mirni, zauplivejši.                                                                                                                           | Več mirnosti<br>Več zaupanja                       |
| <b>Dnevne, tedenske aktivnosti in spremembe, ki jih opažajo svojci v dnevni, tedenski aktivnosti</b>                                                                                                                               |                                                    |
| Drugače pa je men osebno zelo všeč to, da je vedno nekdo zraven,                                                                                                                                                                   | Osebe:<br>- stalno prisotno                        |
| skoraj vedno se nekaj dogaja.                                                                                                                                                                                                      | Aktiviranje stanovalcev                            |
| Mislím, da je dejavnosti več,                                                                                                                                                                                                      | Aktivnosti:<br>- več                               |
| torej vedno se nekaj dogaja:                                                                                                                                                                                                       | Aktiviranje stanovalcev                            |
| al se telovadi,                                                                                                                                                                                                                    | Aktivnosti:<br>- telovadba                         |
| al se žoga,                                                                                                                                                                                                                        | Aktivnosti:<br>- žoganje                           |
| al se obnavlja dogodke iz mladih let,                                                                                                                                                                                              | Aktivnosti:<br>- obnavljanje življenjskih zgodb    |
| al se računa,                                                                                                                                                                                                                      | Aktivnosti:<br>- računanje                         |
| al se pogovarja,                                                                                                                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- pogovarjanje                      |
| al se poje,                                                                                                                                                                                                                        | Aktivnosti:<br>- petje                             |
| torej vedno je nekaj                                                                                                                                                                                                               | Aktiviranje stanovalcev                            |
| pa zagotovo, tako kot sem že rekla, je tega več.                                                                                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- več                               |
| Mi je všeč, da so delali v kuhinji,                                                                                                                                                                                                | Aktivnosti:<br>- kuhanje                           |
| enkrat celo neke domače rezance.                                                                                                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- izdelovanje domačih rezancev      |
| Sam da je nekaj takega, kar je bližje tistemu domačemu okolju,                                                                                                                                                                     | Aktivnosti:<br>- domače                            |
| torej take, čimbolj domače zadeve.                                                                                                                                                                                                 | Aktivnosti:<br>- domače                            |
| Moram pohvaliti osebe oziroma vse zaposlene, kajti vsi se trudijo, da osebe čim bolj zaposlijo.                                                                                                                                    | Aktiviranje stanovalcev                            |
| Res se zelo trudijo, tudi, ko je potekala adaptacija oddelka, so nenehno nekaj delali, pa čeprav so bili stisnjeni v zelo majhen prostor.                                                                                          | Aktiviranje stanovalcev                            |
| Ves čas pojejo,                                                                                                                                                                                                                    | Aktivnosti:<br>- petje                             |
| plešejo,                                                                                                                                                                                                                           | Aktivnosti:<br>- ples                              |
| izdelujejo razno razne izdelke.                                                                                                                                                                                                    | Aktivnosti:<br>- izdelovanje razno raznih izdelkov |
| In pri dejavnostih morem poudariti to, kar je res zelo cenjeno in to je, da tudi nepokretne pripeljejo v skupni prostor in jih dajo na ležalnike in lahko tudi oni sodelujejo in se vključujejo v dogajanje, kolikor seveda lahko. | Vključevanje:<br>- nepomičnih                      |
| Samo bi pa zelo težko rekla, ali je tu kakšna sprememba, kajti to, da so nepokretne pripeljali v skupni prostor so delali že prej.                                                                                                 | Vključevanje:<br>- nepomičnih                      |
| Sedaj več kuhajo na oddelku.                                                                                                                                                                                                       | Sprememba:<br>- več kuhanja                        |
| Kolikor slišim odzive stanovalcev z demenco in moje                                                                                                                                                                                | Pozitiven odziv stanovalcev                        |

|                                                                                                                                                        |                                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| mame, jim je to všeč.                                                                                                                                  |                                                                   |
| Ne morem soditi, ker v tem času, ko kuhajo zajtrk ne prihajam v dom, na obisk.                                                                         | Nov program:<br>- težko soditi                                    |
| Prav tako so te gospodinske skupine začeli uveljavljati šele pred nekaj mesci in je o tem sedaj še zelo težko soditi.                                  | Nov program:<br>- težko soditi                                    |
| Najbolj super se mi zdi to, da se več kuha hrana na oddelku.                                                                                           | Sprememba:<br>- več kuhanja                                       |
| Mogoče jih je pa zdaj res še več, kot jih je bilo včasih.                                                                                              | Vključevanje:<br>- še več nepomičnih                              |
| <b>Sodelovanje med svojci in zaposlenimi in spremembe, ki jih opažajo svojci pri njihovem sodelovanju z zaposlenimi</b>                                |                                                                   |
| Osebnost sem zelo zadovoljna s sodelovanjem z zaposlenimi.                                                                                             | Dobro sodelovanje                                                 |
| Vedno se lahko pogovoriš, lahka jih karkoli vprašaš.                                                                                                   | Pogovor                                                           |
| Vedno upoštevajo tvoje mnenje, naredijo, tako kot jim rečeš.                                                                                           | Upoštevajo mnenje svojca                                          |
| Lahko se zaneseš na njih, se pravi mi na njih in tudi oni na nas.                                                                                      | Dobro sodelovanje                                                 |
| Lahko pa za sebe rečem, da sem imela dovolj podore s strani doma, ko sem dala mamo v dom starejših Šentjur.                                            | Podpora in pomoč zaposlenih                                       |
| Jaz osebno še nisem opazila, nekih sprememb v našem sodelovanju.                                                                                       | Ni opaziti sprememb                                               |
| Zelo dobro.                                                                                                                                            | Sodelovanje s svojci:<br>- dobro                                  |
| Neko predavanje nekega psihiatra in takrat sem dobil vabilo in to mi je bilo zelo všeč.                                                                | Predavanje psihiatra                                              |
| Ta predavanja za svojce so mi zelo všeč.                                                                                                               | Predavanje                                                        |
| In to mi je všeč, da lahko prideš na obisk, in lahko greva z mamo skupaj jest v domu.                                                                  | Vključevanje:<br>- svojcev                                        |
| Ker z domom res krasno sodelujemo, že od kar je mama prišla v dom.                                                                                     | Sodelovanje:<br>- krasno                                          |
| Tako me nenehno vabijo na razno razne zadeve, od izletov, prireditve, predavanj.                                                                       | Vključevanje svojcev:<br>- izleti<br>- prireditve<br>- predavanja |
| Res me skozi vabijo na vse mogoče zadeve.                                                                                                              | Vključevanje svojcev                                              |
| Kajti tukaj imajo takšen način dela, da ti takoj poskušajo individualno pomagati, če je kaj narobe, ali pa potrebuješ zgolj neko oporo in pomoč.       | Individualna pomoč svojcem                                        |
| Tukaj delajo res zelo osebno, individualno in to mi je všeč.                                                                                           | Osebna in individualna pomoč                                      |
| Ob vsakih padcih se z menoj pogovorijo                                                                                                                 | Pogovor                                                           |
| in mi nudijo neko oporo.                                                                                                                               | Opora                                                             |
| Tudi ko se je ustanovila v domu skupina za paliativno oskrbo, so me takoj vključili in me v okviru te skupine vabijo na številna predavanja.           | Predavanja                                                        |
| Prav tako moram pohvaliti zdravniško osebje, kajti tudi z njimi sem zelo zadovoljna,                                                                   | Zdravniško osebje:<br>- dobro sodelovanje                         |
| saj vedno dobro sodelujemo,                                                                                                                            | Zdravniško osebje:<br>- dobro sodelovanje                         |
| vedno me vključijo v dogajanje, ko se mami poslabša zdravstveno stanje, me pokličejo in skupaj se dogovorimo kako naprej oz. kaj je potrebno narediti. | Zdravniško osebje:<br>- vključevanje svojcev                      |
| Prva tako moram pohvaliti kuhinjo, ki se ves čas trudi izboljšati kvaliteto hrane,                                                                     | Kuhinja:<br>- izboljševanje kvalitete hrane                       |
| to jim tudi dobro uspeva, upoštevajo vsakršno željo                                                                                                    | Kuhinja:<br>- upošteva želje                                      |
| navsezadnje pohvaliti je treba tudi vzdrževalno službo, ki je nenehno na voljo za razno razne tehnične okvare in težave.                               | Vzdrževalna služba:<br>- odlično sodelovanje                      |
| Ne nekih razlik, jaz ne opažam.                                                                                                                        | Ni sprememb                                                       |
| <b>Vloga socialne delavke in spremembe, ki jih opažajo svojci v vlogi socialne delavke</b>                                                             |                                                                   |
| Jaz mislim, da socialna delavka, opravlja krasno delo.                                                                                                 | Delo socialne delavke:<br>- krasno delo                           |
| Gospe, ki dobro poznajo ljudi s takšnimi ali drugačnimi                                                                                                | Delo socialne delavke:                                            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| potrebami in se za vsakega posebej zavzamejo in se potrudijo, da mu pomagajo.                                                                                                                                                                                                 | - individualna obravnava                                                         |
| Njihov način dela mi je všeč.                                                                                                                                                                                                                                                 | Delo socialne delavke:<br>- zadovoljstvo z načinom dela                          |
| Vsakega prav za prav poznajo in o vsakem kar dost vejo, kar ne pomeni nič drugega, kot to, da želijo biti seznanjene z zadevami, da lahko ustrezno pomagajo, v primernem trenutku.                                                                                            | Individualna obravnava                                                           |
| Da je njihovo vodilo, kar zadeva moji vidik, kot svoje, odlično.                                                                                                                                                                                                              | Delo socialne delavke:<br>- odlično                                              |
| Glede spremembe pa ne vem, ker glejte mi, ko pridemo, pridemo popoldne in takrat teh ljudi ni več in tukaj bi vam težko rekla, da je bilo prej več, al manj vključevanja socialne delavke na oddelku.                                                                         | Ne ve.                                                                           |
| Glede spremembe o delu na oddelku, pa vam ne bi vedela povedati.                                                                                                                                                                                                              | Ne ve                                                                            |
| Socialna delavka je zelo strokovno podkovana.                                                                                                                                                                                                                                 | Delo socialne delavke:<br>- strokovno                                            |
| Ko sem pa njo videl, s kakim žarom opravlja svoje delo, ti pa nekako kar nekako odleže.                                                                                                                                                                                       | Delo socialne delavke:<br>- z žarom opravljeno delo                              |
| Je izjemno pozitivna oseba,                                                                                                                                                                                                                                                   | Lastnosti socialne delavke:<br>- pozitivna                                       |
| pri njej začutiš neko toplino,                                                                                                                                                                                                                                                | Lastnosti socialne delavke:<br>- toplina                                         |
| neko energijo, ki te odpre, ko ti razbije vse te blokade, v glavi in tiste strah, al si prav naredil, al ne.                                                                                                                                                                  | Lastnosti socialne delavke:<br>- pozitivna                                       |
| Strašno pozitivna oseba.                                                                                                                                                                                                                                                      | Lastnosti socialne delavke:<br>- pozitivna                                       |
| Je tak odprta,                                                                                                                                                                                                                                                                | Lastnosti socialne delavke:<br>- odprta                                          |
| energična                                                                                                                                                                                                                                                                     | Lastnosti socialne delavke:<br>- energična                                       |
| in obenem prijazna. Res se mi zdi pravi sonček tu not.                                                                                                                                                                                                                        | Lastnosti socialne delavke:<br>- prijazna                                        |
| Ona je res visoko strokovno podkovana in tudi kot oseba je zelo topla.                                                                                                                                                                                                        | Lastnosti socialne delavke:<br>- strokovna podkovanost<br>- osebnostne lastnosti |
| Torej dobra strokovna podkovanost in gospa ima dobre osebnostne lastnosti.                                                                                                                                                                                                    | Lastnosti socialne delavke:<br>- strokovna podkovanost<br>- osebnostne lastnosti |
| Delo socialne delavke res zelo spoštujem.                                                                                                                                                                                                                                     | Delo socialne delavke:<br>- spoštuje                                             |
| Vedno mi je na voljo za pomoč, in sicer ko sem imela nenehno neke želje, naprimer glede premestitve me je vedno z veseljem sprejela in mi pomagala.                                                                                                                           | Socialna delavka:<br>- vedno na voljo za pomoč                                   |
| Res krasno sodelujemo,                                                                                                                                                                                                                                                        | Dobro sodelovanje                                                                |
| vedno prisluhne željam.                                                                                                                                                                                                                                                       | Upošteva:<br>- želje                                                             |
| Veliko se vključuje v dogajanje na oddelku.                                                                                                                                                                                                                                   | Vključevanje socialne delavke                                                    |
| Velikokrat ko sem na obisku, jo opazim na oddelku.                                                                                                                                                                                                                            | Vključevanje socialne delavke                                                    |
| Prav tako sem opazila, da zelo dobro sodeluje z zdravstvenim osebjem in to moram tudi pohvaliti. in sicer, da je komunikacija med zdravstvenim osebjem in socialno delavko odločna in da res dobro sodelujejo, kajti skupaj rešujejo neke nastale težave in to je res krasno. | Sodelovanje strokovnih timov:<br>- odlično                                       |
| Je pa se že prej veliko vključevala v delo na oddelku                                                                                                                                                                                                                         | Vključevanje socialne delavke                                                    |
| in tudi sedaj se, tako, da ne opažam nekih bistvenih razlik v njenem vključevanju v delo na oddelku.                                                                                                                                                                          | Ni sprememb                                                                      |
| Mogoče je sedaj res, še več na oddelku, kot je bila prej.                                                                                                                                                                                                                     | Sprememba:<br>- več na oddelku                                                   |
| <b>Odnos socialne delavke z ljudi z demenco in spremembe, ki jih opažajo svojci v odnosu socialne delavke s stanovalci</b>                                                                                                                                                    |                                                                                  |
| Zelo pozitivno                                                                                                                                                                                                                                                                | Odnos socialne delavke s stanovalcev:                                            |

|                                                                                                                                                                                 |                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                 | - pozitiven                                                               |
| Tak prijeten, primeren pristop ima do vsakega posebej.                                                                                                                          | Odnos socialne delavke s stanovalcev:<br>- primeren<br>- prijeten         |
| Da bi opazila kakšne spremembe, nisem.                                                                                                                                          | Ni sprememb                                                               |
| Zelo vredu.                                                                                                                                                                     | Odnos socialne delavke s stanovalci:<br>- dober                           |
| In pri moji mami je socialna delavka to blokado razbila brez problema.                                                                                                          | Odnos socialne delavke s stanovalci:<br>- dobro sodelovanje               |
| Mamo je kar potegnila, in tudi zanimivo je, da si je mama njo tak hitro zapomnila.                                                                                              | Pozitiven vpliv socialne delavke                                          |
| Njen odnos, njeno obnašanje vse to je tisto, za kar jo ima mama rada,                                                                                                           | Pozitiven vpliv socialne delavke                                          |
| tudi drugi jo imajo radi.                                                                                                                                                       | Pozitiven vpliv socialne delavke                                          |
| Mama je meni rekla, ja tu me pa imajo radi, in to je znala zelo hitro povedat.                                                                                                  | Pozitiven vpliv socialne delavke                                          |
| Odlično sodelujeta. Socialna delavka je res krasna.                                                                                                                             | Dober odnos                                                               |
| Ne nič se ni spremenilo.                                                                                                                                                        | Ni sprememb                                                               |
| <b>Vloga zdravstvene službe in spremembe, ki jih opažajo svojci v vlogi zdravstvene vloge</b>                                                                                   |                                                                           |
| Pri zdravstveni službi pa moram reči še to, da je treba, po mojem malo več pozornosti, dat tem znakom, določenih obolenj,                                                       | Pomanjkljivosti pri delu zdravstvenega osebja                             |
| potrebno večkrat reagirat, torej da zdravniku poveš, da opažaš neke znake, ki lahko opominjajo na neko bolezen.                                                                 | Pomanjkljivosti pri delu zdravstvenega osebja                             |
| Osebe moraš nenehno opozorjat, da naprimer pokličejo zdravnika, če opažaš neke spremembe v zdravstvenem stanju človeka.                                                         | Pomanjkljivosti pri delu zdravstvenega osebja                             |
| So predane temu delu in tudi prej, ne glede na to, da niso imele take funkcije, niso delale kaj dosti drugače.                                                                  | Zdravstveno osebje:<br>- predano delu                                     |
| Zelo, zelo predane svojemu delu                                                                                                                                                 | Zdravstveno osebje:<br>- predano svojemu delu                             |
| in se tudi to vidi, da rade rastejo skozi svoj proces dela in to je zelo pomembno in pozitivno.                                                                                 | Zdravstveno osebje:<br>- raste skozi proces dela                          |
| Nekih sprememb, glede zdravstvene vloge pa za enkrat še ne opažam.                                                                                                              | Ni opaziti sprememb                                                       |
| Da je zdaj zelo vidno to, se z veseljem še dodatno izobražujejo                                                                                                                 | Sprememba:<br>- dodatno izobražuje                                        |
| in še več pozornosti posvečajo temu svojemu delu.                                                                                                                               | Sprememba:<br>- več posvečanja svojemu delu                               |
| Ko pride do nekih bolečin, se prehitro zatekajo k tabletam, ki omilijo bolečine.                                                                                                | Pomanjkljivosti zdravstvenega osebja:<br>- prehitro zatekanje k zdravilom |
| Torej bolj bi morali pogledati od kod te bolečine izvirajo.                                                                                                                     | Pomanjkljivosti zdravstvenega osebja:<br>- potrebno iskati vzroke         |
| Saj res bolečina včasih sama po sebi tudi izgine, ampak jaz menim, da imam zdravstvo nekoliko napačen pristop do tega.                                                          | Pomanjkljivosti zdravstvenega osebja:<br>- napačen pristop do bolečine    |
| Vedno je treba ugotavljat vzroke bolečine in ne samo bolečino odpravljat.                                                                                                       | Pomanjkljivosti zdravstvenega osebja:<br>- potrebno iskati vzroke         |
| To mi je bilo všeč, da so pomoč dejansko sami ponudili.                                                                                                                         | Zdravstveno osebje:<br>- rado pomaga                                      |
| Pri sestrah, pa do se daj nisem videl ničesar takšnega, kar bi me motilo, pri njihovem delu in odnosu.                                                                          | Delo zdravstvenega osebja:<br>- ni pripomb                                |
| Celo to lahko pohvalim, da ponavadi ob sobotah, ko mam pripeljem nazaj, dostikrat zamudiva večerjo, ampak so tako prijazne, da gredo sestre same iskat večerjo zanje v kuhinjo. | Prilagajanje stanovalcem                                                  |
| In ji posebej zanjo dol prinesejo, če je nimajo več na oddelku. Tako da to je res zelo pozitivno.                                                                               | Prilagajanje stanovalcem                                                  |
| Ves čas bivanja moje mame v domu sem zelo zadovoljna z njihovim delom.                                                                                                          | Zadovoljstvo z delom                                                      |
| Moti me le to, da ponoči ni stalno prisotna ena oseba, ki bi imela nadzor nad dogajanjem na oddelku.                                                                            | Pomanjkljivost:<br>- ponoči na stalno prisotne osebe                      |
| Samo pohvalim jih lahko.                                                                                                                                                        | Delo zdravstvene službe:                                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                | - odlična                                                              |
| Zdravstveno osebje se zelo trudi, da bi ustreglo željam in se nenehno trudijo, kolikor je v njihovi moči, da bi ustregle stanovalcem.                                                                                                          | Delo zdravstvene službe:<br>- upošteva želje stanovalcev               |
| Zdravstveno osebje pa se res raztrga pri svojem delu, res dajo punce vse od sebe, samo da bi bilo našim svojcem, tukaj v domu lepo.                                                                                                            | Delo zdravstvene službe:<br>- popolna prednost delu                    |
| <b>Odnos zdravstvene službe z ljudmi z demenco in spremembe, ki jih opažajo svojci v odnosu zdravstvene službe s stanovalci</b>                                                                                                                |                                                                        |
| Odnos je dober.                                                                                                                                                                                                                                | Odnos zdravstvenega osebja s stanovalci:<br>- dober                    |
| Ni nobenih posebnih problemov.                                                                                                                                                                                                                 | Odnos zdravstvenega osebja s stanovalci:<br>- ni problemov             |
| Je pa res, da vzpodbujajo sedaj bolj domače vzdušje.                                                                                                                                                                                           | Odnos zdravstvenega osebja s stanovalci:<br>- vzpodbuja domačnost      |
| Samo, da je to oseba, ki veš, da ti želi dobro. In take pa so zaposlene na oddelku                                                                                                                                                             | Odnos zdravstvenega osebja s stanovalci:<br>- želijo dobro stanovalcem |
| Ne sprememb pa ne opažam.                                                                                                                                                                                                                      | Ni sprememb                                                            |
| Pri sestrah, pa do se daj nisem videl ničesar takšnega, kar bi me motilo, pri njihovem delu in odnosu.                                                                                                                                         | Odnos zdravstvenega osebja:<br>- ni pripomb                            |
| Ne opažam pa sprememb v njihovem odnosu.                                                                                                                                                                                                       | Ni sprememb                                                            |
| <b>Želje in predlogi svojcev za nadaljnje delo</b>                                                                                                                                                                                             |                                                                        |
| Ne, v zdravstveno nege se ne želim vključevati.                                                                                                                                                                                                | Ni želje                                                               |
| Ne. Sem zadovoljna s sedanjo pomočjo.                                                                                                                                                                                                          | Ni želje                                                               |
| Mogoče, bi lahko še kdaj, ko vreme dopušča, zadnje čase je res bolj težko, več aktivnosti zunaj.                                                                                                                                               | Želja:<br>- aktivnosti na prostem                                      |
| Te aktivnosti zunaj, to jim po moje manjka.                                                                                                                                                                                                    | Želja:<br>- aktivnosti na prostem                                      |
| To bi morali nekako urediti torej, da bi bil izhod drugače urejen.                                                                                                                                                                             | Predlog:<br>- urediti lažji izhod                                      |
| Kajti morali bi biti krožniki, to bi bilo veliko boljše, kajti hrana je veliko bolj okusna iz keramičnega krožnika, kot iz kovinskega krožnika.                                                                                                | Želja:<br>- keramični krožniki                                         |
| Tudi stekleni kozarci, bi bilo boljši. Če jim dajo sok, da jim ga dajo v steklenem kozarcu, ne v šalico.                                                                                                                                       | Želja:<br>- stekleni kozarci                                           |
| Pa to, kar sem že prej poudaril, sprehodi, torej, da jih čim več vodijo v naravo, na svež zrak.                                                                                                                                                | Želja:<br>- več sprehodov                                              |
| Lahko bi tudi bolj vključevali pse, kajti tudi psi prinašajo neko pozitivno energijo v dom za stare ljudi.                                                                                                                                     | Želja:<br>- več vključevanje psov                                      |
| Lahko bi se posluževali tudi kakšnih bioenergetikov, ampak res ljudi, ki so profesionalci in ne tisti šalatasi, ki le neumnosti počenejo.                                                                                                      | Želja:<br>- vključevanje bioenergetikov                                |
| Ma ne, to niti ne, ker konc koncev niti ne vam, zakaj bi potreboval te skupine.                                                                                                                                                                | Ni želja:<br>- dodatna pomoč svojcem                                   |
| Je pa mogoče res, kajti jst sem imel grozen občutek, glede tega, ko sem mam dal v dom za stare ljudi.                                                                                                                                          | Želja:<br>- skupine za samopomoč                                       |
| Mogoče samo mal pogrešam televizor.                                                                                                                                                                                                            | Želja:<br>- televizor                                                  |
| Pa bi bilo mogoče dobr, da bi imeli, kake ljudi, ki bi jih vodl ven na sprehod.                                                                                                                                                                | Želja:<br>- sprehodi                                                   |
| To pa je edina stvar, ki bi jo mogli izboljšati, zaradi tega, ker moja mama ko je še bila doma, je bila še v zelo dobri kondiciji.                                                                                                             | Želja:<br>- sprehodi                                                   |
| Torej to je pomembno, da gredo izven tega okolja tukaj, ker konc koncev je tule okoli toliko narave, da recimo sploh ne bi bil, to problem.                                                                                                    | Želja:<br>- sprehodi                                                   |
| Čprav jaz ne vem, zakaj v teh stavbah ne uporabljajo pripomočkov kot so stropna dvigala, ker bistveno olajšajo delo uslužbencev, dejansko tudi tistemu, ki ga predstavljajo, je veliko bolj komfortno to prestavljanje iz postelje na voziček. | Predlog:<br>- uporaba stenskih dvigal                                  |
| Lahko bi kdaj, s kakšnimi igrami zaposlili njihov čas.                                                                                                                                                                                         | Predlog:<br>- družabne igre                                            |

|                                                                                                                                |                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| Lahko bi igrali Človek ne jezi se, Domine, kar koli takega.                                                                    | Predlog:<br>- Človek ne jezi se<br>- Domine      |
| Lahko bi sestavljali tudi puzzle.                                                                                              | Predlog:<br>- sestavljanje puzzel                |
| Mogoče še to, zvečer se mi zdi, ga jih dajo relativno hitro v postelje.                                                        | Pomanjkljivost:<br>- hiter čas spanja            |
| Lahko bi imeli še zvečer kakšne dejavnosti.                                                                                    | Predlog:<br>- Aktivnosti tudi zvečer             |
| Ob šestih, ko je še zunaj svetlo, je meni osebno mal zgodaj za spanje.                                                         | Pomanjkljivosti:<br>- hiter čas spanja           |
| Torej bolj kot bi jih utruditi, raje bi šli spat in bolje bi tudi spali, torej ne bi se prebujali sredi noči in taval naokoli. | Predlog:<br>- aktivnosti, ki utrudijo stanovalce |
| Vendar jaz niti ne potrebujem kakšne dodatne pomoči zase.                                                                      | Ni želja:<br>- dodatna pomoč svojcem             |

#### LEGENDA:

- Svojec 1
- Svojec 2
- Svojec 3

### 9.5.3 Zaključno kodiranje (Osebe z demenco)

| IZJAVA                                                                                                                                       | POJEM                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| <b>Oskrba ljudi z demenco</b>                                                                                                                |                                                 |
| Kar vrede.                                                                                                                                   | Zadovoljstvo                                    |
| Tud zaposleni so kar vrede.                                                                                                                  | Kader:<br>- dobro                               |
| Nič me ne moti.                                                                                                                              | Zadovoljstvo                                    |
| Smo svobodni, se lahko gibljemo, kjer želimo.                                                                                                | Svobodno gibanje                                |
| Zvečer pa moramo biti v domu, ne moremo ven.                                                                                                 | Svobodno gibanje:<br>- zvečer ne                |
| Ja, sedaj veliko kuhamo                                                                                                                      | Priprava hrane:<br>- v gospodinski skupini      |
| in to mi je všeč.                                                                                                                            | Zadovoljstvo:<br>- priprava hrane               |
| Prav tako je hrana zelo dobra, znajo te zaposlene, kar dobro kuhati.                                                                         | Zadovoljstvo:<br>- hrana                        |
| Ja, moramo kar vstati, pa saj ni zgodaj. Kar dolgo ležimo.                                                                                   | Neupoštevan:<br>- življenjski ritem stanovalcev |
| Nič me ne moti, vse je vrede.                                                                                                                | Zadovoljstvo                                    |
| Tak da je tukaj lepo in domače, tako da ne bi nič spremenila.                                                                                | Spodbujanje domačnosti                          |
| Sem zelo zadovoljna.                                                                                                                         | Zadovoljstvo                                    |
| Veste, tukaj so vsi tako prijazni.                                                                                                           | Kader:<br>- prijazen                            |
| Tako lepo znajo poskrbeti za nas.                                                                                                            | Zadovoljstvo                                    |
| Ne, nič ne bi spremenila.                                                                                                                    | Zadovoljstvo                                    |
| Ja, počutim se svobodno.                                                                                                                     | Svobodno gibanje                                |
| Ja veliko kuhamo in                                                                                                                          | Priprava hrane:<br>- v gospodinski skupini      |
| všeč mi je to.                                                                                                                               | Zadovoljstvo                                    |
| Ne ni treba kr vstati. Upoštevajo.                                                                                                           | Upoštevan:<br>- življenjski ritem               |
| Sem zadovoljna, sem se privadila.                                                                                                            | Zadovoljstvo                                    |
| Veste, nekatere sestre so sitne, jih ne smeš čisto nič vprašat. Nekatere so tak sitne, da sploh nočjo odgovoriti in nič jih ne smeš vprašat. | Kader:<br>- nekatere sitne                      |

|                                                                                                                                                                                                       |                                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| Ja, se počutim svobodno.                                                                                                                                                                              | Svobodno gibanje                                       |
| Ja, to pa je res.                                                                                                                                                                                     | Priprava hrane:<br>- v gospodinjski skupini            |
| Ja, fino je.                                                                                                                                                                                          | Zadovoljstvo:<br>- priprava hrane                      |
| Ja, lušno je. To mi je všeč, da smo same Slovenke in se lepo razumemo, se pogovarjamo.                                                                                                                | Zadovoljstvo                                           |
| Vse je vredno.                                                                                                                                                                                        | Zadovoljstvo                                           |
| Moram sprejet, tako kot je, kaj pa čem.                                                                                                                                                               | Skromnost                                              |
| Sem svobodna in lahko grem, kamor želim.                                                                                                                                                              | Svobodno gibanje                                       |
| Ja, to je pa res zelo fajn, zelo vredno.                                                                                                                                                              | Priprava hrane:<br>- zadovoljstvo                      |
| One že vedo, kako morajo delati. Saj si ne moremo kar vsi povprek izmišljovati, kaj vse bi radi. Kako pa bi bilo to, če bi imel vsak nekaj drugače. Ko dobim zajtrk, ga pojem, si nič ne izmišljujem. | Skromnost                                              |
| <b>Vpliv stanovalcev na vrsto in obseg dejavnosti in storitev</b>                                                                                                                                     |                                                        |
| Če želim kam iti, grem, če ne pa ne grem.                                                                                                                                                             | Upoštevanje:<br>- želje stanovalcev                    |
| Se lahko vedno sama odločim, kaj bom, niso vsiljive.                                                                                                                                                  | Upoštevanje:<br>- želje                                |
| Ja, upoštevajo moje želje.                                                                                                                                                                            | Upoštevanje:<br>- želje                                |
| Ko sem dobila mlečni riž, sem rekla, da tega ne bom jedla, ker ne maram mleka, in mi je nekaj drugega prinesla.                                                                                       | Upoštevanje:<br>- želje                                |
| <b>Arhitekturne spremembe</b>                                                                                                                                                                         |                                                        |
| Lepo je, je vredno.                                                                                                                                                                                   | Zadovoljstvo                                           |
| Ja, so kar vredno.                                                                                                                                                                                    | Zadovoljstvo                                           |
| Nič me ne moti.                                                                                                                                                                                       | Ni pripomb                                             |
| Vredno je, kaj pa čmo mi spremeniti, tako kot je, je.                                                                                                                                                 | Skromnost                                              |
| Ja, je novo in vse je tako čisto.                                                                                                                                                                     | Nova oprema                                            |
| Vredno je,                                                                                                                                                                                            | Zadovoljstvo                                           |
| nič me ne moti.                                                                                                                                                                                       | Ni pripomb                                             |
| <b>Dnevne, tedenske dejavnosti</b>                                                                                                                                                                    |                                                        |
| Čez dan gremo ven,                                                                                                                                                                                    | Aktivnosti:<br>- na prostem                            |
| tam pa počivamo.                                                                                                                                                                                      | Počitek                                                |
| Tudi, kaj oplejemo rožice, če je potrebno.                                                                                                                                                            | Aktivnosti:<br>- delo na vrtu                          |
| Nekaj smo delali iz papirja za praznike.                                                                                                                                                              | Aktivnosti:<br>- izdelki iz papirja                    |
| Ja, pa buče smo izrezovali.                                                                                                                                                                           | Aktivnosti:<br>- izrezovanje buč                       |
| Pa v jedilnici smo in se pogovarjamo.                                                                                                                                                                 | Aktivnosti:<br>- pogovor                               |
| Kdo kaj prebere, pa o tem razpravljamo.                                                                                                                                                               | Aktivnosti:<br>- branje<br>- razpravljanje o prebranem |
| Gledamo televizijo.                                                                                                                                                                                   | Aktivnosti:<br>- gledanje televizije                   |
| Včasih kdo pride kaj zapet.                                                                                                                                                                           | Aktivnosti:<br>- petje                                 |
| Vse sorte,                                                                                                                                                                                            | Aktivnosti:<br>- različne                              |
| pojemo, se pogovarjamo.                                                                                                                                                                               | Aktivnosti:<br>- petje<br>- pogovor                    |
| Ne, enako je.                                                                                                                                                                                         | Aktivnosti:<br>- enako kot včasih                      |
| In dejavnosti so zelo vredno.                                                                                                                                                                         | Aktivnosti:                                            |

|                                                                       |                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
|                                                                       | - zadovoljstvo                                                  |
| Marsikaj delamo.                                                      | Aktivnosti:<br>- raznolike                                      |
| Veliko se pogovarjamo o rastlinah, pa tudi sadili smo jih.            | Aktivnosti:<br>- pogovarjanje                                   |
| Se marsikaj dogaja.                                                   | Aktivnosti:<br>- raznolike                                      |
| Pa veliko pojemo,                                                     | Aktivnosti:<br>- petje                                          |
| veliko poslušamo na radiu.                                            | Aktivnosti:<br>- poslušanje radia                               |
| Niti ne.                                                              | Aktivnosti:<br>- enako, kot pred uvedbo gospodinjskih skupin    |
| Kolikor morejo delajo, vse se zelo trudijo in želijo čim več narediti | Aktivnosti:<br>- veliko                                         |
| Razno raznih.                                                         | Aktivnosti:<br>- veliko vrst                                    |
| <b>Želje stanovalcev za boljše počutje v gospodinjski skupini</b>     |                                                                 |
| Želimo si več obiskov naših sorodnikov.                               | Želja:<br>- obiski sorodnikov                                   |
| Več bi se pogovarjala.                                                | Želja:<br>- več pogovarjanje                                    |
| Mogoče, kakšno glasbeno skupino.                                      | Želja:<br>- glasbena skupina                                    |
| Nič takega ne bi dodala.                                              | Ni želja                                                        |
| Šivala in štrikala bi rada.                                           | Želja:<br>- šivanje<br>- štrikanje                              |
| Nič me ne moti.                                                       | Skromnost                                                       |
| Želim si, da bi še šli na kakšen izlet v lepem vremenu.               | Želja:<br>- izleti                                              |
| Tudi na sprehod bi rada šla.                                          | Želja:<br>- sprehodi                                            |
| Predvsem pa si želim več izletov.                                     | Želja:<br>- izleti                                              |
| Veste, nisem razvajena in nima kaj reči, kaj bi si še želela.         | Skromnost                                                       |
| Sedaj si želim le zdravja.                                            | Želja:<br>- zdravje                                             |
| <b>Sodelovanje med svojci in zaposlenimi</b>                          |                                                                 |
| Ja, se razumejo.                                                      | Razumevanje                                                     |
| Dobro sodelujejo.                                                     | Sodelovanje:<br>- dobro                                         |
| Zelo dobro sodelujejo.                                                | Sodelovanje:<br>- dobro                                         |
| Ja, se zelo razumejo.                                                 | Razumevanje                                                     |
| Veliko sodelujejo.                                                    | Sodelovanje:<br>- veliko                                        |
| Z osebjem imajo velikokrat kakšne izlete ali kam gredo skupaj.        | Sodelovanje:<br>- skupni izleti                                 |
| Dobro, vrede sodelujejo.                                              | Sodelovanje:<br>- dobro                                         |
| Zelo se razumejo.                                                     | Sodelovanje:<br>- razumevanje                                   |
| <b>Vloga socialne delavke</b>                                         |                                                                 |
| Gospa Beti pride pa nam kaj prebere pa pol razpravljamo o tem.        | Delo socialne delavke:<br>- branje in razpravljanje o prebranem |
| Pa kakšna ročna dela imamo.                                           | Delo socialne delavke:<br>- ročna dela                          |
| Je kar vrede, je prijazna.                                            | Lastnost socialne delavke:<br>- prijaznost                      |
| Ne, nič me ne moti pri njej, je kar prima.                            | Lastnost socialne delavke:                                      |

|                                              |                                                               |
|----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
|                                              | - ni pripomb                                                  |
| Ja, velikokrat nas obišče,                   | Delo socialne delavke:<br>- obiski v gospodinjski skupini     |
| z njo se pogovarjamo.                        | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| Se veliko pogovarja.                         | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| Vredu je, je prijazna, vljudna.              | Lastnosti socialne delavke:<br>- prijaznost<br>- vljudnost    |
| Pri njen me nič ne moti.                     | Delo socialne delavke:<br>- ni pripomb                        |
| Ona tako rada govori, skoz ti kaj govori.    | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| Se veliko pogovarja z nami                   | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| pa pomaga nam kaj narediti.                  | Delo socialne delavke:<br>- pomoč                             |
| Vedno se veliko pogovarjamo.                 | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| Ja, velikokrat nas obišče.                   | Delo socialne delavke:<br>- veliko v gospodinjski skupini     |
| Všeč mi je zato, ker je tako prijazna,       | Lastnost socialne delavke:<br>- prijaznost                    |
| je vedno dobre volje.                        | Lastnost socialne delavke:<br>- dobre volje                   |
| Rada se pogovarja.                           | Delo socialne delavke:<br>- pogovor                           |
| <b>Odnos socialne delavke s stanovalci</b>   |                                                               |
| Se zelo razumeva.                            | Razumevanje                                                   |
| Dober je.                                    | Odnos:<br>- dober                                             |
| Ja, ona je tako vredu.                       | Odnos:<br>- razumevanje                                       |
| Zelo se razumeva, kot da bi bili prijatelji. | Razumevanje                                                   |
| Vse je vredu,.                               | Odnos:<br>- dober                                             |
| Nimam pripomb.                               | Odnos:<br>- ni pripomb                                        |
| Zelo vredu je.                               | Odnos:<br>- dober                                             |
| Najin odnos je dober.                        | Odnos:<br>- dober                                             |
| <b>Vloga zdravstvene službe</b>              |                                                               |
| Je kar vredu, všeč mi je.                    | Delo zdravstvene službe:<br>- dobro                           |
| Se kar razumemo, je kar vredu.               | Lastnost zdravstvenega osebja:<br>- razumevanje               |
| Nič me ne moti.                              | Lastnost zdravstvenega osebja:<br>- ni pripomb                |
| So prijazne, domače.                         | Lastnost zdravstvenega osebja:<br>- prijaznost<br>- domačnost |
| Nič me ne moti.                              | Delo zdravstvene službe:<br>- ni pripomb                      |
| So prijazne. Dobre.                          | Lastnosti zdravstvene službe:<br>- prijaznost<br>- dobre      |
| So zelo različne,                            | Delo zdravstvene službe:<br>- različno                        |
| se rađe pogovarjajo,                         | Delo zdravstvene službe:<br>- pogovor                         |

|                                                                                   |                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| nekateri pa se ne nič pogovarjajo, bi jim morala plačati, da bi kaj spregovorile. | Delo zdravstvene službe:<br>- ne rade govorijo    |
| Vse je v redu.                                                                    | Delo zdravstvene službe:<br>- dobro               |
| Nič me ne moti.                                                                   | Delo zdravstvene službe:<br>- ni pripomb          |
| Nekatere sestre so zelo prijazne.                                                 | Lastnosti zdravstvene službe:<br>- prijaznost     |
| So prijazne.                                                                      | Lastnost zdravstvene službe:<br>- prijaznost      |
| Včasih imajo tudi slabe dni.                                                      | Lastnost zdravstvene službe:<br>- včasih slab dan |
| <b>Odnos zdravstvene službe s stanovalci</b>                                      |                                                   |
| Se razumemo.                                                                      | Odnos:<br>- dober                                 |
| Imamo dober odnos.                                                                | Odnos:<br>- dober                                 |
| Se razumemo.                                                                      | Razumevanje                                       |
| No, kakor s katero, z enim bolj kot z drugimi.                                    | Odnos:<br>- različen z različnimi zaposlenimi     |
| Se razumemo.                                                                      | Razumevanje                                       |
| Nič me ne moti.                                                                   | Odnos:<br>- ni pripomb                            |
| Naš odnos je v redu.                                                              | Odnos:<br>- dober                                 |

**LEGENDA:**

- Oseba z demenco 1
- Oseba z demenco 2
- Oseba z demenco 3
- Oseba z demenco 4

## 9.6 PRILOGA 6: Definicije glavnih pojmov

- Število stanovalcev: pojem zajema število ljudi z demenco, ki bivajo v eni gospodinjiski skupini.
- Organizacija gospodinjske skupine: pod ta pojem sodi način organizacije dela v gospodinjiski skupini, struktura organizacije gospodinjske skupine in kdo vse je vključen v gospodinjisko skupino.
- Vključevanje nepomičnih, vključevanje stanovalcev: pojem zajema, kako oz. na kakšen način poskušajo zaposleni ljudi z demenco vključiti v sam proces dela.
- Velikost gospodinjske skupine: ta pojem opisuje, kako velika je gospodinjiska skupina v primerjavi s preteklim načinom oskrbe ljudi z demenco.
- Tipičen zdravstveni model: pojem opisuje način izvajanja zdravstvene nege.
- Ustaljen / neustaljen urnik: pojem opisuje potek dneva ljudi z demenco.
- Priprava hrane, zajtrka, večerje: pojem opisuje, kje poteka priprava hrane, ali v gospodinjiski skupini–ali v centralni kuhinji.
- Stalen kader / Nestalen kader: pojem opisuje, ali je osebje v gospodinjiski skupini ves čas isto ali ne.
- Individualnost / Individualna obravnava: pojem opisuje, kako osebje obravnava vsakega posameznika.
- Neprepoznavanje želja, potreb: pojem opisuje, da zaposleni ne poznajo in ne upoštevajo posameznikovih želja, potreb.
- Nemirnost: pojem opisuje počutje stanovalcev z demenco.
- Slabši medsebojni odnosi: pojem opisuje medsebojne odnose med stanovalci z demenco in zaposlenimi.
- Upoštevana (življenjska biografija, potrebe, navade, želje, življenjski ritem, sposobnosti, izkušnje, lastna odločitev) / neupoštevana (življenjska biografija, potrebe, navade, želje, življenjski ritem, sposobnosti, izkušnje, lastna odločitev): pojem opisuje, kako zaposleni upoštevajo posameznikove npr. navade ali potrebe.
- Sodelovanje stanovalcev: pojem opisuje, pri čem vse lahko sodelujejo stanovalci in na kakšen način lahko sodelujejo.
- Pomoč pri oskrbi: pojem zajema vse organizacije, društva, posameznike, ki pomagajo stalno zaposlenim pri oskrbi stanovalcev z demenco.
- Odprtost gospodinjske skupine: pojem opisuje način oz. obliko oskrbe stanovalcev z demenco.
- Svobodno gibanje: pojem opisuje, kje vse se lahko gibljejo stanovalci z demenco in če so pri tem svobodni.
- Ohranjanje (samostojnosti, stikov s svojci): pojem opisuje, kako oz. na kakšen način poskušajo zaposleni ohranjati posameznikovo samostojnost.
- Izobražen kader: pojem opisuje, kako so zaposleni izobraženi in strokovno usposobljeni za delo s stanovalci z demenco.
- Aktiviranje stanovalcev: pojem opisuje, kako oz. na kakšen način se zaposleni trudijo, da bi stanovalce z demenco čim bolj zaposlili in jih postavili v čim bolj aktivno vlogo.
- Zadovoljstvo / nezadovoljstvo: pojem opredeljuje zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo stanovalci z demenco, in tudi zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo svojcev, glede kakovosti oskrbe, organizacije v gospodinjiski skupini, arhitekturnih sprememb in odnosov z zaposlenimi. Prav tako pojem zajema, v čem vse vidijo zaposleni, zadovoljstvo njihovih stanovalcev z demenco.
- Organizacija dela: pojem opisuje, kako si zaposleni organizirajo delo.
- Drugačen pogled na ljudi z demenco: pojem opisuje, kako zaposleni gledajo na stanovalce z demenco.
- Zasebnost ljudi z demenco: pojem zajema, kako zaposleni upoštevajo zasebnost stanovalcev z demenco in kako oz. na kakšen način jo poskušajo zagotavljati.
- Arhitekturne spremembe: pojem zajema, kaj vse novega v gospodinjiski skupini, opažajo zaposleni, svojci in stanovalci z demenco. Stanovalci z demenco pod tem pojmom opisujejo tudi zadovoljstvo z novo arhitekturo.
- Prednosti gospodinjiskih skupin: pojem zajema oz. opisuje vse pozitivne strani uvedbe koncepta gospodinjiskih skupin, ki jih zaznavajo zaposleni v Domu starejših Šentjur in svojci stanovalcev z demenco.
- Pomanjkljivosti gospodinjiskih skupin: pojem zajema oz. opisuje negativne strani uvedbe koncepta gospodinjiskih skupin, ki jih zaznavajo zaposleni Doma starejših Šentjur in svojci stanovalcev z demenco.
- Aktivnosti: pojem zajema kje, kako, kakšne in kako pogosto se izvajajo dejavnosti oz. aktivnosti, kot to vidijo zaposleni, stanovalci z demenco in njihovi svojci.
- Aktivnosti izvajajo: pojem opisuje, kdo vse izvaja dejavnosti oz. aktivnosti s stanovalci z demenco.
- Vključenost pri izvajanju aktivnosti / izključenost pri izvajanju aktivnosti: pojem opisuje, kateri strokovni timi so vključeni v izvajanje aktivnosti in kateri so izključeni.
- Nov program: pojem opisuje, kateri so popolnoma na novo uvedeni programi, torej so se začeli izvajati sedaj ob uvedbi koncepta gospodinjiskih skupin.
- Aktivnosti namenjene: pojem opisuje, čemu vse so namenjene aktivnosti, ki so namenjene stanovalcem z demenco (ohranjanju fizičnih, psihičnih in socialnih sposobnosti).
- Pomoč pri aktivnostih: pojem zajema vse organizacije, društva, posameznike, ki pomagajo pri izvedbi raznovrstnih aktivnosti v Domu starejših Šentjur.
- Sodelovanje s svojci: pojem opisuje, kako vidijo sodelovanje s svojci zaposleni Doma starejših Šentjur in kako to sodelovanje vidijo sami svojci ter kako vidijo to sodelovanje stanovalci z demenco. Pojem pa zajema, kako oz. na kakšen način sodelujejo; kam vse se vključujejo svojci.

- Oblike pomoči, ki so namenjene svojcem: pod ta pojem sodijo vse oblike pomoči, ki jih Dom starejših Šentjur namenja svojcem. Najprej tako pod ta pojem sodi odgovor svojcev, ki govorijo o tem, katere oblike pomoči jim ponuja dom.
- Vloga socialne delavke: pojem opisuje, kako zaposleni, svojci in tudi stanovalci z demenco vidijo delo in vlogo socialne delavke, torej, kakšno je njeno delo in kako opravlja svoje delo ter kakšna je socialna delavka kot oseba.
- Metode dela, ki jih uporabljajo pri delu: pojem zajema vse metode dela, ki jih zaposleni uporabljajo pri svojem delu.
- Sodelovanje med strokovnimi timi / Nesodelovanje med strokovnimi timi: pojem zajema kako poteka sodelovanje/nesodelovanje med strokovnimi timi v Domu starejših Šentjur, na kakšen način sodelujejo strokovni timi in pri čem vse sodelujejo strokovni timi.
- Obremenjenost in načini razbremenjevanja zaposlenih v gospodinski skupini: pojem zajema fizične in psihične obremenitve, kot jih doživljajo zaposleni ter načine razbremenjevanja, ki jih navajajo zaposleni.
- Odnos socialne delavke z ljudmi z demenco: pojem opisuje, kako zaposleni, kako svojci in kako stanovalci z demenco vidijo oz. kako ocenjujejo odnos med socialno delavko in stanovalci z demenco, torej kakšen je ta odnos.
- Izobraževanje na področju demence: pojem zajema, kako so se zaposleni izobrazili in usposobili za delo z ljudmi z demenco in za koncept gospodinskih skupin, koliko časa so se izobraževali in kje oz. v okviru katere organizacija so se izobraževali.
- Vloga zdravstvene službe: pojem opisuje, kako zaposleni, svojci in tudi stanovalci z demenco vidijo delo in vlogo zdravstvenega osebja, torej, kakšno je njihovo delo in kako opravljajo to svoje delo, ter kakšno lastnosti veljajo za zdravstveno osebje.
- Odnos zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco: pojem opisuje, kako zaposleni, kako svojci in kako stanovalci z demenco vidijo oz. kako ocenjujejo odnos med zdravstvenim osebjem in ljudmi z demenco, torej, kakšen je ta odnos.
- Želje zaposlenih za nadaljnje delo: pojem opisuje želje oz. kaj vse bi še zaposleni želele spremeniti, da bi koncept gospodinskih skupin še izboljšali.
- Spremembe: pojem zajema vse spremembe, ki so se zgodile na področju oskrbe ljudi z demenco; dnevnih, tedenskih aktivnosti; spremembe v sodelovanju med svojci in zaposlenimi Doma starejših Šentjur; spremembe v vlogi socialne delavke in v odnosu socialne delavke z ljudmi z demenco ter spremembe v vlogi zdravstvene službe in v odnosu zdravstvenega osebja z ljudmi z demenco. Te spremembe pa so opažene s strani zaposlenih in s strani svojcev.
- Spodbujanje domačnosti: pojem opisuje, kakšno okolje vzpodbuja gospodinska skupin.
- Prilagajanje stanovalcem: pojem opisuje, kako svojci ocenjujejo vpliv ljudi z demenco na to, kaj bodo počeli, kdaj bodo vstali, kaj bodo oblekli, kaj bodo jedli.
- Kader: pojem zajema, kakšno je osebje v Domu starejših Šentjur, kako dela z ljudmi z demenco po presoji oz. oceni svojcev.
- Sprejetost stanovalcev: pojem opisuje, kako svojci vidijo, delo zaposlenih v Domu starejših Šentjur.
- Pomemben človek in njegovo dostojanstvo: pojem opisuje, kakšno vizijo dela vidijo svojci v Domu starejših Šentjur.
- Odnos zaposlenih: pojem opisuje, kako svojci ocenjujejo odnos vseh zaposlenih Doma starejših Šentjur do njih in tudi do ljudi z demenco.
- Predlogi za nadaljnje delo: pojem zajema vse predloge in želje, ki so jih izrazili svojci, za delo v bodoče.
- Pozitiven odziv ljudi z demenco: pojem opisuje, kakšen je odziv ljudi z demenco ob uvedbi koncepta gospodinskih skupin, po ocenah svojcev in zaposlenih v Domu starejših Šentjur.
- Pozitiven vpliv socialne delavke: pojem opisuje, kako svojci ocenjujejo delo socialne delavke v Domu starejših Šentjur.
- Skromnost: pojem opisuje zadovoljstvo, ljudi z demenco, z vsem kar jim je ponujeno. Ljudje ne bi nič spremenili.

## 9.7 PRILOGA 7: Zapisi opazovanja

### 9.7.1 Opažanja opazovalke 1 (18. 06. 2013)

Danes sem opazovala dogajanje med pripravo zajtrka, ki so ga pripravljali v gospodinjiski skupini. Opazovala sem vso dogajanje v času priprave na zajtrk in med sami zajtrkom. Najprej sem mislila opazovati le gospo, s katero sem nato naredila pogovor, vendar ko sem prišla na oddelek, se mi je zdelo bolje, če opazujem dogajanje celotne skupine ljudi v gospodinjiski skupini v času zajtrka. Ker je bila danes na jedilniku za zajtrk šunka in kruh, sta se na oddelku kuhala le kava in čaj.

Ko sem prišla na oddelek je bilo vse zelo mirno, večina stanovalcev z demenco je že sedelo za mizo. Večina jih je bilo tiho, kava se je že kuhala. Nekaj stanovalcev pa še ni bilo, ker je še vedno potekala jutranja nega. Skupaj z gospodinjo sva kuhali kavo ob kuhinjskem pultu in se pogovarjali s stanovalci, kako so spali in če jim kaj diši oz. če kaj vonjajo. Nekaj stanovalcev je odgovarjalo, nekaj pa jih je bilo še vedno tiho in so le čakali zajtrk. Ko so negovalke pripeljale hrano iz kuhinje, smo stanovalcem razdeljevali le to hrano. Opazila sem, da so bili vsi veseli, ker je tako lepo dišalo po kavi, kajti veliko stanovalcev mi je povedalo, kako lepo diši, neka gospa mi je rekla, da tako lepo diši kot doma. Sodelovala sem pri razdeljevanju hrane in opazila, da poskuša zdravstveno osebje ugoditi željam stanovalcev, če je le mogoče. Tako naprimer, če nekdo ni želel šunke, so mu ponudile čokolino ali sadje, kajti le to so imele na voljo. Tako da so poskušale ustreči želji, kolikor so pač lahko, česar pa niso dobile v kuhinji, pa seveda niso mogle postreči oziroma ponuditi stanovalcu.

Prav tako pa sem opazila, da medicinskemu osebju res primanjkuje osebja, kajti nekateri stanovalci bi potrebovali nekoliko pomoči pri hranjenju, vendar osebja ni dovolj, da bi lahko pomagale vsem hkrati, tako morajo nekateri malce počakati, da se vsem razdeli zajtrk. Tu sem opazila res velik problem, kajti res bi v gospodinjiski skupini potrebovali več osebja, ki bi bilo na voljo stanovalcem z demenco. In če bi bilo več osebja, bi se lahko bolj posvetili stanovalcem z demenco in se jim ne bi ves čas mudilo.

Ko sem opazovala, eno izmed negovalk, ki je hranila osebo, ki je v zadnjem stadiju demence in je le še v postelji, sem opazila, da res čuti spoštovanje do starega človeka z demenco. Gospo je tako lepo nagovorila, da bi jo pogledala in da bi jedla. Uporabljala je dotik, pobožala jo je in stanovalka se je nasmehnila. Prav tako ji je na radiu pripravila glasbo, ki jo je gospa imela včasih zelo rada in tako je bila stanovalka ves čas popolnoma nasmejana in je jedla čokolino. Videti je bila zadovoljna. Iz tega lahko sklepam, da je negovalka gospo zelo dobro poznala in na podlagi tega je lahko naredila to, kar ima gospa rada in jo spravila v dobro voljo. Prav tako pa ji je to lahko pomagalo, da je gospa pojedla zajtrk in je ni bilo potrebno hraniti z umetno hrano. Torej pri tej negovalki sem opazila resnično toplino, prijaznost, spoštovanje in če bi bile vse takšne bi bilo res idealno. Kajti moram napisati, da sem pri nekaterih opazila nekoliko manj spoštovanja. Nekatere negovalke so bile zelo glasne, prav tako nad stanovalci, včasih so nekatere uporabile celo malce žaljive besede (npr. Pa kaj se spat ta dere, kaj bi spet rad.). Vendar poudariti pa moram to, da se vsekakor vse zaposlene trudijo delati, tako kot je zaželeno, vendar ob vsem delu, ki ga morajo opraviti, malce popusti koncentracija in delajo tisto, kar ne bi smele. To je le moje opažanje.

Na splošno pa sem opazila, da je priprava zajtrka za stanovalce z demenco zelo dobra, saj so bili stanovalci popolnoma umirjeni in vse je zanimalo, kaj se dogaja za kuhinjskim pultom. Prav tako so bile vsem zelo všeč vonjave. Opazila sem, da je odnos med zdravstvenim osebjem in stanovalci zelo dober, zlasti nekatere negovalke in medicinske sestre imajo res zelo dober odnos do stanovalcev in le ta dober odnos se kaže v tem, da stanovalci z demenco prepoznajo osebe in radi z njimi klepetajo in se z njimi nasmejijo. Prav tako sem opazila, da so tisti ljudje, ki so ves čas v postelji zjutraj zelo veseli osebja, ko jim prinesejo zajtrk in jih nahranijo. Ti ljudje so videti veseli in nasmejani. Osebje se zelo rado pošali in to je ljudem všeč. Opazila sem, da nekateri zaposleni res dajo vse od sebe, da bi popestrili in polepšali dan stanovalcem z demenco, nekatere zaposlene, pa nekoliko manj. Prav tako sem opazila, da zaposlene vsakega stanovalca posebej ogovorijo in mu namenijo nekaj besed, ko razdeljujejo zajtrk.

Opazila sem, da oseb, ki so ves čas oz. ves dan v postelji ne peljejo v jedilnico, da bi lahko tudi oni vonjali, naprimer vonj kave ali čaja.

Prav tako sem opazila, da so stoli v jedilnici res zelo težki in te stole stanovalci z demenco težko premikajo. Kar nekaj oseb je potrebovalo pomoč pri tem, da so prestavili stole.

Opazila pa sem tudi, da so gospo, s katero sem se nato pogovarjala, zjutraj, ko je prišel čas zajtrka, negovalke vzpodbudile, da naj počasi vstane, ker ima zajtrk že na mizi, vsekakor je pa niso silile, da mora vstati.

### 9.7.2 Opažanja opazovalke 2 (20. 06. 2013)

Tokrat sem bila v gospodinjiski skupini prisotna na pripravi na validacijski skupino, ki jo vodi socialna delavka v gospodinjiski skupini in nato sem bila prisotna tudi na sami validacijski skupini. Skupaj s socialno delavko sva prišli v gospodinjisko skupino. Pri tokratnem opazovanju sem se osredotočila na opazovanje odnosa med socialno delavko in ljudmi z demenco. Socialna delavka je do ljudi pristopila zelo prijazno in lepo. Stopila je do posamezne osebe z napredujočo demenco, kajti tokratna validacijska skupina je bila namenjena ljudem z demenco, ki so v napredujočem stadiju demence. Vsako osebo je prav lepo nagovorila in jo povabila v skupino, kjer se bodo tokrat pogovarjali o denarju. Takoj sem opazila, da socialna delavka uporablja dotike, lepe in prijazne besede. Prav tako sem opazila, da govori zelo

tiho, razločno in počasi. Opazila sem tudi, da nenehno uporablja očesni stik, ko se pogovarja z osebo, prav tako je bila ves čas nasmejana. Vsakega posebej je pospremila v zimski vrt, kjer se običajno srečuje validacijska skupina.

Ko je zbrala vse osebe v zimskem vrtu, se jim je predstavila in vsakega posebej nagovorila z imenom in ga pozdravila. Vsakega ko je nagovorila, ga je pogledala v oči in to se je nadaljevalo tudi ves čas srečanj, torej z vsakim, ko se je pogovarjala, je ohranjala očesni stik. Ves čas skupine se je trudila, da je spodbujala vse sodelujoče v skupini, da se vključujejo in odgovarjajo na njena vprašanja. Tokrat so se pogovarjali o denarju. Od vsakega se je trudila, da bi dobila odgovor in da bi ljudi spodbudila, da bi malce premisli. Je pa ob vsem tem spoštovala željo, če nekdo ni želel sodelovati oz. če ni želel odgovarjati. Tekom srečanja sem opazila, da socialna delavka zelo dobro pozna vsakega stanovalca, kajti ko je videla, da ena izmed gospa ne najbolj sodeluje, ji je prinesla rožico, da jo uredi, kajti vedela je, da je gospa doma imela veliko rožic. Gospa je postala popolnoma vesela in nasmejan, ko ji je prinesla rožico, da jo uredi. S tem je tudi spodbudila gospo, da je bila bolj aktivna. Tekom današnjega srečanja sem tudi opazila, da socialna delavka veliko uporablja dotike in s temi dotiki je poskušal spodbuditi predvsem tiste ljudi, ki so malce dremali, da bi še oni, kaj povedali. Opazila sem tudi, da socialna delavka zelo veliko uporablja komplimente, vsakega, ki kaj pove, ga pohvali. Opazila sem, da je bila vzdušje zelo dobro, kajti osebe so bile mirne, nasmejana, rade so sodelovale. Opazila sem, da imajo socialno delavko zelo radi, kajti ko so končali so izrazili željo, da še pride. Prav tako sem opazila zelo dober odnos socialne delavke do ljudi z demenco, kajti vidi se ji, da to rada dela in da si želi, čimbolj aktivirati ljudi z demenco. Res se zelo trudi, da bi se imeli ljudje z demenco čimbolj lepo. Opazila sem, da nikakor ni socialna delavka v nadrejenem položaju, ampak zelo izhaja iz želja in potreb ljudi z demenco.

### **9.7.3 Opažanje opazovalke 3 (27. 06. 2013)**

Tokrat sem opazovala odnos zdravstvenega osebja do ljudi z demenco in kako poteka popoldanska delavnica za krajšanje popoldneva. In sicer sem tokrat opazila, da se večina zdravstvenega osebja trudi, da bi čimbolj ustreglo stanovalcem, vendar nekatere se bolj trudijo, kot nekatere. Ko sem bila v sobi gospe, s katero sem opravljala intervju, sta prišli v sobo dve delavki, ki sta prinesli čaj za gospo in opazila sem, da sta bili ti dve delavki zelo prijazni, saj sta se z gospo pogovarjali in se smejali. Prav tako sta uporabljali dotik in res sem bila popolnoma presenečena nad njunim toplim, prijaznim in spoštljivim odnosom do gospe. Opazila sem, da sta gospo zelo spodbudili, da bi razmišljala in eno je gospa celo poznala po imenu. Prav tako pa sta uporabili veliko pohval, ko je gospa, kaj povedala oziroma, ko je kaj naredila. Videti je bilo, da ju je gospa zelo lepo sprejela, bila ju je vesela. Prav tako je postala zelo dobre volje in zelo zgovorna. Opazila sem, da bi gospa res potrebovala nekoga ob sebi, ki bi se z njo pogovarjal, kajti videti je, da se gospa zelo rada pogovarja. Za to pa bi bilo potrebnega več osebja, kajti tako bi lahko posamezni delavec več časa posvetil posameznemu stanovalcu in ne le deset minut.

Ko sem končala z današnjimi pogovori, sem se še malce zadržala v kuhinji oziroma jedilnici in opazovala popoldansko dogajanje v gospodinjstvi skupini, in sicer so pripravljali obložene kruhke. Ob opazovanju tega popoldanskega dogajanja sem opazila, da se nekatere od zaposlenih niso trudile, da bi v proces pripravljanja obloženih kruhkov bolj aktivno vključile stanovalce, ampak so to naredile same. Nekoliko sta v proces vključevali le osebe, ki so same prišle do njiju in jih povprašale, kaj delata. No, ko pa so delili te kruhke, pa je bilo dogajanje boljše, kajti zaposlene, so se z vsakim, ki je bil v jedilnici malce pogovorile in mu ponudile kruhek. Prav tako so vsakega upoštevale, če ni želel jesti kruhka. Torej so upoštevale želje stanovalca. In res je pri nekaterih negovalkah opaziti zelo veliko energije, da bi bilo stanovalcem v domu čim lepše in čimbolj prijetno. Prav tako nekatere uporabljajo humor, da nasmejijo stanovalce. Nekatere zaposlene se mi zdijo zelo glasne, po moje malce preglasne.

Prav tako sem opazila, da znajo zaposlene zelo lepo reagirati, če pride do tega, da kdo od stanovalcev malce povzdigne glas nad drugim stanovalcem. Ena izmed zaposlenih je gospoda z lepimi besedami in umirjenim glasom umirila in ga odpeljala v sobo, da ne bi prišlo do nadaljnjega konflikta med stanovalcema.

## 10 POVZETEK

V diplomski nalogi sem se osredotočila na populacijo starih ljudi, natančneje, največ pozornosti sem namenila ljudem z demenco in njihovem bivanju v gospodinjski skupini. Gospodinjska skupina je dokaj nov koncept oskrbe, ki se je začel počasi uveljavljati tudi v Sloveniji. Gre za koncept, ki se zgleduje po družini oz. življenju v družini in v skupnosti. Gospodinjske skupine so majhne in življenje v njej je skoncentrirano okoli štedilnika.

V teoretičnem delu najprej pišem o starosti, staranju v moderni družbi in o vzrokih in posledicah podaljševanja življenjske dobe ljudi. V nadaljevanju teoretičnega dela pišem o demenci, o vrstah demence, o razvojnih fazah demence in o modelih razumevanja demence. Nadaljujem s predstavitvijo razvoja institucionalne oskrbe za stare ljudi v Sloveniji. V tem delu predstavim potek institucionalnega razvoja od špitalov do današnjih domov za stare ljudi in prav tako v okviru teoretičnega dela prikažem povezavo med domovi za stare ljudi in totalnimi institucijami. Nato nadaljujem s poglavjem, kjer govorim o socialni usmerjenosti domov za stare ljudi in o medicinsko usmerjenih domovih. Sledi del teoretičnega dela, ki ga poimenujem modeli oskrbe ljudi z demenco v domovih za stare ljudi, kjer predstavim vse modele oskrbe, ki so se uveljavili v Sloveniji. Prav tako se v okviru tega dela nekoliko podrobneje razpišem o vlogi svojcev, ko človek z demenco biva v domu za stare ljudi. Kot bodoča socialna delavka se zavedam, kako pomembno je socialno delo v domovih za stare ljudi, zato v nadaljevanju pišem le o tem. Na koncu teoretičnega dela pa podrobneje predstavim in opišem koncept gospodinjskih skupin.

Empirični del naloge sem opravila v Domu starejših Šentjur, kjer sem želela raziskati, kakšne spremembe je prinesla uvedba gospodinjske skupine za ljudi z demenco. Zanimale so me spremembe v oskrbi, v sodelovanju s svojci, v vlogi zdravstvene službe, v vlogi socialne delavke, v vplivu ljudi z demenco na vrsto in obseg dejavnosti, v odnosu zaposlenih z ljudmi z demenco in v številu dejavnosti. V raziskavo sem vključila tako zaposlene, torej kakšne spremembe opažajo oni, kot tudi mnenje svojcev o spremembah, ki jih zaznavajo z uvedbo gospodinjske skupine in tudi ljudi z demenco.

Intervjuje sem v mesecu maju in juniju opravila s tremi zaposlenimi (socialno delavko, vodjo zdravstvene nege v gospodinjski skupini, gospodinjo), tremi svojci in štirimi ljudmi

z demenco. Ljudi z demenco sem tudi opazovala pri različnih aktivnostih, saj sem tako dobila boljši vpogled v njihovo počutje, kajti s spraševanjem sem od njih dobila zelo skromne odgovore. Dobljene podatke sem obdelala po metodi kvalitativne metode analize. V poglavjih Rezultati in Razprava je zapisana interpretacija kvalitativno analiziranih podatkov.

Pokazalo se je kar nekaj sprememb, ki so nastale ob uvedbi gospodinjske skupine. Najbolj opazna razlika je, da je sedaj v gospodinjski skupini stalen kader. Razlika je tudi ta, da se sedaj obroki, zaenkrat le zajtrk, načrtovana je tudi večerja, pripravljajo v gospodinjski skupini. Obravnava ljudi z demenco je sedaj še bolj individualna, kot je bila pred uvedbo gospodinjske skupine, prav tako se sedaj bolj upoštevajo želje, potrebe, življenjski ritem človeka z demenco. Glavna arhitekturna sprememba je, da je sedaj večji prostor in da je v središču kuhinja z jedilnico.

Glavna prednost gospodinjske skupine se kaže v večji umirjenosti ljudi z demenco, po mnenju vprašanih je več umirjenega gibanja. Največja pomanjkljivost je neustrezen normativ kadra ob takšen številu ljudi z demenco, kot jih je trenutno v gospodinjski skupini. Glede aktivnosti oz. dejavnosti se kaže razlika v tem, da jih sedaj izvajajo strokovno bolj podkovan in bolj izobražen kader. Prav tako se sedaj pri aktivnostih aktivno vključujeta socialna delavka in delovna terapevtka. Popolnoma nove dejavnosti so povezane s pripravo hrane. Po mnenju zaposlenih se je sodelovanje s svojci spremenilo, po njihovem mnenju je več sodelovanja, medtem ko svojci ne opažajo teh sprememb.

Prav tako se kažejo spremembe v vlogah zdravstvene službe in še bolj v vlogi socialne delavke. V odnosu socialne delavke z ljudmi z demenco ni opaziti sprememb, medtem ko je pri odnosu zdravstvenih delavk opaziti spremembe.

Na koncu diplome sem zapisala, kar nekaj predlogov, vendar bi izpostavila naslednje tri. Glavni predlog je, da je potrebno zmanjšati število ljudi z demenco v gospodinjski skupini v Domu starejših Šentjur. Potrebno bi bilo povečati število zaposlenih ali morda poskušati premajhno število zaposlenih zapolniti s prostovoljci, ki bi bili ljudem z demenco na voljo

za pogovor, za pomoč pri aktivnostih. Eden izmed predlogov je tudi ta, da je potrebno odpraviti triposteljne sobe, kajti tako bodo lažje zagotavljali zasebnost ljudi z demenco.

## **IZJAVA O AVTORSTVU**

Podpisana MATEJA PAVLIČ vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2009/2010 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom UVAJANJE KONCEPTA GOSPODINJSKIH SKUPIN PRI OSKRBI LJUDI Z DEMENCO V DOMU STAREJŠIH ŠENTJUR, napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice doc. dr. JANE MALI.

Datum:

Ljubljana, 29. avgust 2013

Podpis:

Mateja Pavlič